

SD

www.sde.org.tr

STRATEJİK DÜŞÜNCE

OCAK 2011

Aylık Uluslararası İlişkiler ve Strateji Dergisi

Yıl: 2

Sayı: 14

Fiyat: 7 TL (KDV Dahil)



Arap ve Türk Sosyal Bilimciler ATCOSS'ta Tanıştı

Nerde O Eski
CHP Kurultayları!
Yusuf TEKİN

Diplomat Zengini
Dış Politika Fakiri CHP
Murat ÇEMREK

CHP: Popülizmin
Yeni Adresi mi?
Muhsin KAR

CHP Yavaş Yavaş
Değişiyor
Murat YILMAZ

Devlet ve Halk Arasında: CHP



ISSN 1309-3649



9 771309 364001

Birol AKGÜN, Yasin AKTAY, Caner ARABACI, Mustafa AYDIN, Ertan BEŞE, Aydın BOLAT, Selvet ÇETİN, Kaan DİLEK, Erkin EKREM, Ömer ERSOY, Aytekin GELERİ, Ahmet KIZILKAYA, Talip ÖZDEŞ, Khalilullah RASULİ, Alper TAN, Ahmet UYSAL

hayat park evleri

hayata dair yeni bakış açısı...



dgs
yapı san. ve tic. a.ş.

DGS Yapı San. ve Tic. A.Ş.

Tel : 0 414 316 66 06 Fax : 0 414 315 05 55
E.Gazi Mah.Terim Cad. Ece Sit. C Blok
Altı : 6/20 - ŞANLIURFA



CHP Hangisi?

Siyaset zemininin kayganlığı artık herkesin malumudur. Yine de bu yolda dengeli bir yürüyüş neredeyse hiçbir partiye nasip olmuyor. CHP'nin üst üste yaşadığı kongreler, kurulu düzenlerin bir anda nasıl alt üst olabileceğini gösteriyor. Yaşananları basit bir lider değişikliği olarak görmek mümkün değil. Cumhuriyet tarihiyle özdeşleştirilen siyasetinde ciddi bir kırılmaya maruz kaldığı savunulan CHP, kimilerine göre tamamen yolundan çıktı, kimilerine göre popülizm yapıyor, kimilerine göre de şimdi gerçekten 'halkçı' bir parti olmaya başlıyor.

Siyaset ve strateji arasındaki fark da bu noktada önem taşıyor. 'Siyaset stratejisi' gibi adlandırmaları bir yana bırakırsak 'strateji'; köklü, temel, kalıcı kararları tanımlarken, 'siyaset' güncel, değişebilir hatta oynak dönemlerde izlenecek çizgileri ifade etmek için kullanılıyor.

Dünyanın her köşesinde ideolojik rejimler ve yıkılmaz denen duvarlar yerlebir oluyor, yerlerine yeni temeller atılıyor. Değişim kaçınılmazı mümkün olmayan mukadder bir süreç. Türkiye'nin modernleşme sürecinin ve devletin ayrılmaz zannedilen bir parçası olan CHP'nin sorunu, değişimi stratejik düzeyde planlayamadığı gibi dönemlik siyasi rüzgarlardan dahi ürkerek kendi içine kapanmasıdır.

SD "Uluslararası İlişkiler ve Strateji" ağırlıklı dosyalar yayınlamasına rağmen, devlet sistemimiz içinde çok önemli bir rol ve işleve sahip olduğu düşüncesiyle bu ay SDE uzmanları ile CHP'yi masaya yatırdı.

Dış politika ve kamu diplomasi alanlarında bugüne dek eksikliğini hep hissettiğimiz, Stratejik vizyon sorunu, 10-12 Aralık 2010 tarihleri arasında düzenlediğimiz Arap - Türk Sosyal Bilimler Kongresi'nde (ATCOSS-2010) bir kez daha karşımıza çıktı. 24 Ülkeden gelen misafirlerimiz Türkiye'de ilk kez bu kadar kapsamlı bir organizasyona katılmanın heyecan ve şaşkınlığını birlikte yaşadı. Aslında Türkiye yönetici elitleri ve aydınlarının dahi böyle organizasyonlara ne kadar hazır olduğu ayrı bir araştırma konusudur.

Uzmanlarımız, ardımızda bıraktığımız 2010 yılının önemli olaylarını rahat okunabilecek bir almanak kıvamında derlediler. Yeni bir yılda sağlıklı projeler üretebilmek, 20 - 30 yıl sonrasının stratejik planlarını hazırlamak için ardımızda bıraktığımız yılın kısa bir muhasebesinin yapılmasında fayda var.

Stratejik Düşünce ailesi olarak herkese, sorunlarımızla yaşayabileceğimiz olgunlukta güzel bir yıl diliyoruz.

Prof. Dr. Yasin AKTAY
SDE Başkanı

STRATEJİK DÜŞÜNCE

Stratejik Düşünce ve Araştırma Vakfı
İktisadi İşletmesi Adına Sahibi
Dr. Nurol Canbolat

Genel Yayın Yönetmeni
Prof. Dr. Yasin Aktay

Yayın Kurulu
Prof. Dr. Yasin Aktay
Prof. Dr. Birol Akgün
Doç. Dr. Murat Çemrek
Doç. Dr. Aytekin Geleri
Doç. Dr. Muhsin Kar
Doç. Dr. Levet Korkut
Doç. Dr. Yusuf Tekin
Doç. Dr. Bekir Berat Özipek
Yrd. Doç. Dr. Necdet Subaşı
Dr. Murat Yılmaz
Aydın Bolat
Faruk Can
Ahmet Ünal

Danışma Kurulu
Prof. Dr. Tayyar Arı
Prof. Dr. Mustafa Aydın
Prof. Dr. İbrahim S. Canbolat
Prof. Dr. Şaban H. Çalış
Prof. Dr. Beril Dedeoğlu
Prof. Dr. Hasan Tahsin Fendoğlu
Prof. Dr. Cihat Göktepe
Prof. Dr. Talip Özdeş
Prof. Dr. Ali Şafak
Prof. Dr. Mehmet Şişman
Doç. Dr. Yaşar Akgün
Doç. Dr. Caner Arabacı
Doç. Dr. Ertan Beşe
Dr. Zafer Aydın Ecemiş
Mehmet Akif Ak
Bayram Girayhan
Veli Şirin

Yazı İşleri Müdürü
Ahmet Ünal

Yayın Asistanları
Feyzan Ece Çapa,
Yasemin Küçer, Özlem Pınar Oran

Grafik ve Sayfa Tasarımı
OMEDYA - www.omya.com
Uzayçağı Cad. Uzayçağı Tic. Mrk. 29/47 Ostim ANKARA
T: 0312 385 58 20-21 F: 0312 385 18 37

Fotoğraflar
AA, Cihan, Shutterstock

Baskı Yeri / Tarihi
Öncü Basımevi
Kazım Karabekir Cad. Ali Kabakçı İşhanı
No:85/2 İskitler / ANKARA
T: 0312 384 31 20 - F: 0312 384 31 19

Stratejik Düşünce Enstitüsü Çetin Emeç Bulvarı
A. Öveçler Mah. 4. Cad.1330 Sok.
No: 12 Çankaya / ANKARA / Türkiye
T: 0312 473 80 45 - F: 0312 473 80 46
www.sde.org.tr

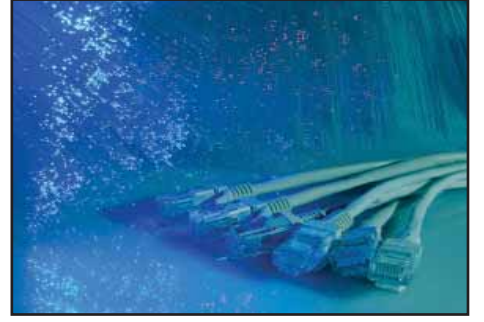
Bu dergi içeriğinin telif hakları Stratejik Düşünce Enstitüsü'ne ait olup 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak alıntılar dışında önceden izin alınmaksızın hiçbir şekilde kullanılamazveyeniden yayımlanamaz. Budergideyeralan SDE'nin kurumsal bilgileri ile SDE Akademik Personeli'nin çalışmaları dışındaki diğer görüş ve değerlendirmeler, yalnızca yazarının düşüncelerini yansıtmaktadır; SDE'nin kurumsal görüşünü temsil etmemektedir.

70

Aydın BOLAT

Siber Saldırı Olarak Wikileaks Belgeleri

Füze Kalkanı'ndan sonra Wikileaks'ı kurgulayanlar; Türkiye'nin bölgesindeki 'güçlü' konumunu ve yeni vizyonunu 'global psikolojik operasyonlar' ile baltalamak istiyor, siyasi gelişmeleri etkileyebilmek için 'ince işçilik' yapıyor. Sonuç olarak; başta Türkiye'ye, İslâm ülkelerine ve Obama yönetimine karşı 'siber saldırı operasyonu' var.



43

Prof. Dr. Yasin AKTAY

Vesayetin İki Dillisi

Demokratikleşme ve özgürlüklerle ilgili sorunlarımız Türkiye'nin dünyayla bütünleşme sürecinde ertelenmesi veya gözardı edilmesi mümkün olmayan bir noktaya doğru ilerliyor.



47

Alper TAN

BDP Barışı ve Demokrasiyi İstiyor mu?

Geçen ay Türkiye'de tartışılan iki önemli konu vardı. İlki Wikileaks internet sitesinin ifşaatları, ikincisi ise Demokratik Toplum Kongresi olarak kendini tanıtanların 18-19 Aralık tarihlerinde Diyarbakır'da yaptıkları toplantıda "Demokratik özerklik" konusunu tartışmaya açmalarıydı.



73

Doç. Dr. Aytekin GELERİ

Demokratik Özerklik Talebi ve Düşündürdükleri

Demokratik Toplum Kongresi (DTK) tarafından Diyarbakır'da yapılan Demokratik Özerklik Çalıştayında, BDP'lilerin Kürt sorununun çözümü için çok önemli bir proje olarak gösterdiği "Demokratik Özerklik Modeli Taslağı" tartışmaya açıldı. Kamuoyunda geniş eleştiri ve tepki alan taslakta asıl hedefin "Demokratik Özerk Kürdistan'ın" inşa edilmesi olduğu görülmektedir.



76

Doç. Dr. Ertan BEŞE

Radikalleşmenin Toplumsal Barışa Etkileri

Günümüz modern toplumlarının karşılaştıkları en önemli sorunlardan birisi de şiddet ve terörizme götüren radikalleşme eğilimleridir. Bu nedenle, özellikle 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında terörizm ve siyasal şiddete ilişkin çalışmaların ve literatürün önemli ilgi alanlarından birisi 'radikalizm' ve 'radikalleşme süreçleri' oldu.



22

Prof. Dr. Birol AKGÜN

Wikileaks Olayı ve Assangistler

Türk hükümetinin Wikileaks olayını öncelikle ve yalnızca kendisine yönelik bir komplo olarak yorumlamasının çok isabetli bir okuma olduğu kanaatinde değiliz. Sızma olayı gerçekten de Assangist grupların bir saldırısı değil de İsrail ve neo-con ortaklığı ile icra edilen bir operasyon olarak kabul edilse bile, bunun doğrudan ve tek hedefi Türkiye olamaz. En öncelikli hedef ABD ve özellikle Obama iktidarıdır.



15

Doç. Dr. Muhsin KAR

CHP: Popülizmin Yeni Adresi mi?

Cumhuriyet Halk Partisindeki yönetim değişikliğinin ardından yapılan değerlendirmeler, daha çok partinin değişip değiş(e)meyeceği ve devlet partisi görünümünden uzaklaşarak, gerçek anlamda bir sosyal demokrat partiye dönüşüp dönüşemeyeceği etrafında yapılmaktadır.



88

Kaan DİLEK

Arap-Türk Sosyal Bilimler Kongresi'nin Ardından

Misafir akademisyenlerimizin çoğunun ortak görüşleri, bizleri oldukça düşündürcek tezleri barındırıyor. Öncelikle Türkiye ile ilgili tek bir algının olmadığı ve birbiriyle çelişkili birçok Türkiye algısının Arap dünyasında dolaştığının bilinmesi gerekiyor.



İÇİNDEKİLER

- 05 Nerde O Eski CHP Kurultayları!
Doç. Dr. Yusuf TEKİN
- 10 Diplomat Zengini Dış Politika Fakiri CHP
Doç. Dr. Murat ÇEMREK
- 15 CHP: Popülizmin Yeni Adresi mi?
Doç. Dr. Muhsin KAR
- 19 CHP Yavaş Yavaş Değişiyor
Dr. Murat YILMAZ
- 22 Wikileaks Olayı ve Assangistler
Prof. Dr. Birol AKGÜN
- 26 ABD'nin Asya'ya Dönüş Politikası ve Çin
Doç. Dr. Erkin EKREM
- 30 Bir Tehdit Unsuru Olarak İsrail'in Türkiye Stratejisi
Selvet ÇETİN
- 34 Afganistan Her Zamankinden Fazla Tehlikeyle Karşı Karşıya
Khalilullah RASULİ
- 39 Ekonomisi 'Kötü' İken AB 'İyi' Olabilir mi?
Doç. Dr. Murat ÇEMREK ve Amine YAZICI
- 43 Vesayetlin İki Dillisi
Prof. Dr. Yasin AKTAY
- 47 BDP Barışı ve Demokrasiyi İstiyor mu?
Alper TAN
- 51 Dil Üzerinden Çözumsuzlük Üretmek
Prof. Dr. Mustafa AYDIN
- 56 Sarıkaşık İbreti 96 Yaşında
Doç. Dr. Caner ARABACI
- 62 Muvazzaf ve Emekli Öğrenci Kolektifleri
Ahmet KIZILKAYA
- 65 Stephen Hawking Din-Bilim İlişkisi ve Kur'an
Prof. Dr. Talip ÖZDEŞ
- 70 Siber Saldırı Olarak Wikileaks Belgeleri
Aydın BOLAT
- 73 Demokratik Özerklik Talebi ve Düşündürdükleri
Doç. Dr. Aytekin GELERİ
- 76 Radikalleşmenin Toplumsal Barışa Etkileri
Doç. Dr. Ertan BEŞE
- 80 Sanal Dünyadan Sızan Gerçek Tehditler
Ömer ERSOY
- 84 Uluslararası Silah Ticareti, Lobiler ve Silah Kanunu
Özlem Pınar ORAN
- 88 Arap-Türk Sosyal Bilimler Kongresi'nin Ardından
Kaan DİLEK
- 91 ATCOSS-2010 Raporu Sonuçlar
Doç. Dr. Ahmet UYSAL
- 94 Arap ve Türk Sosyal Bilimciler ATCOSS'ta Tanıştı
SDE Haber
- 101 Almanaklar





Nerde O Eski CHP Kurultayları!

Genel Başkan Kılıçdaroğlu, Türkiye'nin en önemli sorunlarına insanların beklentilerini karşılayacak hiçbir açıklama getirmedi. Kürt sözcüğünü, başörtüsü problemini, temel hak ve hürriyetlerle ilgili sorunları, AB uyum süreci vs önemli sorun alanlarını ya es geçti ya da ancak stadyumlarda atılabilecek sloganlar tarzından ikna edici olmaktan uzak cümlelerle konuşmasının içinde kullandı.

*Doç. Dr. Yusuf TEKİN**

2010 yılının son günlerinde en çok konuşulan olaylardan birisi hiç kuşkusuz CHP içinde yaşanan tartışmalar ve bu tartışmaların akabinde gerçekleştirilen parti meclisi seçimli kurultay oldu. Cumhuriyetin kuruluşundan beri CHP kurultayları önemli kararların alındığı ve siyasal hayatta derin izler bırakan birer olay olarak gerçekleşti. Bugünlerde etrafımızda “amma çok konuştuk, şu CHP kurultayını, sonuçta hiçbir şey çıkmadı” tarzından serzenişlerin aslında temelsiz olduğu iddia edilemez.

Çünkü bugün Türk siyasal hayatının satırbaşları ve önemli olaylarından bahsedilirken sürekli CHP kurultaylarına atıfta bulunularak anlatılacak kadar ciddi ve etkili olmuştur bu kurultaylar. Örneğin 1930'lu yıllara damgasını vuran parti-devlet bütünleşmesinin kararı bir CHP kurultayında alınmıştır. Yine örneğin bugün yoğun bir biçimde eleştirdiğimiz ve Türkiye'de demokratik kurumların üzerine vesayet müesseselerini getiren 1961 Anayasasının bu tartışmalı kurumlarının birçoğu ilk defa bir

CHP kurultayında gündeme getirilmiştir. Bu nedenle 2010 yılı içinde yaşadığımız iki CHP kurultayını yeterince iz bırakacak nitelikte görmememiz gayet doğaldır.

Geride bırakmakta olduğumuz yıl içinde gerçekleştirilen iki kurultaydan aslında çok da büyük beklentiler içinde olmamamız gerektiğini bize göstermesi açısından CHP tarihinde oldukça önemli sonuçlar doğuran bazı kurultaylara ve bu kurultayların Türk siyasal hayatında yarattığı etkilere değinmek zorunludur. >>

1961 Anayasası hakkında bilgi sahibi olmayanlar için hatırlatmakta fayda var. Bu kurultayda sıralanan bu önermelerin tamamı 1961 Anayasasında yer almıştır. Daha açık bir ifade ile, ya darbeyi yapanlar bu kongreyi dikkatle izlemişler ve bu önerileri çok yerinde bulup yeni anayasaya koymuşlar ya da CHP adına bu önerileri hazırlayanlar, aynı zamanda darbecilerin yeni anayasasını da hazırlamışlardır.

1927 Kongresi ve Nutuk

Mesela 1927 yılı Ekim ayında toplanan CHP Kongresi tam gün sürmüştür. Bu kongrede alınan bir kararla CHP'nin tarihi Kurtuluş Savaşı ile özdeşleştirilmiş ve partinin Sivas Kongresi'nde kurularak devleti kurtardığı ima edilmiştir. Açıkça topyekün verilen bağımsızlık mücadelesine parti olarak sahip çıkmıştır. Ancak bu Kongreyi asıl önemli hale getiren, Mustafa Kemal Paşa'nın toplam 36 saat süren bir konuşma ile Nutuk'u okumasıdır. Bu kongre her yönüyle Türkiye'de hem cumhuriyetin ilk yıllarına ve hem de tüm siyasal hayata damga vurmuştur.

1931 Kurultayı

Önce Terakkiperver Cumhuriyet Fırka ve daha sonra 1930 yılında yaşanan Serbest Cumhuriyet Fırka deneyimlerinden sonra 10-18 Mayıs 1931 tarihlerinde toplanan CHF Üçüncü Büyük Kongresi'nde Türkiye'de siyasal hayat üzerinde derin etkiler bırakan kararlar alınmıştır. Mesela kongrelere artık kurultay deme hastalığı bu döneme damgasını vuran öztürkçecilik saplantısı yüzünden siyasal hayatımıza dahil olmuştur.

Mesela CHP'nin ilk programı bu kurultayda kabul edilmiştir. Özellikle 1950'li yıllara kadar ekonomiye damgasını vuran devletçilik prensibi bu kongrede bir ilke olarak düzenlenmiştir. Otoriter bir niteliğe büründürülmeye çalışılan rejimin ana dinamiklerini halka benimsetecek Halk Hatipleri Teşkilatı bu kongrenin ürünüdür. Aynı şekilde rejimin ideolojik olarak temellendirilmesini temin etmek amacıyla oluşturulan tarih ve dil ile ilgili ucube teoriler, Halkevleri vs bu kongrede tartışılıp karara bağlanmıştır. Mustafa Kemal Paşa'ya ebedi şef unvanı bu kongrede verilmiştir mesela. Yine bu kongrede ibadet dilinin Türkçeleştirilmesi, camilere sıra konması, müzik eşliğinde ibadet vs gibi tuhaf öneriler dile getirilmiştir.

Otoriter eğilimleri ile tanınan Recep Peker parti genel sekreterliğine getirilmiş, kurultayda, milli nizamı ve iç güvenliği korumak için güçler birliğinin, yani yasama-yürütme ve yargı erklerinin TBMM bünyesinde toplanmasının, en uygun devlet ve hükümet şekli olduğu belirtilmiştir. Bu anlayışın ikinci adımı ise bu güçleri taşıyabilecek güçlü bir hükümet otoritesinin tesis edilmesidir.

'Parti-devlet'in Resmileşmesi: 1935 Kurultayı

CHP kurultayları arasında bugün

en çok tartışılan ve eleştirilen kurultaylardan birisi 1935 yılında toplanmıştır. Bu kurultayda tıpkı dönemin faşist rejimlerinde olduğu gibi tüm devlet kademeleri partinin kontrolüne verilmiştir. Alınan karar gereği partinin genel başkanı Cumhurbaşkanı, genel başkan vekili başbakan, genel sekreter içişleri bakanı, il başkanları vali, il müfettişleri ise tüm kamu kurumlarını denetleyen bir teftiş elemanı olarak tanımlanmıştır. Bu kurultayı Recep Peker'in şu veciz ifadesi özetlemeye yeterlidir: "Türkiye Cumhuriyeti bir parti devletidir, parti devletle birlikte çalışır."

Bu konuda atılan adımların en sonuncusu 1937 yılında yapılan bir anayasa değişikliği ile cumhuriyetçilik, milliyetçilik, devletçilik, halkçılık, inkılapçılık ve laiklik olarak sayılan CHP'nin altı ana ilkesi olarak 1931 kurultayında nihai halini almış olan ifadeler 1924 Anayasası'nın ikinci maddesine Türkiye Cumhuriyeti'nin temel nitelikleri olarak yerleştirilmiştir. Her açıdan CHP kendisini bir devlet partisi, Türkiye Cumhuriyeti'ni de bir parti devleti olarak kabul etmiştir.

Atatürk Sonrası İlk Kurultay

Atatürk'ün vefatı sonrası CHP içinde ortaya çıkan yeni liderin kim olacağına ilişkin soru, bugün hala net olarak açıklığa kavuşamayan bazı olaylar neticesinde Başbakan ve Genel Başkan Vekili olan Bayar'ın çağrısıyla İnönü'nün yeniden siyasete dönmesi ile neticelenmişti. İnönü, siyasete yeniden döndükten hemen sonra topladığı kurultayla parti içindeki dengeleleri yeniden kendi lehine çevirecek hamleleri yapmıştır. Bu kurultayın bugüne taşınmasına neden olan tartışmalı karar ise Atatürk'ün yerine seçilen İnönü'nün "milli şef" ifadesi ile taçlandırılmasıdır. Faşist rejimleri çağrıştıran şef unvanının kullanılması yeterli olmamış gibi



İnönü “değişmez genel başkan”, “ikinci Atatürk” gibi unvanlara da sahip olmuştur. Kurultayda alınan karara göre, değişmez genel başkanlık ancak ölüm, hastalık ve istifa gibi durumlarda sona erecektir. 26 Aralık 1938 tarihli bu kurultayı özetleyecek slogan ise; “Tek Parti, Tek Millet, Tek Lider” şeklinde formüle edilmiştir. Kurultaydan hemen sonra değişmez Genel Başkanı ve Milli Şef yani İnönü 1939 seçimleriyle partinin TBMM grubuna da hakim olmuştur.

En Ayrık Kurultay: 1947 Kurultayı

CHP’nin bugüne değin yaptığı kurultaylar arasında en farklı ve diğerlerine nazaran daha az antideмократik olan kurultay 1947 yılında toplanmıştır. Kurultaya ilişkin kayıtlar dikkatle incelendiğinde davetli olan tüm partililerin en ayrık düşünceleri dahi rahat bir biçimde

dile getirebildikleri görülür. Hatta 2010 yılı içinde yapılan iki CHP kurultayından bile daha özgürce. Yaklaşık 15 gün boyunca partililer uygulanan politikaları eleştirmişler ve önerilerini sıralamışlardır. Bu eleştiri ve öneriler arasında mesela CHP’nin uyguladığı laiklik politikasının dinsizlik olarak algılandığı, köylerde cenaze yıkayıp namaz kıldırarak kimselerin bulunamadığı ve insanların dinlerini öğrenemediklerine yönelik konuşmalara dahi rastlanır. Üzerinde ayrıca durmayı hak edecek kadar farklı bir kurultaydır.

1947 kurultayında eleştirilen sadece laiklik uygulaması değildir, demokrasi uygulamaları konusunda da yoğun eleştirilere yer verilmiştir.

Bu kurultay Türk siyasi hayatında demokratikleşme yolunda oldukça önemli adımların atılmasına da katkıda bulunmuştur. Mesela bu

kurultaydaki tartışmalar sonrasında CHP militan laiklik anlayışından kısmen de olsa vazgeçmiştir. 1948 yılında imam hatip liselerinin açılması, hacca gidecek olanlara döviz tahsisine izin verilerek kolaylıklar sağlanması, ilkokullarda velilerin isteğine bağlı olarak din derslerinin verilmeye başlanmasının öne bu kurultaydaki tartışmalarla açılmıştır. Yine aynı yumuşama politikasının bir sonucu olarak 1949 yılında ilahiyat fakültesi açılmış, 1950 yılında 19 adet türbe hizmete açılmıştır. Kuşkusuz din konusunda bu görece yumuşamanın en önemli sonuçlarından birisi, İttihat Terakki’nin İslamcı kanadında yer aldığı bilinen ve İslamcı yayın organlarında oldukça ılımlı yazılarıyla tanınan Şemseddin Günaltay’ın başbakanlık makamına getirilmesidir.

Demokratikleşme yönünde de önemli bir adım atılmış ve 1950 yılında Demokrat Parti’nin iktidara



rını sağlayan seçim kanunlarında önemli değişiklikler yapılmıştır. Gizli oy, açık sayım ve yargı denetiminde seçim prensibine yer veren 1950 tarihli milletvekili seçim kanununun çıkarılması bu kurultayın doğrudan bir sonucudur.

Bu kurultayda alınan ve demokratikleşme açısından önemli diğer kararlardan bazıları olarak Genel Başkanın Cumhurbaşkanı seçilmesi halinde onun görevlerinin genel başkan vekiline yüklenmesi, Parti Meclisi üyelerinin tamamının parti üyelerince seçilmesi, şimdiye kadar Genel Başkan tarafından atanan Parti Genel Sekreterinin de artık Parti Meclisince seçilmesi ve milletvekili adaylarının yüzde 70'inin yerel parti örgütlerinde belirlenmesi gibi yenilikler sayılabilir.

Son Örnek: 1959 Kurultayı

Geçtiğimiz günlerde gerçekleştirilen CHP Kurultayını anlayabilmemizi kolaylaştıran ve bize karşılaştırma imkanı veren son örnek olarak 1959 Kurultayından bahsedilebilir. 27 Mayıs 1960 darbesinin adeta ayak seslerinin duyulduğu bir ortamda gerçekleştirilen bu kurultay ilginç bir biçimde Demokrat Parti'den kopan Hürriyet Partisi'ni de bünyesine katan CHP'nin birlik mesajları ile başlar. DP iktidarına karşı muhalif herkesin CHP çatısı altında birleştiği mesajlarıyla. Ancak bu kurultayı önemli kılan husus toplanma koşulları değil, kurultayın sonuç bildirgesinde yer verilen ve sayılan "İlk Hedefler Beyannamesi"dir. Acil yapılması gerekli olduğu iddia edilen bu metinde özetle şu hususlara

yer verilmiştir: İki Meclisli yapının kurulmasını sağlayan anayasa değişikliğinin yapılması, Seçim güvenliği, Kanunların anayasaya uygunluğunu denetlemek üzere Anayasa Mahkemesi'nin kurulması, Hakim ve Savcı atamalarını yapmak üzere bağımsız bir Yüksek Hakimler Kurulu'nun oluşturulması, Memurların emeklilik işlemleri ile ilgili olarak mahkemeye başvurma haklarının tanınması, Basın özgürlüğünün Anayasa güvencesine alınması, Üniversite özerkliğinin sağlanması, Ekonomideki kötü gidişatı değerlendirecek Yüksek İktisat Şurası'nın kurulması, Sosyal Adalet kavramının Anayasaya girmesi.

1961 Anayasası hakkında bilgi sahibi olmayanlar için hatırlatmakta fayda var. Bu kurultayda sıralanan bu önermelerin tamamı 1961 Anayasasında yer almıştır. Daha açık bir ifade ile, ya darbeyi yapanlar bu kongreyi dikkatle izlemişler ve bu önerileri çok yerinde bulup yeni anayasaya koymuşlar ya da CHP adına bu önerileri hazırlayanlar, aynı zamanda darbecilerin yeni anayasasını da hazırlamışlardır. Daha başka alternatif okumalar da yapılabilir. Ancak bunların tamamı bizim, bu kurultayın ne kadar etkin ve belirleyici sonuçlar ortaya çıkardığı konusunda düşünce ve kanaatlerimizi güçlendirecektir.

Son Kurultay

CHP'nin bugüne kadarki tüm kurultayları kuşkusuz bunlarla sınırlı değil. Cumhuriyetle yaşıt ve kurultaylarla maruf CHP'nin sayılanlardan başka çokça tartışmalı kurultayı tarih sahnesindeki yerini almış durumda. Örneğin ortanın solu gibi slogan üreten ve İnönü gibi siyaset adamını devre dışı bırakan Ecevit'in seçildiği kurultay. Ya da 12 Eylül sonrası neredeyse artık vaka-yı adiyeden bir olay halini alan birleşme kurultayları gibi. Ancak, sanırım son kurultayın



beklentilerden uzak, heyecansız ve sıkıntılı bir kurultay olduğunu anlatmak için, yukarıdaki örnekler yeterli olacaktır. Televizyon ekranlarında yorum yapan aydınların, akademisyenlerin ve gazetecilerin kongrede verilen mesajları yorumlamak için yaptıkları tüm hazırlıkları adeta boşa çıkaran bir kurultay süreci izledik. Bu kadar büyük bir hayal kırıklığına uğramamızın bir sebebi de sanırım, bizi heyecanla beklemeye iten, bakın neler olacak neler tarzından söylemlerle bizi meraklandıran medya oldu.

Son altı ay içinde ikinci kez yaşadığımız bu kurultay süreci gerçekten de, daha önceki CHP kurultaylarıyla değerlendirildiğinde gerçekten çok sönük geçti. Kurultay CHP içerisinde söylem açısından, program açısından ve gelecek açısından hiçbir yenilik getirmeyecek gibi. Kurultay'ın iddialı olduğu tek nokta, daha önce partinin başarısız olmasına neden olarak gösterilen Baykal ve Sav gibi iki önemli figürün kadrolarının tasfiyesi. Açık söylemek gerekirse bugüne kadar ki CHP kurultayları içerisinde neredeyse en iddiasız olanı.

Kurultayla ilgili olarak, izleyenleri heyecanlandıran en önemli hususlardan birisinin parti meclisi seçiminin yargıya taşınmış olması, kurultayın ne kadar heyecansız geçtiğinin en bariz kanıtı. Kurultayın bizzat kendisi bir yargı kararının ürünü idi. İlave olarak kurultayda gerçekleştirilen seçim üzerine yapılan spekülasyonlar sonrasında mahkemeye taşınması kurultayla ilgili olarak en çok yer verilen haberlerden birisi oldu. Bunca yılda çok sayıda kurultay gerçekleştiren ve bu konuda en tecrübeli parti olan CHP'nin hem 22 Mayıs kurultayının ve hem de 18 Aralık'taki bu olağanüstü kurultayının mahkemelik olması, yargıya taşınması oldukça ilginçti.

Büyük beklentilerle insanların televizyon karşısından seyrettikleri ve can kulağıyla dinledikleri Kılıçdaroğlu'nun konuşması için yapılacak en güzel değerlendirme "dağ fare doğurdu" yakıştırması olsa gerek.

Sayın Genel Başkan, Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu koşullar açısından en önemli sorunlarına insanların beklentilerini karşılayacak

CHP'nin bugüne kadarki tüm kurultayları kuşkusuz bunlarla sınırlı değil. Cumhuriyetle yaşıt ve kurultaylarla maruf CHP'nin sayılanlardan başka çokça tartışmalı kurultayı tarih sahnesindeki yerini almış durumda. Örneğin ortanın solu gibi slogan üreten ve İnönü gibi siyaset adamını devre dışı bırakan Ecevit'in seçildiği kurultay. Ya da 12 Eylül sonrası neredeyse artık vaka-yı adiyeden bir olay halini alan birleşme kurultayları gibi.

hiçbir açıklama getirmedi. Kürt sözcüğünü, başörtüsü problemini, temel hak ve hürriyetlerle ilgili sorunları, AB uyum süreci vs önemli sorun alanlarını ya es geçti ya da ancak stadyumlarda atılabilecek sloganlar tarzından ikna edici olmaktan uzak cümlelerle konuşmasının içinde kullandı. Kongreden akıllarda kalan tek şey, Demirel'in iki anahtar vaadi tarzından kaynağı belli olmayan, insana sadece maşallah dedirten 41 vaat.

İddialı olduğu yegane alan olan, kadro değişimi konusunda ise, ne kadar başarılı olduğunu zaman gösterecek. Ancak görünen o ki, olası bir seçim başarısızlığı Kılıçdaroğlu'nun bu yegane kurultay başarısını da elinden alacak.■

SDE İç Politika ve Demokratikleşme Programı Koordinatörü*

Diplomat Zengini Dış Politika Fakiri CHP

Ana muhalefet kulübesinde beklemekten sıkılan CHP'nin sahaya çıkmak için ısınma turları cihetinden dış politikaya dair daha fazla bilgi, söylem ve eleştirisi üretmesi beklenir. Halbuki Genel Başkan'ın sıraladığı 41 kere maşallah dedirten 41 vaadinin sadece bir tanesi dış politika ile ilgilidir. Bu vaat de Türkiye'nin Cumhuriyetin 100. yılı 2023'de "bölgesinde lider ve dünyada oyun kurucu" konumuna taşınmasını içermektedir.

*Doç. Dr. Murat ÇEMREK**

Dibace ve Tarihçe-i CHP

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), kuruluşundaki etkin isimlerin İttihat ve Terakki Cemiyeti (İTC) kökenleri bir yana, Türkiye Cumhuriyetinin kurucu partisi olduğundan doğal olarak siyasî rejimden daha eski bir geçmişe sahiptir. Bu bağlamda 4-11 Eylül 1919'da toplanan Sivas Kongresi, CHP tarihinin bidayetini teşkil etmektedir. Kurtuluş Savaşını örgütlemek ve bağımsızlık mücadelesini başarıyla sonuçlandırmak amacıyla I. Dünya

Savaşı mağlubu Osmanlı Devleti coğrafyasında kurulan dernekler, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti (ARMHC) çatısı altında Sivas Kongresi'nde birleşmişlerdir. Daha sonra vefatına kadar CHP'nin "Değişmez Genel Başkanı" ve vefatı sonrasında da "Ebedi Şef" olacak Mustafa Kemal'in başkanlığındaki 16 kişilik Heyet-i-Temsiliye'ye atfen Sivas Kongresi, partinin de ilk kurultayı kabul edilirken CHP de "devletin kurucu partisi" olarak tanımlana gelmiştir. Zaten 23 Nisan 1920'de

ilk kez toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) üyeleri, İstanbul'un işgali sonrasında son Osmanlı Meclis-i-Mebusanı'ndan Anadolu'ya kaçabilen vekiller ile eşraftan seçilerek gelenler bir yana büyük ölçüde ARMHC delegelelerinden oluşmaktaydı.

24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması TBMM'de yoğun tartışmaları ateşleyince Mustafa Kemal, kendisine bağlı milletvekillerinden oluşan "Halk Fırkası"nı 9 Eylül 1923'te kurdu ve kuruluş dilekçesi de iki gün sonra İçişleri

Bakanlığı'na iletili. Refik (Saydam), Sabit (Sağiroğlu), Münir Hüsrev (Göle), Cemil (Uybadın), Kazım (Hüsni), Saffet (Arıkan) ve Zülfü Bey ile ileride CHP'yi iktidardan edecek Demokrat Parti'nin (DP) de kurucusu olan Celâl (Bayar) partinin kurucuları oldu. 29 Ekim 1923'te Cumhuriyetin ilanını müteakiben 20 Kasım'da ARMHC, Halk Fırkası'na katılırken 10 Kasım 1924'de de Halk Fırkası'nın önüne "Cumhuriyet" eklenerek "Cumhuriyet Halk Fırkası" haline geldi.

Bir bakıma "Kurultaylar Partisi" olarak da betimlenen CHP'nin 15 Ekim 1927'de toplanan 2. Kurultayı aynı zamanda Cumhurbaşkanı da olan Mustafa Kemal'i sadece "Değişmez Genel Başkan" olarak belirlemekle kalmadı; Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Milliyetçilik ve Laiklik ilkelerini CHP'nin dört temel umdesi olarak benimsedi. Partinin Değişmez Genel Başkanı Mustafa Kemal, "Büyük Nutuk"unu okuyup bitirdiğinde bu kurultay 20 Ekim 1927'de tamamlandı. Tüzükten ayrı olarak ilk kez bir de parti programının hazırlandığı 10 Mayıs 1931'deki 3. Kurultay'da ise bir

öncekinde benimsenen dört temel umdenin yanı sıra Devletçilik ve Devrimcilik ilkeleri de içselleştirilerek Parti Tüzüğü ve Programındaki yerini aldı. Böylece CHP'nin amblemindeki "Altı Ok" ile "altı umde" arasındaki ilişki sembolleştirilirken somutlaştırıldı. Atatürk'ün de katıldığı son kurultay olan 9 Mayıs 1935'teki 4. Kurultay ise partinin isminin bugünkü kullanımıyla "Cumhuriyet Halk Partisi"ne dönüştürülmesi bakımından önemlidir. 10 Kasım 1938'de Atatürk'ün vefatının ertesini günü Cumhurbaşkanı seçilen İsmet İnönü, 26 Aralık 1938'de toplanan CHP'nin 1. Olağanüstü Kurultayı'nda Atatürk'ten sonraki "Değişmez Genel Başkan" seçilip "Milli Şef" unvanını da alırken Atatürk de "Ebedi Şef" ilan edildi.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (TCF) ve Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF) ile CHP'nin güdümlü göstermelik iki/çok partili demokrasi denemeleri, CHP'nin hiç de hesaplamadığı gibi tekelindeki iktidarına kastettiği ortaya çıkınca başarısızlıkla sonuçlandı. Her iki deneme de CHP'nin demokrasiyi

konsolide etmekten çok kendisine payanda olacak "Kraliçenin muhalefeti" tadında bir muhalefet arayışının uzantısı idi fakat her iki parti de halkın iltifatıyla iktidara gelme potansiyelleri yüzünden CHP'nin gazabına uğradılar.

II. Dünya Savaşı'nın galipleri kurulmakta olan Birleşmiş Milletler'e (BM) kurucu üyelik şartı olarak çok partili demokratik yaşamın kurum ve kurallarını paradoksal olarak dikte ettiğinde, CHP de yeni kurulan dünyadaki yerini almak üzere sabık totaliter/otoriter konumundan çark ederek demokrasi havarisi bir söylem benimsedi. Her ne kadar 1946 seçimlerinde "açık oy gizli sayım" ile CHP demokratik dönüşüme ancak kâğıt üstünde sıcak bakabileceğini ispatlasa da, 1950 seçimleri ile iktidar CHP'den Demokrat Parti'ye (DP) geçti. Bu yenilgiye rağmen İnönü daha uzun yıllar CHP Genel Başkanlığını bırakmaya niyetli değildi. Ancak 5 Mayıs 1972'de toplanan CHP'nin 5. Olağanüstü Kurultayı'nda 7 Mayıs'taki parti içi güvenoyu yoklaması ile Bülent Ecevit'i destekleyen 709 oy karşısında İnönü 507>>



oyda kalınca, 8 Mayıs 1972’de 33 yılını aşkın bir süre koruduğu CHP Genel Başkanlığı görevinden istifa etti.

Bu mütevazı yazının amacı CHP tarihini yeniden yazmak değildir çünkü ne yazının ne de yer aldığı derginin hacmi buna müsaade edebilir. CHP’nin tarihçesinden hareketle Türkiye Cumhuriyeti’nin ve CHP’nin kurucularının aynılığı, başta Atatürk ve İnönü’nün söylemleri, fiilleri ve tasarruflarının CHP ile özdeşleştirilmesi hatta mündemiç kılınmasını gerektirmiştir. CHP’nin sonraki yöneticileri de daha çok faşist yönetimlere özgü parti-devlet-millet geleneğini devam ettirmekle kendilerini yükümlü hissetmiş ya da ilk iki Değişmez Genel Başkanın elli yıla yakın parti iktidarı ve devletle özdeşleşen isimlerinin hegemonik gücünden ve üzerlerindeki gölgelerinden hareketle devam ettirmek zorunda kalmışlardır. Geleneğin süreklilik sağlaması gibi avantajı olduğu gibi oluşturduğu tabu kıymetindeki ezber de zaman zaman yeni kuşak yöneticilerin önünde engel olarak belirir. Gelenekten uzaklaşanların revizyonizm ile suçlanması bütün ideolojilerin Ortodoks kanatlarınca mahkûm edildiğinden, CHP’nin bugün uzunca bir süre iktidardan uzak kalması bu ezbere sıkı sıkıya sadakati nede niyledir.

Bu yazının amacı, sözün özü, CHP’nin kurucu mirası ve bu mirasın günümüzdeki izdüşümünün CHP’yi politikasızlaştırdığını ve politikasızlaştıkça da partinin iktidarsızlaştığını dış politikaya özel referansla ortaya koymaktır. Örneğin, Türk Dış Politikasında (TDP) bir vecize olması dışında ilk söyleyeni bakımından bile hiçbir değer ve pratik içermeyen “Yurtta sulh cihanda sulh” ifadesi, adeta CHP’nin ana muhalefet partisi olarak dış politika geliştirmesinin önünde bir ilkeden çok

ilkesel bir engel olarak durmaktadır. Bu ifadenin sahibi Atatürk’ün ölümünden önce Hatay’ın Türkiye’ye katılması yönündeki ısrarı hatırlandığında nasıl da savaşı göze aldığını akılda tutarsak vecizenin, yukarıda ifade ettiğim gibi, ne değeri ne de pratiği olmadığı ortaya çıkmaktadır. CHP günümüzde “kokmaz bulaşmaz” bir dış politika tercihindən yana tavır koyarken bahsettiğimiz geleneğe fazlasıyla hapsolmuş durumdadır. Bu bakımdan, 15. Olağanüstü Kurultay’dan bir önceki Mevlana’yı Uluslararası Anma Törenlerinin son gecesi olan Şeb-i-Arus törenlerinde Mevlana’nın Mesnevi’sindeki ilk 18 Beyit’ten alıntıyla Kılıçdaroğlu’nun ifade ettiği gibi “Dünle birlikte gitti her şey cancağızım, yeni şeyler söylemek lazım” ifadesi en çok CHP için geçerlidir. CHP’nin eski ya da yeni ama içi dolu bir şeyler söylemesi, yeni bir dil geliştirmesinin gerekliliği sadece altı ay sonra genel seçimlerin kapıda olduğunu düşünürsek daha anlamlı ve ivedi hale gelmektedir.

CHP, Politika, Hassaten Dış Politika Üzerine...

Uzunca bir süredir iktidar olanağı bulamayan ve 18 Aralık 2010’da Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun belirlediği Parti Meclisine dair blok listenin oylarıyla 15. Olağanüstü Kurultay’da mücessemleşen ve dillere pelesenk ifadesiyle “iktidara susamış” bir CHP var karşımızda. Diğer yandan, maço bir söylemle evde kalmış kız kurusu misali CHP müzmin bir ana muhalefet partisini andırmaktadır. Partinin yaşadığı bunalımı samimi bir dille seslendiren Genel Başkan Kılıçdaroğlu’nun ifadesiyle, partisinin önümüzdeki genel seçimlerde %30 oy almasını iktidara gelmediği sürece “başarı” olarak yorumlamak anlamlı değildir. Mevcut konjonktür açısından baktığımızda ayakları yere basmayan ve kafası bir karış havada bir analizle, diplomatikçe söylemek gerekirse en iyi değil en iyimser ihtimalle, CHP bir koalisyona hükümetinin büyük ortağı olabilir ancak. Bu bakımdan her ne kadar ana muhalefet locasına çivilenmiş bir parti de olsa CHP, elbet-



te iktidara namzet bir parti olarak vaatleri kadar bu vaatleri nasıl gerçekleştireceğine dair somut politikalarını ve bu politikaları başta insanî sermaye olmak üzere hangi kaynaklarla yerine getireceğini toplumla paylaşma zorunluluğu vardır. Özellikle, siyasî partiler açısından oy getirici değilse bile oy götürücü özelliğinden dolayı -realist paradig-mada “âli siyaset” (high politics) olarak adlandırılan- dış politika konusunda CHP’nin dişe dokunur bir söyleminin ya da en azından iktidarın dış politika pratiklerini eleştirebilen istikrarlı ve tutarlı bir söyleme sahip olması kendisinden beklenen asgari şartlardan birisidir. Bu haliyle, eğri oturup doğru konuşmak gerekirse, CHP’nin başta politikalarına kaynak bulmak bakımından Genel Başkanın kendi ismine atfettiği özel önem ve bunu sloganlaştırılması hariç ne bir projesi var ne de bir hazırlığı söz konusudur. Bundan dolayı bu içi boş söylemin sosyal paylaşım sitelerinde neden bu kadar alaya alındığını fark etmek CHP yönetimi açısından gereklidir. Daha çok bir masaldaki



çocuğa atfedilmesinden dolayı hiç hoşuma gitmese de bu umut vaat etmeyen CHP, kendisi için “Kral çıplak” demekten başka hiçbir çözümlene bırakmıyor.

Dış politika üretmek konusunda kendisinden medet umulan emekli büyükelçileri her zaman parti üst yönetiminde konumlandırıran CHP, bırakın iktidara alternatif politikalar üretmeyi alternatif bir söylem veya meydan okuyucu bir dil dahi inşa edebilmiş değildir. Hâlbuki biraz da “emekli büyükelçiler partisi”ni andıran CHP’nin, değil Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) gibi -CHP’deki mevcut seçkin- bir vizyonla ama nazikleştirilmiş bir ifadeyle- “paçası çamurlu köylüler partisi”ni sıkıştırmak herhangi bir partiyi en iyi alt edebileceği konunun dış politika olması beklenirdi. Hâlbuki CHP’nin özellikle dış politika konusundaki üstüne ölü toprağı saçılmış ataleti, emekliliklerini CHP’de geçiren iliklerine kadar statükoculuk işlemiş büyükelçiler dolayısıyla avantajdan handikaba dönüşmektedir. Aslında CHP’nin iktidara alternatif dış politika ve söylem üretme konusundaki ataleti, TDP’nı etliye sütliye bulaşmadan statükoculuk sularında Batıcılık limanına demirlemeyi politika üretmek olarak algılayan ve pratikleştiren bir hari-ciye geleneğinin emeklilik sonrası nekaheti veya metastazıdır. Turgut Özal, Türk diplomatlarının dış politikaya yaklaşımlarını eleştirirken kullandığı “İnönücü dış politika” deyişi ne demek istediğimizi gayet iyi açıklamaktadır. Kaldı ki; CHP’nin diplomat kökenli milletvekillerinden Onur Öymen’in mevcut genel Başkanın memleketinde Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanan bir halk isyanına dair tutumunu TBMM kürsüsünden dillendirmesi bahsettiğimiz statükoculuğun derin dehlizlerini gözler önüne iç politika ve tarih yorumlaması açısından sunmuştur. Öte yandan,

Kılıçdaroğlu, Genel Başkanı olduğu CHP için “devrimin partisi” ifadesini sıklıkla kullanmaktadır. CHP, yukarıda özetlediğimiz tarihinin ilk dönemi itibariyle Osmanlı saltanatını devirerek yerleştiği Cumhuriyet rejimi itibariyle elbette devrimci bir partidir. Fakat her devrim yapısı gereği eğer hemen ortadan kaldırılmadıysa evirilmeye, evrilirken de kendi statükosunu oluşturmaya hatta kendi çocuklarını yemeye mahkûmdur.

Kılıçdaroğlu’nun TDP’nın Dışişleri Bakanlığının devre dışı bırakılarak AK Parti Genel Merkezi’nde üretildiğine dair eleştirisi risk alan siyasetçileri atanmış bürokratlara ram etmeye yönelik sivil siyasetin sınırlarını daraltan bir anlayışın bil-lurlanmış örneğidir. Ana muhalefet partisi Genel Başkanı’nın ağzından dökülen bu cümleler okuyanı, en azından beni, sersemletirken özellikle dış politika alanında artık kendisine daha fazla referans verilen ve hakkıyla bölgesel bir güce dönüşen Türkiye’nin mevcut konumu göz önüne alındığında “İyi ki de Dışişleri Bakanlığı’nı bypass etmişler” dedirtmektedir. Öte yandan Kılıçdaroğlu’nun bu sözleri ile CHP’deki emekli büyükelçiler aklanırken “demek ki alternatif dış politika üretimleri Genel Başkan tarafından itibar edilmeyormuş” gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Kılıçdaroğlu, Genel Başkanı olduğu CHP için “devrimin partisi” ifadesini sıklıkla kullanmaktadır. >>

***Siyasî partiler açısından
oy getirici değilse
bile oy götürücü
özelliklerinden dolayı -realist
paradigmada “âli siyaset”
(high politics) olarak
adlandırılan- dış politika
konusunda CHP’nin dış
dokunur bir söyleminin
ya da en azından iktidarın
dış politika pratiklerini
eleştirebilen istikrarlı
ve tutarlı bir söyleme
sahip olması kendisinden
beklenen asgari
şartlardan birisidir.***

CHP, yukarıda özetlediğimiz tarihinin ilk dönemi itibariyle Osmanlı saltanatını devirerek yerleştirdiği Cumhuriyet rejimi itibariyle elbette devrimci bir partidir. Fakat her devrim yapısı gereği eğer hemen ortadan kaldırılmadıysa evrilme-ye, evrilirken de kendi statükosunu oluşturmaya hatta kendi çocuklarını yemeye mahkûmdur. Bundan dolayı CHP, bahsettiğimiz süreçlerden geçmiş bir parti olarak devrimci değil yapısı gereği statükocu bir partidir. Yine de Kılıçdaroğlu’nun dediklerini doğru varsaydığımızda, CHP olmadığı sürece hangi parti/ler iktidarda olursa olsunlar karşı-devrimciler ya da devrim karşıtları iktidarda demektir. O zamanda CHP devrimciliğini ispatlamak için ya yeni bir devrime yönelecek ya da iktidarın devrimci adımlarını kendisinden ilham/ödünc aldı-ğı yaklaşımıyla destekleyecektir. CHP, bütün statükoculuğuna rağmen Türkiye’nin Avrupa Birliği (AB) ile ilişkilerinde AK Parti’nin adımlarına destek verirken bu ikinci yaklaşımı tercih etmiştir. Fakat

bugün artık tavsamaya başlayan AB ile ilişkilerde iktidar partisine verdiği desteği sorgulamaya mecali olmayan bir CHP ile karşı karşıya olmamız iddia edildiği üzere partinin “devrimci” yapısı açısından oldukça düşündürücüdür. Kaldı ki CHP, iktidar partisini “eksen tartışmaları” çerçevesinde oldukça yıpratılabileceği topu filelerle buluşturmak yerine taça çelmeyi tercih etmiştir. Öte yandan CHP, Cumhuriyetin kurucu partisi olarak İTC’nin politikalarına dahi sahip çıkma konusunda tüm iktidarlara statükoculuğuna ortak edebilmiştir. “Devlette devamlılık esastır” ilkesinin arkasına sığınarak hiçbir iktidar partisi başta ABD olmak üzere herhangi bir ülkede “Ermeni Soykırımı” iddiaları karşısında telâşe kapılması ama CHP’nin samimi desteği ile teselli bulması artık sorgulanması gereken bir dayanışma örneğidir.

15. Olağanüstü Kurultay’da Kılıçdaroğlu CHP’nin “genleriyle oynanmamış bir parti” olduğunu ifade etmesi CHP’nin devrimciliğiyle doğrudan çelişmektedir. CHP’nin halkın iltifatını cezp ederek iktidar olamadığını düşünürsek, ya CHP’nin genetik kodları iktidar olmaya müsait değil ya da iktidar kavramı bizi CHP’nin genleriyle uyumlu değildir. İktidarı kontrol grubu olarak aldığımızda bağımsız değişken olmak iktidar namzetlerine düşmektedir. Bu durumda CHP ya genetik haritasını yenilemeli ya da geleneğine verdiği özel önemi akıldan tutarsak kök hücre teknolojisi ile genetiğine müdahale etmelidir. Kısacası her iki durumda da CHP iktidar olmak istiyorsa kıs- men ya da bütüncül olarak genleri ile oynamak durumundadır.

Sonuç Yerine

Genel Başkan seçiminin dahi yapılmadığı bu son olağanüstü kurultayda, Genel Başkan’ın konuşmasında her şeyden dem vurması umulabi-

li ama hepsini detaylandırmasını beklemek abesle iştigaldir. Öte yandan, ana muhalefet kulübesinde beklemekten sıkılan CHP’nin sahaya çıkmak için ısınma turları cihetinden dış politikaya dair daha fazla bilgi, söylem ve eleştirisi üretmesi beklenir. Halbuki Genel Başkanın sıraladığı 41 kere maşallah dedikten 41 vaadinin sadece bir tanesi dış politika ile ilgilidir. Bu vaat de Türkiye’nin Cumhuriyetin 100. yılı 2023’de “bölgesinde lider ve dünyada oyun kurucu” konumuna taşınmasını içermektedir. Somut projelerden yoksun haliyle bu vaat bir temenni cümlesinden öte bir anlam ifade etmezken Türkiye’nin bu konuma şimdiden ulaştığını savlamak sanırım abartılı olmayacaktır. Zaten diplomat zengini bir parti olan CHP bu son olağanüstü kurultayda da Parti Meclisi’ne Dışişleri eski Müsteşarı Faruk Loğoğlu, eski Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk’ün de büyük oğlu olan emekli Büyükelçi Osman Korutürk ile DSP’den CHP’ye geçen Emekli Büyükelçi ve Balıkesir Milletvekili Hüseyin Pazarcı’yı aldı. Bu transferlerin daha öncekilerin aksine CHP’ye dış politika alanında daha aktif olmasını ummaktan başka bir şey kalmıyor bizlere.

Artık diplomat zengini dış politika fakiri CHP yerine iktidar partisinin ensesinde alternatif meydan okuyucu politikalarıyla boza pişiren ve iktidar yarışında nefesini hissettiren bir CHP olsun ki, tek parti döneminde geçit vermediği demokrasiye böylece dolaylı da olsa konsolidasyonu yolunda bir katkı sağlamış olsun. Yoksa iktidardaki AK Parti – CHP Parti Meclisi’nde de temsil olanağını fazlasıyla yakalayan “endişeli modern”leri velveleye vermek istemem ama- böyle bir ana muhalefet partisi ile bin yıl daha iktidarda kalabilir.■

SDE Uzmanı*



CHP: Popülizmin Yeni Adresi mi?

Kılıçdaroğlu'nun iktidar olmak için popülist bir söylem benimsemesine rağmen bugünlerde dünya ekonomisi açısından öncelikli sorun ABD kaynaklı finansal krizin diğer ülkelere yayılmasını önlemek için ne tür ek önlemlerin alınabileceğidir. Krizde ikinci perde hemen yanımda, Avrupa Birliği'nde ortaya çıkmaktadır. Yunanistan 110 milyar Avro'luk ve İrlanda ise 85 milyar Avro'luk IMF ve AB destekli yardımlarla kurtarıldılar.

*Doç. Dr. Muhsin KAR**

Cumhuriyet Halk Partisindeki yönetim değişikliğinin ardından yapılan değerlendirmeler, daha çok partinin değişip değiş(e)meyeceği ve devlet partisi görünümünden uzaklaşarak, gerçek anlamda bir sosyal demokrat partiye dönüşüp dönüşemeyeceği etrafında yapılmaktadır. Tüzük gereği CHP Parti Meclisi'nin yeniden belirlenmesi için yapılan olağanüstü kurultayda partinin bu güne kadar mesafeli durduğu bazı toplumsal kesimler açılma yönünde geliştirmeye çalıştığı yeni söylemi bu dönüşümün işareti olarak görülmektedir. Buna rağmen siyaseten halka ve halkın değerlerine

daha yakın bir CHP'nin mümkün olup olamayacağı yoğun bir şekilde tartışılırken; partinin ekonomi politikası önerilerinin akademik çevrelerce yeterince ele alınmadığı görülmektedir. Hatta partinin bir ekonomi programının olup olmadığının bilimsel olarak yeterince değerlendirildiğini söylemek güçtür.

Kılıçdaroğlu CHP Genel Başkanı olduktan sonra Ekim ayında bir Ekonomi Programının açıklanacağı ifade edilmiştir. Aradan geçen zaman içinde bu yönde bir gelişme olmadı. Partinin ekonomi programının en geç Ocak ayı ortalarında kamuoyu ile paylaşılacağı bilgisi

geçtiğimiz günlerde günlük gazetelerde yer aldı. Bu yönde bir çalışmanın olduğu ve partinin ekonomi kurmayları tarafından bazı köşe yazarları ile ekonomi programının paylaşıldığı anlaşılmaktadır. Ancak Kılıçdaroğlu'nun olağanüstü kurultayda yaptığı konuşmanın ekonomi programına ilişkin bölümleri biraz dikkatlice değerlendirildiğinde, bu yöndeki çalışmaların ön çalışma niteliğinde olduğu kolaylıkla görülmektedir. Eğer üzerinde çalışılmış ve tamamlanmış kapsamlı bir ekonomi programı olmuş olsaydı, Kılıçdaroğlu'nun kurultay konuşmasına bu çalışmalardan daha tutarlı ve sorumlu (net) ifadelerin>>

Tablo 1. Türkiye’de Milli Gelirin Dağılımı (2006-2008)

Yüzde 20’lik fert grupları														
İlk % 20			İkinci %20			Üçüncü %20			Dördüncü %20			Son %20		
2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
5,1	5,8	5,8	9,9	10,6	10,4	14,8	15,2	15,2	21,9	21,5	21,9	48,4	46,9	46,7

Kaynak: TÜİK

yansıması beklenirdi. Kurultay’da Türkiye’nin temel ekonomik sorunlarına ilişkin dillendirilen çözüm önerileri, Haziran ayındaki genel seçimlerde CHP’nin ekonomi konularında daha çok popülist bir söylem benimseyeceğine ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır.

CHP’nin Söylemindeki Değişim: Laiklikten Yoksulluğa

Deniz Baykal başkanlığında girilen 2007 genel seçiminde CHP’nin ekonomi programı ne kendisince yeterince gündeme getirildi, ne de kamuoyu tarafından yeterince değerlendirildi. Baykal’ın seçim propagandası daha çok cumhuriyetin kazanımları ve özellikle de laiklik vurgusu etrafında şekillendi. Bu yöndeki bir söylemin genel seçimlerde yeterince destek görmemesi ve Kılıçdaroğlu’nun İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkan adaylığı sırasında geliştirdiği yoksulluk ve yolsuzluk söylemine seçmenin kısmen prim vermesi, işbaşına geçen yeni yönetimin bu doğrultuda bir politik strateji geliştirmesi yönünde baskı oluşturdu. Kılıçda-

roğlu, Baykal dönemindeki gibi cumhuriyetin kazanımları ve özellikle laiklik ilkesi etrafında yapılan tartışmalar yerine, ekonomik gidişattan memnun olmayan kesimlere ulaşmaya çalışan bir reel politik söylem geliştirmeye çalışmaktadır.

Bu bağlamda CHP lideri Kılıçdaroğlu, kurultaydaki konuşmasında işsizlik ve yoksulluk konularını ön plana çıkardı. Bu çerçevede yoksul ailelere aile sigortası aracılığı ile her ay düzenli maaş ödeneceğini, eğitilmiş işsizlerin kamuda istihdam edileceğini ve özellikle bütün öğretmen adaylarının kadroya atanacağını ifade etti. Ayrıca üniversite harçlarının kaldırılması ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde kamunun girişimci olarak aktif bir şekilde ekonomide yer alması ve istihdam yaratması gerektiğini belirtti.

Aslında işsizlik, yoksulluk ve gelir dağılımı Ak Parti iktidarının uyguladığı ekonomi programının en zayıf halkasını ve kayda değer bir iyileşmenin sağlanamadığı alanları oluşturmaktadır. Türkiye ekonomisine ilişkin temel veriler de

bu alanlardaki kaygıları doğrular niteliktedir. 2002’den itibaren çift haneli (%10’un hemen üzerinde) olarak seyreden işsizlik oranı, küresel krizin Türkiye’ye yansıması sonucu 2009 yılında %14’leri görmüş ve 2010 son çeyreği itibariyle %12 olarak gerçekleşmiştir.

Yine nüfusun %20’lik dilimler halinde milli gelirden aldığı pay ise, Tablo 1’den görüleceği gibi son dönemlerde ciddi bir değişiklik göstermemiştir. 2008 itibariyle nüfusun en fakir %20’si milli gelirden %5,8 pay alırken, en zengin %20 ise, %46,7 pay almaktadır. Gelir dağılımı ile ilgili bir diğer önemli gösterge olan Gini katsayısı 2008 yılı itibariyle 0.41 olarak gerçekleşmiştir. Bu katsayının 1’e yakın olması gelir dağılımında eşitsizliği gösterirken, sıfıra yakınlık eşitliği ifade etmektedir. Gini katsayısının 1987 yılı itibariyle de bu civarda (0,43) olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla gelir dağılımında adaletin sağlanması noktasında oldukça sınırlı bir iyileşme söz konusu olmuştur. Yıllar içinde reel GSYİH’da ve kişi başına GSYİH’da ciddi bir

Tablo 2. Türkiye’de Yoksulluk

Yöntemler	Fert yoksulluk (%)						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gıda yoksulluğu (açlık)	1,35	1,29	1,29	0,87	0,74	0,48	0,54
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	26,96	28,12	25,60	20,50	17,81	17,79	17,11
Kişi başı günlük 1 \$’ın altı	0,20	0,01	0,02	0,01	0,00	0,00	0,00
Kişi başı günlük 2.15 \$’ın altı	3,04	2,39	2,49	1,55	1,41	0,52	0,47
Kişi başı günlük 4.3 \$’ın altı	30,30	23,75	20,89	16,36	13,33	8,41	6,83
Harcama esaslı göreceli	14,74	15,51	14,18	16,16	14,50	14,70	15,06

Kaynak: TÜİK

artış gözlense de, bunun toplumda eşit dağılmadığı ve bu dağılımın da son 20 yılda fazla bir değişiklik göstermediği kolaylıkla görülebilmektedir.

Benzer şekilde Tablo 2’de yer alan yoksulluk göstergeleri, gıda ve gıda dışı yoksulluk oranının 2008 itibariyle %17’ler civarında olduğunu ortaya koymaktadır. Harcama esashi göreli yoksulluk oranında ise, az da olsa bir artış söz konusudur. Türkiye’de mutlak yoksulluk sınırı olarak alınan “günlük geliri 1 doların altında olan fert” kategorisinde kimsenin bulunmadığı görülmektedir.

İktidar Adayı Olmak Sorumluluk İster

İşsizlik, gelir dağılımı ve yoksulluk göstergeleri, Kılıçdaroğlu’nun söylemine kaynak oluşturabilecek eğilimlerin varlığına işaret etmektedir. Daha doğrusu son yıllarda bu alanlardaki iyileşmelerin oldukça sınırlı düzeyde kaldığı görülmektedir. Sosyal demokrat olan (olmaya çalışan) bir ana muhalefet partisinin genel seçimlerde ve söylemlerinde aksayan bu yönleri vurgulaması doğaldır. Ancak bu sorunları çözmek için önerilen çözüm önerilerinin özenli bir çalışmanın ürünü olduğunu söylemek oldukça zordur. Çünkü işsizliğin azaltılması, eğitimli işsizlere devlet kapısının gösterilmesi, bekleyen öğretmenlerin hepsinin atanması, üniversite öğrenci harçlarının kaldırılması ve muhtaç ailelere aile sigortası aracılığı ile düzenli para ödenmesi gibi öneriler kaçınılmaz olarak kamu harcamalarını artıracaktır. Zira kamu harcamaları, iki yolla finanse edilebilir: Vergiler ve borçlanma.

Vergileri artırmak iş dünyasının tepkisini çekeceği endişesi ile Kılıçdaroğlu yeni vergilerden söz etmemektedir. Hatta iş dünyasına vergi indirimleri sağlanacağı da ifade edildi. Bu açıklamalar, Kılıçdaroğlu’nun yeni vergilerden yana olmadığını ima etmektedir.



Eğer kamu gelirleri sabit iken, kamu harcamaları artar ise bütçe açıkları da büyüyecektir. Bu açıklar ise, faizlerin artmasına ve ardından da borçlanmanın artmasına yol açar. Diğer taraftan CHP lideri Türkiye’nin kamu borçlarının zaten çok yüksek miktarlarda olduğunu ve bunun bir tehdit oluşturduğunu ifade etmektedir. Bu kısa değerlendirme, kamu harcamalarındaki artışın kaynağının ne olacağı düşünülmeyen seçmen davranışını etkilemek amacıyla popülist bir söylemin geliştirildiğini göstermektedir. Halbuki Türkiye, 1990’lı yıllarda kamu gelirlerini artırmadan kamu harcamalarını artırmış ve oluşan bütçe açıklarını borçlanma ile finansa etmiş ve borcu borçla öder duruma gelmiştir. Dolayısıyla bütçe açıkları, borçlanma ve yüksek faiz kısır döngüsüne hapsolmuştur.

Oysa 2001 krizinin ardından Kemal Derviş’in yardımıyla koalisyon hükümeti tarafından uygulamaya konulan Güçlü Ekonomiye Geçiş Programının (GEGP), finansal sistemin yeniden yapılandırılması ve mali disiplinin sağlanması prensipleri üzerine bina edildiği bilinmektedir. Program kapsamında yoğun bir özelleştirme takvimi yer almıştır. Türkiye, eleştirilecek bir çok yönünün olmasına rağmen, GEGP ile %6.5’lik faiz dışı fazla prensibini katı bir şekilde uygulayarak borcun vadesini uzatmış, borcun GSYİH’ya oranını azaltmış ve büt-

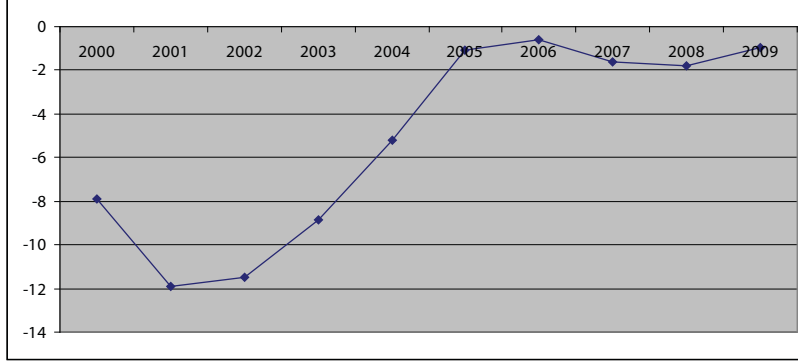
çe açığının GSYİH’ya oranını çift haneli rakamlardan %1’in altına indirmiştir.

Benzer şekilde 1980 sonrası dönemde artarak devam eden ve hatta bazen üç haneli değerler alan enflasyon da bu dönemde kontrol altına alınmıştır. Önce örtük enflasyon ve ardından açık enflasyon hedeflemesi ile tek haneli enflasyon ile fiyat istikrarı büyük ölçüde sağlanmıştır. 2008 itibariyle enflasyon %6,5 seviyelerine kadar düşmüştür.

GEGP ile elde edilen bu kazanımlar, Türkiye ekonomisinin bugünkü potansiyelinin açığa çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. Çünkü bütçe açıklarından başlayan ve borcun borçla finanse edildiği, yüksek faiz ve enflasyon oranlarının görüldüğü yatırımların ve tasarrufların olumsuz olarak etkilendiği, gelir dağılımının sabit gelirli aleyhine bozulduğu, belirsizliğin ve ekonomik istikrarsızlığın olduğu bir kısır döngüden kurtulmak başlı başına bir kazanımdır.

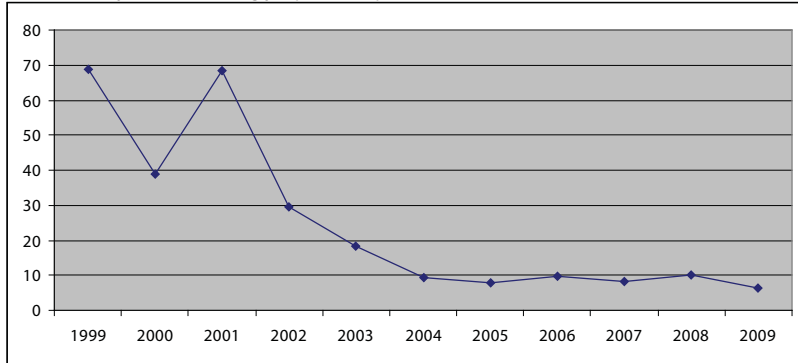
Bir iktisat politikası seçeneğinin uygulanması, kazananların ve kaybedenlerin ortaya çıkmasına neden olur. Eğer kazananlar kaybedenlerden fazla ise, bu uygulamayı yapan siyasal iktidara destek devam eder. Tersiyi söz konusu olursa, bu takdirde siyasal iktidar demokratik toplumlarda barışçı bir şekilde el değiştirir. Bu yönetim değişikliği toplumdaki daha önceki dönemde>>

Tablo 3. Bütçe Açığının GSYİH'ya Oranı



Kaynak: TÜİK

Tablo 4. Enflasyon Oranındaki Değişim (1999-2009)



Kaynak: TÜİK

kazananların sayısını azaltmadan, önceki dönemde kaybedenlerin sayısını artırmaya çalışan bir strateji seçmelidir. Diğer bir ifadeyle bazı kesimlerin durumunun iyileştirilmesi diğerlerinin durumunu kötüleştirmemelidir. Aksi takdirde bazı kesimlerde memnuniyetsizlikler ortaya çıkması kaçınılmazdır. İktidar adayı olduğunu dile getiren CHP'den beklenen davranış da bu yönde olmalıdır. Yoksa, Genç Parti'nin 2007 genel seçimlerinde "Mazot 1 TL olacak" şeklinde motolaşan söylemine Deniz Baykal'ın da prim verme eğiliminde olduğu hatırlanırsa, CHP gibi tarihsel geçmişe sahip önemli bir siyasal aktörün benzeri bir popülist söylem geliştirmesi Türkiye'de siyasetin ekonomik program anlamında söyleminin çitasını aşağı çekebilir. Bu durumda kaybeden Türkiye olur.

Sorumlu bir ana muhalefet partisinin mevcut ekonomi politikası uygulamasındaki kazanımları koruyarak, bu programın aksayan yönlerine ilişkin öneriler geliştir-

mesi gerekir. Mali disiplini sürdürerek ve enflasyonu kontrol altında tutarak, işsizlik, gelir dağılımı ve yoksulluk konusundaki sorunlara çözüm aramak gerekir. Sermaye birikimini yavaşlatacak veya sekteye uğratacak politika seçeneklerinden kaçınmak bu noktada önem arz etmektedir. Gelişmiş ülkelerle aradaki farkın kapatılmasının yolu hiç kuşkusuz sermaye birikiminden ve yeni yatırımlardan geçmektedir. Siyasal partilerin yapması gereken, sermaye birikimini hızlandırmak ve iktisadi gelişmeyi tamamlamak için gelir dağılımını da dikkate alan alternatif politikalar geliştirmektir. Zaten Cumhuriyetin ilk yıllarında gerek özel sektör öncülüğündeki liberal politikalar (1923-1929) gerekse doktriner olmaktan ziyade pragmatik bir tercih olarak ortaya çıkan devletçilik (1930 sonrası sanayi planları ve 1960-1979 arası kalkınma planları ile) ile yapılmak istenilen de hızlı sermaye birikimidir.

Pastayı (GSYİH) büyütmeden daha adil veya eşit dağıtmak oldukça zor-

dur. Ancak pastayı büyütürken, payı küçük olanınkini daha hızlı; payı büyük olanınkini ise daha yavaş artırarak gelirin dağılımı zaman içinde daha adil bir yapıya dönüştürülebilir.

Dünya Ekonomisi Popülizmden Uzak Durmayı Gerekliyor

Kılıçdaroğlu'nun iktidar olmak için popülist bir söylemi benimsemiş olmasına rağmen bugünlerde dünya ekonomisi açısından öncelikli sorun ABD kaynaklı finansal krizin diğer ülkelere yayılmasını önlemek için ne tür ek önlemlerin alınabileceğidir. Krizde ikinci perde hemen yanımızda, Avrupa Birliği'nde ortaya çıkmaktadır. Yunanistan 110 milyar Avro'luk ve İrlanda ise 85 milyar Avro'luk IMF ve AB destekli yardımlarla kurtarıldılar. Sırada İspanya, Portekiz ve İtalya gibi ülkelere geldiği ifade edilmekte ve bu ülkelerin durumu da endişe ile takip edilmektedir.

İşin ilginç yanı, krizin etkilerini yoğun biçimde hisseden ülkelerde işbaşında olan sosyal demokrat hükümetler (örneğin Yunanistan ve İspanya), kamuda ücretlerin düşürülmesi, sosyal güvenlik açıklarını azaltmak için sosyal harcamaların gözden geçirilmesi, emeklilik yaşının yükseltilmesi ve bütçe açıklarını azaltmak için kamuda tasarrufa giderek harcamaların azaltılması gibi politikaları uygulamak durumunda kalmaktadırlar. Krizden etkilenen ve bugünlerde IMF'nin kapısını sırayla çalmaya başlayan AB üyesi ülkelerin krize sürüklenmelerinin en önemli nedenleri de büyük bütçe açıklarına ve sosyal güvenlik sorunlarına sahip olmalarıdır. Bu olgular, CHP liderinin dünya ekonomisindeki gelişmeleri dikkate alarak ve popülizmden mümkün olduğunca uzak, Türkiye'nin iktisadi gerçeklerine uygun bir ekonomi programı geliştirmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.■

SDE Ekonomi Programı Koordinatörü*



CHP Yavaş Yavaş Değişiyor

Türkiye'deki demokratikleşme ve iktisadi büyüme dalgası devam ettikçe, CHP'deki denge, daha özgürlükçü bir sıklet merkezinde oluşabilir. Bu yüzden CHP'deki değişim ve yenilenme sürecinin devam etmesi isteniyorsa, Türkiye'deki demokrasi standartlarının yükseltileceği reform sürecinin ve iktisadi büyüme dalgasının devam etmesi gerekiyor.

*Dr. Murat YILMAZ**

CHP'de Kemal Kılıçdaroğlu'nun Genel Başkan olmasıyla başlayan değişim tartışmaları devam ediyor. Kılıçdaroğlu'nun Genel başkan seçilmesinden sonra anayasa değişikliği referandumunda yüzde 58 nisbetindeki güçlü evetin genişlettiği siyaset mecrası, CHP'yi de bürokratik vesayet kurumlarının siyasi uzvu olmanın ötesinde daha özerk bir siyasi parti olmaya ve siyaset yapmaya zorluyor. Bu vasat içerisinde Kılıçdaroğlu'nu Genel Başkan seçtiren güçlü Genel Sekreter Önder Sav, tüzük probleminde yargının desteğiyle tasfiye edildi. Tasfiye süreci, Savcı ve Baykalcı bir ağırlığa sahip Parti Meclisi'ne

de uzanarak Kurultaya gidildi. Kurultayda önce blok liste yöntemiyle Parti Meclisi'nde, sonra tüzüğün Genele Başkana verdiği yetki kullanılarak Merkez Karar Kurulu'nda Kılıçdaroğlu ve Gürsel Tekin'in istediği türden bir kadro oluşturuldu. Kurultaydan sonra seçimlere doğru teşkilattan sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Gürsel Tekin'in teşkilatı düzenlemesi ve seçimlerdeki aday listesiyle tasfiyenin tamamlanması mümkün hale geldi.

CHP bu şekilde genel başkan, merkez karar kurulu ve parti meclisini yenilemiş oldu. Teşkilat ve partinin meclis grubunun da yenileneceğine ilişkin güçlü bir umut yaratıldı. An-

cak bu değişim, eski CHP'den yeni CHP'ye geçilip geçilemeyeceği, CHP'nin değişip değişemeyeceği, değişimin sahici olup olmadığı yönündeki tartışmaları ortadan kaldırmadı. Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu'nun başörtüsü, laiklik, irtica, genel af, asker-sivil ilişkileri gibi konularda eski CHP'den farklı sembolik açıklamalar yapması ama bu açıklamaların parti içinde yarattığı tartışmalardan sonra arkasını getirmemesi, parti içinde değişime, "Yeni CHP" ifadesine duyulan reaksiyon ve Kılıçdaroğlu'nun değişimin tutarlı bir manifestosunu ortaya koyamaması bu bakımdan kamuoyunda tereddütler uyandırmaktadır. >>

Türkiye gibi bürokratik vesayet kurumlarının güçlü olduğu ülkelerde, değişim dalgasının doğrudan karşı çıkılamayacak kadar büyüdüğü anlarda, değişim dalgasını manipüle edecek ve içini boşaltacak siyasi ve stratejik hamlelerle karşılaşıldığı için CHP'nin değişim ve yenilenme politikası şüpheyile karşılanıyor. Bu şüpheyi arttıran bir başka mühim faktör de, CHP'nin şimdiye kadar birçok değişim ve yenilenme hamlesine rağmen CHP'deki değişim ve yenilenmenin başarılamamış olmasıdır. Bu başarısızlığın sebebine bakılınca, CHP tabanındaki koalisyon içinde aydınların ve bürokrasinin hakim konumunun değişmemesi önplana çıkmaktadır. Bu itibarla CHP'nin tabanını toplumsal kesimlere açmanın yanında, taban içindeki koalisyonda aydınların ve bürokratların hakim konumunun da değişmesi gerekiyor. Değişim ve yenileşmenin CHP tabanı dışındaki Türkiye kamuoyunu ikna edebilmesi ve kalıcı olabilmesi için CHP tabanında bu tür bir değişikliğin yaşanabilmesinin ise zaman alacağı açıktır.

Değişim ve yenileşmenin daha kolay görünebileceği alan ise, parti- nin söylemi olabilir. CHP'nin söyleminde bir değişme olduğu açık. Ancak burada bir tutarlılık, istikrar ve bütünlük sorunu var. Üstelik CHP'nin eski tabanı ile muhtemel yeni tabanı arasında müşterek bir söylem tutturmak da, ayrı bir sorun teşkil ediyor. Bir yandan eski tabanı diğer yandan gelmesi muhtemel yeni tabanı ikna etmek bir dengeyi zorunlu kılıyor. Denge arayışı ise, değişim ve yenilenmenin etkinliğini ve görünürlüğünü azaltıyor. CHP'nin söyleminin yanında ideolojisinin de değişmesi ve yenilenmesi gerekiyor.

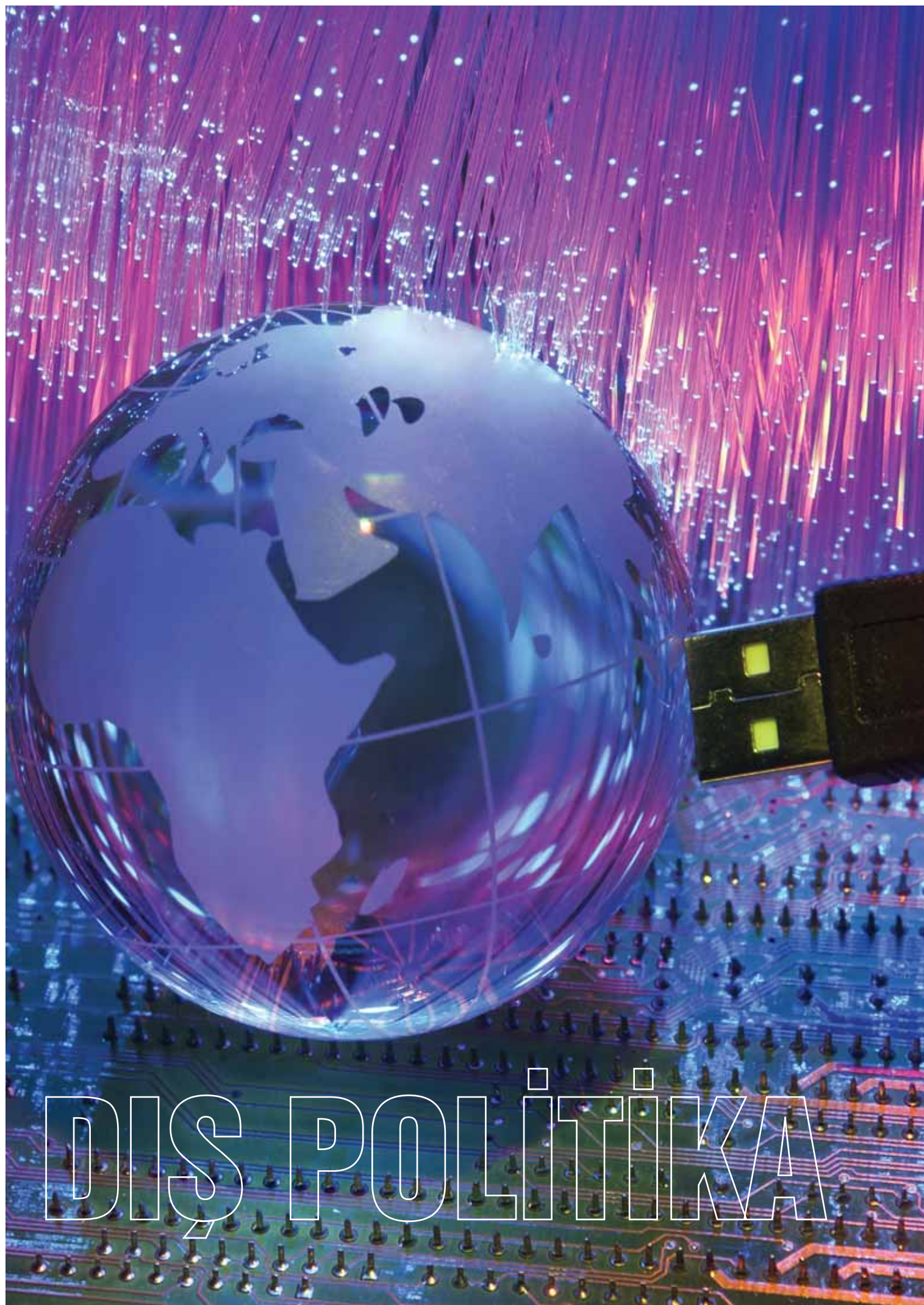
Denge arayışı, CHP'deki değişim ve yenileşmenin teşkilat, söylem ve ideolojisindeki ortak paydayı ifade ediyor. CHP gibi katı ideolojisi ve bürokratik karakterli, toplumla ilişkisi zayıf, devletçi ve militarist geçmişi olan bir partinin değişmesi salt kendi iç dinamikleriyle mümkün değildir. Bu yüzden Türkiye'deki demokratikleşme ve iktisadi büyüme dalgası devam ettikçe, CHP'deki denge, daha öz-

gürlükçü bir sıklet merkezinde oluşabilir. Bu yüzden CHP'deki değişim ve yenilenme sürecinin devam etmesi isteniyorsa, Türkiye'deki demokrasi standartlarının yükseltileceği reform sürecinin ve iktisadi büyüme dalgasının devam etmesi gerekiyor.

CHP'deki değişim ve yenileşme hareketlerini güçlendirebilecek diğer aktörler ise soldaki diğer parti, sivil toplum kuruluşları, sendikalar, meslek kuruluşları medya ve aydınlar olabilir. Bu hususta henüz ciddi bir katkıdan ziyade, zaman zaman engellerden dahi bahsedilebilir. Bu itibarla CHP'deki değişim biraz da yukarıda sayılan aktörlerin değişme ve yenilenmesine bağlıdır. Bu bağlamda bilhassa AK Parti'ye, demokratlara, liberallere ve sosyal demokratlara düşen rol Türkiye'deki genel demokratikleşme sürecini devam ettirmek ve CHP'deki sınırlı da olsa değişimi görerek CHP'yi bu sürece ortak etmeyi başarmak olabilir. Yeni anayasa bu bakımdan önemli bir dönüm noktasıdır.■

*SDE Uzmanı**





DISPOLITIKA

Wikileaks Olayı ve Assangistler

Türk hükümetinin Wikileaks olayını öncelikle ve yalnızca kendisine yönelik bir komplo olarak yorumlamasının çok isabetli bir okuma olduğu kanaatinde değiliz. Sızma olayı gerçekten de Assangist grupların bir saldırısı değil de İsrail ve neo-con ortaklığı ile icra edilen bir operasyon olarak kabul edilse bile, bunun doğrudan ve tek hedefi Türkiye olamaz. En öncelikli hedef ABD ve özellikle Obama iktidarındır.

*Prof. Dr. Birol AKGÜN**

21. Yüzyılın Haşşaşinleri mi Yoksa Kurulu Düzenin Ajanları mı?

Avustralya asıllı gazeteci Julian Assange tarafından 2006 yılında kurulan ve temel amacı dünyadaki baskıcı rejimlere karşı internet üzerinden mücadele etmek olduğunu açıklayan Wikileaks sitesince yayınlanmaya başlayan ABD'nin gizli diplomatik belgeleri tüm dünyada büyük bir siyasi tartışma başlattı. ABD'nin ülke dışındaki 274 temsilciği ile yapılan milyonlarca diplomatik yazışmanın hem internet sitesinden hem de dünyanın

önde gelen bazı gazeteleri vasıtasıyla yayınlanması, dünyanın süper gücü sayılan ABD gibi bir devlet adına büyük bir skandal olduğu gibi uluslararası diplomasinin temelini oluşturan devletlerarası ilişkilerde karşılıklı güvenin korunması ve mahremiyete saygı ilkelerine yönelik de büyük bir saldırı olarak görülüyor. Tam da bundan dolayı pek çok gözlemci Wikileaks olayını diplomasinin 11 Eylül'ü olarak tanımlanıyor ve bizzat Assange kendisi de bundan sonra jeopolitik mücadelenin tarihinin Wikileaks

öncesi ve sonrası olarak yeniden yazılacağını iddia ediyor. Eğer bu analogi doğruysa, 11 Eylül ertesinde olduğu gibi Wikileaks sonrasında da yeni savaşlara mı şahitlik edeceğiz sorusu kaçınılmaz olarak zihinleri meşgul ediyor. Skandalın Amerikan iç politikası, ABD'nin uluslararası imajı ve uluslararası sistemin işleyişine ilişkin muhtemel yansımaları neler olabilir? Özellikle bir meslek olarak diplomasinin icrasında, diplomatların kullandığı dilde ve devletlerin birbiriyle ilişkilerinde gerçekten yeni

bir dönem mi başlayacak?

Daha önemli bir soru ise şudur: Wikileaks bir leak, yani gerçek bir sızıntı mıdır; ABD içindeki siyasi mücadeleleri etkilemeye matuf kasıtlı bir sızdırılma mıdır, yoksa son yıllarda çokça tartışılan küresel sistemdeki güç dengelerinin kontrollü bir şekilde yeniden dizayn edilmesini sağlayacak bir gizli servis operasyonu mudur? Bu bağlamda olayın faili olarak ortaya çıkan Julian Assange ABD'nin küresel hegemonyasına karşı başkaldıran kahraman bir gazeteci ve sızdırma olayının kendisi de ezilen halklar adına girişilmiş özgürlükçü ve rövanşist bir eylem midir? Eğer böyleyse, “cesaret bulaşıcıdır” diyen Assange ve onun izleyicilerinden oluşan Assangist grupların sanal âlemi kullanarak tüm ulus devletlerin mahrem siyasi sırlarını ortaya dökmeleri artık kaçınılmaz olacaktır. Diğer durumlar söz konusu ise, başka bir deyişle Wikileaks sanal dünyanın korsanları tarafından değil de siyasi bazı amaçlar için gizli bir takım istihbarat örgütlerince planlanmış bir eylem ise durum daha da vahim demektir. Zira bu durumda olayın karşı saldırıları ve artçı depremleri de olacaktır. Aşağıda önce Wikileaks olayının açıklanmasına yönelik farklı motiflere dayalı üç senaryo üzerinde durulacak; ardından da gelişmelerin Türkiye tarafından nasıl okunması gerektiği konusuna değinilecektir.

Wiki-leaks mi, CIA-leaks mi?

Wikileaks olayı uluslararası medya tarafından farklı okumalara tabi tutuldu. Dünya medyasının olaya iki farklı şekilde yaklaştığı söylenebilir. ABD ve Batı basını olayı daha çok medyaya yansıdığı şekilde Assange grubunun bir sanal saldırısı olarak görme eğilimindedir. Öte yandan olay Batı dışındaki ülkeler tarafından ise daha çok ya ABD iç siyasetindeki derin güç mücadelesinin (Neo-conlar ve Demokrat-

lar) yansıması olarak görülüyor, ya da daha çok Ortadoğu ve İslam ülkelerindeki medya tarafından ise İsrail ve ABD derin devletinin bir operasyonu olarak okunuyor. Türkiye’de de Wikileaks gelişmeleri hükümet ve medya tarafından daha çok üçüncü senaryo çerçevesinde okunmaktadır. Aşağıda açıklanacağı üzere, aslında tüm bu senaryoların birleştirilmesi de mümkündür ve dikkatli bir analiz gerektirmektedir.

Batı ülkelerindeki ana akım (mainstream) medya, Wikileaks olayını Julian Assange ve etrafındaki bir grup radikal özgürlükçü gazeteci ve rövanşist anarşist tarafından gerçekleştirildiği şeklinde kamuoyuna yansıtmaktadır. Buna göre, Assange ve arkadaşları devletlerin gizli faaliyetlerinin halk tarafından denetlenemediğini ve en demokratik ülkelerde bile devletlerin pek çok konuda aldıkları kritik kararları halktan gizlediklerini, bunun da dünyadaki savaşların, çatışmaların ve otoriter baskıcı rejimlerin ayakta kalmasını sağlayan ana neden olduğu gerekçesiyle internet üzerinde örgütlü bir şekilde gizliliğe karşı savaş açmışlardır. Nitekim Wikileaks sitesi daha önce de ABD ordusunun Afganistan’daki bazı hukuk dışı uygulamalarını (sivil-lerin öldürülmesi gibi) dünyaya duyurmuştu. Şimdi de, Bradley Manning adlı bir Amerikan askeri tarafından elde edilen ABD diplomatik raporlarının yine aynı şekilde kamuoyuna sızdırıldığı iddia ediliyor. Olayın bu versiyonunu kabul edenler için konunun dikkat edilmesi gereken esas önemli yönü, Julian Assange’in yaptığı işin gazetecilik etiği ve ceza yasaları bakımından bir ihlal oluşturup oluşturmadığıdır. Nitekim ABD basını günlerdir Adalet Bakanlığının Assange’in eyleminin casusluk suçu olarak tanımlanıp tanımlanmayacağını tartışmaktadır. Ancak henüz bu konuda atılmış hukuki bir

Julian Assange ABD’nin küresel hegemonyasına karşı başkaldıran kahraman bir gazeteci ve sızdırma olayının kendisi de ezilen halklar adına girişilmiş özgürlükçü ve rövanşist bir eylem midir? Eğer böyleyse, “cesaret bulaşıcıdır” diyen Assange ve onun izleyicilerinden oluşan Assangist grupların sanal âlemi kullanarak tüm ulus devletlerin mahrem siyasi sırlarını ortaya dökmeleri artık kaçınılmaz olacaktır.

adım da yoktur.

Olayın bu şekilde bireysel bir eylem olarak görülmesinin doğal sonucu bundan sonra ABD başta olmak üzere tüm devletlerarası diplomatik yazışmaların çok daha ciddi bir gizlilik içinde yürütülmesi ve internet özgürlüğü konusunda da devletlerin yeni düzenlemeler yapmasıdır. Yayınlanan belgelerin ABD’nin başka ülkelerle olan ilişkileri üzerinde yarattığı siyasi tahribatın ise zamanla aşılması beklenebilir. Wikileaks olayını bireysel siyasi motiflere dayalı bir eylem olarak gören bu yaklaşım, Assange’i postmodern bir Hasan Sabbah veya Bin Ladin’in batılı yeni versiyonu şeklinde konumlandırmaktadır. Nitekim New York Times başyazarı Thomas Friedman olayı, “süper bireylerin” küresel sistemin işleyişini etkileme gücüne»

ve ulus devletin egemenlik haklarına karşı başkaldırısına güzel bir örnek olarak sunmaktadır. Ancak olayın bu kadar basit olmadığını, gizli belgeleri ele geçirenler dahi birkaç süper bireyin veya post-modern anarşistin ABD gibi bir gücü karşılama alamayacaklarını söyleyen değerlendirmelerin de batı basınında zaman zaman yer aldığını da belirtmek gerekir.

Bazıları ise Wikileaks skandalını ABD iç siyasetinin dinamikleri ile açıklama eğilimindedir. ABD kaynaklı bazı sitelerde de yer alan bu yaklaşıma göre, milyonlarca gizli devlet belgesinin bir gazeteci tarafından tüm dünyaya açıklanması sıradan bir olay olarak görülmez ve ABD devletinin içinden ortaklar ve işbirlikçiler olmadan bu sızmanın gerçekleşmesi de mümkün değildir. O zaman olayın failleri ve muhtemel sızdırma motivasyonları da açıklanmalıdır. Hikâyenin bu versiyonuna inananlar, olayın nedenini 2008 seçimlerinde iktidara gelen Obama başkanlığındaki Demokratik yönetimi içine sindiremeyen aşırı muhafazakâr (Neo-Con) Cumhuriyetçilerin tepkisiyle açıklamaktadırlar. Gerçekten de Bush döneminde Irak ve Afganistan işgaliyle ABD'yi savaşçı bir emperyal devlete dönüştüren Neo-Con çevreler, Obama gibi daha barışçı bir dış politika vaadiyle iktidara gelen yeni yönetimi yıpratmak için her fırsatta ülke güvenliğinin zaafa uğratıl-



dığı izlenimini yaymaya çalışmaktadırlar. Wikileaks olayı da, Kasım ayında yapılan ara seçimlerde önemli bir oy kaybına uğrayan Demokratların iki yıl sonraki başkanlık seçimlerine kadar iyice yıpratılmasını kolaylaştıracak önemli bir fırsat olarak görülmektedir. Böylece yeniden iktidara gelmek isteyen muhafazakârlar için Wikileaks tam anlamıyla siyasi bir silaha dönüşmekte ve ülkenin güvenliği kalmadığı ilan edilmektedir. Doğrusu milyonlarca belgenin seçime kadar peyderpey açıklanması bile seçim gündemini belirle-

yecek önemli etkiye sahip olabilir. Obama yönetiminin dış politika ve ulusal güvenlik konularında ülkeyi aciz duruma düşürdüğü imajı yayılarak, tıpkı Demokrat Başkan Jimmy Carter'in 1979'da İran'daki devrim sonrası düştüğü siyasi konuma düşürülerek 2012 seçimlerini Cumhuriyetçilerin kazanmasının yolu açılabilir. Bu hikâyenin zayıf noktası ise, Wikileaks'ın daha çok ABD dış politikasıyla ilgili olması, sızan belgelerin iç politik aktörleri doğrudan ilgilendirmemesidir. Oysa ABD ara seçimlerinde görüldüğü gibi, Obama yönetiminin yumuşak karnı dış politika değil; daha çok krizden çıkış, işsizlik, sağlık reformu ve vergi indirimi gibi Amerikan vatandaşlarını yakından etkileyen ekonomik konulardır. Dış politika, füze kalkanı, Ortadoğu barış süreci gibi konular seçmen davranışını etkilemede çok

daha zayıf bir etkiye sahiptir.

Mossad ve Neo-Con Komplosu mu?

Wikileaks olayının patlak vermesinin hemen ardından genel olarak gelişmekte olan ülkelerde ve daha özelde ise Ortadoğu medyasında ise sızmanın İsrail ve ABD'deki Musevi lobisiyle ilgili olma ihtimali üzerinde durulmuştur. Bu görüşü savunanlar, bu kadar ciddi bir skandalın ABD devletinin içine sızma gücüne sahip güçlü istihbarat örgütlerinin katkısı olmadan gerçekleşmeyeceğine inanmaktadırlar. Amerikan istihbaratına sızma potansiyeli en yüksek olan ülkenin ise İsrail olduğu belirtilmektedir. Peki İsrail gizli servisini veya onun ABD'deki uzantılarını böyle bir skandalı yaratmaya iten motivasyon ne olabilir? Öncelikle, ABD yönetiminin baskısıyla Filistinlilerle istemeyerek de olsa doğrudan görüşmeler yürüten İsrail yönetimi son aylarda giderek zor durumda kalmaktadır. Muhafazakâr Likud partisi ile aşırı sağ partilerin koalisyonundan oluşan Netanyahu hükümeti, bir yandan seçmen tabanının sertlik politikasını destekleyen tutumları diğer yandan yerleşimciler için yeni inşaatların yapılmaması için baskı yapan Obama yönetimi arasında sıkışmış durumdadır. Nitekim görüşmelerde ilerleme olmadığı için ABD'nin Ortadoğu özel temsilcisi Mitchell istifasının eşiğine gelmiştir. Aynı şekilde Filistin Devlet Başkanı Abbas da görüşmelerin sonuçsuz kaldığını ve masadan kalkacaklarını söylemeye başlamıştır. Dolayısıyla bir yandan İslam ülkeleri ile ilişkileri yeniden geliştirmek isteyen Obama için Filistin-İsrail sorununun çözümü kritik bir önemi haizken, diğer yandan içeride Musevi lobisinin baskısı altında kalan Obama için de zor bir durum oluşmaktadır. Zira İran'ın nükleer faaliyetlerini kendisi için yaşamsal bir güvenlik soru-

nu olarak algılayan İsrail, Musevi lobisi vasıtasıyla ABD'nin bir an önce İran'a karşı askeri operasyon düzenlemesi için baskı yapmaya da devam etmektedir.

Öte yandan İsrail yönetimi 2009 Gazze saldırısından bu yana giderek artan şekilde uluslararası toplumun baskısını da yakından hissetmektedir. Özellikle son yıllarda bölgesel bir güç haline gelen Türkiye'nin İsrail'i bölgede daha sorumlu bir devlet olarak hareket etmeye zorlayan ve bu anlamda siyasi ve askeri manevra alanını daraltan yeni dış politikası Netanyahu hükümetini ve ABD'deki Yahudi örgütlerini zor durumda bırakmaktadır. Üstelik Tel Aviv yönetiminin Mavi Marmara ve "alçak koltuk" krizi gibi konularda gösterdiği uluslararası hukuk ve diplomatik teamüllerle açıktan çatışan tutumu ve Ankara'nın kararlı yaklaşımı da İsrail'i siyaseten de köşeye sıkıştırmaktadır. Wikileaks olayını Mossad ve ABD derin devleti içindeki neo-con uzantıların bir komplosu olarak görenler için diplomatik belge skandalı, İsrail'in kendi etrafında giderek daralan bu kuşatma çemberini kırmaya yarayan bir huruç eylemi olarak görülmektedir. Zira böylece, diplomatik belgeler sayesinde uluslararası kamuoyunun dikkati Ortadoğu barışından ABD'nin dostları ve rakipleri ile arasındaki ihtilaflara yönelmekte; Obama yönetimi de İsrail'e baskı yapmak yerine diplomatik enerjisini skandalın yarattığı siyasi tahribatı tamir etmek için harcamaktadır. Nitekim belgelerin açıklanmasından sonra ABD yönetimimin aldığı ilk siyasi karar İsrail'in yeni yerleşimleri durdurması baskısından resmen vazgeçmesi olmuştur. Üstelik ABD aracılığı ile yürütülen doğrudan barış görüşmeleri de bu arada artık tamamen sona ermesine rağmen, kimse bu konuyu gün-

deme getirme cesaretini dahi göstermemektedir. Başka deyişle, sebebi ne olursa olsun Wikileaks olayı en çok İsrail'in çıkarlarına hizmet etmektedir.

Wikileaks ve Türkiye

İlginç şekilde internetten sızan gizli belgeler arasında İsrail ile ilgili hiç belge yer almazken, Türkiye, Arap ülkeleri, İran ve Rusya ile ilgili oldukça çok sayıda önemli belgenin yer alması Türk basınında olayın Türkiye'ye yönelik bir komplo olduğu yönündeki yorumlara yol açmıştır. Dahası bizzat hükümet yetkilileri ve başbakan Erdoğan'a yakın bazı danışmanlar, sızma olayının İsrail ve ABD'deki muhafazakâr çevrenin Türkiye'ye karşı giriştiği bir saldırı olarak yorumlamışlardır. Üstelik ABD dışişleri Bakanı Hillary Clinton'un meslektaşı Ahmet Davutoğlu'ndan belgelerdeki bilgiler nedeniyle resmen özür dilemesi de Türkiye'deki bu yorumların haklı çıktığı şeklinde de yorumlandı. Başkan Obama'nın da kendini Başbakan Erdoğan'ı aramak zorunda hissetmesi ise olayın bir şekilde Türkiye ile ilgili olduğu algısını güçlendirmiştir.

Ancak Türk hükümetinin Wikileaks olayını öncelikle ve yalnızca kendisine yönelik bir komplo olarak yorumlamasının çok isabetli bir okuma olduğu kanaatinde değiliz. Sızma olayı gerçekten de Assangist grupların bir saldırısı değil de İsrail ve neo-con ortaklığı ile icra edilen bir operasyon olarak kabul edilse bile, bunun doğrudan ve tek hedefi Türkiye olamaz. En öncelikli hedef ABD ve özellikle Obama iktidarıdır. İkincisi, bizzat uluslararası sistemdir. Zira 15 milyonluk Musevi nüfusunun dünya politikasındaki etkinliğini sürdürübilmenin yolu, dikkatleri başka alanlara çevirecek sansasyonel olayların yaratılmasından geçmektedir. Bu hengâmede Türkiye'nin daha fazla ön plana çıkması ise anlaşılabilir bir durum-

dur. Ekonomik, siyasi ve kültürel anlamda dünyadaki ve bölgesindeki gücü hızla artan Türkiye'nin ABD belgelerinde daha fazla yer bulması son derece normaldir. Üstelik açıklanan belgeler de Türk-ABD ilişkilerinin en ciddi krizlere sahne olduğu bir döneme aittir. Söz konusu diplomatik belgelerin ABD'nin Ankara büyükelçisi olan ve neo-con grubun çekirdek kadrosuna yakınlığı ile bilinen Edelman döneminde hazırlanması da belgelerde kullanılan dilin ve üslubun içeriğini anlamamıza yardım etmektedir. Bu grubun AK Parti hükümetinden hoşlanmadığı ve 2004-2005 yıllarında TSK içinde artan hareketlilikten haberdar olduğu zaten bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla şimdiye kadar açıklanan belgeler arasında Türkiye ile ilgili sızmaların çokluğu dikkat çekse bile, olayın hükümet tarafından yalnızca Türkiye'yi hedef alan bir komplo gibi algılanması ulusal çıkarlarımız açısından doğru bir yaklaşım değildir.

Wikileaks kim tarafından yapılmış olursa olsun, sonuçta tüm uluslararası sistemi etkileyen ve bu anlamda küresel sistemin işleyişini hedef alan bir eylem olarak görülmelidir. Eğer sonuçları bakımından bir okuma yapılacaksa bu daha çok da ABD'nin küresel gücüne ve imajına darbe vuracak bir skandaldır. Bu anlamda, 11 Eylül 2001 eylemiyle paralellik arz etmektedir. Hatta Soğuk savaş dönemi sonrasında ABD'nin küresel hegemonyasına vurulan ikinci büyük darbe olarak da görülebilir. Ancak kim bilir, belki de kendisini küresel sistemin değişen ekonomi-politik şartlarına göre yeniden konumlandırmak isteyen ABD derin devletinin çıkarlarıyla da örtüşen bir eylemdir.■

*Uluslararası İlişkiler Programı
Koordinatörü**



ABD'nin Asya'ya Dönüş Politikası ve Çin

Washington'un Asya'ya olan ilgisi ABD'nin Asya'da Çin'e karşı ittifak peşinde koşması olarak yorumlanmaktadır. Çin, Başkan Obama ve Dışişleri Bakanı Clinton'un Asya ziyaretlerini "Çin'i kuşatması" olarak tanımlamaktadır. Ayrıca Çin'e göre, ABD'nin amacı bölünmüş bir Asya yaratmaktır. Böylece Çin'in bölgedeki etkisinin kırılması amaçlanmaktadır.

*Doç. Dr. Erkin EKREM**

Kasım 2009'da ABD Başkanı Barack Obama, Japonya, Singapur, Çin ve Güney Kore'yi kapsayan Asya gezisi sırasında ABD'nin bir Pasifik ülkesi ve kendisinin de bu Pasifik ülkesinin başkanı olduğunu ifade etmişti. Başarısız olarak yorumlanan bu gezinin Çin durağı önemliydi ve Çin, ABD açısından "önemli ortak ve aynı zamanda bir rakip" (vital partner as well as a competitor) olarak tanımlanmıştı. Başkan Obama'ya göre, "sorunlarımızın bir kısmını çözmezsek, bence hem ekonomik hem de siyasi

açıdan ilişkilerde büyük çaplı gerilemler ortaya çıkacaktır". Başkan Obama Asya'ya geri dönüş stratejisinin sinyallerini ve ABD'nin Çin ile olan sorunları üzerinde Çin politikasının geliştirileceğinin işaretini de vermişti.

Başkan Obama ve ekibinin algılamasına göre, ABD ve Çin dünyanın en güçlü ülkeleri arasındadır ve iki ülkenin küresel meseleler üzerinde geniş çapta işbirliği yaparak ikili ilişkilerdeki rekabetin adil ve dostça olması gerekmektedir. Başkan Obama, iklim değişikliği,

ekonomik krizden çıkış, nükleer silahsızlanma gibi konularda Çin ile birlikte çalışmayı dile getirerek ABD'nin bu yükümlülükleri tek başına başaramayacağını belirtmişti. Başkan Obama, ABD-Çin ekonomik ilişkilerinin çok önemli olduğunu ancak ticaret ilişkilerindeki dengesizliğe dikkat çekerek, bu durumun sebeplerinden birinin Çin'in para birimi Yuan'ın değerini düşük tutmasından kaynaklandığı tespiti yapmıştı. ABD'nin Çin'e artık sürdürülemeyecek kadar büyük çapta borçlandığını anlatan Başkan

Obama, aradaki ticaret dengesizliğini düzeltebilmek için Çin'den çok ucuz mamül almak yerine Çin'e daha fazla mal satmaları ve böylece Amerikalılar için istihdam yaratmaları gerektiğini belirtmişti. Başkan Obama, en çok dolar rezervine sahip olan Çin'i de uyarıyordu ve ABD'nin ekonomideki başarısızlığının Çin'i de etkileyeceğini ifade etmişti. Başkan Obama ikili ilişkilerde her zaman sorun olan insan hakları konusuna da değinmişti: "İfade, basın ve din özgürlüklerinin sadece Amerikan değerleri değil, evrensel değerler olduğuna inanıyoruz. Çin heyetleriyle görüşmelerimizde bu konular her zaman gündeme gelmiştir ve böyle de devam edecektir." ... "Küresel ölçekli konular bağlamında iklim değişikliği, İran ve Kuzey Kore nükleer sorunu ikili görüşmelerde yer alacağı gibi söz konusu alanlarda işbirliği arayışında bulunulacaktır."¹

ABD'nin Asya'ya Geri Dönüş Stratejisi

Soğuk Savaş sonrası ABD askerî güçleri Asya-Pasifik'ten çekildikten sonra bölgenin siyasî ve ekonomik faaliyetlerine olan ilgisi de zayıflamıştı. Çin'in yükselişi ve bölgedeki boşluğu doldurmaya başlamasıyla ABD, Asya'ya geri dönüş planlarını uygulamaya başlamıştı. Clinton yönetimi döneminde, Washington'un geleneksel müttefi-

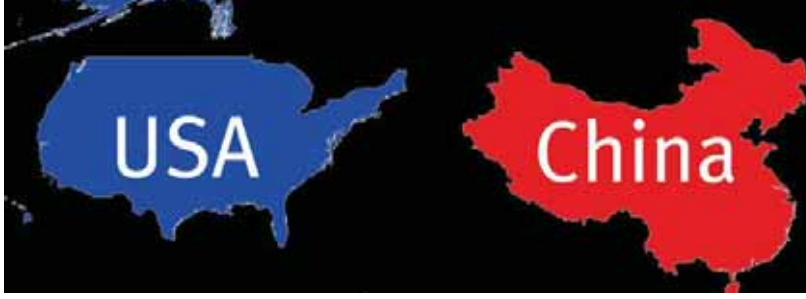
ki olan Japonya merkezli Asya politikası değiştirilerek, Çin merkezli Asya politikası öne çıkmıştı. Bush yönetimi döneminde ise bu politika eski haline dönüştürülmüştü ve neticede iki ülke arasındaki ilk çatışma 1 Nisan 2001'de bir casus uçak kriziyle patlak vermişti.² ABD'nin güçlü bir şekilde Asya bölgesine girmesi doğal olarak Çin'de endişe yaratmıştı. Pekin yönetimi bir yandan Washington ile ilişkilerin kopmaması şartına karşılık, mücadeleyi sürdürmeye çalışmış ve diğer yandan bölgesel platformlarda kendisinin bölgedeki gücünü tesis etmenin gayreti içindeydi.³ Fakat 11 Eylül 2001 sonrası Çin'in olaylara yönelik niyet ve tutumunun farklı olmasına rağmen, Washington-Pekin arasındaki gerginlik, işbirliğine dönüşme yolunda ilerlemeye başlamıştı.⁴ ABD, Afganistan ve Irak'taki sorunlarla uğraşırken, Çin ise bu "stratejik fırsatlar dönemi" (period of strategic opportunity) değerlendirmişti. Askerî başarısını siyasî ve ekonomik alanlara aktaramayan Washington yönetimi bu sorunlarla meşgul olurken, Çin'in yükselişini de yakından hissetmeye başlamıştı.⁵ Başkan Obama'nın döneminde ise ABD, Asya'daki gücünü yeniden tesis etmenin ve yükselen Çin ile yeni ilişkiler geliştirmenin arayışları içine girmiştir.

Obama Hükümeti'nin Asya güvenlik stratejisi bağlamında önemli bir politikası Asya'ya geri dönü-

şüdür ve bu politika Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'un Hanoi'de düzenlenen ASEAN Bölgesel Forumu'ndaki (ASEAN Regional Forum-ARF) konuşmasında ifade edilmiştir. Dışişleri Bakanı Clinton, Güney Çin Denizi'nin uluslararası hukukun gereğiyle özgürce kullanılmasının ABD'nin de ulusal çıkarları arasında olduğu, bölge ülkelerinin de bu fikri paylaştığı ve söz konusu bölgede yaşanan ihtilafların dış baskılar olmadan müzakere edilebileceğini dile getirerek, ABD'nin bölge ülkelerin taleplerine destek verdiğini belirtmişti.⁶ Çin öteden beri Güney Çin Denizi ve bölgedeki adalarının (Spratly ve Paracel) Çin'in bir parçası olduğunu ve Çin'in temel ulusal çıkarını ilgilendirdiğini kabul etmektedir. Dışişleri Bakanı Clinton bu açıklaması ile Çin'in temel ulusal çıkarına meydan okumuş olacaktır.⁷ Obama Hükümeti'nin bu politikası Çin'in aşırı ölçüde tepkisini çekmiş ve ikili ilişkileri gerginleştirmişti.⁸ Obama Hükümeti iktidara geldiğinde ABD'nin dış politikası ve güvenlik politikası için "akıllı güç" (smart power) kullanacağını açıklamıştır.⁹ Dışişleri Bakanı Clinton'un Asya'nın önemli bir platformunda yaptığı girişim herhalde "akıllı güç" politikasının bir parçası olabilir. Washington, daha önce gözardı ettiği Asya bölgesi ve bölge ülkeleri ile daha sıkı ilişkiler kuracağı ve ekonomik ile güvenlik alanında daha çok işbirliği yapacağını belirterek, Asya'ya geri dönüş adımlarını atmıştır.

2010 yılının Ekim ayı sonunda Dışişleri Bakanı Clinton göreve geldiği tarihten itibaren altıncı Asya ziyaretini gerçekleştirmiştir. Vietnam, Kamboçya, Malezya, Papua Yeni Gine, Avustralya ve Çin'i kapsayan Asya gezisinde Çin ziyareti en son programa eklenmiş ve Çin'in en güneyindeki Hai-nan Adası'nda Çin dış politikasından sorumlu Devlet Konseyi üyesi>





Dai Bingguo ile kısa bir görüşme yapılmıştır. Kasım ayında Başkan Obama da Hindistan, Endonezya, Japonya ve Güney Kore ülkeleri kapsayan 10 günlük Asya ziyaretini gerçekleştirmiştir. Başkan Obama'nın gezi programında Çin olmadığı gibi ilgili ülkelerin hepsi Asya'nın demokratik ülkeleridir. Buna rağmen bütün gezi sırasında Çin'in izlerinin var olması kaçınılmazdı.¹⁰ ABD yönetimi bu tür ziyaretlerle Asya ülkeleriyle siyasi, ekonomik ve güvenlik alanlarında işbirliğini arttırmayı amaçlamıştı, ancak Çin ile olan işbirliği sadece belli bir düzeyde kalmaktadır. Bu gezi sırasında Dışişleri Bakanı Clinton, Pekin'in Güney Çin Denizi'nin Çin'in egemenliğini ilgilendirdiği ve temel ulusal çıkarı olduğu görüşünü kabul etmediğini belirtmiştir.¹¹ Ancak Pekin bu tür söyleme kesin bir dille karşı çıkmaktaydı.¹² Clinton, Kamboçya'nın Çin'e karşı daha da bağımsız davranması ve kendi çıkarları için Çin'e açıkça taleplerini iletmesini önermiştir.¹³ Başkan Obama'nın Kasım ayı gezisinin Endonezya durağında, ABD'nin güven veren, refah ve uluslararası sorumluluğunu bilen bir Çin'i görmek istediğini ifade etmiştir. Başkan Obama, her ülkenin uluslararası çerçevede ve kurallara göre hareket etmesini doğru olduğunu belirterek, bu kuralların ABD, Çin ve Endonezya ülkeleri için de geçerliliğinin altını çizmiştir.¹⁴ Başkan Obama, refah toplumu hakkındaki görüşünü 10 Kasım'da Endonezya'da bir üniversitede yaptığı konuşmasında bir kez daha altını çizmişti: "öz-

gürlük olmayan refah, bir başka şekildeki yoksulluktur."¹⁵ Çin'in dolaylı ya da dolaysız hedef aldığı bu ifadeler yine Çin tarafından eleştirilmektedir. Dışişleri Bakanı Clinton, ABD'nin Asya'daki mevcudiyetinin Çin'i yalnızlaştırmaya gerek duymadığını ve Çin ile bölgede nüfuz kazanmak için rekabet etmenin ve sıfır toplamı oyun ile meşgul olmanın gereği olmadığını belirtiyorsa da,¹⁶ Çin'in algılaması bu şekilde değildir. Nitekim Washington'un Asya'ya olan ilgisi ABD'nin Asya'da Çin'e karşı ittifak peşinde koşması olarak yorumlanmaktadır.¹⁷ Çin, Başkan Obama ve Dışişleri Bakanı Clinton'un Asya ziyaretlerini "Çin'i kuşatması" olarak tanımlamaktadır.¹⁸ Ayrıca Çin'e göre, ABD'nin amacı bölünmüş bir Asya yaratmaktır. Böylece Çin'in bölgedeki etkisinin kırılması amaçlanmaktadır.¹⁹

ABD'nin Asya'daki Askerî Tatbikatları

ABD ortalama olarak her yıl Asya-Pasifik ülkeleriyle ikili veya çok taraflı ortak askerî tatbikatlar düzenlemektedir. Sadece 2010 yılı içerisinde Çin'in çevresinde birçok defa ortak askerî tatbikat gerçekleştirilmiştir. Çin'in güneyindeki Güney Çin Denizi'nde ve Çin'in doğusundaki Sarı Deniz ile Japon Denizi'nde yapılan bir dizi askerî tatbikat söz konusudur. Haziran-Ağustos 2010 tarihlerinde ABD, Avustralya, Kanada, Şili, Kolombiya, Fransa, Endonezya, Japonya, Malezya, Hollanda, Peru, Güney Kore, Singapur ve Tayland'ı kap-

sayan toplam 14 ülkenin katılımıyla, Asya-Pasifik'te dünya tarihi boyunca en büyük kapasiteli ortak askerî tatbikat düzenlenmiştir. Her iki yılda bir kez ve bölgede yükselen bir askerî gücün tehdidine karşı düzenlenen tatbikata 34 savaş gemisi, 5 denizaltı, yüzden fazla savaş uçağı ve 20 bin asker katılmıştır. 25-28 Temmuz'da ABD-Güney Kore ortak askerî tatbikatı Japon Denizi'nde düzenlenmiş ve 20 savaş gemisi, 200 savaş uçağı ve kara, deniz ve hava kuvvetlerine bağlı 8 bin asker katılmıştır. Söz konusu tatbikat 1976 yılından bu yana düzenlenen en büyük tatbikattır. Bu tatbikatta bin 800 tonajlı nükleer denizaltılar, F-22 savaş uçakları ve Güney Kore'nin F-15K ile KF-16 savaş uçakları gibi ileri teknoloji ürünü silahlar kullanılmıştır. 11 Ağustos'ta ABD, Çin'in güneybatı komşusu Vietnam ile ortak askerî tatbikat düzenlemiştir. Nükleer güdümlü Carl Vinson uçak gemisi bu tatbikata iştirak etmiştir. 1995 yılında diplomasi ilişkileri tesis edilen iki ülkenin Vietnam yakınlarında düzenlediği tatbikat, Güney Çin Denizi'nde mevcut gerginliği arttırmıştı. 16-26 Ağustos tarihleri arasında düzenlenen ABD-Güney Kore ortak tatbikatına 56 bin Güney Koreli asker ve 30 bin ABD'li asker katılmıştır.

12-21 Eylül tarihleri arasında ABD, Asya-Pasifik'teki üssü olan Guam Adası çevresinde 14 bin askerin iştiraki ile düzenlenen askerî tatbikata ABD'nin en büyük tonajlı George Washington uçak gemisini de kapsayan saldırı grubu, ABD'nin en ileri teknoloji ile donatılmış Hawaii nükleer saldırı denizaltısı, Tucson nükleer saldırı denizaltısı, Essex amfibi hücum gemisi ve Mike Campbell Aegis destroyeriyile katılmıştır. Ayrıca tatbikata 16 adet F-22 dahil 150'den fazla savaş uçağı, bombardıman uçakları ve yakıt ikmali uçakları da iştirak etmiştir. 26 Eylül-1 Ekim arasın-

da düzenlenen ABD-Güney Kore ortak tatbikatı Çin'in doğusundaki Sarı Deniz'de gerçekleşmiştir. Bu tatbikata Güney Kore'nin 2 adet destroyeri (KDX-II), fırkateyni, devriye gemileri, P-3C devriye uçakları ve denizaltıları iştirak etmiş ve ABD'nin John McCain ve Fitzgerald destroyeri, Victory sualtı akustik izleme gemisi, nükleer güdümlü denizaltısı ve deniz karakol uçağı katılmıştır. 28 Kasım'da ABD-Güney Kore'nin 5 günlük ortak tatbikatı önceki düzeyde olup George Washington uçak gemisi muharebe grupları Çin'e yakın olan Sarı Deniz'de ortak askerî tatbikat düzenlemiştir. Ardından 3-10 Aralık'ta ABD-Japonya ortak tatbikatı Japonya'nın güneybatı bölgelerinde, yani Çin ve Tayvan'a yakın olan deniz alanlarında gerçekleşmiştir. Bu tatbikatın kapasitesi ABD-Güney Kore ortak tatbikatının altı katı olup, 1986 yılından bu yana düzenlenmiş en büyük tatbikattır. Söz konusu tatbikata Japon Öz Savunma Kuvvetleri'ne mensup 44 bin 500 asker iştirak etmiştir. 2011 yılında George Washington uçak gemisi, Carl Vinson

uçak gemisi ve Ronald Reagan uçak gemisine bağlı savaş grupları Batı Pasifik'te toplanarak, tarihin en büyük tatbikatına hazırlanmaktadır. ABD, Asya-Pasifik'te 100 bin asker bulundurarak, uçak gemisi, nükleer güdümlü denizaltı, Aegis savaş gemileri ve bombardıman uçaklarının adeta yarısının bölgede konuşlandırmıştır.

ABD öncülüğündeki bu askerî tatbikatların amacı bölgenin ve müttefiklerin güvenliğini sağlamaktır. ABD'nin Asya'da muazzam askerî kuvvet bulundurması yalnızca Kuzey Kore'ye yönelik olmaya bilir. Tatbikatın amacı bölgede kargaşa yaratmak ve bunu fırsat bilerek Asya'ya dönüş politikasını gerçekleştirmektir.²⁰ ABD'nin Asya'da daha fazla askerî güç konuşlandırmasının doğrudan sebebi Kuzey Kore'nin tehditkâr tutumunu sürdürmesi ve Çin'in de Kuzey Kore'yi dizginleştirememesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca Çin'in yükselişi ve dış politikasında sertliğe dayalı tavırları Asya ülkelerini endişeye sokmaktadır. Kuzeydoğu Asya'da Japonya ve Güney Kore, ABD'nin müttefiki ve belli düzey-

de silah teknolojisine sahip olduğu için Çin'i sınırlı ölçüde dengeleyebilmektedir. Ancak Güney Asya ülkeleri silahlanma hızını arttırmakta ve bazıları ise ABD ile güvenlik işbirliği yapmakla kendi güvenliğini sağlamaya çalışmaktadır.¹⁹

Bütün bu gelişmeler ABD'nin Asya'ya geri dönüş stratejisini gerçekleştirmesini kolaylaştırmaktadır. Nitekim nükleer gücüne dayanarak tehditkâr tutumunu sürdüren Kuzey Kore ile yükselen Çin'in bölgedeki diplomatik tutumundan dolayı Japonya, Güney Kore ve bazı Güneydoğu Asya ülkeleri güvenlik açısından ABD'nin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Böylece ABD, Asya ülkeleriyle olan ilişkilerini güçlendirmiş olacaktır. Mevcut durum ABD açısından Kuzey Kore nükleer sorunu üzerindeki etkisini yeniden tesis etmeye fırsatını yaratmış ve Çin'in etkisini de kırabilecek gelişmeleri meydana getirmiştir. Aynı ABD'nin Asya'ya dönüşü ABD-Çin ilişkilerini derin güvensizliğe ittiği gibi²⁰ Çin'in birçok alandaki etkisini de zor duruma sokacaktır. ■

SDE Uzmanı*

1. Erkin Ekrem, "ABD-Çin İlişkileri Analizi: Çin Rakip mi Ortak mı?", SDE Websitesi, <<http://www.sde.org.tr/tr/kose-yazilari/127/abd-cin-iliskileri-analizi-cin-rakip-mi-ortak-mi.aspx>>, 12.01.2010 14:44.
2. Erkin Ekrem, "Casus Uçak Krizi Sonrası ABD-Çin İlişkileri: Asya-Pasifik'te Etkin Olma Savaşı", Stratejik Analiz, Sayı 14., Haziran 2001, s.81-88.
3. Erkin Ekrem, "Çin'in Asya-Pasifik Stratejisi ve BOAO Asya Forumu", Stratejik Analiz, Sayı 13, Mayıs 2001, s.53-57; Erkin Ekrem, "Çin'in Türkistan Politikası: Shanghai Beşlisinden Shanghai İşbirliği Örgütüne", Stratejik Analiz, Sayı 16, Ağustos 2001, s.68-74; Erkin Ekrem, "Çin'in Çevresel Bölge Politikası" Stratejik Analiz, Cilt 4, Sayı 46, Şubat 2004, s.88-95.
4. Erkin Ekrem, "ABD'deki Terör Saldırısı Sonrası Çin'in Tutumu", Stratejik Analiz, Sayı 19, Kasım 2001, s.82-87.
5. Erkin Ekrem, "ABD'nin Yükselen Çin'e Karşı Algılaması: Uluslararası İlişkiler Teorileri Açısından Bir Değerlendirme", Stratejik Analiz, Sayı 106, Şubat 2009, s.74-82.
6. John Pomfret, "Clinton wades into South China Sea territorial dispute", Washington Post, July 23, 2010.
7. Mark Landler, "Offering to Aid Talks, U.S. Challenges China on Disputed Islands", New York Times, July 23, 2010; John Pomfret, "U.S. continues effort to counter China's influence in Asia", Washington Post, July 23, 2010; Andrew Jacobs, "China Warns U.S. to Stay Out of Islands Dispute", New York Times, July 26, 2010; Jay Solomon, "China Rejects U.S. Efforts in Maritime Spat", Wall Street Journal, July 25, 2010.
8. John Pomfret, "U.S. Takes a Tougher Tone with China", Washington Post, July 30, 2010; "U.S. hopes to revive stalled military ties with China", Reuters, July 28, 2010.
9. Ken Dilanian, "Clinton says U.S. must use 'smart power'", USA Today, 13 January 2009.
10. Howard Lafranchi, "On Asia trip, Obama to get an earful about China", Christian Science Monitor, November 4, 2010.
11. Greg Sheridan, "China actions meant as test, Hillary Clinton says", The Australian, November 09, 2010.
12. Jay Solomon, "China Rejects U.S. Efforts in Maritime Spat", Wall Street Journal, July 25, 2010.
13. John Pomfret, "Clinton urges Cambodia to strike balance with China", Washington Post, November 2, 2010; Jay Solomon, "Clinton Presses Cambodia on China", Wall Street Journal, November 1, 2010.
14. Emily Kaiser, "China and Germany slam U.S. policy before G20 summit", Reuters, November 9, 2010.
15. "Editorial: Still seeking that new way forward", Washington Post, November 10, 2010.
16. Jay Solomon, "Clinton Presses, Courts Beijing", Wall Street Journal, October 29, 2010.
17. Jeremy Page, Patrick Barta and Jay Solomon, "U.S., Asean to Push Back Against China", Wall Street Journal, September 22, 2010.
18. Anthony Deutsch and Geoff Dyer, "Obama calls for G20 to act on imbalances", Financial Times, November 9 2010.
19. John Pomfret, "Concerned about China's rise, Southeast Asian nations build up militaries", Washington Post, August 9, 2010.
20. Keith B. Richburg, "U.S.-China relationship shifts toward deep mistrust", Washington Post, November 7, 2010.



Bir Tehdit unsuru olarak İsrail'in Türkiye stratejisi

İsrail'in yeni Türkiye stratejisindeki öncelikli hedef, Erdoğan hükümetinden biran önce kurtulmaktır. Erdoğan yönetimindeki güçlü ve istikrarlı bir Türkiye ile baş edebilmenin çok zor olduğunu bilen İsrail yönetimi, dönüp kendi hataları ile yüzleşmek ve değişim yönünde irade ortaya koymak yerine benmerkezci ve tek kutuplu siyaset tarzını sürdürmeye çalışmaktadır.

Selvet ÇETİN*

Uzun bir siyasi geçmişi bulunan Türkiye-İsrail ilişkilerinin son dönemde giderek kötüleşmesinin birden çok nedeni var. Bu ilişkilerin seyrini ve Türk dış politikasını eski ve yeni dönem olarak ikiye ayırmak gerekiyor. Eski dönem, Amerika'nın kayıtsız - şartsız himayesi altında ve BM şemsiyesiyle korunan İsrail'in tüm hukuksuz eylemlerine rağmen "dost ve müttefik" görüldüğü bir zaman dilimiydi. Siyasi ve ekonomik çıkarlarını Türkiye'nin statükocu asker ve sivil bürokrasiyle

geliştirdiği dostluklar sayesinde bugüne kadar koruyabilen İsrail'in, savunma ihalelerinden eli boş dönmesi neredeyse imkansızdı. İsrail'in Filistin'de uyguladığı mezalim ise tonu iyi ayarlanmış tepki mesajları ile geçirtilirken, bu tür saldırganlıklar yüzünden ikili ilişkilerin zarar görmemesi gerektiği özenle vurgulanırdı. Hele hele işlenen insanlık suçları nedeniyle Türk dış politikasında İsrail'i hedef almak, "siz bebek katilsiniz" diyerek hesap sorabilmek hayal dahi edilemezdi. Eski dönemde küresel

sistemin hakim güçleri karşısında ezilen, büzülen politikacı tipleri, siyasi ikballerini sürdürmenin ancak İsrail ve onun uluslararası destekçileriyle iyi geçinerek mümkün olabileceğine inanırlardı.

Öncelikli Hedef: Erdoğan'dan Kurtulmak

Erdoğan Hükümeti ile başlayan yeni dönem, köhnemiş monşer diplomasisinin de sonunu hazırladı. Tarihi ve kültürel havzasında kendi dinamiklerine yaslanmaya başlayan Türkiye, bölgede uzun yıllar boyu

kaybettiği siyasi itibarını ve öz güvenini kısa sürede tekrar kazandı. Yeni dönemde, sivilleşme ve özgürleşme yönündeki yapısal değişimin siyasi ve ekonomik alanlarda kendisini hissettirmesi ve toplumsal dönüşüme ivme kazandırmasıyla ülkenin dış politikası rol alan değil, rol dağıtan bir niteliğe büründü. Bu durum doğal olarak İsrail'i rahatsız etti ve Erdoğan Hükümeti'nin bir tehdit olarak algılanmasına yol açtı. Aslında bunda çok da şaşılacak bir şey yoktu. Zira İsrail, Türkiye'deki siyaset kurumunun daha düne kadar askeri vesayetinin etkisi altında olduğunu biliyor ve kartlarını sivillerden yana değil militarist güçlerden yana kullanıyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse, bugüne kadar İsrail'in Türkiye ve bölgedeki çıkarlarını koruyabilmesi açısından ülkedeki değişime kapalı, statükocu ve ulusalcı gruplar kilit bir rol oynadılar. Sivilleşme karşıtı gruplarla iyi anlaşılan ve yatırımını bu çevrelere yapan İsrail, 2002'deki iktidar değişimini ise geçici bir durum olarak gördü ve fazlaca önemsemedi. Büyük olasılıkla hükümet değişse de Türkiye'deki güç odaklarının asla değişmeyeceğini ve bu değişime karşı direncin en önemli sembolü olarak görülen ordunun güçlü konumunu yitirmeyeceğini düşündüler. Ama eski Türkiye'ye yatırım yapmanın vahim bir hata olduğunu gören İsrail, bu kez dünya çapındaki lobileri aracılığı ile Erdoğan hükümetine karşı çeşitli karalama kampanyaları düzenledi. AK Parti'nin İslamcı bir parti olduğu, İran'ın nükleer gücüne gizli destek sunduğu, Ortadoğu'da bir Osmanlı düzeni kurmak istediği ve Yahudi düşmanlığını yaymaya çalıştığı tezleri işlendi. Türk ordusunun laikliği koruma konusundaki hassasiyetini fazlaca önemsemiş görünen İsraili yöneticilerin yaptıkları açıklamalarda ordunun Ak Parti iktidarına nereye kadar müsamaha göstereceği soruluyor ve adeta "ordu göreve" davet ediliyor-

du. İsrail'in bu kara propagandayı tırmandırmasında ve Erdoğan'dan kurtulmak istemesinde aşağıda kısaca değineceğimiz bazı olayların etkisi inkar edilemez.

İsrail Değişen Türkiye'ye Direniyor

Göreve geldiği tarihten itibaren bölgesel barışın hukuk ve adalet ilkeleri gözetilerek sağlanabileceğini özellikle vurgulayan Erdoğan, Ortadoğu'nun kadim sorunu olan Filistin konusunda da çok açık bir politika izledi. İsrail'in işgal altındaki topraklarda ve Filistin kentlerinde giriştiği insanlık dışı eylemlere karşı tepkisini her platformda dile getiren ve İsrail'i acımasız şiddet politikası nedeniyle eleştiren Erdoğan, Gazze'de kontrolü elinde tutan Hamas liderleriyle görüşmekten çekinmedi. Bu önemli görüşmelerden biri olan ve 2006 yılında Hamas liderlerinden Halid Meşal'in Türkiye'ye yaptığı ziyaret, İsrail yönetimini adeta şok etti.

Türkiye'de yaşanmakta olan siyasi ve hukuki değişimle birlikte dış politikanın da bu değişimin etkisiyle şekillenmesi kaçınılmazdı ve öyle de oldu. Filistin liderleri Türkiye'nin bölgedeki aktif rolünü sahiplenirken, Suriye, Lübnan ve Ürdün hükümetleri de Filistin'de kalıcı barışın sağlanması çabalarında Türk dış politikasının yanında yer aldılar. İsrail bölgedeki dengelerin kendi aleyhine bozulmasına göz yummak istemedi ve 2008'in son günlerinde Gazze'ye saldırarak tam anlamıyla bir insani faciaya neden oldu. Bu eyleme en sert tepkiyi yine Türkiye gösterdi ve İsrail'le ilişkiler her açıdan masaya yatırıldı. İki ülke arasındaki gerginlik devam ederken, Ocak 2009'da Davos'ta Başbakan Erdoğan'ın Peres ile yaptığı tartışmada İsrail yönetimini masum sivilleri katletmekle suçlaması ve toplantıyı terk etmesi çok daha büyük bir krizin habercisi niteliğindeydi. Bu protes-

İsrail'in Türkiye ve bölgedeki çıkarlarını koruyabilmesi açısından ülkedeki değişime kapalı, statükocu ve ulusalcı gruplar kilit bir rol oynadılar. Sivilleşme karşıtı gruplarla iyi anlaşılan ve yatırımını bu çevrelere yapan İsrail, 2002'deki iktidar değişimini ise geçici bir durum olarak gördü ve fazlaca önemsemedi. Büyük olasılıkla hükümet değişse de Türkiye'deki güç odaklarının asla değişmeyeceğini düşündüler.

to dünya gündemine "one minute" olarak yansıdı ve ilişkilerdeki çatlak daha da büyümüş oldu. Arap dünyasında ise Türkiye'nin itibarı giderek güçlendi ve birçok Ortadoğu ülkesinde Erdoğan milli kahraman ilan edildi.

Aynı yıl içinde yaşanan bazı gelişmeler, Türkiye'nin içeriğini ve sınırlarını kendisinin tayin etmek istediği aktif dış politikasından ödün vermeyeceğine ilişkin güçlü işaretler taşıyordu. Bu işaretlerden biri, Ekim 2009'da Türkiye'de düzenlenecek Anadolu Kartalı isimli askeri tatbikata İsrail'in katılımının engellenmesiydi. Tatbikat ABD, İsrail ve İtalya'nın iştiraki ile yapı->>



lacaktı. Türkiye İsrail'in katılımını reddedince buna tepki olarak ABD hava tatbikatından çekildi. ABD yönetimi ve bu ülkedeki Yahudi lobileri, iki ülke arasındaki gerginliği sona erdirmek adına birtakım girişimlerde bulunsalar da bu girişimlerin özünde, Erdoğan hükümetinin izlediği dış politikaya ağır eleştiriler vardı ve Türk tarafı bu yaklaşımın hakkaniyetle bağdaşmadığını aksine saldırganı cesaretlendirdiğini her fırsatta dile getirdi. İran'ın nükleer programı konusunda Erdoğan hükümetinin uyguladığı politika ise İsrail'i fazlasıyla rahatsız ediyordu. Brezilya ve Türkiye'nin girişimleriyle sonuçlanan "nükleer takas" anlaşmasına tepkisini gösteren İsrail, Türk-İran ilişkilerinin gelişmesinden duyduğu memnuniyetsizliği her fırsatta dile getirdi.

Bugüne kadar pek görülmemesine rağmen, resmi ve özel TV kanallarında İsrail'in Filistin halkına uyguladığı zalimane uygulamaları

dramatize eden yapımlara yer verilmesi, medya üzerinden yansıtılan bir tepkiyi ifade ediyordu. İsrail tarafı Erdoğan hükümetini Yahudi düşmanlığını kışkırtmakla suçlayarak TRT 1 kanalında gösterilen Ayrılık dizisinde İsrail askerlerinin Filistinli çocukları vurması ve Araplara uygulanan şiddet sahnelerini buna örnek gösterdi. Yine Kurtlar Vadisi dizisinde Mossad'ın Türkiye'deki casusluk faaliyetleri yaptığına dair görüntülere yer verilmesi de İsrail makamlarını fazlasıyla rahatsız etti. Bu gelişmelerle birlikte 2010 yılının başında patlak veren "alçak koltuk" krizi, İsrail'in Erdoğan Hükümetini küçük düşürmek için çeşitli tuzaklara başvuracağını göstermesi bakımından önemliydi. İsrail Dışişleri Bakan Yardımcısı Danny Ayalon, Türkiye Büyükelçisi Ahmet Oğuz Çelikkol'u çağırıldığı bir toplantıda ve kameraların önünde, "önemli olan, onun aşağıda bizim yukarıda oturduğumuzu, masada tek bir bay-

rak (İsrail bayrağı) olduğunu ve bizim gülümsemediğimizi görmemizdir" demiştir. Danny Ayalon'un bu tutumu, Türkiye'de büyük bir öfkeye yol açtı ve Türk Dışişleri olay nedeniyle özür dilenmesini istedi. Olayı izleyen hafta içinde Ayalon Türkiye Dışişleri Bakanlığı'na bir özür mektubu yollamak zorunda kaldı.

2010 yılı, İsrail'deki şahin kabininin Türkiye karşıtı faaliyetlerinin çok daha belirgin hale geldiği bir yıl oldu. Zaten pamuk ipliğiyle bağlı ilişkiler, Gazze'ye insani yardım götürün ve içinde sivillerin bulunduğu yardım gemilerine İsrail askerlerinin uluslararası sulara saldırmalarıyla kopmuş oldu. 31 Mayıs 2010'da filoda yer alan Mavi Marmara gemisine saldırı düzenleyen İsrail güçleri gemideki sivil 9 Türk vatandaşını katletti, çok sayıda yardım gönüllüsünü de yaraladı. Türkiye bu olayı dünya gündemine taşıyarak BM başta olmak üzere tüm uluslararası güçleri harekete geçirmeye çalıştı. Siyasi ilişkilerin başlayabilmesi için, İsrail'in bu eylem nedeniyle özür dilemesi, hayatını kaybedenler için tazminat ödemesi ve sorumluların BM gözetimindeki uluslararası bir mahkemede yargılanması şart koşuldu. Yine Türkiye'nin baskıları sonucunda BM İnsan Hakları Komisyonu Mavi Marmara operasyonunu araştırarak soruşturma raporu hazırladı. Eylül 2010'da açıklanan rapor, İsrail Ordusu'nun "kabul edilemez düzeyde gaddarlık sergilediğine" işaret ederek kovuşturma için yeterli kanıt bulunduğu dikkat çekti. Komisyon, İsrail'in eylemini "insan hakları hukukuna ve uluslararası insancıl hukuka aykırı" olarak nitelendirdi ve askeri operasyonunun, "kasten adam öldürme, işkence ve kötü muamele" gibi Dördüncü Cenevre Konvansiyonu tarafından suç olarak nitelendirilen eylemler içerdiğine vurgu yaptı.

Yangını Söndürmek Kolay mı?

İsrail’de yakın tarihte çıkan büyük yangını söndürme çalışmalarına Türk hükümeti tarafından gönderilen uçakları ilişkilerin normalleşmesi için “kurtarıcı” olarak gören bazı çevreler, sanki bu kadar acı ve ızdırap verici eylemin müsebbibi İsrail değilmiş gibi bir pişkinlik içindeydi. Onur kırıcı, küçük düşürücü ve hepsinden önemlisi masum sivillere kasteden eylemleri nedeniyle bırakın hesap vermeyi, özür dilemeyi dahi “zül addeden” İsrail rejimi ile normal bir iletişim kurmak mümkün olabilir mi? Aynı çevreler İsrail halkına insani bir jest yapan Başbakan Erdoğan’ın siyasi ilişkilerle ilgili olarak defalarca vurguladığı şartları çok da önemsemeyerek bu arzularını tatmin etmeye çalıştılar. Oysa Gazze katliamı, “one minute” krizi ve Mavi Marmara cinayetleri gibi hafızalara kazınan ve ikili ilişkilerin seyrini belirleyen olaylar, İsrail’in bölgede izlediği saldırganlık ve hukuk tanımazlık politikalarının bir sonucuydu. Bunu görmemezlikten gelerek “haydi barışın” yaklaşımı içinde aşırı iyimser davranmak popülizmden başka bir anlam ifade etmez.

İsrail’in yeni Türkiye stratejisindeki öncelikli hedef, Erdoğan hükü-

metinden biran önce kurtulmaktır. Erdoğan yönetimindeki güçlü ve istikrarlı bir Türkiye ile baş edebilmenin çok zor olduğunu bilen İsrail yönetimi, dönüp kendi hataları ile yüzleşmek ve değişim yönünde irade ortaya koymak yerine benmerkezci ve tek kutuplu siyaset tarzını sürdürmeye çalışmaktadır. Değişime karşı direnen ve yeni siyasi aktörleri kabullenemeyen bu anlayışın bölgede kalıcı barışın sağlanmasını engellemek için var gücüyle çalışacağı unutulmamalı. İsrail yeni dönemde Türkiye’yi köşeye sıkıştırmak için çeşitli tuzaklar kurabilir ve kendi şartlarını kabul ettireceği bir ilişkiye zorlayabilir. Son günlerde Kıbrıs Rum Kesimi ile İsrail arasında yapılan ve Akdeniz havzasındaki enerji kaynaklarının kullanımıyla ilgili anlaşmaya benzer başkaca anlaşmaların yakın dönemde gündeme geleceğini tahmin etmek zor değil. Hukuku hiçe sayan, çoluk-çocuk masum sivilleri barbarca yöntemlerle katleden ve bölgesel barışın önündeki en ciddi engel olarak görülen İsrail değişir mi? Bunu zaman gösterecek. Ancak bu anlayışa dayalı bir siyasetin ne İsrail’i ne de Ortadoğu’yu yeni yangınlardan kurtarabilmesi artık mümkün değil. ■

*SDE Uzmanı **

Hukuku hiçe sayan,

çoluk-çocuk masum

sivilleri barbarca

yöntemlerle katleden ve

bölgesel barışın önündeki

en ciddi engel olarak

görülen İsrail değişir mi?

Bunu zaman gösterecek.

Ancak bu anlayışa dayalı

bir siyasetin ne İsrail’i

ne de Ortadoğu’yu

yeni yangınlardan

kurtarabilmesi artık

mümkün değil.





Afganistan Her Zamankinden Fazla Tehlikeyle Karşı Karşıya

ABD ve müttefiklerinin 2014'te Afganistan'dan çekilmesi konuşulurken, Afgan halkı koruculuk sistemi adı altında silahlandırılmakta ve bu durum, Afganistan'daki etnik gruplar ve kabileler arasında gerilimi artırmaktadır. Bu gerilim, yabancı güçlerin ülkeyi terk etmesinin ardından, ülke çapında iç savaşa varabilecek olayları tetikleyebilir.

Khalilullah RASULI*

11 Eylül 2001 olaylarından sonra ABD ve Batılılar, 7 Ekim 2001'de Afganistan'da savaşa başlamışlardır. Afganistan'ın yüzde 90'ını iki ay öncesine kadar elinde tutan Taliban, Aralık ayının ilk günlerinde, güneyde elinde kalan son kent olan Kandahar'ı, Kuzey İttifakı'nın karadan, ABD'nin havadan gerçekleştirdiği taarruzlara karşı savunmaya devam etmişti. Ancak müttefik güçlerinin yoğun saldırıları karşısında daha fazla direnemeyen Taliban lideri Molla Ömer, 7 Aralık 2001'de kenti

Kuzey İttifakı Güçleri'ne teslim etmeyi kabul etmişti. Bu kararlar Afganistan'da Taliban dönemi fiili olarak sona ermiştir.

ABD'nin yardımıyla Taliban'dan kurtulmayı başaran Kuzeyli ve Güneyli gruplar bir kez daha önemli bir yol ayrımına gelmiştir. 22 yıllık savaş, Afganistan'ın bilinen toplumsal ve kabileci yapısını tanımayacak hale getirmiştir. Halk ve devlet arasındaki mevcut kutuplaşma daha da derinleşmiştir. Kısacası Afganistan yeni bir mücadele sürecinin içine girmiştir.

Başka bir deyişle, 11 Eylül sonrası Afganistan'daki bölünmüşlük daha da artmıştır. Özellikle de Bonn Antlaşması kararlarına göre oluşturulan Kurucu Yönetim, esasında Afganistan'daki siyasi çekişmeleri ve istikrarsızlığı daha da tetiklemiş, beraberinde yeni saflaşmaları ve muhalif oluşumları getirmiştir.

11 Eylül öncesi ülkede temel iki grup (Kuzey İttifakı ve Taliban) varken, bugün NATO ve Afgan hükümetine karşı Taliban, Hizb-i İslami, Gülbekdin Hikmetyar ve Sirajuddin Hakkani gibi gruplar

savaşmakta ve ülkede gruplaşmaların sayısı artmaktadır. ABD ve müttefikleri, ilk başta Afganistan'ı yeniden yapılandırma, barış ve demokrasi getirme, adaletsizlik ve işsizlikle mücadele gibi Afgan halkının sorunlarını çözme propagandası yapmıştır. Ancak ABD, bölgede başlangıçta elde ettiği desteği her geçen gün kaybetmektedir. Çünkü 10 seneden beri Afganistan'da bulunan ABD ve müttefikleri vaat ettikleri hiçbir sözü yerine getirememiştir; uyuşturucu ticareti artmış, savaşlar büyümüş, Başkent Kabil dâhil içme suyu, elektrik, sağlık hizmetleri gibi halkın birinci derece ihtiyaçları yeterli ölçüde karşılanamamıştır.

ABD'nin Afganistan'daki Hesapları

ABD, Afganistan'ı tamamen işgal etmesine ve her türlü tehlikeyle yüzleşmesine rağmen Afganları tanımaktan aciz kalmıştır. Afganların tarih boyunca herhangi bir işgalci güce boyun eğmediğini anlamakta zorlanan ABD'nin Afganistan'ın ardından 2003'te Irak'ı işgal etmesi, Afganistan'da istikrarı sağladığına yönelik hesaplarında nasıl yarıldığının göstergesidir.

ABD'nin, işgal sürecinde yanlarında yer alan bazı Afgan grupların ve özellikle; ABD'de barınıp, Afganistan'a bir kez bile yolculuk etmemiş, halkın din, dil ve kültürünü uzaktan kitap, dergi, gazete, televizyon, internet gibi medya kaynaklarından öğrenen Afgan asıllı Amerikan vatandaşları tarafından kandırıldığı söylenebilir. Sözü geçen kişiler ABD'yi, Afganlıların sadece savaştan bıkmış, işsizlik ve fakirlikten dolayı güçlük çeken bir halk olduğuna ve mevcut sıkıntılar çözüldükten sonra Afganistan'da herhangi bir direnişle karşılaşılmayacağına inandırmıştır. Afganistan'ın gerçekleri üzerinde gerekli araştırmayı yapmayan ABD, ister ülkenin yeraltı

kaynaklarını ele geçirmek ister önemli stratejik konumunda söz sahibi olmak amacıyla, İngilizler ve Sovyetler Birliği'nin geçmişte başvurduğu yöntem gibi, yolunu şaşıarak Afganistan'ı işgal etmiştir. Hesaplar tutmayınca, Afgan asıllı ABD vatandaşı olan Zelmai Halilzad (ABD'nin Afganistan eski büyükelçisi) ve Eşrefgani Ahmedzai (Afganistan eski Maliye Bakanı) gibi uzmanlar, ABD tarafından Afganistan siyasetinden uzaklaştırıldı.

Afganistan Stratejisinde Fikir Ayrılığı Artıyor

ABD'nin Afganistan stratejisinde asker ve sivil kesimin fikir ayrılığına düştüğünü görmek mümkündür. Bilindiği gibi Obama, Afganistan stratejisi üzerine birbirinden farklı açıklamalar yapmıştır. Daha önce bu fikir ayrılığı sadece ABD halkı ve bazı demokrat milletvekilleri arasındaydı. Yani Amerikalılar arasında, Afganistan'a ek asker göndermemeyi savunanların oranı % 50 iken, % 40'ı da ek asker gönderilmesinden yanaydı. Demokrat milletvekillerinin bir kısmı da, Afganistan'a ek asker gönderilmesine karşı çıkmışlardı. Ancak özellikle Cumhuriyetçi milletvekilleri Obama'nın baskı altına kalmadan Afganistan'a ek asker göndermesini istemişti.

ABD işgal kuvvetlerinin eski komutanı General McChrystal, savaşı kazanmak için ek asker talebinde bulunduğu, ABD'deki fikir ayrılığı büyüyerek, Obama'nın danışmanlarını bile etkilemişti. Obama'nın baş danışmanlarından ABD Meclisi'ndeki Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı ve milletvekili John Kerry ve ABD'nin askeri kuvvetlerinin tanınan komutanlarından ve milletvekili olan Jack Reed, Afganistan'a ek asker göndermeye sıcak bakmıyordu. Bu danışmanlar, "Biz, Vietnam'daki hatalarımızın Afganistan'da tek-

11 Eylül öncesi ülkede

temel iki grup (Kuzey İttifakı ve Taliban)

varken, bugün NATO ve

Afgan hükümetine karşı

Taliban, Hizb-i İslami,

Gülbeddin Hikmetyar ve

Sirajuddin Hakkani gibi

gruplar savaşmakta ve

ülkede gruplaşmaların

sayısı artmaktadır. ABD

ve müttefikleri, ilk başta

Afganistan'ı yeniden

yapılandırma, barış

ve demokrasi getirme,

adaletsizlik ve işsizlikle

mücadele gibi Afgan

halkının sorunlarını

çözme propagandası

yapmıştır.

rarlanmasını istemiyoruz" derken, Afganistan'da görev yapan ABD komutanlarından daha da ikna edici belgeler göndermelerini istemişti. Bu iki kişi ile birlikte, ABD eski Dışişleri Bakanı Colin Powell da Obama ile görüşmesinde, ABD'nin Afganistan'daki askeri varlığını net bir şekilde açıklamadan önce ek asker gönderilmesine, "ABD için sadece yeni ek masraf çıkartmaktan başka bir şey değildir" demişti. 27 Ağustosta Savunma Bakanı Robert Gates, CNN'de yaptığı açıklamada askerleri çekmek için belli bir takvim verilmesini stratejik bir yanlış olarak nitelemişti. Obama da, >>

Türkiye'nin, Afganistan ve Pakistan'la yakın ilişkileri ve Pakistan'ın da Taliban üzerinde etkisi dikkate alındığında, arabuluculuk konusunda Türkiye'ye tarihi bir rol düşmektedir. Türkiye'nin Afganistan ve Pakistan'la kurduğu iyi ilişkilerin yanı sıra, Ortadoğu'daki en güvenilir stratejik ortakları olarak, NATO ve ABD'yi Afganistan konusunda ikna etme kabiliyetine sahip olması, Türkiye'den beklentileri artırmaktadır.

Afganistan'dan yakın bir zamanda askerlerini çekmemekle beraber sonsuza kadar Afganistan'da kalmayı istemediklerini söylemişti.

Bir diğer fikir ayrılığı da Afganistan'dan çekilme konusunda yaşandı. Obama, 11 Kasım 2011'de asker çekme işlemini Afganistan'daki güvenlik koşullarının gidişatına bağlarken, Biden ise 2014 yılında Afganistan'da şartlar ne olursa olsun, ABD askerlerinin çekileceğini net biçimde söylemişti. McChrystal'ın, ABD Başkan Yardımcısı Joseph Biden için "Biden mi, o da kim?" diyerek alay etmesinin ardından, Irak sava-

şında başarılılara imza atan ABD'li komutan veya eski tabirle 'kahraman şövalye' Orgeneral Stanley McChrystal, görevinden alınarak Afganistan'dan ayrılmış ve yerine Orgeneral David Petraeus atanmıştı.

Petraeus ve ABD'nin Afganistan'da Yeni Stratejisi

David Petraeus, göreve geldiği zaman daha şiddetli savaşlar olacağını ve McChrystal'ın öne çıkardığı kara yoğunluklu operasyonlar yerinde hava ve roket saldırılarına yoğunluk vereceğini açıklamıştı. Petraeus, stratejisini açıklarken Afganistan'daki şiddet ve savaşların İslam'la açık ve net ilgisi olduğunu da ileri sürdü. Bu yaklaşım, Afganistan'da farklı bir savaş stratejisi izleneceğinin işaretiydi. Afganistan'da İslam'ın özel yerini anlamayan Petraeus'un sözlerinin, özellikle savaşta yakınlarını kaybeden Afganları, Taliban saflarında yer almaya yönlendirdiği görülmektedir.

Petraeus Afganistan'da koruculuk sistemine de geçmiş, iç savaşlara karışan halkın silahlanmasını yoğunlaştırmıştır. Eski savaş ağaları ve acımasız ve zalim komutanların tekrar silahlandırılarak Taliban'a karşı savaşmaları beklenmekteydi. Irak'ta bu tür önlemlerden olumlu sonuçlar alan Petraeus, bu stratejiye göre Afganistan'daki kabile büyüklerine para ve silah vererek Taliban'a karşı savaşmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Başkan Karzai, Petraeus'un önerisine karşı çıkmıştı. Çünkü daha önce de koruculuk sistemi Sovyetler Birliği işgalinden sonra Dr. Necibullah tarafından uygulanmış ve olumsuz sonuçlara neden olmuştu.

Dr. Necibullah döneminde koruculuk önlemi mücahitlere karşı hayata geçirilmiştir. Bu uygulamayla birlikte Afganistan'daki kabile büyükleri her zamankinden daha da

güçlü olmuş ve kabileler arasında düşmanlık artmıştır. Bu önlemin en kötü sonucu da merkezi otoriteyi zayıf düşürüp, Afganistan'da iç savaşın en önemli nedeni olmasıdır. Petraeus, Afganistan'da Dr. Necibullah dönemindeki gibi farklı bölgelerde eski komutanları silahlandırmış ve o bölgenin halkının hayatını zehirlemiştir. Örneğin, Belh ilinin Çarbolak ilçesinin Ornağa köyünde eski bir savaş ağası olan Lal Muhammed silahlandırılmış, o da kendi köyünden ve komşu köylerde nerede anne ve babasıyla geçinemeyen genç varsa etrafında toplayarak koruculuk sistemine dâhil etmiş ve halka her türlü eziyeti vermekten çekinmemiştir. Ornağa'nın etrafındaki köyler ise, Lal Muhammed'e karşı mücadele vermek için silahlanarak Taliban'a katılmıştır. Silahlanma ve koruculuk sistemi ister istemez Afgan hal-



kının silahlanmasına yol açarak, iç savaş ihtimalini doğurmaktadır.

NATO ve ABD, Afganistan'dan Çıkma Arayışında

21 Şubat 2010'da Afganistan'daki Hollanda askerlerinin çekilmesi konusundaki anlaşmazlık, Hollanda'daki koalisyon hükümetinin sonunu getirmişti. Hollanda, 3 bin askerini Afganistan'dan çıkardı. Daha önce Japonya, 2001 yılından itibaren Hint Okyanusu'nda yakıt ikmali görevini üstlenen iki gemisini 2010 Ocak ayından itibaren geri çekmişti.

Kanada Başbakanı Stephen Harper, Ottawa'da görüştüğü ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'a, Washington'ın aksi yöndeki umuduna rağmen, Kanada askerlerinin Afganistan'dan 2011'de ayrılacağını bildirmişti. Ancak Clinton,

Kanada askerlerinin 2011'den sonra da Afganistan'da kalmasını istediğini ve askerlerin muharebe gücü görevi yerine eğitim ya da lojistik destek rolü de üstlenebileceğini söylemişti. Kanada Dışişleri Bakanı Lawrence Cannon ise, Clinton'ın bu açıklamalarından sonra düzenlediği basın toplantısında, Afganistan'da 2011 sonrasında herhangi biçimde askeri bir misyon üstlenmeyeceklerini söylemişti.

İspanya, İtalya, Polonya, İngiltere ve Norveç gibi ülkeler de 2015'a kadar son askerlerini Afganistan'dan çekeceklerini açıklamışlardır.

İspanya savunma bakanı Carmen Chacon, İspanyol askerlerin Afganistan'dan daha önce belirlenmiş 2011 sonbaharın çıkacağını ve bu tarihin her hangi bir nedenle değişmeyeceğinin altına çizmiştir. İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi, 17 Eylül 2009'da Afganistan'ın

başkenti Kabil'de düzenlenen bombalı saldırıda 6 İtalyan askerinin ölmesi üzerine mümkün olan en kısa zamanda bu ülkeden çekilmek istediklerini, fakat tek yanlı hareket etmeyeceklerini belirtmişti. İtalya Savunma Bakanı Ignazio La Russa'nın son açıklamasına göre, İtalyan askerlerinin 2013'a kadar Afganistan'dan çıkması planlanmaktadır.

Polonya Başbakan Donald Tusk da, NATO'nun kasım ayındaki zirve toplantısında, Polonya askerlerinin çekilmesi için bir takvim hazırlanmasını isteyeceklerini söylemişti. Polonya Savunma Bakanı Bogdan Klich 2013 sonuna kadar askerlerini çekmeyi planladıklarını dile getirmişti.

Son gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda, ABD ve müttefiklerinin en geç 2015'e kadar Afganistan'ı terk etmeleri beklenmektedir. ABD ve NATO, 2011'de Afganistan'dan çıkmaya başlayacakları ve 2014'e kadar Afganistan'ın güvenliğini Afgan hükümetine verileceklerini açıklamıştır.

Barışın Sağlanmasında Türkiye'nin Rolü

Afgan ve Türk halkları tarihten günümüze ortak tarih, dil, kültür ve inanç havzasında tarihi ipek yolu güzergâhında ve ortak paydalar etrafında buluşmanın getirdiği yakınlıkla iki kardeş millet olarak tarih boyunca tarihin kırılma noktalarında daima dayanışma içerisinde olmuşlardır. Bu bağlamda, Afganistan, Pakistan ve Türkiye arasındaki işbirliği 2007 yılı Nisan ayında başlamış ve şu ana dek kapsamlı bir şekilde ilerlemektedir.

24 Aralık 2010'da Çırağan Sarayı'ndaki Türkiye-Afganistan-Pakistan Üçlü Zirve Toplantısı kapsamında Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Afganistan Cumhurbaşkanı Hamid Karzai ve Pakistan»



Obama'nun

Afganistan'daki stratejisi başarısız bir strateji olarak değerlendirilebilir. Çünkü bu strateji, Afganistan'ın sorunları için herhangi bir çözüm yolu bulamadı. Bununla birlikte Afganistan'da ABD askeri sayısı arttıkça, sivil kaybı da artmış ve savaş bütün ülkeye yayılmıştır. Daha önce savaş sadece ülkenin güney ve güneybatısında devam ederken, şimdi kuzeyde de istikrarsızlık başlamıştır.

Cumhurbaşkanı Asıf Ali Zerdari ortak basın toplantısı düzenlemiştir. Sözü geçen toplantıda sadece Cumhurbaşkanları değil beraberinde üç ülkenin Dışişleri Bakanları, İçişleri Bakanları ve Genelkurmay Başkanlığı Harekat Dairesi Başkanları bir araya gelmişlerdir. Toplantıya Abdullah Gül'ün, "Terörle en iyi şekilde mücadele etmek için şüphesiz istihbarat teşkilatlarının en iyi şekilde beraber çalışmaları gerekir. Bu konu çok önemlidir. Tüm bu konularda önemli ilerlemeler kaydedildiğini memnuniyetle gördüm. Silahlı kuvvetlerimiz arasındaki çalışmalar neticesinde de 2011'in Nisan ayında ortak bir tatbikat yapılacaktır. Bütün bu gelişmelerden büyük bir memnuniyet duyuyoruz" sözleri damgasını vurmuştur. Afganistan'ın gelecekte

barışa kavuşması amacıyla düzenlenecek Taliban'la ilgili toplantıya da Türkiye'nin ev sahipliği yapması büyük önem taşımaktadır.

Daha önce Taliban döneminde görev yapan Afganistan'ın Pakistan Büyükelçisi Abdulsalam Zaif'e göre, Afganistan hükümeti ile barış görüşmeleri yapılması için her şeyden önce Taliban'ın üçüncü bir ülkede güvenli bir yer (temsilcilik) bulundurması şarttır. Aslında resmi açıklamalara bakıldığında ilk kez Taliban, yabancı güçlerin Afganistan'ı terk etmesi koşulundan söz etmeden, barış ve görüşmeden bahsetmiştir.

Türkiye'nin, Afganistan ve Pakistan'la yakın ilişkileri ve Pakistan'ın da Taliban üzerinde etkisi dikkate alındığında, arabuluculuk konusunda Türkiye'ye tarihi bir rol düşmektedir. Türkiye'nin Afganistan ve Pakistan'la kurduğu iyi ilişkilerin yanı sıra, Ortadoğu'daki en güvenilir stratejik ortakları olarak, NATO ve ABD'yi Afganistan konusunda ikna etme kabiliyetine sahip olması, Türkiye'den beklentileri artırmaktadır.

Sonuç

Obama'nın Afganistan'daki stratejisi başarısız bir strateji olarak değerlendirilebilir. Çünkü bu strateji, Afganistan'ın sorunları için herhangi bir çözüm yolu bulamadı. Bununla birlikte Afganistan'da ABD askeri sayısı arttıkça, sivil kaybı da artmış ve savaş bütün ül-

keye yayılmıştır. Daha önce savaş sadece ülkenin güney ve güneybatısında devam ederken, şimdi kuzeyde de istikrarsızlık başlamıştır. Üstelik Afganistan'ın dört tarafında Taliban birlikleri yer almaktadır.

Müttefik güçlerinin 2014'te Afganistan'dan çekilmesi konuşulurken, diğer yandan Afgan halkı koruculuk sistemi adı altında silahlandırılmakta ve bu durum, Afganistan'daki etnik grup ve kabileler arasında gerilimi artırmaktadır. Bu gerilim, yabancı güçlerin ülkeyi terk etmesinin ardından, ülke çapında iç savaşa varabilecek olayları tetikleyebilir. Çekilme planlarının hayata geçeceği 2014 yılına kadar, tedbir alınması için halen yeterli zaman mevcuttur. Taliban güçlerinin koşulsuz olarak müzakere masasına oturacakları yönündeki açıklamaları çok önemli bir ilerlemedir.

Afganistan hükümeti, Taliban ve diğer grupların yanında, Afganistan'a komşu devletler ve Batılı müttefik güçlerinin de katılımıyla, Türkiye'nin ev sahipliğinde yapılacak bir toplantı için zemin oluşturmuştur. Barış ve diyalog köprüsü olacak bir Türkiye, Afganistan için bugüne kadar biçilen kötümser senaryolar ve imajı tersine çevirebilecek potansiyele sahiptir. Afgan halkı her zaman olduğundan daha fazla biçimde samimi dostlarının yani Türkiye'nin desteğini yanında görmeyi istemektedir.■

SDE Afganistan Uzmanı*



Ekonomisi ‘Kötü’ İken AB ‘İyi’ Olabilir mi?

AB’nin dinamosu Almanya ve Fransa Yunanistan’daki krize müdahale etmedikleri takdirde; önce “domino etkisi”yle AB üyesi diğer kırılgan ekonomilerin vurulacağını, sonra “kelebek etkisi”yle dünya ekonomisinde krizden çıkma beklentilerini derinden yaralayacağını ve en son da “bumerang etkisi”yle özelde Eurozone genelde AB ekonomisinin darbe alacağını fark ederek hızlı bir kurtarma işlemine giriştiler.

Doç. Dr. Murat ÇEMREK ve Amine YAZICI***

Başlıktaki soruyu bireyler, sivil toplum kuruluşları, devletler, ulus-lararası/aşırı/üstü örgütler, kısacası cema-at (gemeinschaft) ve cemiyet (gesellschaft) düzeyindeki her türlü örgütlenme için de sorabiliriz. Elimizdeki tarihsel verilerin çokluğu bizi yüksek sesle “hayır” demek için oldukça cesaretlendirmektedir. Sözü özü, ekonomisi “kötü” iken siyasal, sosyal, psikolojik kısacası hiçbir anlamda hiçbir organizasyondan “iyi” olmasını bekleyemeyiz. Zira fakirlik kapıdan girince aşk da, din de, ahlâk da bacadan çıkar. Kaldı ki; “ekonomik dev” (economic giant) olmasına güvене-

rek “siyasal cüce” (political dwarf) olmaktan kurtulmak ve küresel bir aktörden çok küresel hegemon güç olmak arzusundaki AB gittikçe bu emelinden uzaklaşmaktadır. Bunu daha iyi fark eden AB liderleri, bürokratları ve AB üzerine kafa yoran herkesin kafasında Birliğin S.O.S veren ekonomisinin örgütün geleceğini nasıl etkileyeceğine dair soru işaretleri vardır. Son AB Liderler Zirvesi işte bu ahval ve şerait altında toplandı.

AB’nin mutat yılsonu Liderler Zirvesi 16-17 Aralık’ta Brüksel’de Avrupa Konseyi Başkanı Herman von Romphy başkanlığında gerçekleş-

tirildi. Bu yılki Zirvede -Türkiye’yi yakından ilgilendiren- Kıbrıs Cumhuriyeti’nin (Türkiye’deki ifadeyle Kıbrıs Rum Yönetimi) Ek Protokollerle gerçekleştirmeye çalıştığı üzere liman ve havaalanlarını Kıbrıs Cumhuriyeti bandıralı taşıtlara açmasını öngören karara uymadığı gerekçesiyle Türkiye’ye yeni yaptırımlar uygulanması gündemdeydi. Ancak beklenenin aksine bu konu Zirvenin gündemine bile gelmedi. Zira AB’nin bu sefer özelde Türkiye’nin Kıbrıslı Rumlarla olan sorunundan genelde Türkiye’den daha önemli bir problemi vardı. 2006 sonlarından itibaren ABD’de sinyallerini subprime>>

Yunanistan'ı kurtarmanın yeterli olmadığı tez zamanda anlaşılacak sırada yine daha önce kalkınmada örnek ülke olarak gösterilen İrlanda, yayılan borç sarmalı krizinin ikinci kurbanı oldu. İrlanda geçtiğimiz Kasım ayında Yunanistan'ın faydalandığı 750 milyar Euro bütçeli EFSF'den yardım alacağını açıklamak durumunda kaldı. Yine de AB'nde ekonomik anlamda sular hiç de durulacağına benzer gözükmüyor.

mortgage piyasalarda vermeye başlayan ve 2008 itibariyle “küresel malî kriz” olarak adlandırılan nahoş gelişme, 2010'da AB'de başta Yunanistan, müteakiben İrlanda ve olası bir şekilde Portekiz, İspanya ve İtalya'yı içine çekebilecek bir borç krizi girdabına dönüştü. Bu nedenle 2010'da AB'nin yakasını bırakmayan malî kriz ve krize karşı alınacak önlemler geçtiğimiz Zirvenin neredeyse yegâne gündem maddesi haline geldi.

2009 Aralık'ında artık mızrağın çuvala girmediği aşikâr hale gelip Yunanistan borçlarını çeviremediğini açıklayınca bir malî kriz şeklinde patlak veren süreç, başta Eurozone üyeleri olmak üzere tüm AB üyesi ülkelerin başkentle-

rinde gerilime yol açtı. ABD Başkanı Obama'nın selefi Bush'un “zayıf Dolar politikası”nı devam ettirmesine, ABD'de başlayan küresel malî krizin Doları daha da zayıflatırken Euro'yu güçlendireceği ve böylece Euro'nun küresel rezerv para olma yolunda önemli bir avantaj yakalayacağına dair pozitif beklentilere rağmen -bırakın bu beklentilerin gerçekleşmesini- Euro neredeyse ölümden döndü. AB'nin dinamosu Almanya ve Fransa Yunanistan'daki krize müdahale etmedikleri takdirde; önce “domino etkisi”yle AB üyesi diğer kırılgan ekonomilerin vurulacağını, sonra “kelebek etkisi”yle dünya ekonomisinde krizden çıkma beklentilerini derinden yaralayacağını ve en son da “bumerang etkisi”yle özelde Eurozone genelde AB ekonomisinin darbe alacağını fark ederek hızlı bir kurtarma işlemine giriştiler. AB ülkeleri IMF'nin de 1/3 oranında katkısıyla 2013'de feshedilmesi öngörülen Avrupa Birliği Malî İstikrar Fonu'nu (EFSF) Birlik bünyesinde oluşturarak Yunanistan'a finansal destek sağladılar. Öte yandan, AB'nin hem demokratikleşme hem de ekonomik kalkınmada tüm dünyaya örnek gösterdiği başta Yunanistan olmak üzere “kırmızı kurdeleli” İspanya ve Portekiz'in de hiç de sanıldığı kadar ne Kopenhag ne de Maastricht Kriterleri'nin öngördüğü gibi rekabetçi bir serbest piyasa ekonomisine sahip olmadıkları ortaya çıkmış oldu. Dahası kurtarma operasyonu sonrası Yunanistan'a icbar edilen ekonomik reçetenin gerektirdiği kemer sıkma politikası, artan işsizlik ve vergi oranlarının yükseltilmesi ile televizyon ekranlarına yansıyan ülkedeki kaosun fitili ateşlendi. Dahası Yunanistan'ın mevcut veriler ışığında 2011-2012 yıllarında 130 milyar Euro krediye ihtiyaç duyması Euro'nun geleceği hakkındaki endişeleri beslemeye devam etmektedir.

Yunanistan'ı kurtarmanın yeterli olmadığı tez zamanda anlaşılacak sırada yine daha önce kalkınmada örnek ülke olarak gösterilen İrlanda, yayılan borç sarmalı krizinin ikinci kurbanı oldu. İrlanda geçtiğimiz Kasım ayında Yunanistan'ın faydalandığı 750 milyar Euro bütçeli EFSF'den yardım alacağını açıklamak durumunda kaldı. Yine de AB'nde ekonomik anlamda sular hiç de durulacağına benzer gözükmüyor. Yunanistan ve İrlanda'nın ardından borç sarmalı krizinin girdabına yakalanması muhtemel ülkeler Portekiz, İspanya ve İtalya tahmin edilirken AB'nin böylesi bir geniş yelpaze karşısında EFSF hariç hangi mekanizmaları devreye sokacağı ve bunların da sadra şifa olup olmayacağı henüz netlik kazanmış değildir.

İşte böyle bir ortamda Brüksel'de toplanan AB üyelerinin liderleri önlerindeki bu çetrefilli meseleye dair oldukça fazla ihtimal değerlendirirken bir dizi yeni kararlar almıştır. Bu çerçevede mutabakata varılan en önemli konulardan birisi, Yunanistan'daki krizin ardından kurulan EFSF'nin İrlanda tecrübesi ile daimî bir mekanizmaya dönüştürülmesi hususu olmuştur. Öte yandan, EFSF'nin öngördüğü gibi “daimîlik” kazanabilmesi için AB Anayasası niteliğindeki Lizbon Antlaşması'nda değişiklik yapılması gerekmektedir. Olası bir değişikliğin tüm üye ülkelerde referandumla sunulması zorunluluğu ise süreci oldukça kaotik kılacağından AB Hukuk Servisi, bir “arka kapı formülü” ile Lizbon Antlaşması'nın 136. Maddesi'ne ek yapılarak Fonun daimiliğinin sağlanabileceğini belirtmiştir. 2013 sonrası EFSF'den kredi alacak ülkelerin tahvil sahiplerinin de zarara ortak edilmesi özellikle Alman vergi ödeyicileri tatmin etmek için eklenmiş bir madde olsa da, hangi şartlarda tahvillerin sahiplerinin zarara ortak edileceğiyle ilgili herhangi



bir kural henüz belirlenmemiştir. EFSF'nin daimî hale gelmesinden sonra, AB üyesi ülkelerin likitide sorunu karşısında bankalar ve yatırım fonlarından oluşan özel sektörün devlet borçlarının bir kısmını üstlenmesinin önü açılacaktır. Özel sektörün de borçlanma sürecinin bir parçası olması yönündeki bu uygulama AB için bir ilk niteliği taşımaktadır.

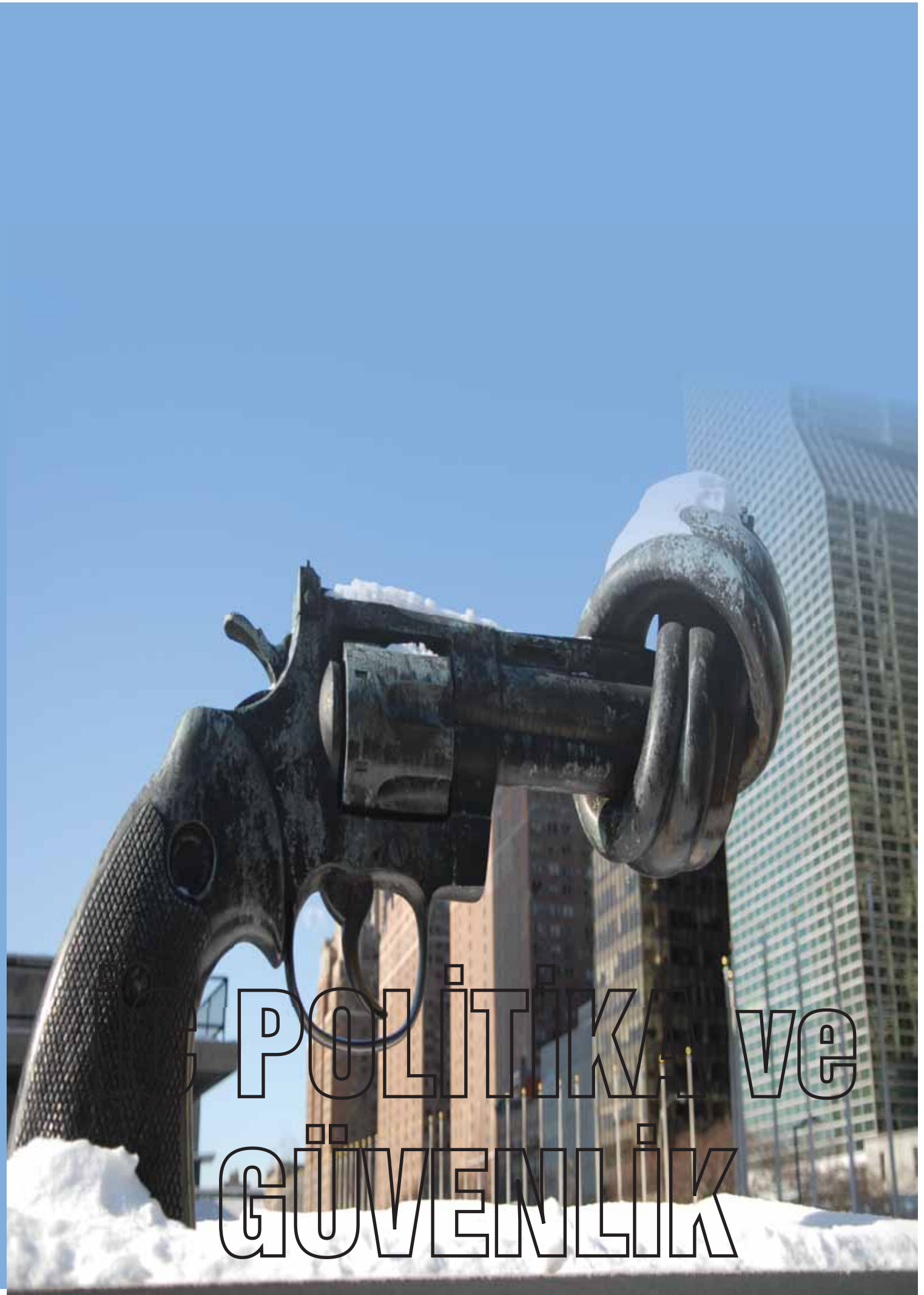
EFSF'nin daimî hale getirilmesinde öncü rolünden dolayı iç siyasette seçmenleri nezdinde aldığı risk ile Almanya Şansölyesi Angela Merkel, Fondan daha sonra yararlanmak durumunda kalan üye ülkelerin bunu son çare olarak değerlendirmelerini ısrarla belirtmiştir. AB üyesi ülkelerin kalkındırılmasında Alman vergi ödeyicilerinin rolü göz önünde bulundurulduğunda ve buna rağmen üye ülkelerde ortaya çıkan mali krizlerin de faturasının dolaylı olarak yine kendile-

rine çıkmasından rahatsız oldukları akılda tutulduğunda, artık Şansölye Merkel'in siyasi kariyerini daha fazla riske atmak istemediğini açık seçik görebiliriz. Ayrıca EFSF'ye ek kaynak önerisi toplantı öncesinde gündemde olsa da Almanya'nın net karşı duruşu nedeniyle bu karar alınamamıştır. Hatta geçtiğimiz günlerde Euro'nun durumuyla ilgili Merkel'in "gerekirse Eurozone'dan çıkar Mark'a geri döneriz" mealindeki açıklamaları diğer AB üyeleri tarafından tepkiyle karşılanırsa da Almanya'nın AB'nin ekonomik geleceği ile ilgili daha fazla yük almama isteğini göstermesi bakımından anlamlıdır. Bununla birlikte, uzun süredir sallantıda olan Euro'yu koruma altına almak için Avrupa Merkez Bankası'nın (ECB) sermayesinin artırılması kararı bu son Zirve'de alınmıştır. ECB iki yıl içerisinde üç aşamalı olarak sermayesinde toplam beş milyar

Euro'luk bir artırımla toplamda 10.76 milyar Euro'luk bir sermayeye ulaşmayı hedeflemektedir. Uzun süredir beklenen sermaye artırım kararı, Avrupa ECB'nin son 12 yılda gerçekleştirdiği ilk genel sermaye artırımı olması bakımında özel bir önem taşımaktadır. Euro Grubu Başkanı Jean Claude Juncker ile Şansölye Merkel arasında Euro tahvili konusunda ortaya çıkan fikir ayrılığının ise Zirve'de giderildiği Merkel tarafından Zirve sonrasında dile getirilmiştir.

2010 yılının AB ekonomisi açısından oldukça sorunlu geçmesinden dolayı AB Liderler Zirvesinde ana gündem maddesinin kaçınılmaz olarak ekonomi olmuştur. Zirvede, bu yüzden, ekonomisinde sıkıntı yaşayan ve potansiyel olarak Yunanistan ve İrlanda gibi kriz endişesi içindeki Euro ülkeleri arasında daha sıkı işbirliğini öngören kararlar alınmıştır. Bundan sonra yaşanacak herhangi bir kriz durumunda her zamankinden daha kapsamlı ve koordineli yanıt vermenin mümkün olabileceği uygulamalar sayesinde AB içine düştüğü malî kriz ve buna bağlı olarak gündeme gelen meşruiyet krizini daha hızlı atlatmak zorundadır. Tam tersi bir durumda, parçalanmış AB ile Avrupa barışını ve dolayısıyla dünya barışını korumada daha zor olacağını iki dünya savaşından çıkardığımız ders ile ortadadır. Küresel malî krize rağmen en azından bazı AB üyesi ülkelerle kıyaslandığında göreceli başarısı ve giderek kendisinden daha fazla söz edilen bir ülke haline gelmesiyle Türkiye AB'nin gündeminde daha fazla yer işgal etmektedir. Türkiye-AB ilişkilerinin önümüzdeki serencamı eski Türk filmlerinden alışık olduğumuz bir replikle gerçekleşebilir: "Bir zamanlar kapınızdan kovduğunuz (kapınızda beklettiğiniz) fakir ama gururlu bir genç vardı..."■

SDE Uzmanı*
SDE Asistanı**



POLİTİKA ve GÜVENLİK



Vesayetin İki Dillisi

Baydemir ve Miroğlu örnekleriyle iyice görüldüğü gibi aslında bölgede siyaset yapan herkesin iliklerine kadar hissettikleri esas sorun Kürt siyaseti üzerindeki silahlı örgüt vesayeti sorunudur. Elinde silah tutanların siyasete müdahalesi, hem Türkiye demokrasisi hem de Kürt siyaseti için bir tehdittir. Silahların tehditkâr otoriterliğiyle şekillendirilen çözüm önerilerinden hayır değil, aksine korku ve dehşet çıkar.

Prof. Dr. Yasin AKTAY*

Demokratikleşme ve özgürlüklerle ilgili sorunlarımız Türkiye'nin dünyayla bütünleşme sürecinde ertelenmesi veya gözardı edilmesi mümkün olmayan bir noktaya doğru ilerliyor. Büyüyen ve açılan bir Türkiye'nin iç sorunları hem daha fazla görünüyor hem de çözüm bu büyüme ve açılma baskısı altında kaçınılmaz hale geliyor. Türkiye hangi coğrafyaya doğru giderse gitsin iç ve dış sorunlarıyla yüzleşiyor. Türkler açısından küreselleştikçe küçülen bir dünyada sorunlarımız üstelik bambaşka yönleriyle karşımıza çıkıyor.

Kürt ve Alevilerin taleplerinin yanısıra iki veya çok-dillilik, demokratik özerklik vb kamuoyunun tansiyonunu yükselten konular, Avrupa'da din dersleri ve azınlıklara yaklaşım sorunları ile harmanlanıp önümüze konuluyor. Özellikle devlet adamlarımız tarafından Almanya'da 'alamancı' vatandaşlarımız için anadil ve din eğitimi türü demokrasi vurgulu talepler dile getirildiğinde, Türkiye içinden gelen benzer talepler de irademiz dışında görüşme masasına servis ediliyor.

Almanya, 50 yıl önce işçi olarak davet ettiği Türklerden bugün Al-

manca konuşmalarını ve topluma entegrasyonlarını istiyor. Aşırı Alman milliyetçileri Türklere bu şartları "ya kabul etmesini ya da ülkeyi terk etmesini" dayatıyor. İsviçreli yazar Max Fritz'in ifadesiyle "İşçi istemiştik, insan gönderdiler!" sözü, aslında durumu 'veciz' bir şekilde özetliyor. Çelişkiyi yaşayan sadece biz değiliz, Avrupa da Türklere uyum sağlama seçeneğini tartışmaya başladı.

Devlet Refleksi ve Sorun Çözme Yeteneği

Her göç dalgasından sonra yerleşik ve göçmen kültürler arasında>>

Çoğu kez tarafların zamanla savaştıkları düşmanlarına benzemeleri savaşların en trajik sonuçlarından. Üstelik siz ona benzedikçe düşmanınız da değişmeye başlar. Kürt sorununu inhisarına alan PKK'nın kendi halkı üzerinde kurmaya çalıştığı vesayet rejimi her bakımdan mücadele ettiği Kemalist ulusalcılığın yöntemlerini kullanmaktadır.

alışveriş kaçınılmaz hale gelir. Türkiye’de büyük şehirlerin 80’li yıllardan sonra aldığı göçler, bugünkü çoğu sorunun (başörtüsü, Alevi ve Kürtlerin talepleri) doğal sebepleri arasındadır.

Türkiye’deki ‘devlet refleksi’ sorunları daha başlangıç aşamasında teşhis ve tedavi yeteneğine sahip değil. Aksine sorunları yumurta kapağına dayanıncaya kadar görmezden gelen, son aşamaya kadar sorunun varlığını dahi kabullenmeyen bir kayıtsızlık sözkonusu. Bu kayıtsızlık belki de devletin kurumsal tabiatındandır, ne de olsa bürokratik rasyonalitenin yapısı tersine çalışmaya meyillidir. Bütün devletler için geçerli olan şeyin Türkiye devleti için daha bir geçerli olduğu söylenebilir. Sorunların tespit ve çözümü bugünden yarına hemen gerçekleşmiyor. Sorunları çözmek yerine sorunlarla istikrarlı bir yaşam tarzı geliştirmek daha pratik bir durum oluşturun.

Haliyle, çözümü aslında çok basit görünen toplumsal sorunların birçoğu neredeyse yapısal sorunlara dönüşüyor. Başörtüsü, Kürt, Alevi,

asker gibi konulara dair sorunların hepsi bugün TC’nin yapısal sorunları gibi görünüyor oysa hepsi de sadece aceleye getirilmiş, derme çatma ve sığ bir millet tanımından kaynaklı sorunlar. Tabi bu sığlığın arkasındaki zihniyet meselesi çok basit bir mesele değildir. O zihniyetten her türlü sorun sadır olabilir, bu kadarla kurtulduğumuza da şükür...

Neyse ki, çözüm konusunda iyimser olmamızı gerektirecek bir demokratik tartışma ortamını yakaladığımız söylenebilir. Az bir fırsat değildir bu. Kürt, Alevi, askerin ‘koruma ve kollama’ yetkisi gibi kelime ve kavramların bile telaffuzunda zorlanıldığı bir ortamdan, bugün herkesin yapıcı eleştiriler sunduğu bir ortama ulaştık. Hatta bu ortamın yeni bir anayasaya imkân sağlayacağını ümit ediyoruz. Herkesin hiçbir şeyden çekinmeden konuşabilecek özgüvene kavuşması da altı çizilmesi gereken bir şans. 12 Eylül referandumunun sonuçları, toplumun en radikal fikirleri bile dinlemeye zannedildiğinden çok daha açık olduğunu gösteriyor.

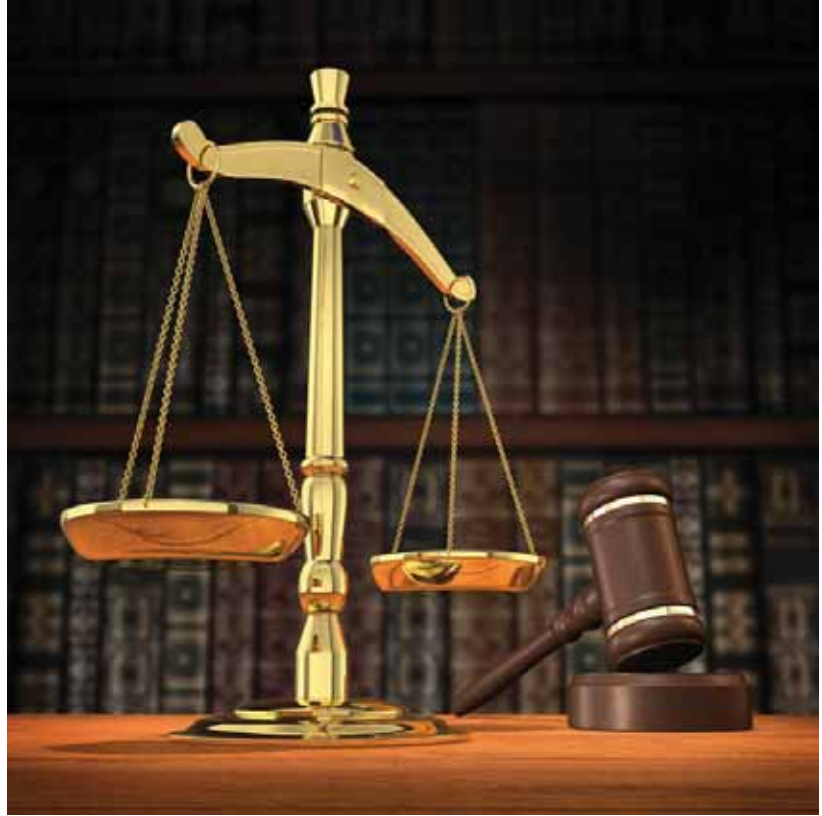


Pek alışık olmasak da herkesin tek-lifini tartışmaya açması ve sonuna kadar savunabilmesi gerekiyor. Konuşanların muhtıralarla veya ihanet suçlamalarıyla susturulması demokratik müzakere ortamına uymuyor. Genelkurmay bildirileri veya sorunun doğal tarafları olan siyasi partilerin (bilhassa iktidar partisinin) bu tartışmalara devlet otoritesi adına buyurgan bir dille karşılık vermesi her şeyden önce haksız rekabet ortamı oluşturuyor. Tartışmacıların niyeti gerçekten kötü de olsa ‘niyet okumak’ sağlıklı bir ruh halini yansıtmaz.

Yozlaşma Tehlikesine Karşı Fırsat Alanı

Muhalefetin iktidara karşı iyi niyetli olmasını beklemek de zaten anormaldir. Eleştirilerini veya protestolarını şu veya bu yolla ortaya koyan muhalefete karşı daha siyasi bir tavır geliştirilmelidir. Hükümet en mükemmelini başarsa bile muhalefetin bunu takdir etmek gibi bir mecburiyeti yoktur. Akıl almaz entrikalar da çeviriyor olabilir, tartışıyor gibi görünürken aslında amacı tartışmayı çıkmaza sürüklemek de olabilir. İyi işlerin takdir görmemesi de elbette yapıcı kızdırır. Fakat iyiliklerin değerlendirmesini eninde sonunda halk yapar. Muhalefetin muhalifliğini sürdürmesine alışmak ve hazırlanmak gerekir. Öğrenci protestoları veya yolsuzluk eleştirileri muhalefetin hem en doğal hakkı hem de fırsattır. Üstelik bu sadece muhalefet için bir fırsatçılık alanı değil aynı zamanda iktidarın yozlaşma tehlikesine karşı da ülkenin fırsat alanıdır ve her ne amaçla değerlendirilirse değerlendirilsin iktidarın sınırlarına sahip çıkması gerekir.

Diğer bir yanlış tutum da, en uçuk fikirleri ileri sürenlerin taleplerinin doğru dürüst tartışılmadan hemen yerine getirilmesini istemeleridir. “Yeter bu kadar oyalandığımız” diyerek tartışmanın ortasına atılan



sis ve ses bombaları iyi kötü rayına girmiş olan tartışma sürecine katkı sağlamıyor. Hele bu aceleciliğin içerdiği örtülü tehdit dağda hazır bekleyen silahlı güçler ise bunun süreci sekteye uğratmaktan başka bir işlevi olmaz. Öcalan yakalandıktan sonraki beş yıl boyunca susan silahların, 2004 yılında tekrar konuşurulması kararının, o zamanki darbe planlarının bir parçası olduğunu bugün net bir biçimde görüyoruz.

80 yıldır müzminleşen sorunlara hiç bu kadar iyi niyetle ve anlama çabasıyla yaklaşılmadı. Karşımızda artık bir gün bile beklemeyecek bir sorun falan yok. Bu olumlu yaklaşımın kendisi zaten neredeyse çözümün en yüksek engellinin aşıldığının habercisidir. Siyaset karşıtı şiddetin yerine siyasetin ikame olabilmesi için tarafların yeni konuşma deneyimlerine alışmaları şarttır. Ama işin doğal bir işleyişi var ve bu işleyişi yok sayarak imkânsız istemek hiç de iyi niyetle bağdaştırılmaz.

Oysa silahlı çatışmanın bugün bile yeniden başlamasını can-u gönülden arzu eden ve bu uğurda gerektiğinde binbir türlü entrika çevirmekten geri durmayan bir devlet katmanı hâlâ mevcut ve bu katman kendi hayatyeti açısından savaşı bir gereklilik olarak görüyor. O yüzden Kürt siyaseti adına barışı bir zafer olarak algılama yanlısına düşmeye kimsenin hakkı yok. Özellikle Türkiye örneğinde ve Kürt sorunu bağlamında savaşın birileri için “kârlı bir yatırım alanı” olarak görüldüğünü hiçbir zaman unutmamak lazım.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan bu yana siyasete kapalı olan Kürt meselesinde son zamanlarda yaşananları “siyasetin dönüşü veya dönüşümü” bağlamında ele almak daha doğru olur. 30 yıldır silahların gölgesinde yaşanan tartışmalarda siyasal alana pek bir yer bırakılmamış olduğu bir gerçektir.

Siyasallaşma süreci esnasında duyduğumuz veya duyacağımız birçok şey şaşırtıcı, ürkütücü hatta kaygı->

En uçuk fikirleri ileri sürenlerin, taleplerinin tartışılmadan hemen yerine getirilmesini istemeleri demokratik siyaset değildir. “Yeter bu kadar oyalandığımız” diyerek tartışmanın ortasına atılan sis ve ses bombaları iyi kötü rayına girmiş olan tartışma sürecine katkıda bulunmaz. Hele bu aceleciliğin içerdiği örtülü tehdit dağda hazır bekleyen silahlı güçler ise bu aceleciliğin süreci sekteye uğratmaktan başka bir işlevi olmaz.

landırıcı gelebilir. Unutulmamalıdır ki siyasallaşma deneyimi, yıllardır savaş, kan, silah, nefret, ölüm gibi gerçeklerin yerine ikame edilmektedir. Böyle bir sürecin bu tür bir söylemsel bedelinden bir çırpıda kurtulmak kolay değildir.

Öte yandan demokratik özerkliğin üstelik bir örgüt merkezinden tek taraflı ilanı gibi bir tavır demokratik söylemle bağdaşmaz. BDP’liler, kent konseyleri, mahalle ve köy örgütlenmelerine; “halkın kendi kendini örgütlemesi” ve doğrudan demokrasi örneği olarak bakıyor ve herkesin böyle kabullenmesini istiyor. Oysa bu örneklerle yakından incelendiğinde açıkça görülen; elinde silah bulunan bir örgütün halkı yönetmesinden öte bir şey değil. Bugün iyi kötü demokratik bir

devletin yerine otoriter bir örgütü ikame eden bu yönetim biçiminin totaliter bir ara rejimden ne farkı kalır?

Demokratik özerklik projesinin bir unsuru olarak gündeme getirilen öz-savunma gücünün “kimi kime karşı savunacağı” da bölgede bile inandırıcı bulunmuyor. Galip En-sarioğlu, bu birliklerin bırakınız öz savunma ihtiyacından kaynaklandığı gerekçesini, aksine Kürdün Kürtler üzerindeki silahlı tahakkümünden başka bir sonuç doğurmayacağı uyarısında bulunuyor.

Kürt siyasetine soyunanların önemli bir kısmı sürecin bu şekilde gelişiminde, devletin demokratikleşme yönündeki değişiminin önemli bir rolü olduğunu farkında. Fakat bir kısmının da devletteki yumuşama veya Kürt kimliğinin tanınmasının silahlı mücadele sayesinde başarılmış olduğuna inandığı görülüyor. Devlete karşı adeta zafer kazanma edasıyla taleplerini tartışmıyor ve eylem planını dikte ettirmeye çalışıyorlar. Böylece aslında demokratik siyaseti reddeden bir noktaya savruluyorlar. Oysa Kürtlerin taleplerini dikkate alarak müzakere başlatan devlet, bu aşamaya silah zoruyla değil hukuk ve siyaset yoluyla gelmiştir. Anlaşılan kimileri 30 yıldır silahla konuşan devlet mekanizmasının, ölmek ve öldürmekten hiçbir zaman geri adım atmayacağını hâlâ kavrayamamış!

Çoğu kez tarafların zamanla savaş-tıkları düşmanlarına benzemeleri savaşların en trajik sonuçlarından-dır. Üstelik düşman siz ona benzedikçe o da değişmeye başlar. Kürt sorununu kendi inhisarına alan PKK’nın kendi halkı üzerinde kur-maya çalıştığı vesayet rejimi her bakımdan mücadele ettiği Kemalist ulusalcılığın yöntemlerini kullan-maya başlıyor. Elinde tuttuğu silahın gücünü, halkı için bir “bedel ödeme” argümanı ile Kürtler adına tek söz söyleme hakkına dönüştür-mek suretiyle Kürt siyaseti üzerin-

de vesayet kurmaya çalışıyor. İşin dramatik yönü taklit ettikleri Türk devleti artık öyle bir devlet olmaktan çoktan vazgeçmiş durumda. Devlet kurumları eski inadını terk etmiş, Kürt sorununun bir parçası olmaktan tamamen çıkmasa da çıkabileceğinin işaretlerini vermektedir.

Oysa Osman Baydemir ve Orhan Miroğlu örnekleriyle iyice görüldüğü gibi aslında bölgede siyaset yapan veya varlık mücadelesi veren herkesin iliklerine kadar hissettikleri esas sorun Kürt siyaseti üzerindeki silahlı örgüt vesayeti sorunudur. Devlete karşı en ağır eleştirileri rahatlıkla ifade edebilen Kürt siyasetçisi, PKK karşısında alternatif görüş ileri süremiyor.

Orhan Miroğlu sorun üzerinde kısıkanç bir tekelcilik sürdüren PKK’nın tehditlerine maruz kalmaktadır. Kapatılan DTP’de ılımlı ve çözüm odaklı görüşleriyle tanınan Miroğlu’nu, Anayasa Mahkemesi Ahmet Türk ve Aysel Tuğluk ile birlikte siyasetten yasakladı. Buna rağmen ömrünü ve tecrübelerini Kürt sorununun en makul çözümüne adanmış Miroğlu, şiddeti dışladığı için kolaylıkla hedef seçilebiliyor. PKK’nın silahlı kanadı olan HPG’nin web sitesinde, söylediklerinin Miroğlu’nu ‘mortoğlu’ yapacağı ve bu inadına devam ettiği takdirde isminin “kırmızı kalemle” çizileceği tehdidine maruz kalabiliyor.

Oysa Miroğlu’nu veya Baydemir’i tehdit eden ve diğer Kürt siyasetçileri sindiren silahlı kallesliğin lanetlenmediği bir zemin ne Kürtlere ne Türklere ne de insanlığa bir değer sunabilir. Elinde silah tutanların siyasete müdahalesi, hem Türkiye demokrasisi hem de Kürt siyaseti için bir tehdittir. Çünkü silahların tehditkâr otoriterliğiyle şekillendirilen çözüm önerilerinden hayır değil, aksine korku ve dehşet çıkar.■

SDE Başkanı*



DTK ve BDP elinde silahla terör yapanları savunduğu müddetçe “Barış” ve “Demokrasi” adına söyledikleri inandırıcı olmayacaktır. Ama bu durum, devletin bugüne kadar, içinde Kürtlerin de olduğu vatandaşlarına yaptığı zulüm, haksızlık, adaletsizlik, tanımama, yok sayma, reddetme gibi günahlarını ortadan kaldırmıyor.

Alper TAN*

Geçen ay Türkiye’de tartışılan iki önemli konu vardı. İlki Wikileaks internet sitesinin ifşaatları, ikincisi ise Demokratik Toplum Kongresi olarak kendini tanıtanların 18-19 Aralık tarihlerinde Diyarbakır’da yaptıkları toplantıda “Demokratik özerklik” konusunu tartışmaya açmalarıydı.

Wikileaks ifşaatlarının Barack Obama yönetimini de hedef alan ama daha çok, son yıllarda İslam Dünyasında, Türkiye merkezli gelişen iyi ilişkileri sabote amaçlı ABD ve İsrail derin yapılarının ortak bir istihbarat operasyonu olduğu her halinden anlaşılıyor.

Gelelim esas konumuz olan “Demokratik özerklik” meselesine.. Geçen ay bu konuda sert tartışmalar oldu. BDP’lilerin, TBMM genel kurulunda Kürtçe konuşma yapmaları ve bundan sonra her alanda Kürtçe konuşacaklarını söylemelerinden sonra Genelkurmay Başkanlığı, üzerine vazife olmadığı halde işgüzar bir açıklama yayınladı.

BDP’nin selefi olan parti DTP, devletin resmi yayın organı TRT’nin kesintisiz Kürtçe yayın yapmaya başlaması üzerine rahatsız olmuş ve DTP grup toplantısında Kürtçe konuşmalar yapılarak belli odakları kışkırtmaya dönük bir girişimde bulunulmuştu. Yine, aynı

DTP’nin kapatılması için Anayasa Mahkemesi’ne dava açılmasından sonra, karar günü yaklaştığında DTP Eşbaşkanı Emine Ayna, hadi partimizi bir an evvel kapatın dercesine provokatif açıklamalar yapmıştı. Zaten parti de kapatıldı. Bir siyasetçinin her zaman doğru söylemesi gerekir. Söylenen şeylerin doğruluğu kadar, yeri ve zamanının da doğru olması çok önemli. Yöntem ve üslup da öyle..

DTK (Demokratik Toplum Kongresi) her ne kadar Doğu ve Güneydoğu’daki çeşitli kesimleri içinde bulundursa da PKK ve onun siyasi uzantılarının etkisi altında bir yapı. Dolayısıyla elinde silah>>

bulunduranların cinayetlerini savunan ve o silahlarla yapılan tehditlerin gölgesinde sözde barış ve demokrasi isteyenlerin, bu taleplerinde ne kadar samimi oldukları belli. DTK ve BDP elinde silahla terör yapanları savunduğu müddetçe “Barış” ve “Demokrasi” adına söyledikleri inandırıcı olmayacaktır. Ama bu durum, devletin bugüne kadar, içinde Kürtlerin de olduğu vatandaşlarına yaptığı zulüm, haksızlık, adaletsizlik, tanımama, yok sayma, reddetme gibi günahlarını ortadan kaldırmıyor.

PKK ve onun çeşitli uzantıları aslında doğru olan bazı hakları, yanlış yöntemlerle temin etmeye çalışıyorlar. Kendileri hak talebinde bulunurken on yıllardır zaten devletin yaptığı zulüm ve adaletsizlikleri de bizzat tekrarlıyorlar. Böylece güya haklarını savunduk-

ları Kürtlere katmerli bir ihanette bulunmuş oluyorlar. PKK, yaptığı eylemlerle, o bölgeye okul yapılmasını, yol getirilmesini, fabrika açılmasını, bölgenin gelişmesini engelledi. Öğretmen öldürdü, imam öldürdü, sivil Kürtleri bile öldürdü. Üstelik bütün bunları “Kürtler için” yapmış oldu. Tıpkı devletin, Türkler için deyip Türkleri ezmesi ve ayırıştırması gibi..

Gelelim “Demokratik Özerklik” taleplerine. DTK ve BDP’nin çeşitli talepleri var. Demokratik özerklik, öz savunma gücü, Kürtçenin resmi dil dışında her alanda kullanılması, kültürel haklar vs. Kültürel hakların sağlanması konusunda ülkede zaten önemli bir itiraz görünmüyor. Kürtçenin okullarda seçmeli ders olarak öğretilmesi konusunda bazı itirazlar olsa da bunun bir şekilde çözülebileceği anlaşıyor. Çözül-

meli de.. Resmi dil dışında Kürtçenin her alanda kullanılmasının önünde ise fazla bir engel kalmadı. Devletin resmi yayın organı her gün 24 saat Kürtçe yayın yapıyor. Kürtçe müzik serbest zaten. Herkesin ana dilini konuşması konusunda bir engel de yok. Sadece mahkemelerde anadilde savunma ve konuşma konusunda bir sıkıntı yaşandı. Bununda aşılacağına inanıyorum.

PKK’yi Resmi Kuvvet Haline Getirmek veya “Öz Savunma Gücü”

PKK’lıların silah bırakıp, örgütün tasfiye edilmesi sürecinde hızlı ve olumlu gelişmeler yaşanıyor. Örgütün silahlı eylemi terk etmesi konusunda Abdullah Öcalan’ın da verdiği olumlu mesajlar var. Öz savunma gücü taleplerine gelince. Bu talepte bulunanların amacının, terörü bırakacak olan PKK’lı teröristlerin, devletin çatısı altında maaşlı, resmi bir güç haline dönüştürülmesi olduğu anlaşıyor. Ve bu gücün, Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları Güneydoğu bölgesinde istihdamı düşünülüyor. Böylece PKK’nın siyasi uzantıları, PKK silah bıraktıktan sonra da bu gücün gölgesi altında siyaset yapmaya devam etmiş olacaklar. Hem Güneydoğu bölgesi hem de ülkenin tamamı yine bu gücün tehdidi altında olacak.

Bu durum teröristlerin devlet memuru yapılması anlamına geliyor. Bu “öz savunma gücü”nün en fazla tehdit edeceği kesim ise yine Kürtler olacak. Neden mi? Bugün TBMM sandalyelerine baktığımızda, yaklaşık 110 (belki daha fazla) milletvekilinin Kürt kökenli olduğunu görüyoruz. Kürt kökenli milletvekillerinin sadece 19’u PKK’nın siyasi uzantısı olan BDP’nin bünyesinde. 90’dan fazlası diğer partilerde. Bunda seçim sisteminin antidemokratik yapısının da bir miktar etkisi olmakla





birlikte Kürt nüfusun siyasi tercihlerine baktığımızda sadece % 20 veya % 25'i ancak BDP siyasetini destekliyor. Kürt toplumun sadece % 20'sini temsil eden bir oluşumun tüm Kürtleri yönetmeye kalkışması ve bunu tamamen kendi kontrolünde bir silahlı gücün gölgesinde yapması en başta Kürtler açısından vahim sonuçlar doğurur. Bu da, bölgedeki büyük Kürt çoğunluğun belli bir ideolojik Kürt azınlık tarafından ezilmesi demektir. Tıpkı Saddam Hüseyin'in Baas rejimi gibi. Hatta ondan da tehlikeli. Dolayısıyla "Öz savunma gücü"nü, bırakın Türkiye'nin kabul etmesini en başta Kürtlerin büyük ekseriyeti reddedecektir.

Demokratik Özerklik

Peki "Demokratik özerklik" konusu nedir? Eski DTP'nin Genel Başkanı Nurettin Demirtaş, 3 yıl önce bir mülakatında özerklik konusunda şunları söylemişti: "Özerklik, ayrışma manasına gelmiyor. Tam tersine, mutlu ve özgürce biraradalık anlamına geliyor. Yaklaşımımı-

zın temel felsefesi budur. Siyasi ve idari olarak tekçiliği, tek ırk, tek dil ve tek dine dayalı siyasi yaklaşımı reddeden çoklu sistemi öneriyoruz. İdari yapıya ilişkin önerimiz de, yerelin güçlendirilmesi yönündedir. Yetkilerin tek bir merkezde toplanmaması, yerel yönetimlere ve doğrudan halka devredilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bunu sadece Kürtler için talep etmiyoruz. Doğru tartışılabilirse, bu modelin çok güçlü siyasi ve felsefi temellerinin olduğu anlaşılacaktır. Bu tartışmanın doğru bir biçimde yürütülmesini sağlayacak entelektüel birikimin Türkiye'de olduğunu da düşünüyoruz. ...Açık ve net söyleyeyim. Federasyon talebinde bulunmuyoruz. Tarifimiz kesinlikle federal yapıya tekabül etmiyor. Federasyonda, meclislerin yasa çıkarma yetkisi, kendi hükümet organları vardır ve merkezi yapıyla ilişkiler çok zayıftır, daha çok dış işlerinde bağımlılık vardır. Ama biz demokratik özerkliği, büyük kentlerin Ankara'dan yönetilemeyeceği tezinden hareketle öneriyo-

ruz. ...Bizim federasyon talebimiz olsaydı, bunu ifade ederdik. Ama federasyonun çözüm olmadığına inanmıyoruz. ...Meseleye etnik temelde baktığımızda, buna benzer yığınla soru ve sorun çıkar karşımıza. Bir kere, katıyen etnik temelli bir özerklikten bahsetmiyoruz. Ama Kürt sorunu bağlamında sorduğunuz için şunu da söyleyeyim: Kürt nüfusun çoğunlukta olduğu bölgelerde, etnik yapıların iç içe geçtiği bölgelerde uygulamalar farklı olabilir. Bürokratik yapı nasıl olur, eğitim sistemi nasıl olur, bunlar tartışılabilir. Federasyonun Kürt sorununun çözümünü sağlamayacağını düşünmemizin nedeni, sorunuzda belirttiğiniz gibi, Kürtlerin sadece Güneydoğu'da değil, tüm Türkiye'de yaşıyor olmalarıdır. O yüzden, sadece Kürtlerin değil, Alevilerin, çingenelerin ve daha pek çok etnik ve dini yapının yaşam alanı bulabilmesi için, herkesin ihtiyaçlarına yanıt verecek bir modelin hayata geçirilmesi gerekiyor. Türkiye, 20 veya 25 özerk bölgeyle yönetilmeye baş- >>

Silahların değil insanların konuşuyor olmaları önemli bir gelişme. Demokratik ülkelerde en uç görüşler ve teklifler bile tartışılabilir. Bu bir tartışmadır. Tartışmayı kavgaya dönüştürmeden yapmalıyız. Bir an evvel hep birlikte, etnik ve ideolojik anlayıştan arındırılmış bir anayasa yapılmalı. Kürt sorununu, terör meselesini çözelim derken ülkenin başına yeni sorunlar çıkaracak yaklaşımlardan uzak durulmalı.

landığında, her özerk bölge kendi toplumsal realitesine göre çözüm arayışlarına gidebilecektir.”

Nurettin Demirtaş'ın görüşlerinden geniş bir kesit verdim. Yapılan bu tespitlerde temel konularda pek fazla itiraz edilecek durum olduğunu düşünmüyorum. Bu büyüklükteki bir ülkede her şeyin başkentten belirlenmesini zaten hepimiz tenkit ediyoruz. Yerel idarelerin güçlendirilmesi ve Ankara'nın yetkilerini paylaşması zaten gerekiyor.

Siyaset bilimci Prof. Dr. Doğu Ergil ise şunları söylüyor: “Demokratik özerklik, bir devlet çatısı altında egemenliğin değil ama yönetim yetkilerinin bir bölümünün yerel seçilmiş-temsili yapılara

devredilmesidir. Amaç iki yönlüdür:

1- Yerel-bölgesel toplulukları güçlendirmek, siyasete katmak ve günlük hayatın (hayatlarının) yönetiminde söz sahibi kılmak; dolayısıyla demokrasiyi yaygınlaştırmak.

2- İdarenin verimliliğini artırmak; kaynak israfını en aza indirip, ihtiyaçları en akılcı biçimde karşılamak ve tüm tasarruflarında merkezi yönetimin vesayetini hissetmeden özerk kararlar alarak demokrasiyi derinleştirmek.” “İdeolojikleştirilmediği takdirde özerklik, demokrasinin yaygınlaşmasını ve derinleşmesini sağlayacak güçlü bir araç olabilir.” Özerk yerel yönetimlerde eğitim, sağlık ve güvenlik hizmetleri yerinde görülür. Sadece ulusal savunma, dışişleri, ulaşım ve adalet ulusal düzeyde gerçekleşir ve finanse edilir. Böyle bir sistemin adı federasyon değildir. Üniter yapının yok edileceği endişesi yersizdir.”

Ne yapılabilir?

En başta silahların değil insanların konuşuyor olmaları önemli bir gelişme. Demokratik ülkelerde en uç görüşler ve teklifler bile tartışılabilir. Bu bir tartışmadır. Tartışmayı kavgaya dönüştürmeden yapmalıyız. Bir an evvel hep birlikte, etnik ve ideolojik anlayıştan arındırılmış bir anayasa yapılmalı. Kürt sorununu, terör meselesini çözelim derken ülkenin başına yeni sorunlar çıkaracak yaklaşımlardan uzak durulmalı. Kürt sorunu çözülürken toplumun diğer kesimleri huzursuz edilmemeli. Terör gazileri ve şehit aileleri çözüm sürecine dahil edilmeli ve rencide edilmemeli. Çözüm süreci daha fazla sürüncemede bırakılmamalı. Yapılabilecek işler bir an evvel hayata geçirilmeli. Hükümetin ağırdan aldığı konular olmamalı. Muhalefet daha sorumlu davranmalı ve çözüm sürecini se-

çim kampanyalarına alet etmemeli.

PKK, KCK, DTK ve BDP gibi oluşumlar eğer gerçekten çözüm arzu ediyorlarsa yapıcı davranmalılar. Tahrik edici ve zorlaştırmacı üslubu terk etmeli. Devletin yönetim yapısında bir değişiklik olacaksa (ki sadece Kürt meselesinden değil, hantal idare anlayışından dolayı kaçınılmaz olarak gerekiyor) sadece bir bölgede ve etnik hesaplarla değil tüm Türkiye’de yapılmalı. Çünkü ayrımcı yaklaşımlar sorunu bitirmez, yeni sıkıntılar doğurur. Üretilen çözümlerde sadece Kürtlerin ve Türklerin memnuniyeti değil, halkın tüm kesimlerinin memnuniyeti hedeflenmeli.

Samimiyet Sınavı Başlıyor

BDP çizgisindeki siyasetçiler, sürekli gerginlikten beslendiler. Ülkedeki derin yapılar da onları doğrudan veya dolaylı olarak besledi. Daha doğrusu karşılıklı beslendiler. Bunların çoğunun tam bir çözüm istediklerini sanmıyorum. Çünkü çözüm olursa bu siyasetçiler muhtemelen siyasette olamayacaklar. Devlet adına “Terör mücadelesi” yapanların önemli bir kısmı ile PKK içindeki önemli bir kesim de çözüm istemiyor. Bunlar her ne kadar birbirlerinin karşıtı görünseler de varlık sebepleri terör ve huzursuzluk olduğundan dolayı, “sözde” çözümü isteseler bile çözümsüzlüğün devamı için fiilen çalışıyorlar.

PKK ve BDP şunun cevabını vermemeli. Onlar için önemli olan Kürtlük mü, yoksa Marksist ideoloji mi? Eğer Kürtlük ise Kürtleri neden öldürdüler? BDP gerçekten “Barış” ve gerçekten “Demokrasi” istiyor mu? Önümüzdeki süreçte bu konuları çok net test etme imkanımız olacak. Umarız derin odakların değirmenine su taşımaya devam etmezler.■

SDE Yüksek İstişare Kurulu Üyesi*



Dil Üzerinden Çözumsuzlük Üretmek

Şüphesiz düünden bugüne mağduriyetleri yaşana gelen bir Kürtçe sorunu vardır ve tüm makuliyetleri içinde çözümlidir. Ancak ortaya konan söylemin ve buna bağlı olarak verilen mücadelenin öyle çözümleyici adımlar taşımadığı görülmektedir. Hareketin temsilcileri sürece anlam kazandırıcı, çözüm getirici bir politika üretememektedir.

Prof. Dr. Mustafa AYDIN*

D iğer sorunlarda olduğu gibi dil konusunda da şoven ulusçu bir politika izleyen devlet yanlışlıklar yapa geldi. Tebaasının geniş bir kesiminin dili olan Kürtçeyi yok saydı. 1980’li yılların ortalarına kadar Kürtçe şarkı kasetleri suç aleti olarak toplatıldı, sahipleri sığaya çekildi. Kürt nüfusun yoğun olduğu bölgelerin dağlarına taşlarına inadına “Ne mutlu Türküm diyene” soğanları kazındı. Kürt çocuklarının devam ettiği okullarda sabah eğitim “Türküm, doğruyum, çalışkanım..” andlarıyla başlatıldı.

Nihayet bütün bunları yapan dev-

let, yıllardır inşa ettiği milli reflekslerin hışmından çekindiği için gür sesle ifade edemese de Kürt açılımı adıyla bir hareket başlattı. Bir özeleştiriyeye karar vererek bunların yanlış olduğunu ve düzeltilmesi gerektiğini ilan etti.

Şüphesiz yılların kök salmış bir hatalı politikası günübürlük alınan bazı tedbirlerle ortadan kaldırılmış olmayacaktı. Ama böyle bir iradenin ortaya çıkması her şeye rağmen takdirle karşılanıp öncelikle Kürt temsilciler tarafından destek olunması, devletin bir adımına karşılık iki adım atarak çözüm üretilmeye çalışılması gerekiyordu. Ama ol-

madı, özellikle Kürt vatandaşlarımızı temsil edenler bu olumlu sürece hala tutarlı bir tepki vermemekte, adeta dil üzerinden bir çözümsüzlük üretmeye çalışmaktadırlar. Öyle ki bu tutumlarıyla bir gün bu konular çözülsürse kendilerinin işlevsiz kalacağı endişesini taşıdıkları, bu süreçte Kürt dili sorunun bir joker olarak kullanıldığı izlenimini bile vermektedirler.

Kürtçe Sorunu

Şüphesiz düünden bugüne mağduriyetleri yaşana gelen bir Kürtçe sorunu vardır ve tüm makuliyetleri>>

Kürtlerin nüfus bakımından yoğun olmadığı yerlerde seçmeli dersler konabileceği gibi anadili Kürtçe olanların özel dil eğitimi talepleri de mümkün olduğunca karşılanabilmelidir.

Esasen eğitimde seçmeli ders ilkesi yaygın bir uygulama haline getirilmelidir. Bu durum sadece Kürtçede değil, bazı mesleki bilgiler, Kur'an, Arapça, eski Türkçe öğrenimi gibi çok farklı alanlarda, ülke çapında bir uygulama olarak düşünülmeyişi de talebe bağlı dersler açılarak gerçekleştirilmelidir.

içinde çözümlenmelidir. Ancak ortaya konan söylemin ve buna bağlı olarak verilen mücadelenin öyle çözümleyici adımlar taşımadığı görülmektedir. Hareketin temsilcileri sürece anlam kazandırıcı, çözüm getirici bir politika üretememektedir. Son üç aydan beri yapılan ve söylenenleri alt alta şöyle sıralayıp dikkatlice baktığımızda bunu görmemek mümkün değildir.

Dil üzerinden yürütülen tabir caiz-

se bu marjinal politika, hatırlanacağı üzere, eğitim yılının başlangıcında Kürt Dili ve Eğitimi Hareketi Platformunun ilan ettiği bir haftalık okul boykotuyla başlamıştı. Şüphesiz bu, doğrudan konuyla ilgili olmayan bir eylemdi ve mesajı da açık değildi. Çünkü eğitim sürecine yöneltilen bu genel boykot, dil sorununu ihtiva etmiyordu. Bu eylemden sonraki söylemler ise daha da mantık dışıydı. Son günlerde bu çerçevede bir seri çıkış yaşandı.

Kişisel bir kanaat olmadığını sandığımız bir kararı açıklayan Diyarbakır Belediye Başkanı Baydemir'in beyanına göre, Kürtçe 2011 yılıyla birlikte herkesin dili olacak, Meclis başta olmak üzere her yerde Kürtçe konuşulacaktır. Hemen belirtelim ki bir kere konunun ortaya konmasında bir tutarsızlık vardır. Çünkü bir dilin sorunu her yerde konuşulmak değil, iletişim sağlayabileceği her yerde konuşmaktır.

Çünkü dil bir iletişim aracıdır. İletişim ise bir monolog, bir kendi kendine konuşma demek değildir. Dil bir etkileşim süreci olarak algılanmazsa Şırnak Milletvekili Sevaahir Bayındır'ın Meclis'te yaptığı gibi gurur tatmininden ibaret kalır. Önce Kürtçe konuşur, sonra karşınızdakilerin anlamadığından emin olduğunuz için yine kendiniz çevirisini yaparsınız. Bu ise yerinde kullanılmış bir dil işi olmaz. Burada dil konusunun ötesinde bir sorun görüşülüyor ve karşılıklı anlaşabilecekleri bir dil çerçevesinde tartışılıyor. Ama o anda dil devreden çıkmış bulunuyor. Hâlbuki dilin kullanım anlamı, yerine getirdiği işleve bağlıdır. Bu ise tarafları içine alabilecek bir ortamı ihtiyaç gösterir. Birlikte gerçekleştirmek durumunda olduğumuz da budur. Kürtçeyi öncelikle temsil edenlerin politikası da bu olmalıdır.

Önceki Politikadan Kaçınmalıyız

Esasen dil politikası bu hedefini bulmazsa yaşana gelen ve şikâyetçisi olduğumuz mevcut olumsuz dil politikasının izlenmesi için bir neden kalmaz. Artık Kürtçe adına yapılacak iş sözgelimi daha çok Türklerin meskûn bulunduğu bölgelerin dağına taşına "ne mutlu Kürdüm diyene" yazmak, sabahları Türk çocuklarına "Kürdüm, doğuyum.." andını tekrarlatmaktır. Vakıa bir süre önce BDP Şırnak Milletvekili Hasip Kaplan Kürtçe bilen imamların tayin edilmesini istedi. Bu şüphesiz bir dereceye kadar makuldür de. Ancak dil politikası için makuliyetler gözardı edildiğinde birilerinin çıkıp Kürtçe ibadet talebinde bulunmaması için bir neden kalmaz. Alt katların alternatifliklerde ürettikleri politika ünlü düşünür Heidegger'in ifadesiyle eskisinin yerini alan bir yeni efendi politikası olur. Hâlbuki yapılacak iş bir önceki yanlıştın türüvi, bir antipodu olmamalıdır.

Gerçekten de önceki ulusçu mantığın tek dilli bir ulus oluşturma politikası fevkalade olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Maalesef bunların içinde uzun yıllar silinmesi güç tortular oluşturmıştır. Mesele çok uzaklarındaki toplumların dilini öğrenen insanımız, ulusçu manipülasyonların da etkisiyle yana yaşadığı ve kültürel bağlarla bağlı bulunduğu Kürt kimlikli insanımızın dilini öğrenme ihtiyacı duymamıştır. Evlilik gibi zorunlu ilişkilerin dışında Kürtçe, öğrenilmesi gerekli bir dil olarak görülmemiştir.

Bu garip tortu bundan sonra her yerde Kürtçe konuşulacaktır gibi bir deklarasyonla çözülmüş olamaz. Aksine yeni versiyonlarıyla kalıcılaşır. Kaldı ki bu yeni dönem karşılıklı saygıyla aşılabacak bir dönemdir.

Dil Sürecindeki Önemli Sorunlar

Bilindiği üzere dil çok yönlü bir sorundur. Onun için hem o dilin sahiplerinin ve hem de onlarla ilişki içinde bulunanların dikkat etmesi gerekli noktalar vardır. İçinde bulunduğumuz sorun açısından baktığımızda burada dil ile ilgili gözüken birkaç önemli noktaya değinmek gerekmektedir.

Bir kere günümüzde dil naiv biçimiyle ortaya değildir, bir gücün araçsal yapısıdır. Dolayısıyla başkalarının üzerinde etkinlik kurmaya yarar. Ulus devletlerin dil üzerindeki tekelcilikleri de, gücüne daha fazla güç katmak birilerini iktidarına dâhil etmeme düşüncesine dayanır. Bu açıdan denebilir ki günümüzde hiçbir dil salt incelik anlamında bir kültür ve irfan taşıyıcısı değildir. Bu gün dünyada etkin ve egemen olan İngilizce hangi topluluğa ne yarar sağlarsa sağlasın bir Batı merkezci dünyanın ve ondan öncelikle yararlanan toplulukların etkinliklerinin araçsal yapısıdır. Günümüzde biraz da modern iktidar yüklemelerine bağlı olarak her haliyle yansız bir muhabbet dili yoktur.

Bununla birlikte dilin bir iletişim sistemi olduğu hiçbir zaman unutulmamalıdır. Hatırlanacağı üzere yakın bir dönemde Diyarbakır'da yapılan bir belediyeçiler toplantısında İstanbul Belediye Başkanı'nın konuşmasına, ev sahipliği yapan Diyarbakır Belediye Başkanı Baydemir Kürtçe olarak teşekkür etmişti. Bütün oturumların kaçınılmaz olarak Türkçe ve Kürtçe olarak yapıldığı bir oturumda elbette bunun yadırganacak bir tarafı yoktur. Ama ev sahibinin kendisinin bildiği, misafirin ise bilmediğinden emin olduğu bir dille teşekkür etmesi söz konusu ettiğimiz iletişimsizliğin tipik bir örneğidir. Hatta bunun nezaket bakımından daha

öte bir anlamı vardır ki bu kısaca ben seni dinlemiyorum demektir. Konumuz açısından burada belki daha önemlisi Kürtçenin resmi politikaya karşı savunulması sürecinde kayda değer bir getirisinin olmayacağıdır.

Genel Dil Eğitimi Sorunu

Dilin kullanımıyla ilgili bu sorun sıkça tartışılan Kürtçe dil eğitimi konusunda da karşımıza çıkmaktadır. Maalesef tartışmalar asgari bir dil bilgisine bile dayanmamaktadır. Bilindiği üzere problem çoğu kere anadilde eğitim olarak ortaya konmuştur. Hâlbuki bir toplumun dil eğitimi ile ilgili tek değil, iç içe birkaç türlü sorunu vardır. Genel olarak bir dil ve eğitimi sorunu vardır. Bu, toplumun iletişim sistemi açısından ana ya da yabancı dillerin konumlandırılması sorunudur ve bu münhasıran bir anadil sorunu değildir. Bu çerçevede mesela ortaklaşa resmi yazışma sorunu bir anadil ihlali değildir. Esasen dünyanın hemen her yerinde bu böyledir. Sözelimi mahkemede Türkçe bilmeyen bir yaşlı kadının veya bir yabancı'nın meramının anlaşılması için yargıç sanığın ya da şahidin kullandığı dili dinlemek ve anlamak için tercüman gibi yollara başvurulmak zorundadır. Ama ortaklaşa bir dil var iken her ne sebeple olursa olsun karşılıklı anlaşmaya imkân vermeyen bir dilde ısrar etmek, başta ısrarcı olmak üzere kimseye bir şey kazandırmaz.

Bu kullanımla ilgili sorunların yanında eğitimle de ilgili çeşitli sorunlar vardır: Yabancı dil eğitimi, ana dil eğitimi gibi. Şüphesiz bunların her biri ayrıca tartışılabilir. Çünkü toplumca hepsinde sorunlarımız vardır. Yeni nesil, sadece Kürtçede değil şöyle ya da böyle bir insan ömrü itibarıyla çeyrek yüzyıl ilgilendiğini düşündüğümüz Türkçede de sorunlar yaşıyor. Gençlik

*Önceki ulusçu mantığın
tek dilli bir ulus oluşturma
politikası uzun yıllar
silinmesi güç tortular
bırakmıştır. Mesela çok
uzaklarındaki toplumların
dilini öğrenen insanımız,
ulusçu manipülasyonların
da etkisiyle yan yana
yaşadığı ve kültürel
bağlılarla bağlı bulunduğu
Kürt kimlikli insanımızın
dilini öğrenme ihtiyacı
duymamıştır. Evlilik gibi
zorunlu ilişkilerin dışında
Kürtçe, öğrenilmesi
gerekli bir dil olarak
görülmemiştir*

anadilini yeterince bilmiyor.

Yabancı dil eğitimi ve kullanımı da sorunlarla yüklüdür. 16 milyonluk öğrenci kitlesi yabancı dille uğraşıyor ama beklenen sonuçlar bir türlü alınmıyor. Gerçi yabancı dil eğitimiyle yabancı dilde eğitim de farklı sorunlardır. Üniversitelerimizdeki yabancı dil de başlı başına bir problem alanıdır. Bir kendi kendini sömürgeleştirme mantığı içinde bütün enerjisini bir dili anlamaya harcayan üniversitelerimizin neden beklenen bir başarı çizgisi yakalayamadıklarını anlıyoruz. Bilindiği üzere yabancı dil, toplumun kendi içinde katlanıp kalmamasını sağlayan ve kendisini ifade edecek bir kültür aracıdır ama ortaya çıkan sonuç bu söz konusu işlevi de yete->>

rince karşılayamamaktadır.

Ana dil ile ilgili eğitimin de iki düzeye vardır: Bizzat anadilin eğitimi ve ana dilde eğitim. Anadilin eğitimi, dil ve edebiyat alanlarını içeren daha seçmece bir iştir. Bir topluluğun anadilini öğrenmesini sağlayan bir genel anadil eğitimi tabii ki o topluluğun en temel hakkıdır. Bunu engellemek insani olmayan bir tutumdur. Günümüz modern ulus devletçilik uygulamalarına kadar da toplumlar böylesi bir garabeti yaşamamışlardır.

Kürtçe Eğitim Sorunu

Dilin genel olarak, farklı alanların da kendine has sorunları vardır. Ama özel olarak bir dil mücadelesi verenlerin bu konuları daha bir sağlıklı düşünmeleri gerekir. Ne var ki son zamanlarda Kürt dili üzerinde yoğunlaşan temsilcilerin bu konuda ciddi bir belirsizlikleri dikkat çekmektedir. Yani sorun, “Kürtüz ve Kürtçe konuşmak istiyoruz” sloganının ötesinde sonuç alıcı görüşleri gerekli kılmaktadır.

Bir topluluk kendi arasında bir iletişim sağlama bakımında zaten konuşuyor. Önemli olan açılımın boyutlarıdır, eğitim başta olmak üzere kurumlardaki konumudur.

Kürtçe okullara girmelidir, bunun tartışılacak tarafı yoktur. Bu hem (ana)dil eğitimi hem de anadilde eğitim şekillerinde olabilir. Kürtçe dil eğitimi denen birincisi hemen her dil gibi Kürtçenin dil ve edebiyatını (daha teknik bir ifadeyle Kürdolojiyi) kapsar. Kürtçe açısından bir hayli gecikmiş bulunan bu eğitim, bazı özel okullar ve bazı üniversitelerin dil bölümleri tarafından verilmeye başlanmıştır.

Bu düzeydeki bir dil eğitimi öncelikle bir kültür sorunudur. Sosyolojik olarak Kürt olarak nitelendirilen bir insan birlikteliği varsa onun bir kültürü de var demektir ve bu Kürtçeyle ifade edilir. Kaldı ki öyle gözüküyor ki önümüzdeki dönemde, yan yana yaşamasına rağmen ulusçu bir kurgulamayla kültürel yönden birbirine kapalı bulunan Türkler ve Kürtler arasında daha

bir iletişim sağlanmış olacak, Türkler de birlikte yaşadıkları Kürtlerin dilini öğrenme ihtiyacı duyacaklardır. Kaldı ki sırf Kürt topluluğu tarafından değil, devletçe oluşturulan basın-yayın gibi alanlarda istihdam edilebilecek insanlara ihtiyaç duyulacaktır. Yani Kürtçenin bundan sonra Kürt olmayanlar açısından da işlevsel bir tarafı olacaktır.

Bu konuda Neler Yapılabilir?

Bilindiği üzere bizzat Kürt vatandaşlarımız tarafından yeterince ilgi görmemekle birlikte medyada Kürtçe yayın, özel okullarda eğitim yapılabilmektedir. Bazı üniversitelerin dil bölümlerinde Kürtçe programlar açılmıştır. Bunlar geliştirilmelidir. Bu çerçevede nüfus yoğunluğu itibarıyla Kürt olan bölgelerin okullarında Kürtçe eğitim verilmeli, ancak Türkçe ihmal edilmemelidir. Bu durum yan yana yaşayan iki etnisitenin bir ve beraberliği için önemli olduğu kadar Kürtlerin kendi kendini tecrit ve içine katlanıp kalmasının önüne geçebilmesini sağlayacak yegâne yoldur.





Esasen küreselleşen bu dünyada bırakın yanınızda yaşayan cemaatin dilini, mevzii bile olsa uzaklardaki toplulukların diline kayıksız kalınmaması gerekmektedir. Kürt temsilcilerin konuşmalarından anlaşılan, makullüklerde bir dil projesinden uzak olduklarıdır. Kürt'ün olduğu yerde yalnızca Kürtçe konuşulur söylemi akıl ve mantığın değil, bir öfkenin, marjinalliklerde seyretmenin ürünüdür ve böyle bir gerçekleştirim düşünülemez ama pratikteki zararı öncelikle Kürt halkına dokunur.

Kürtlerin nüfus bakımından yoğun olmadığı yerlerde seçmeli dersler konabileceği gibi anadili Kürtçe olanların özel dil eğitimi talepleri de mümkün olduğunca karşılanabilmelidir. Esasen eğitimde seçmeli ders ilkesi yaygın bir uygulama haline getirilmelidir. Bu durum sadece Kürtçede değil, bazı mesleki bilgiler, Kur'an, Arapça, eski Türkçe öğrenimi gibi çok farklı alanlarda, ülke çapında bir uygulama olarak düşünülmendiğinde de talebe bağlı dersler açılarak gerçekleştirilmelidir. Bunlar yasalarla düzenlenebilir. Mesela Fransız yasalarına göre 12 Türk çocuğunun bulunduğu okullarda Türkçe dersi verilmektedir.

Çözümlemenin Önündeki Engeller

Şüphesiz bu çözümlerin önünde bazı engeller vardır ve bunların başında yasalar gelmektedir. Bazı taddilatlara rağmen hala yenilenememiş Anayasa ve artık iyiden çağdışı hale gelmiş bulunan Tevhid-i Tedrisat Kanunu hemen ilk akla gelen yasal engellerdir. Mesela anadilde eğitim konusunu ele alan, Anayasanın 42. maddesindeki garabet bunun tipik bir örneğidir. Madde şöyle buyuruyor: "Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez." Bu maddenin dilindeki bozukluktan Türkçenin de anadil olarak okutulup öğretilmediği anlaşılıyor. Belki madde asgari makuliyetleriyle şöyle olabilirdi: Herkes anadilinde eğitim yapabilir ama ortak bir nokta sağlayabilmek için resmiyette bir dil kullanılır ki bu Türkçedir. Şüphesiz bu tutarsızlıklar tabir caizse es geçilecek şeyler değildir ve mutlaka aşılmalıdır.

Unutulmamalıdır ki 3 bin dil ve lehçenin kullanıldığı bir dünyada İngilizce başat olmak üzere yarım düzine dille anlaşılmaktadır ve bu dil çeşitliliğinin insan ilişkilerine verdiği hiçbir zarar yoktur. Kürtçenin her yerde konuşulmasını ve

eğitimini talep edenler, dillerini soyutlamadan kaçınmalıdırlar. Türkiye yalın bir Türkçe politikasının kültürsüzleştirme travmasının diyetini hala ödeyip bitirememiştir. Kürt temsilciler bu açık gerçeklerden yararlanmasını bilmelidirler.

Şüphesiz Kürtler bu ülkede dillerine getirilen yasağa itiraz etme hakkına sahiptirler. Ama istekler gerçekleştirilebilir makul çizgilerde olmalıdır. Ne var ki anadilde eğitim de dâhil, söylem makul bir içeriğe kavuşturulamamıştır. Şöyle ya da böyle dünyanın pek çok yerinde pek çok toplumun küresel sistemin dili konumunda olan İngilizce eğitim yaptığı bir dünyada zaten o toplumun dili olan bir dildeki eğitim niye zorunluluk olarak ifade edilsin ki. Önümüzdeki yıl herkes her yerde Kürtçe konuşacak, ilanında bir çözüm arayışını görmek mümkün değildir. Bunlar galiba yukarıda zikrettiğimiz garip anayasa maddesinin antipodu, öbür uçtaki karşılığıdır.

Sonuç olarak denebilir ki sağduyulu geniş bir halk kesimiyle, PKK arasında sıkışıp kalan ve dolayısıyla da tutarlı bir siyaset yapma becerisini gösteremeyen Kürt temsilcileri sorun alanı olarak seçtikleri dil üzerinden ciddi çelişkiler yaşamakta ve yaşatmaktadırlar. Süregelen ve hemen her kesimden sağduyulu kimsenin eleştirdiği resmi dil politikasının bir antipodunu üretme çabasıdır. Genel geçer bir mantıktan uzak olarak yapılan konuşmaları ve sergilenen davranışları anlamlandırmak kolay olmamaktadır. Sanki bunları, bir kesim insanımızın sorunlarını çözümsüzleştirerek yürütmekte zorlandıkları temsilciliği süreklileştirmek, mevcut inisiyatifi kaybetmemek için yaptıkları izlenimini bile vermektedir.■

SDE Uzmanı*



Sarıkamış İbreti 96 Yaşında

Osmanlı sulh alanının, durmadan kan akıtılan salhaneye çevrildiği bir bölgede, T.C.'nin barış çabası tutacak mıdır, ayrı konudur. Yalnız bu soru, ne yazık ki Kafkasya bölgesinden çok Güneydoğu Anadolu için sorulur hale gelmiştir. Acıdır ki Kafkasya, Türkiye açısından mahvedilmiş, yeniden barış bölgesi haline getirilmesi uzun zaman alacak bir parçalanmışlığın içine sokulmuştur.

*Doç. Dr. Caner ARABACI**

Birinci Dünya Harbi içinde savaştığımız yerlerden birisi olan Kafkasya Cephesi içinde Sarıkamış Kuşatma Harekâtı, 22 Aralık 1914 ile 15 Ocak 1915 arasında sürmüş, cepheyi, Doğu Anadolu'yu, savaşın kaderini derinden etkilemiştir. Özellikle, harekât günleri birden sertleşen kış şartları, düşmandan fazla zarar vermiştir. Ama burada, sorumluluğu kışta atarak durumu değerlendirmek uygun gözükmemektedir.

Öncelikle, yönetimde sorun bulunmaktadır. Cephelerin, savaşın

planlanmasının “ortakta” olması, en önemli kayıp nedenidir denebilir. Orduların sevk ve idaresinde Alman komutanların etkisi açıktır. Osmanlı Ordularının Başkumandanı Vekili Enver Paşa ise, Genelkurmay Başkanı, Alman generali Bronsart'tır. Enver Paşa, Aralık ortasında Doğuya giderek III. Ordu Komutanlığını eline alınca, iki Alman kurmayı birden olmuştur. Zira III. Ordu Kurmay Başkanı da Alman Guze'dir. Osmanlı ordularında ordu kumandanı Alman olursa kurmayı Türk, komutan Türk olursa kurmayının Alman olması, durumu izaha etmez. Hal bundan ileridir.

Çünkü daha sonra 1916'da imzalanan anlaşmaya göre, bütün müttefik ordularının dolayısıyla Osmanlı ordularının da başkumandanı Alman Kayzeri II. Wilhelm'dir. Bu durum ortaklık değil, bir çeşit teslimiyettir, yönetilme, sevk ve idare edilmedir. Kader birliği, böylesine bir vahim hatayı gerektirmemektedir. Zira Türk ordusunda üst düzeyde görev yapan toplam 15 bin Alman varken, Alman ordusunda kaç Türk komutanının görev yaptığı söylenebilir? Almanlarda, askerin psikolojisini tanımayan, onu sürekli ölüme sürüklemeyi komutanlık sanan bir zihniyet öne çıkmaktadır. Bırakın



askeri, komutanlarımızın bile, tepeye yerleştirdiğimiz kurmaylar nezdinde değeri yoktur. Genel Kurmay Başkanı Bronsart, 29 Tümen'in başına tayin ettiği komutanın bile elini, sarı eldivenini çıkarmadan sıracak kadar hijyenik davranan birisidir. O hijyen anlayışı, Sanders'te de olmalı ki, Enver Paşa, III. Ordu komutanlığına atamayı teklif ettiği zaman kabul etmemiştir. Emir kumanda zinciri içinde altta olan bir adamın, asker olarak böylesine bir lüksü var mıdır? Zira orada hastalık, ölüm vardır. Sanders hatıratında, yerine gönderilen Hafız Hakkı Paşa'nın hastalıktan öldüğünü, kararındaki isabeti vurgulamak açısından yazar.

Alman etkisinin Sarıkamış'ta öne çıktığını Genel Kurmay Başkanlığı da kabul etmektedir. Bir tespit olarak şu satırlar önemlidir: "Avrupa'da savaşın mevzi harbine dönüşmesi ve Galiçya'da Avusturyalıların Ruslar karşısında zor durumda kalmaları üzerine Başkomutan Vekili Enver Paşa, müttefiklerin Avrupa'daki yükünü hafifletmek için "Alman Başkomutanlığının da etkisiyle" Doğu Cephesi'nde Rusların imhasını hedef alan büyük ölçüde kuşatıcı bir taarruza karar vermiştir."

Sarıkamış bozgununun, Enver Paşa'nın bütün cesaret, atılganlık,

vatanseverlik gibi özelliklerine rağmen, Alman etkisi ortaya konmadan değerlendirilmesi uygun değildir. Ardında, Otto von Feldmann'ın da eklenmesi ile üç Alman kurmayla, cephenin bazen en ön saflarında dolaşan Enver Paşa'nın aceleciliği, baharı beklemen saldırıyı başlatması; hantal, hareket kabiliyeti zayıf Rus ordusu ve ateş gücünden çok, kış şartlarının Mehmetçığı eritmesi üzerine mağlubiyete dönüşmüştür. Hâlbuki hemen aynı cephede, yürüyüşten önce kazanılmış iki ayrı meydan muharebesi bulunmaktadır. Asker sayısı 120 bin civarında, Rusya'nın askeri ise 100 bin civarındadır. Genelkurmay'ın açıklamasına göre, Ruslar 30 bin kayıp verirken Türk Ordusu 60 bin askerini kayıp vermiştir. Buna göre, bahara kalacak bir 60 bin askerin bulunması gerekmektedir. Ama bahar, bizim açımızdan felaketle birlikte gelir. Burada sayı tartışması yerinde bulunmamıştır. 30 binden 115 bine kadar çıkan rakamlarla ifade edilen asker kaybımız, Çanakkale ile kıyaslanırsa azımsanabilir. Ama yeri doldurulmayan güç kaybı, esaret olmuştur. Önemli olan miktar tartışması değil, yanlışla birlikte gelen sonuçtur.

Sarıkamış harekâtında bir ihmal de, Rusya'nın Kafkasya politikasıdır. Bugün de hassasiyetini koruyan Kafkasya yönelişinin ana hatları ile

Osmanlı ordularında ordu kumandanı Alman olursa kurmayı Türk, komutan Türk olursa kurmayının Alman olması, durumu izaha etmez. Hal bundan ileridir. Çünkü daha sonra 1916'da imzalanan anlaşmaya göre, bütün müttefik ordularının dolayısıyla Osmanlı ordularının da başkumandanı Alman Kayzeri II. Wilhelm'dir. Bu durum ortaklık değil, bir çeşit teslimiyettir, yönetilme, sevk ve idare edilmedir.

de olsa değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

Rusya'nın Kafkas Politikası

Sarıkamış değerlendirilirken, iç politika, Enver Paşa konusu fazlaca öne çıkmaktadır. Hâlbuki Rusya'nın Kafkasya politikasının asıl değerlendirilmesi gerekmektedir. Temel sorun da yaklaşık dört asırdır süren Rusya'nın Kafkasya'yı teslim alma, Müslüman nüfusu bilinçli bir şekilde eritme, yerine Ermeni vb. Hristiyan nüfusu yerleştirme politikasından kaynaklanmaktadır.

Kafkaslar, Anadolu'ya kuzeydoğu->

dan gelecek saldırılar için iki defa settir. Öncelikle, dağlık coğrafi yapı tabii bir set oluşturur. İkincisi ise, insan unsurunun oluşturduğu engeldir. İlk Çağ bir yana, Selçuklu, Osmanlı devirlerinde, asırlar boyunca Kafkaslar, “kardeş” insan unsuru ile tutulmuştur. Değişik kavmi kökenden gelse, değişik dilleri konuşsa da yüreği İstanbul’la bir çarpan insanlar burada yaşamaktadır. Osmanlılar ayrıca yöreyi, Ahıska Türkleri gibi Anadolu’dan götürdüğü Müslümanlarla nüfus olarak güçlendirmiştir. Çünkü 1550’lerden itibaren kademeli olarak, Kazan-Kasım-Astrahan Hanlıkları, Azak, Kırım derken Kafkaslar’a ulaşacak güzergâhta kaleler yapan, ardından Kafkaslar’a el atan Rus yayılcılığı görülmektedir. Kırım Harbi sırasında, Çarlık Rusyası ile savaştığı halde Şeyh Şamil’e yardım etme basiretini gösteremeyen Tanzimatçı kafaların körlüğü, Osmanlı geleneksel Kafkas politikasından bir sapma olarak Çarlığa bir jest kabul edilse bile, Vladıkafkas yani Kafkaslar’ın fatihi olma ideali,

onlarda açıktır. Rusların inşa ettiği birçok kaleden birisinin adının “Kafkasya’ya hükmet” anlamında Vladıkafkas olması, niyetin net ifadesi değil midir?

1784’te inşa edilen Vladıkafkas, bugün için sadece eski Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti’nin, sonra Kuzey Osetya’nın Başkenti değil, Kafkaslarda önemli bir merkezdir. Rusya-Gürcistan askeri karayolunun başlangıç yeri, Grozni, Hazar ve Rostov ile karayolu bağlantılı bir kavşak noktasıdır. Rusların, tarihi doğrultularında bir değişiklik olmamalı ki, Kafkas sıradağlarını kolay geçmek amacıyla, 1995’te tünel açıp Vladıkafkas-Gürcistan arasındaki ulaşımı hızlandırmışlar, o da 2008 yazındaki Rus-Gürcistan harbinde işe yaramıştır. Yani Osmanlı Devleti’nin, Kafkaslarda “kardeş” toplulukları çoğaltma çabasının tersini Rusya; Ermenistan’ı kurarak, Çerkezleri, Çeçenleri, Ahıskalıları, Dağıstanlıları azaltarak, sürgüne gönderip, yerlerine Ermeni ve başka Hristiyan unsur-

ları yerleştirerek ısrarla sürdürmektedir. Çarın Kafkasya naibi olan kardeşi Grandük Mişel’in, 1864 Ağustosunda Batı Kafkasyalıları fermanı, dehşet vericidir: “Bir ay zarfında Kafkasya terk edilmediği takdirde, bütün nüfus savaş esiri olarak Rusya’nın muhtelif mıntıkalarına sürülecektir.” Bu emrin ardının, Büyük Çerkez Sürgünü ve katliamı ile sonuçlandığı bilinmektedir. Kafkasya, Çarlıktan Stalin’e; soykırım türündeki toplu sürgünler, asimilasyon çalışmaları ile bugünlere gelmiştir.

Kafkas engelini aşılması, Dadaş yurdu Erzurum’un, Trabzon’un, Siirt’in yani Anadolu’nun işgalinin kolaylaşması demektir.

Fakat 1914 için düşünülürse, zaten Birinci Dünya Harbi’nden önce Rus ordusu Anadolu’nun kapılarını tutmuştur. Kars, Batum, Ardahan, Sarıkamış, Erzurum’un kuzeydoğu ilçeleri Rusya’nın elindedir. Rusya için işgal bölgesindeki Müslüman halklar, tehdit unsurudur. Devlet vaat edip, uydurma bir bölge ayırarak sözünü tutacağını gösterdiği Ermeni kitlesinin bir kısmı maşası olmuştur. Türkiye cephesinden bakılınca, böylesine bir ortamda “Osmanlı Barışı” (Pax Otomana), Ermeniler açısından işe yaramamıştır. II. Abdülhamit şahsında Osmanlı yönetimine karşı Bulgar, Ermeni çeteleri, Sırp çetnikleri ile birlikte hareket eden İttihat ve Terakki, devlet yönetimini ele geçirince aynı tavrı devam ettirememiştir. Artık hafakanlar bastıran Abdülhamit korkusu silinince, gerçek düşman olarak Moskof belirmiş, Rus müttefiki olarak Ermeni komitacıları gözlere batmaya başlamıştır. Onun için 1908’lerde ortalığı karıştırmak için Ermeni komitacıları, Türk şehirlerinde bombalı eylemler yapmayı teklif eden Talat Paşa, 24 Nisan 1915’te Dâhiliye Nâzırı olarak Ermeni komitacıları tutuklata-



cak, ardından 27 Mayıs'ta Tehcir Kanununa imza atacaktır. Artık Kafkaslarda, İttihat ve Terakki yönetimindeki Osmanlının barışı yürümemektedir. Büyü bozulmuştur. O kadar ki, Van'ı işgal eden Ermeni komitacıları, Çar'a davetiye çıkartıp, mahvedilen şehri, Rus ordusunun işgal etmesini isteyeceklerdir.

Osmanlı sulh alanının, durmadan kan akıtılan salhaneye çevrildiği bir bölgede, T.C.'nin barış çabası tutacak mıdır, ayrı konudur. Yalnız bu soru, ne yazık ki Kafkasya bölgesinden çok Güneydoğu Anadolu için sorulur hale gelmiştir. Acıdır ki Kafkasya, Türkiye açısından mahvedilmiş, yeniden barış bölgesi haline getirilmesi uzun zaman alacak bir parçalanmışlığın içine sokulmuştur. Türkiye'nin, "sıfır sorun" politikasının tökezletilmeden, yeni güven bağları geliştirmesi, ataklar yapması gerekmektedir. Böylesine bir çerçevede Kafkas Cephesi ve onun içinde, temel ama kısa zamanda olup-biten Sarıkamış Harekâtı, anlam kazanmaktadır.

Hazırlıkta Yetersizlik

Kafkas Cephesi'nde savaşın bir kısmının sevkî, 31 Mart 1914'te Trabzon'da, Mayıs'ta Erzurum'dadır. Seferberliğin ilânı, 2 Ağustos 1914'te iken, Sarıkamış kuşatma harekâtının emri 22 Aralık'ta başlaması ise ertesi gündür. Mayıs ayından Aralık'a kadar kışlık kıyafet, askerin kullanacağı alet-edevat niçin hazırlanıp-tamamlanamadı, anlaşılır gibi değildir.

Cephedeki ordunun geriden beslenmesini temin edecek yol, ulaşım ortamı iyileştirilmemiştir. En elverişli güzergâh denilebilecek Erzincan-Erzurum arasını 29. Tümen, on günde kat eder. 180 kilometrelik mesafe, on günde gidebilmiştir. 1939'da tren yolu

bitince aynı güzergâh bir günde gidilmiştir. Hızlı tren düşünülürse bu mesafe, bir saatin altına düşecek bir uzaklıktır. Şu durumda, Kars'ı kurtarmak için yola çıkan ordunun, Kars'a ulaşabilmesi için 36 yıldır doğru-dürüst stabilize yol bile yapılmamıştır. Topçular, toprak dağ yollarından ancak piyade yardımı ile ilerleyebilmiştir. Bu durum sıcak harbin olmadığı, kışın bastırmadığı günlerde böyledir. Rusya ise, 93 Harbinden bu yana Kars'ı elinde tutarken şehir içi de dâhil yolları iyileştirmiş, Kars'a, oradan Sarıkamış'a kadar tren yolu döşeyip işletmiştir. Şiddetli kış günlerindeki kuşatma sırasında geriden asker ve yardım, bu yüzden aksar. Mehmetçik dağ yollarında kaybolur, uçurumlardan yuvarlanır, donarken Ruslar, kolayca ve kısa sürede destek alabilmiştir.

Soğuk Etkisi ve Kumanda Zaafı

Soğuğa karşı saldırının neticesini ve Sarıkamış önünde askerin durumunu, 9. Kolordu Başkumandanlığı, üstelik saldırı devam ederken 30 Aralık 1914'te bildirir. Buna göre, 40 cebel topundan yarısı, topçu asker ve subaylarının yarısı kalmıştır. Saldırı başladığında 28 bin asker olan kolordunun mevcudu, sadece bin kişidir. Onlar da bedence bir hayli zayıf düşmüştür. Bu haliyle verilen emirleri fedakârlıkla yapan askerin, artık saldırı kabiliyetinin kalmadığı açıktır. Belli bir toparlanma süresi tanınırsa, verilecek görevleri yapabilecek hale gelecektir. Üstelik toplar ve makineli tüfeklerin baskı yağları, piyadelerin tüfek mekanizmaları şiddetli soğuktan donmuştur. Topların, kızakları üzerindeki yuvaları buzlanmış işlemesine engel olmaktadır. Bu bilgiden sonra, Enver Paşa'nın verdiği emir, yine "umumî taarruz" olur. Yalnız

***Hafakanlar bastıran
Abdülhamit korkusu
silinince, gerçek düşman
olarak Moskof belirmiş,
Rus müttefiki olarak
Ermeni komitacıları
gözlere batmaya
başlamıştır. Onun için
1908'lerde ortalığı
karıştırmak için Ermeni
komitacılara, Türk
şehirlerinde bombalı
eylemler yapmayı teklif
eden Talat Paşa, 1915'te
Dâhiliye Nâzırı olarak
Ermeni komitacıları
tutuklatacak, ardından
27 Mayıs'ta Tehcir
Kanununa imza atacaktır.***

diğer kolorduların durumu da farklı değildir. 10. kolordu Erzurum'dan çıkarken 45 bin mevcuttur. Allahuekber Dağı eteklerine geldiği sırada yarıya inmiştir. Dağ 4 günde aşıldığında Mehmetçik sayısı sadece 1200'e inmiştir. Fakat onların da çoğunun ayağı donuktur. Çünkü tipide kaybolan, çıldırıp uçurumlara yuvarlanan, Ruslara esir olan, cepheye şehit düşen, yaralı haliyle kağı üzerinde hastanelere götürülürken ölen, sıhhiye ve hastane köşelerinde tifüs vb. hastalıklardan ölenlerin net kayıtları tutulamamıştır.

Donanlar çok fazladır. 32. Tümen den 400 er, Ruslarla muharebe etmeden, yürüyüş sırasında donarak telef olur. Tümen yaveri Emin'in bile ayakları donmuştur. 20 civa->>

Ordunun en zayıf yönü elbisesidir. Çizmesi bile olmayan çarıklı, ayağı bez dolamalı, yazlık elbiseli askere kaput; kışlık elbiseli olanlara da ancak yelek verilebilir. Zira Almanya'dan alınan kışlık elbiseleri getiren Mithat Paşa Vapuru, Ruslar tarafından batırılmıştır. Almanya'dan getirilen elbisenin İstanbul'da niçin bekletildiği, niçin zamanında teslim edilip dağıtılmadığı ayrı bir soru olarak cevap aramaktadır.

rında subay donmak üzere iken kurtarılır.

Askerin Fedakârlığı

Kuşatma harekâtı sırasında, hemen Sarıkamış'ın batısındaki dereye inen 86. Alay, önden ve yandan yoğun bir Rus ateşine maruz kalır ve çok zayıat verir. İlk çarpışmalar sırasında Alay komutanı Binbaşı Ali Agâh da şehit olmuştur. Tümenin eski ve tecrübeli subaylarından olan Ali Agâh, soğukkanlı, ölçülü ve metanetlidir. Kararlarında isabeti ile tanınan bu şehit, hemen oracıkta toprağa gömülür. Tümen komutanının anlattığına göre, defin sırasında, geriye bıraktığı varlığı tespit edilir. Tespit sırasında, “üzzerinde bir tek lira” bile bulunmaz.

Bu durum, bir alay komutanının bile ne kadar büyük fedakârlık gösterdiğini ve canını feda edercesine çalıştığını ortaya koymaktadır.

Ordunun en zayıf yönü elbisesidir. Çizmesi bile olmayan çarıklı, ayağı bez dolamalı, yazlık elbiseli askere kaput; kışlık elbiseli olanlara da ancak yelek verilebilir. Zira Almanya'dan alınan kışlık elbiseleri getiren Mithat Paşa Vapuru, Ruslar tarafından batırılmıştır. Almanya'dan getirilen elbisenin İstanbul'da niçin bekletildiği, niçin zamanında teslim edilip dağıtılmadığı ayrı bir soru olarak cevap aramaktadır.

Şiddetli soğuk, korkunç tipi altın da gecenin karanlığında yürüyüşe geçen askerlerimiz, dağa tırmanmaya başlarlar. Yazlık elbiseleri ile açık yükseklikte geceler, gündüzler geçireceklerdir. İliklerine kadar titreten soğuğa karşı uzun süre dayanmaları gerekmektedir. Üstelik yakınlarında bir su kaynağı da yoktur. Su ihtiyaçlarını, ağızlarına aldıkları karları eriterek gidermek zorundadırlar. Gecenin sabahını bulmak üzere dağları aşmaya çalışanların bir kısmı, sabahın ilk ışıklarını göremez. Çünkü gözleri donmuştur. Bilmedikleri yollarına gece karanlığında devam ederler. Kara saplanan, geride kalanları bekleyen akıbet bellidir; yavaş yavaş donmak. Sağ kalanlar için de aynı akıbet söz konusudur. Çünkü erzak getiren birliklerin askerleri de aynı akıbet uğramıştır. Erzurum Valiliğinin, fedakâr sivil halkı erzakla yardıma göndermesi ihtiyacı gidermez. Yakın köylerden toplananlar da yeterli değildir. Kolordu komutanının bile köylerden getirilen patatesi bulduğu gaz tenekesinde pişirerek yemeye çalıştığı bir ortam. Aç, erzaksız asker, bütün olumsuzluklara rağmen yüz geri etmez. Ölümüne mücadele etmeye devam eder.

Balkan Bozgununun Etkisi

Sarıkamış kuşatma harekâtı üstüne Balkan Harplerindeki bozgunun etkisi de düşmüştür. Burada asker içinde bir toplu geri çekilme, bozgun olmadığı halde, o ihtimale karşı Başkumandan Vekili Enver Paşa'nın şiddetle hareket ettiği görülür. Eksi yirmi civarında seyreden soğuk, yetersiz giyim, açıkta geceleme, yol kaybetme vb. nedenlerden dolayı donan binlerce arkadaşını gören asker arasında, donmaya karşı bir dehşet hissi uyanmıştır. Onun için soğuktan korunma maksadıyla zaman zaman “öteye beriye” dağılanlar vardır. Aslında bu dağılma, askerin gözü önünde, 40-50 kadar erin kurşuna dizilmesine rağmen olmaktadır. Bunların dışında, beş-on erle kalan Kurmay Binbaşı Celal, elindekilerle karşı koymaya imkân bulamadığından esir olmamak için geri dönerken, Enver Paşa tarafından görülür ve hakkında, “terk-i mevki etmiş, kurşuna dizin” emri verilir. Yalnız bu subay kurşuna dizilmez, apoletleri sökülerek askerlikten atılır. Fakat genç bir teğmen, aynı şansa sahip değildir. Bulunduğu yeri terk ettiğini gören Enver Paşa, teğmeni kurşuna dizilmesi için kolorduya teslim eder. Kolordu Komutanı Harp Divanınca sorguya çekilinceye kadar beklenmesinden yanadır. Tekrar karşılaşıldığında, emrinin uygulanmadığını öğrenince, “hiddetle derhal idam” emrini verir. Bunun üzerine karargâh bölüğü, teğmeni kurşuna dizerek zayıf düşmüş vücudu, karlar üstüne kanlar içinde serer. Enver, Başkumandan Vekili olarak 29. Tümene gönderdiği hücum emrinde, “Bu sabah ileride telefât çok olduğundan dolayı mevkiini terk ederek geri dönen bir zabıt kurşuna dizilmiştir” ifadesiyle bu olayı bildirir. Artık niyet bellidir: “mutlak bir itaatle verilen emri” uygulamak.

Orduya Siyasi Müdahale

III. Ordu emrinde Ahmet Fevzi Paşa, 9. Kolordu komutanıdır. Fakat emrinde olduğu Hasan İzzet Paşa'dan önce Harbiye'den mezun olmuş, daha önce terfi etmiş kıdemli birisidir. Kendinden kıdemsiz birisi başına atanınca, komutanına bizzat kesinlikle itaat edeceğini bildirerek, "bugün biz Balkan felâketini tamir için iş başına çağırıyoruz. Artık iş, bize kalmıştır" demiştir. Ahmet Fevzi Paşa, İttihat ve Terakki'nin etkili siyasetçisi, istihbaratçı Bahâeddin Şakir'in raporu üzerine görevden alınarak emekliye sevk edilir (Baytın, 2007, 72-75). Ahmet Fevzi, Köprüköy, Azap gibi iki meydan muharebesini kazanmış ordunun sırtını, Sarıkamış meşeliklerinde ısıtması gerektiğini savunmaktadır. İyi yönetilmediği için, iki başarıdan sonra, geri çekilmenin, Balkan tipi bir bozgunu getirebileceğini söylemekte, savaşın kışın değil ilkbaharda yapılması gerektiği kanaatindedir.

Sonuç

Barış zamanında zamanın gereksiz siyasi tartışma ve çekişmelerle doldurulması, cephedeki gayretin zaferi kazanmak üzere harcanmaması en önemli kayıp sebebi durumundadır. Lojistik destek için vazgeçilmez olan yol, tren yolu yoktur. Açıkta dondurucu geceleri geçirmesi gereken askerin yanında kalın çam ağaçları vardır. Ama testere, balta yoktur. Portatif kazma, küreklerle, azgın kışın elverişsizliğinde siper kazmak için gerçek kazma ve kürekler bile verilemez.



Yer yer komutanlar bile, uykusuz gecelerden sonra, bulabildikleri kalın bir er kaputu içinde ısınıp uyuma yolunu seçerler. Koca ordunun, askeri-ne, komutanına verilebilecek yeterli kaputu yoktur.

Her şeye rağmen bütün bunlar temin edilemez miydi?

Alman etkisi altındaki acele karar, önce savunacak insan unsurunu, sonra Doğu Anadolu'nun elden çıkması sonucunu vermiştir. Alman kurmay-larla masa başında iyi planların yapılması, arazide işe yaramamıştır.

Ordunun politize olmuş zihniyette, darbeci insanlar tarafından yönetilmesi, en önemli sakınca olarak herkese zarar vermiştir. Her kesim tarafından, kendi işini en iyi yapmanın, vatanseverlik olduğu görüşünün benimsenmesi artık gerekmektedir.

Türkiye'nin, sadece savunma sayısını değil, Kafkasya politikasını, farklı bir gözle yeniden gözden geçirmesi gerekmektedir.■

SDE Uzmanı*

KAYNAKÇA

Albay Arif Baytın, 2007, *İlk Dünya Harbi'nde Kafkas Cephesi-Sessiz Ölüm-Sarikamış Günlüğü*, Yayına Hazırlayan: İsmail Dervişoğlu, Yeditepe yayını, İstanbul.
Bingür Sönmez, Sarıkamış Dayanışma Grubu, <http://www.itusozluk.com/goster.php/sar%FDkam%FD%FE+dayan%FD%FEma+grubu>, 21.12.2010.
Çeçenistan Sorununda Doğru Tavrı, http://www.bolsevik.org/lulusal_sorun_1002.htm+vladikafkas+anlam%C4%B1&ct=clnk, 23.12.2010.
<http://www.haberler.com/genelkurmay-sarikamis-ta-60-bin-asker-sehit-oldu-haberi/>, 21.12.010.
http://www.tsk.tr/8_TARIHTEN_KESITLER/8_8_Turk_Tarihinde_Onemli_Gunler/sarikamis_harekati/sarikamis_harekati.html, 21 Aralık 2010.
Orhan Yıldız, Kuzey Osetya Özerk Cumhuriyeti, <http://www.ormela.tr.gg/Kuzey-Osetya-Ozerk-Cumhuriyeti.htm>, 23.12.2010.
Sarıkamış Dramı ve Enver Paşa, <http://www.harbiforum.org/tarih/29908-sarikamis-drami-ve-enver-pasa.html>, 21.12.2010.
Ziya Nur Aksun, 2006, *Enver Paşa ve Sarıkamış Harekâtı*, Yayına hazırlayan: Erol Kılınç, Ötüken yayını, İstanbul.



Muvazzaf ve Emekli Öğrenci Kolektifleri

İlk olarak İstanbul Dolmabahçe'deki Başbakanlık ofisinin önünde başlayan ve daha sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde devam eden öğrenci olayları, yalnızca polisin bu olaylar karşısında kullandığı orantısız güç ile gündeme taşınmış ve konunun (daha doğrusu sorunun) başka açılardan tartışılabilmesinin önüne geçilmiştir. Oysa AK Parti hükümetini ve onun üyelerini hedef aldığı gözlemlenen bu olaylar, polis tarafından kullanılan aşırı gücü de eleştirecek bir biçimde ve fakat daha geniş bir zeminde ele alınmayı hak etmektedir.

Ahmet KIZILKAYA*

Antik Yunan'da 'barbar' sözcüğü tam olarak konuşamayan, eveleyip geveleyen, bugünkü tabiriyle kekeme insanları tanımlamak için kullanılırdı. Sözcüğün bugünkü kullanımının da bu minvalde olduğuna hiç kuşku yok. Zira TDK'nın sözlüğüne göre 'uygarlaşmamış, kaba, saba, ilkel' anlamlarına gelen barbar sözcüğünün tanımına içkin bütün bu sıfatların, dil yetisiyle/konuşmak eylemiyle doğrudan bir ilişkisinin olduğunu görebiliriz. Buna göre, dile hâkimiyetinizin ya da konuşma kabiliyetinizin oranı ile 'barbar' sözcüğünün tanımına içkin sıfatların oranı arasında ters orantılı bir ilişki bulunur.¹ En ge-

nel deyimiyile 'negatif ilişkisellik' olarak tanımlayabileceğimiz bu duruma gündelik yaşamın her aşamasında rastlamamız mümkündür. Geçtiğimiz Aralık ayında meydana gelen ve Zaman gazetesi yazarlarından Mümtaz'er Türköne'nin 'patolojik bir durum' olarak tanımladığı öğrenci olayları da, söz konusu negatif ilişkisellik bağlamında değerlendirilebilir.

İlk olarak İstanbul Dolmabahçe'deki Başbakanlık ofisinin önünde başlayan ve daha sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde devam eden öğrenci olayları, yalnızca polisin bu olaylar karşısında kullandığı oran-

tısız güç ile gündeme taşınmış ve konunun (daha doğrusu sorunun) başka açılardan tartışılabilmesinin önüne geçilmiştir. Oysa AK Parti hükümetini ve onun üyelerini hedef aldığı gözlemlenen bu olaylar, polis tarafından kullanılan aşırı gücü de eleştirecek bir biçimde ve fakat daha geniş bir zeminde ele alınmayı hak etmektedir. Zira söz konusu öğrenci olayları, merkez medyada öne çıkarılan ve sadece 'mazlum öğrenci-zalim polis' tartıştığı içinde sunulan bir masumiyet diline denk düşmemekte, aynı zamanda Türkiye'de çoğunlukla 'Cumhuriyet'in kazanımları' olarak sunulan üniversite gençliğinin entelektüel ya da düşünsel kapasite-

tesine de işaret etmektedir. Tam da bu nedenle, mezkûr olayları, kendi tikel bağlamından çok daha geniş bir bağlam içinde değerlendirmek gerekmektedir.

Siyasal iktidar tarafından düzenlenen ya da siyasal iktidarın da parçası veya bileşeni olduğu her türlü etkinliği en şedit şekilde protesto etmeyi hayattaki en hakiki gayesi olarak addeden muvazzaf ve emekli 'öğrenci kolektifleri' isimli marjinal sol gruplar, Türkiye'nin özellikle metropol şehirlerindeki büyük üniversitelerinde kampüs içi fiziksel iktidarı ellerinde bulundurmakta ve bu fiziksel güç aracılığıyla diğer öğrenci grupları üzerinde entelektüel bir tahakküm kurmaya çalışmaktadırlar. Hükümetin ülke geneline yayılan siyasal tahakkümüne karşı çıktıkları iddiasıyla korsan gösteriler düzenleyen, yumurtalı saldırılar yapan ve sempozyum ya da panel türü etkinlikler de her türlü aşırılığı sergileyerek davetlilerin konuşma haklarını ellerinden alan da yine bu kolektiflerdir. Ancak kolektiflerin sergilediği bu profil, Türkiye'nin bugününe özgü nevezuhur bir durum değildir. Türkiye'nin yarım asrı biraz geçkin demokrasi tarihi, sonu askeri darbe ya da muhtıra ile sonuçlanan bu türden öğrenci olaylarıyla doludur. Ancak geçmişte sağ-sol çatışması şeklinde kendini gösteren bu olaylar, günümüzde yalnızca radikal sol gruplar tarafından gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla burada radikal sol gruplar açısından bir sürekliliğin olduğu belirtilebilir. 68 kuşağını temsil eden kişilerle milenyum çağının gençlerini aynı karenin içinde buluşturan Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki yumurtalı saldırı etkinliğini de bu sürekliliğin bir kanıtı olarak görmek mümkündür.

Son zamanlarda meydana gelen bütün bu gelişmeler, önemli bir deği-

şim sürecinden geçen Türkiye'nin üniversitelerdeki öğrenci gerçekliğiyle de yüzleşmesi için iyi bir fırsat sunmaktadır. Elbette bu yazıya konu oluşturan öğrenci olaylarının aktörlerinden hareketle bütün üniversite gençliğini mahkûm edecek genelleştirmelerden kaçınmak gerekmektedir. Ancak entelektüel sıklıkla malul üniversite gerçekliğimizin ve bu gerçekliğin en görünür yüzü olan üniversite gençliğinin durumuna dikkat çekmek de önemlidir. Evrensel ve özgür düşüncenin mekânı olması gereken üniversiteler, bugün ideolojik tahakküm alanlarına dönüşmüş durumdadır. Her üniversite, hatta her kampüs belirli bir ideolojinin kalesi konumuna düşmüş ve söz konusu ideoloji ekseninde şekillenen bir entelektüel sıklık oluşmuştur. Bu üniversitelerde, eleştirel bir düşünce ya da farklı bir yönelime izin verilmediği gibi, toplumsal gerçeklikle uyuşmayan ve hatta çoğunlukla onu önemsemeyen anlayışlar ön plana çıkmaktadır. Sayıları az olmasına rağmen, özellikle metropol şehirlerdeki büyük üniversitelerde örgütlü olan ve bu nedenle kampüs içi iktidarı ellerinde tutan radikal sol gruplar, bu duruma örnek olarak verilebilir.

Temel felsefelerini 'bize ait ol-

Adına 'özgürlük', 'adalet' ve 'eşitlik' talep ettikleri kendi halklarından pek bir rağbet gör(e)meseler de ve hatta o halkın demokratik tercihleri sonucunda iktidara gelmiş siyasal partilerden ve iktidarı bu şekilde ele geçirmekten nefret etseler de, onlar bu halk için var olduklarına ve yaptıkları ya da yapacakları her şeyi de bu nedenle yaptıklarına/ yapacaklarına inanmaktadırlar.

mayan iktidar kötüdür' aksiyomu üzerine kuran bu sol grupların en tipik özelliği, içinde bulundukları zaman ve mekânın koşullarından bağımsız olarak her şeye karşı çıkmaları, bir başka deyişle ontolojik bir muhalefet anlayışıyla mevcut bütün gerçekliği reddetmeleridir. Adına 'özgürlük', 'adalet' ve 'eşit->



lik' talep ettikleri kendi halklarından pek bir rağbet gör(e)meseler de ve hatta o halkın demokratik tercihleri sonucunda iktidara gelmiş siyasal partilerden ve iktidarı bu şekilde ele geçirmekten nefret etseler de, onlar bu halk için var olduklarına ve yaptıkları ya da yapacakları her şeyi de bu nedenle yaptıklarına/yapacaklarına inanmaktadırlar. Bu inanç, radikal sol grupların eylem ve düşüncelerindeki aşırılıkları görmelerini ve kendilerini yenilemelerini engellemektedir. 68 kuşağıyla bugünün sol gençliği arasındaki söylemsel ve yapısal benzerlik, 'değişmeyen koşullar karşısındaki değişmeyen söylem ve yapı' benzerliğine değil, tam aksine 'sürekli değişen/farklılaşan koşullara rağmen, hiç değişmeyen, hep aynı kalan bir söylem ve yapı' benzerliğine işaret etmektedir. Zaten radikal sol söylemlerin toplumsal düzeyde karşılık bulmaması ya da kitlelere mal olmaması da, içine düştükleri bu anakronizm dolayısıyladır.

Aktüel zamanın ihtiyaçlarıyla uyumlu bir ilişkiselliği inşa edemeyen, kendi ideolojik varsayımlarının mutlak doğruluğunu esas alan ve özellikle muhafazakâr temelde örgütlenmiş her türlü yapı, söylem ve hareketi faşizm diye yaftalayan bu gruplar, çeşitli provokasyonlara açık olmanın yanı sıra, entelektüel formasyon açısından da oldukça yetersizdirler. Solcu olmayı entelektüel, ilerici ve modern olmanın yeterli ve zorunlu şartı olarak gören bu grupların yaşamla kurdukları ilişki çok sınırlı bir düşünsel müktesebata ve çoğunlukla anakronik bir zihniyet dünyasına dayanmaktadır. İstisnalar dışarıda tutulmak kaydıyla, derinlikli felsefi ve sosyolojik okumaların yapıldığını söylemek ise gerçekten çok güçtür. Ancak her



ne kadar kendini yenilemekten ve çağın koşullarına uygun bir siyasal söylem geliştirmekten aciz olsalar da, bu gruplar varlıklarının öneminden ve kendi doğruluklarından asla şüphe duymamaktadırlar. Zaten iktidar partisine yönelik sert ve militarist tavırları da bu kesin inançlıktan kaynaklanmaktadır. Buradaki kesin inançlılık iki boyutludur. Birinci boyutu yukarıda anlatılan radikal solculuğa özgü egosantrizm oluştururken, ikinci boyut bütünüyle ötekinin varlığı üzerine inşa edilmiştir. Ötekinin varlığına yüklenen kötülükler, bu kötülüklerle mücadele eden kişilerin ya da anlayışın taşıdığı erdemlerin doğal kanıtı ve bu mücadelenin ahlaki zorunluluğunun ispatı olmaktadır. Böylece solcu olmak, erdemli olmakla ve dünyanın ideal görüntüsünü temsil etmekle bir tutulurken, diğer bütün pozisyonlar gayriahlâkî bir konuma indirgenmektedir.

Tam da bu bağlamda biçimlenmiş bir solculukla işgal eden yumurtalı saldırganlar da, kendi bireysel müktesebatlarına istinat eden bir özgünlükle değil, bir takım sabi-

teler etrafında buluşmuş grupların kolektivizmine dayanan bir anonimlikle hareket etmektedir. Son olaylar, söz konusu hareketliliğin, imkân bulduğu takdirde, nasıl da tahammülsüz, saldırgan ve ceberut bir hareketlilik olduğunu ortaya koymuştur. Zira saldırganlar, ellerine verilen mikrofona konuşmak yerine bağırıp çağırmayı, eveleyip gevelemeyi tercih etmiş, mikrofonla konuşanları ise yumurta atarak cezalandırmıştır. İşte bu noktada, Antik Yunan'daki tanımına atıfla kullandığımız 'barbar' sözcüğüne tekrar başvurmakta yarar olabilir. Çünkü entelektüel gelişmişliğin ve dahası medeniliğin ölçüsünü 'konuşmak yoluyla kurulan iletişimde' bularak dil yeteneklerini geliştirenlerle, her türlü cümleyi anlamsız kılacak bir kekemeliği temellük etmiş ve karşısındakini zor yoluyla susturmayı kendisine vazife edinmiş olanların arasındaki en temel fark, bu sözcüğün Antik Yunan'dan beri süregelen etimolojik hikâyesinde saklıdır.■

SDE Uzmanı*

1 Ahmet Kızılkaya, "Hrant Dink ve İnsanofobia", Yeni Şafak, 17 Eylül 2007.

Stephen Hawking Din-Bilim İlişkisi ve Kur'an

Hawking, son yaptığı açıklamalarıyla evrenin oluşumunda ve devamında cari olan kanunları Yaratıcı'dan / Kanun Koyucu'dan – Kur'anî ifadeyle “el-Hakîm”den - kopuk ve bağımsız hale getirmiş, böylece mikro kozmostan makro kozmosa kadar madde ve evrende geçerli her bir doğal kanunu bir şekilde tanrılık noktasına taşımış olmaktadır.

*Prof. Dr. Talip ÖZDEŞ**

Meşhur fizikçi Stephen Hawking'in “The Grand Design” (Büyük Tasarım) isimli 2010'da Bantam Books tarafından yayınlanan eserinde evrenin oluşumu ve Tanrı konusundaki bazı ifadeleri din-bilim ilişkisi konusunda yeni bir polemik başlatmasına neden olmuştur. Söz konusu eserinde Hawking, evrenin orijinini açıklamak için Tanrı'nın gerekli olmadığını, Big Bang (Büyük Patlama) olayının tek başına fizik kurallarının bir sonucu olarak gerçekleştiğini ifade etmiştir.¹ Kendisine yapılan eleştirilere cevap olarak da bir kimsenin Tanrı'nın var olmadığını ispatlayamayacağını, ancak bilimin Tanrı'yı gereksiz kıldığını söylemiştir.

Daha önce yerçekimi (gravity) te-

orisini geliştiren Newton, bilimin evrenin yaratılışını değil, sadece evrenin hareket tarzını açıklayabileceğini; çekim kanununun gezegenlerin hareketlerini açıklayabileceği halde onları kimin harekete geçirdiğini açıklayamayacağını ifade ederken, Hawking'e göre yerçekimi (gravitation) kanunun varlığı, Evren'in “kendisini yoktan var etmesine” olanak tanımakta olup, evrenin ve insanın var olma nedeni “kendi kendini yaratma” olarak ifade edilmektedir. Yani diğer bir deyişle evrenin oluşumu Tanrı'nın yaratmasıyla değil, ‘bilimin kuralları’yla belirlenmiş olmaktadır. Yazar, daha önce yayınlanmış “A Brief History of Time” (Zamanın Kısa Tarihi) isimli eserinde evrenin yaratılma-

sında Tanrı'nın müdahalesini devre dışı bırakmazken,² “The Grand Design” adlı eseriyle ilgili olarak yaptığı açıklamalarında daha önceki görüşleriyle çelişir bir görünüm vermiştir. Hawking'in sergilediği fikri değişim ve çelişkinin gerisinde, onun özel hayatı ile ilgili ne gibi psikolojik durumların yattığını bilemiyoruz. Bazen çok güçlü bir zekâyâ sahip olmak gibi avantaj olarak değerlendirilen bir durum, kendini beğenmişlik ve tekebbürle birleştiğinde bir dezavantaja dönüşebileceği gibi, hayatta yaşanan bazı olumsuz durumların yol açtığı psikolojik durumlar bireylerde fikri kırılmalara ve istikrarsızlıklara neden olabilir. Hawking, son yaptığı açıklamalarıyla evrenin oluşumunda ve>

devamında cari olan kanunları Yaratıcı'dan / Kanun Koyucu'dan – Kur'anî ifadeyle "el-Hakîm"den - kopuk ve bağımsız hale getirmiş, böylece mikro kozmostan makro kozmosa kadar madde ve evrende geçerli her bir doğal kanunu bir şekilde tanrılık noktasına taşımış olmaktadır.

Hawking'in açıklamalarına Darwinist biyolog Richard Dawkins gibi kişilerden destek gelirken Dr. Lee Rayfield, Dr. Fraser N. Watts gibi din, teoloji ve psikoloji alanında çalışmakta olan kimselerden eleştiriler gelmiştir. Hawking'in sözlerinin fitilini ateşlediği din-bilim ilişkisiyle ilgili polemğin kökenlerini bu bilim adamlarının yetiştiği kültür ve medeniyet ortamıyla bağlantılı olarak ele almak, konuyu uygun zeminde değerlendirmek açısından önemlidir. Nitekim Hawking'in son eserinde konuyla ilgili değerlendirmelerini büyük ölçüde kendi kültür ve medeniyet çerçevesi içerisinde yaptığı anlaşılmaktadır.

Dini bilime, bilimi de dine alternatif kılmak, Allah'a ve ahrete iman konusunda ilim ve tefekkürü tahkiki imana ulaşmanın en esaslı şartı haline getiren İslamiyet'in kendisiyle ilgili bir konu olmadığı gibi, söz konusu ikilem İslam kültür ve medeniyeti zemininde ortaya çıkmış bir mesele de değildir. Ancak, Batı'da Aydınlanma ve modernizmle beraber bilim ve bilimsellik adına kiliseye ve dine karşı yapılan eleştirilerin İslam dünyasına yansıtılması zihinsel bir kaymanın eseri olmuştur.

Helenistik kültürün, Eski Ahit ve Hristiyanlığın damgasını vurduğu Batı dünyasında Allah'ın evreni ve içindekileri yaratma keyfiyeti ile bilimin nedensellik ilkesinden hareketle keşfetmeyi konu edindiği evrene hâkim kanunların algılanışı arasında bir kırılmanın varlığı söz konusudur. Ortaçağın Kilise zihniyeti Allah'ın evreni ve insanı yaratmasını nedensellik (determinizm)ten ve bilim kurallarından bağımsız ve kopuk bir şekilde algılamaya çalışırken,

Aydınlanma ve pozitivistizmin yoğun etkisi altında kalanlar, bütün bilgiyi deney ve gözlem alanının içerisine hapsederek Tanrı'yı fizik kuralları ve nedensellik ilişkileri içerisinde görülüp incelenebilir, nesnel ve somut bir varlık olarak algılamak istemişlerdir. Aslında Batı dünyasında Tanrı'yı yeryüzüne indirip somut bir varlık haline dönüştürme eğiliminin kökenlerini Helenistik dönemin mitolojilerinde, putperest Roma'nın heykellerinde bulmak mümkündür. Söz konusu eğilim Hristiyan inanç ve kültürünün de oluşumunda etkili olmuş, Tanrı, İsa'da somutlaştırılarak yeryüzüne indirilmiştir.

Çağımızda Pozitivistizmin damgasını vurduğu modern bilim anlayışının araştırma yöntemlerinden, varlıklar ve olaylar arasındaki nedensellik ilişkisini formüle eden sonuçlardan hareketle nesnel ve müşahade edilebilir bir Tanrı'ya ulaşamayınca, bazıları için doğrudan Tanrı'nın inkârı ya da yaratılan nesnelerin ve bilim kurallarının tanrılaştırılması başvurulan



kolay bir yol olabilmektedir!

Yukarıda bahsedilen kırılmanın tezahürlerini, Batı kültür ve medeniyetinin önemli derecede etkin olduğu dünyamızda din-bilim bağlamında gündeme gelen birçok tartışmada müşahade etmek mümkündür. Örneğin Eski Ahit'te ve Kur'an'da Hz. Musa'nın mucizesi olarak zikredilen denizin yarılması olayının fizik kuralları içerisinde gerçekleşebileceği bazı bilim adamları tarafından gündeme getirilince, birtakım çevrelerin "Meğer mucize değilmiş!" şeklinde konuya yaklaşmaları, söz konusu kırılma üzerine oturan bir algılayış tarzı ile ilgili olmalıdır. Bu çevrelerin mucizeyi bütün fizik kurallarının ötesinde, onlardan tamamen bağımsız bir olgu olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Hâlbuki Allah'ın kudretiyle peygamberler tarafından gerçekleştirilen her bir mucize için, alışılan fizik kanunlarının ve nedensellik ilişkilerinin dışında yine Allah'ın o mucizenin gerçekleşmesi için özel olarak yaratıp devreye soktuğu fiziki birtakım kanunların varlığı söz konusudur. Aslında atomdan tutunuz aya, güneşe, yıldızlara, gezegenlere ve en uzak galaksilere kadar; suyun oluşumundan tutunuz tek hücreli organizmalara, bitkilere, hayvan ve insana varıncaya kadar canlı-cansız her şeyin gerçekte birer mucize olduğu gizemli bir evrende yaşamaktayız. Peygamberlerin ellerinde olağan üstü şekilde tezahür eden mucizeler, mucizeler dünyasında yaşamakta olduğu halde onların varlığından gafil olan insanoğluna nasıl bir evrende yaşadığını, evrenin sapsiz olmadığını, varlığının anlam ve gayesini, kendi varlığı dâhil çevresinde görüp idrak edemediği mucizeleri hatırlatmak içindir.

Söz konusu kırılmanın tezahürlerini biyolojide türlerin oluşumunu

izah için ortaya konulup bir ideolojiye dönüştürülen Evrim Teorisi ile Hristiyan çevreler ve onların etkileri altında kalanlar tarafından Evrim Teorisi'ne alternatif olarak getirilen Yaratılış Teorisi arasındaki tartışmalarda da görmekteyiz. Hâlbuki türlerin birbirinden oluştuğu deney ve gözleme dayalı olarak ispatlanmış bilimsel bir sonuç olsaydı bile, böyle bir durum mahiyet itibarıyla yaratma keyfiyetine aykırılık teşkil etmez, ona alternatif olamazdı. Çünkü elementlerini cansız atomların oluşturduğu canlı organizmayı anne rahminde tavırdan tavra değiştirip beşer olarak şekillendiren, ona mahiyetinin bilgisine sahip olamadığımız ruhundan üfürüp insan olarak yaratan Allah, dileyseydi türleri birbirlerinden evrimleştirerek de yaratırdı ve böyle bir durum O'nun "Hâlık" (Yaratıcı) ismine bir hâlel getirmezdi.

İnsana ve evrene dair yaptıkları açıklamalarla ortak bir zemini paylaşıyor olmalarına karşın din ve bilimin mahiyet olarak birbirinden farklı iki olgu olduğunun yeterince kavranılamamış olması, din-bilim ikileminin ortaya çıkmasının, dini boyutla bilimsel boyut arasında olması gereken dengenin kurulamamasının en önemli nedenlerden birini oluşturmaktadır. Bu dengesizlik hali bilimle dinin karşı karşıya getirilerek birbiriyle çatıştırılmasına yol açmaktadır. Bu çatıştırma hali dini bilimsel olduğu (!) iddia edilen birtakım ideolojik görüş ve önyargılardan hareketle açıklamaya, inkâra, önemini küçümseyip insanların gözünde mahkûm etmeye çalışmak şeklinde tezahür edebileceği gibi, din adına bilim ve düşünceye ipotek koymak şeklinde de tezahür edebilmektedir. İkinci durumda bilim ve düşünce geleneksel ve çoğu mitolojik anlayışlarla sınırlandırılmaktadır.

Hawking'in sergilediği fikri değişim ve çelişkinin gerisinde, onun özel hayatı ile ilgili ne gibi psikolojik durumların yattığını bilemiyoruz. Bazen çok güçlü bir zekâyâ sahip olmak gibi avantaj olarak değerlendirilen bir durum, kendini beğenmişlik ve tekebbürle birleştiğinde bir dezavantaja dönüşebileceği gibi, hayatta yaşanan bazı olumsuz durumların yol açtığı psikolojik durumlar bireylerde fikri kırılmalara ve istikrarsızlıklara neden olabilir.

Başlangıçtan beri insanoğlunun metafizik alana yönelik sorgulamalarının, duygularının, itikadi ve ahlâkî yönelişlerinin aşkın olduğu kabul edilen veya doğruluğu kesin kabul edilip inanılan bir kaynağa, yani dine göre tanzimi insan ve toplum hayatının bir yönünü oluşturmaktadır. Yine insanın kendisi dâhil evreni, etrafındaki varlık ve olayları sorgulaması, olgular arasındaki neden-sonuç ilişkilerini inceleyerek belirli yasalara ulaşarak onları formüle etmesi de onun hayatının diğer bir yönünü oluşturmaktadır. Din, değer yargıları, inanç, düşünce ve davranış sistemleriyle insan ve toplumların manevi hayatına girip beşerî hayatı düzenlerken; insanoğlunun sınırsız öğrenme merakı da değişik

İnsana ve evrene dair yaptıkları açıklamalarla ortak bir zemini paylaşıyor olmalarına karşın din ve bilimin mahiyet olarak birbirinden farklı iki olgu olduğunun yeterince kavranılamamış olması, din-bilim ikileminin ortaya çıkmasının, dini boyutla bilimsel boyut arasında olması gereken dengenin kurulamamasının en önemli nedenlerden birini oluşturmaktadır. Bu dengesizlik hali bilimle dinin karşı karşıya getirilerek birbiriyle çatıştırılmasına yol açmaktadır.

şartlar ve etkenler altında kendi mecrasında akmaya devam edecektir. Bu iki alan mahiyet olarak birbirinden farklı olmakla beraber, kesiştikleri, birbiriyle ilişkide bulundukları noktalar da mevcuttur. Yani bilim kendine özgü bir yöntem, dil ve sistematiklik varlık sahnesine çıkan nesnelerin, olgu ve olayların nasıllığını, sebep-sonuç ilişkilerini araştırırken, din de yine kendisine özgü bir dil ve üslupla varlığın kaynağını, hikmetini, anlam ve gayesini anlatarak duyular dünyasıyla duygu dünyası arasındaki ilişkiyi kurmaktadır.

Bilim ve tekniğin gelişmesiyle insanın dine ve Tanrı'ya ihtiyacı kalmayacağı, geleneksel dinlerin ortadan kalkacağı şeklindeki paradigma³ çok boyutlu insan gerçeğinin bütünlük içerisinde kavranılamamış olmasının bir ifadesi olabilir. Hâlbuki insanın varlığın

kaynağına, hayata ve olaylara hükmeden kanunların mahiyetine, anlam ve gayesinin ne olduğuna, ölüm ve ötesine dair sorgulamaları onun gerçekliğinin en önemli boyutunu oluşturmaktadır. Bu sorgulamalar ve ilahi olduğuna iman edilen bir kaynağa dayalı olarak onlara verilen cevaplar adalet, doğruluk, haklara saygı, merhamet, tevazu, cömertlik, sadakat, dayanışma gibi ahlaki değerlerle de tam bir semantik ilişki içerisindedir. Sırf nasıllığa ve sebep-sonuç ilişkisine indirgenen bir bilgi türü, iman, ibadet ve ahlaki değerler karşısında nötr bir konumda bulunmaktadır. Yani bu bilgi türü, en temel metafizik sorulara cevap verme konusunda yetersiz kalmanın yanında, insan ve topluma ahlaki ve insani değerleri kazandırmak gibi bir misyona da sahip değildir. Ancak bilim ve din mecraları birbirinden farklı olsa da, insan ve toplum hayatının bütünlüğü yönünden yine de birbirinden kopuk olgular değildir. Bertrand Russel'in de ifade ettiği gibi, insanoğlunun sınırsız öğrenme merakı pragmatist bir zihniyetle ve hiçbir sorumluluk ilkesine bağlı kalmaksızın ihtiras ve hâkimiyet duygularıyla iç içe geçtiğinde; yani güçlü bir maneviyatla ve ahlaki ilkelerle desteklenmediği takdirde, bu durumun ne gibi kötü sonuçlara yol açabileceğini tahmin etmek zor değildir.⁴

Din-bilim ilişkisini anlayıp yorumlamada temel problem, çok boyutlu ve girift bir yapıya sahip insan ve toplum vakıasını bütünlük içerisinde, mevcut faktörleri dengeli bir şekilde yerine oturarak kavrayamamaktır. İstenilen bu dengenin kurulup kurulamaması, dinin üzerine kurulduğu asli kaynakların doğrudan ilahi vahye dayanıp dayanmaması ve otantikliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu noktada İslam'ın asli kaynağı Kur'an,

doğrudan Allah'ın keliması olması ve zamanımıza kadar korunarak gelmiş olmasıyla bütün dinsel kaynaklar arasında müstesna bir yere sahiptir. Kur'an, zat ve sıfatlarında eşi ve ortağı olmayan Allah'ın kozmosu yaratmış olmasından hareketle yaratılan her şeyin tâbi olduğu kanunların Yaratıcı'nın isim ve sıfatlarıyla bir bütünlük içerisinde kavranılıp insanın idrakine sunulmasında emsalsiz bir anlatım örneği sergilemektedir. Kur'an'da evrenin ve bütün çeşitleriyle hayatın yaratılışı Allah'tan bağımsız anlatılmadığı gibi, mikro ve makro ölçüde evrende var olan her şey Allah'ın isimlerinin kendilerinde yansıyıp tezahür ettiği üzerlerinde düşünülmesi gereken âyetler (insanı Yaratıcı'ya ulaştıracak yolu gösteren alametler ve işaretler) olarak⁵ anlatılmaktadır. Yerde ve göklerde olanların Allah'ı tespih etmesi (O'nu noksan sıfatlardan münezze kılmaları),⁶ yıldızların ve ağaçların Allah'a secde halinde olmaları, onların her birinin Yaratıcı'ya işaret eden âyetler olmaları ile ilgilidir. Kur'an'ın kendisine özel bir dil ve üslupla yer ve göklerin, bitki, hayvan ve insanların yaratılışlarına ve özelliklerine, tabiatla olan şeylere dair verdiği sistematik olmayan bilgilerin amacı insanlara biyoloji, tıp, coğrafya ve astronomi öğretmek değil, insanı Yaratıcısına ulaştıracak yolu göstererek onun maddi âlemi ile manevi âlemi arasındaki ilişkiyi kurmaktır. Bununla hedeflenen şey, insanın üstün ahlaki değerlerle mücehhez kılarak yeryüzünde haklara saygıyı ikame eden, adaleti gözetken, iyiliği teşvik edip kötülüklerden sakındıran kemal sahibi bir varlık haline getirilmesidir.⁷

Kur'an, eşsiz dil ve üslubuyla günümüz biliminin evrenin oluşumunda "Big Bang" (Büyük Patlama) olarak keşfettiği olaya da



işaret etmekte, hadisenin Allah'ın yaratıcılığının, sonsuz kudret ve ilminin bir tezahürü (ayeti) olarak okunmasını istemektedir:

“İnkâr edenler göklerle yer bitişik bir halde iken bizim onları birbirinden kopardığımızı ve her canlı şeyi sudan yarattığımızı görüp düşünmediler mi? Yine de inanmazlar mı?”⁸

Allah Kur'an'da George Gamow ve benzeri çağdaş fizikçilerin büyük keşif olarak değerlendirdikleri evrenin genişlemekte olduğu gerçeğine⁹ de işaret etmektedir:

“Biz göğü elimizle (kudretimizle) bina ettik ve onu Biz genişletmekteyiz”¹⁰

Ancak yine Kur'an'da Allah'ın, cinleri ve insanları ne göklerin ve yerin yaratılışına, ne de ken-

di nefislerinin yaratılışına şahit tutmamış olduğuna da atıfta bulunmaktadır.¹¹ Söz konusu âyet-i kerimeden yaratılışın mahiyetine ulaşma konusunun bilimin sınırlarını aşan bir boyuta sahip olduğu da anlaşılmaktadır. Kur'an'da Allah'ın zâtı, isim ve sıfatları, ahiret, cennet ve cehennem sahneleri ile ilgili anlatımlar müteşâbih âyetler kategorisi içerisinde yer almaktadır. Bu âyetlerin mahiyetini ise ancak Allah'ın bilebileceğine işaret edilerek ilimde derinlik sahibi olan kimselelerin müteşâbih konusunun teviline (mahiyetine, Allah katındaki gerçek ilmene) ulaşmanın insan aklını ve yeteneklerini aşan gaybî bir boyuta sahip olduğunun idraki ile iman yolunu seçerek Allah'a teslim olacakları ifade edilmektedir.¹² Yani bilim ne kadar gelişirse ge-

lişsin izafi olmaktan kurtulamayacak; insan için dünya hayatında iman teklifini (sorumluluğunu) ortadan kaldıracak şekilde yaratılışın mahiyetine ulaşılarak bilimin sınırları içerisinde gözlemlenebilip algılanabilecek nesnel bir Tanrı'ya ulaşma çabaları hep sonuçsuz kalmaya mahkûm olacaktır.

Atomdan hücreye, organizmalara, gök cisimlerine ve galaksilere kadar bütün bir evrende akılları dehşete düşüren müthiş dizaynı, çeşitlilik ve ihtişamı; evrene, hayata ve olaylara hükmeden sayısız kanunu, inorganik maddelerin canlı hücrelere ve organizmalara dönüşmesini, canlı-cansız her bir varlığın kendisine ilham edilen misyona uygun olarak fonksiyon icra etmesini ve bu ilhamın kaynağını; DNA'larda kodlanan devasa bilgiyi ve kaynağını, varlıkların her birinin ayrı ve mükemmel tarzda tasarlanmış olmasını, eşyadaki sayısız güzelliği, ruhsal fonksiyonları, insanın benlik bilincini ve istisnai konumunu, varlık konusu insan düzeyinde ele alındığında bile milyarlarca farklı ruhu ve parmak uçlarındaki farklı tasarımları sadece gravitasyon kanununa indirgeyip tesadüflere terk ederek izah etmeye çalışmak fiziğin sınırlarını zorlamak anlamına gelmiyor mu? ■

SDE Uzmanı*

1 Bk. Stephen Hawking and Leonard Mlodinow, *The Great Design*, Bantam Books, New York, 2010, PDF dosyası, s. 21, 266.

2 Bk. Stephen Hawking, *A Brief History of Time*, Bantam Dell Publishing Group, 1988, PDF dosyası s. 63.

3 Bu paradigmanın felsefî altyapısını oluşturan pozitivizmin 'din' anlayışı için bk. E. Boutroux, *Çağdaş Felsefede İlim ve Din*, (çev. Hasan Kâtipoğlu), İstanbul 1997, s. 49-95; A. Adnan Adıvar, *Bilim ve Din*, İstanbul 1980, s. 331-340.

4 Bu konuda yapılan bir değerlendirme ve yürütülen tahminler için bk. Bertrand Russel, *İnsanlığın Geleceği*, (çev. İlhami Kaya), 2. Baskı, İstanbul 1993, 101-134.

5 Fussilet, 41/53.

6 Hadid, 57/1; İsra, 17/44.

7 Bu anlatıma bir örnek olarak bk. “Güneş ve ay bir hesaba göre (hareket etmekte) dir. Yıldızlar ve ağaçlar secde etmektedirler. Allah göğü yükseltti ve oraya mizanı (teraziyi/ölçüyü) koydu ki siz de ölçüyü tecavüz etmeyin, tartıyı adalette dosdoğru tutun ve onda eksiklik yapmayın diye!” (Rahman, 55/5-9).

8 Enbiya, 21/30.

9 Bk. George Gamow, *The Creation of The Universe*, published by the New American Library, 3. Printing, USA, 1960, s. 35.

10 Zâriyât, 51/47.

11 Kehf, 18/51.

12 Âli İmran, 3/7.

Siber Saldırı Olarak Wikileaks Belgeleri

Füze Kalkanı'ndan sonra Wikileaks'ı kurgulayanlar; Türkiye'nin bölgesindeki 'güçlü' konumunu ve yeni vizyonunu 'global psikolojik operasyonlar' ile baltalamak istiyor, siyasi gelişmeleri etkileyebilmek için 'ince işçilik' yapıyor. Sonuç olarak; başta Türkiye'ye, İslâm ülkelerine ve Obama yönetimine karşı 'siber saldırı operasyonu' var.

Aydın BOLAT*

Lizbon'da devlet ve hükümet başkanları tarafından kabul edilen "NATO'nun Savunma ve Güvenliği için Stratejik Konsept" in Temel Görevler ve İlkeler kapsamındaki 12. maddesi aynen şöyle;

"Siber saldırılar daha sıklıkla, daha organize bir şekilde ve daha masraflı oluyor; öyle ki hükümet yönetimlerini, ticaretleri, ekonomileri ve potansiyel olarak ulaşımı, tedarik ağlarını ve diğer kritik altyapıları etkiliyor. Ulusal ve Avrupa-Atlantik kalkınmayı, güvenliği ve istikrarı tehdit etme eşiğine ulaşabilir. Yabancı askeri yapılar ve istihbarat servisleri, organize olmuş suçlular, teröristler ve/veya aşırı gruplar bu tür saldırıların kaynağı olabilir."

Bir internet sitesinin sızdırdığı belgeler, dünyayı allak bullak etti. Belgelerin 3 milyon kişinin erişebileceği bir bilgi ağının içinden elde edilmesi, biriktirilmesi, elenmesi, süzülmesi ve planlanmış bir zamanlama ile servis edilmesi tam da yukarıdaki 'NATO Stratejik Konsepti'nde açıklandığı gibi 'siber saldırı' ve 'siber psikolojik harekât' olarak nitelendirilebilecek mahiyettedir. Burada önemli olan soru şudur: Bu belgeleri kim ve nasıl elde edebiliyor, ayıklıyor, neleri önceleyerek değerlendiriyor ve hangi amaçla adım adım servis ediyor? Global terörizm gibi 'siber terörü' de tehdit olarak nitelemek ve onu insanlık suçu olarak aşağılamak ondan masum olmak anlamına gelmiyor. Katli kınayan-

lar, katilleri, canileri lanetleyenler pekâlâ bir gün katil olabilirler! Bu haliyle 1966-2010 yılları arasında toplanan 7800 adet olduğu açıklanan ve henüz 50 tanesinin dahi açıklanmadığı ancak 3-4 ay içerisinde hepsinin açıklanacağı iddia edilen belgelerin global siber psikolojik bir operasyon olarak stratejik hedefini anlamak için ne var neler yok, bakmak yeterli ipuçlarını veriyor sanırım. Şimdiye kadar sızan belgeler kimleri, neleri görmüyor? Kimleri, neleri ifşa ediyor ve sıkıntıya sokuyor?

Açıklanan Wikileaks belgelerinde İsrail ile ilgili hiçbir belge yok. ABD ve AB ile ilgili dışı doku-
nur bir belge de yok. ABD ile Avrupa'nın ilişkilerini zora sokacak, hatta ABD'nin Rusya, Çin,

Bağımsızlaşan stratejik yönelişleriyle bölgesinde ve dünyada büyüyen Türkiye’yi anlamayan ve anlamak istemeyen ABD’deki Yahudi lobisi ve Neo-con odaklar bu ‘siber saldırı’yla hedeflerine ulaşabilirler mi? Bush ve Neo-con’lar 11 Eylül sonrasında Saddam’ın kütle imha silahları’ ve ‘Saddam-El Kaide ilişkisi’ palavralarına dayandırdıkları Irak İşgali’nin gerekçeleri nasıl havada kaldıysa, Wikileaks saldırılarının sahtekârlığı her geçen gün daha iyi anlaşılacaktır.

Hindistan, Japonya, Latin ülkeleri ve Afrika ülkeleri ile arasında sorun çıkartacak belge ve ifşaatlar da yok. Türkiye ile ilgili bakarsak, darbeler, darbe hazırlıkları, ekonomik, siyasi krizler yok, toplumsal pro-

vokasyonlar, faili meçhuller yok. Yakın dönemde yaşanan 28 Şubat, 27 Nisan ve Balyoz darbe planları, Ergenekon marifetleri bile es geçilmiş ve ayıklanmış anlaşılan.

Peki, Wikileaks belgelerinde neler var, kimler var? İşte önemli olan ve dikkat çekici olan nokta burasıdır. Bu psikolojik Siber Operasyon’un merkezinde Türkiye var. Hakkında en fazla kriptanın açıklandığı ülke Türkiye... Ortadoğu, İslâm ülkeleri de hedef tahtasında.

Açıklanan belgelerde asıl hedef olarak Türkiye’nin seçildiği çok belirgin. Türkiye’nin bölgesinde güçlenmesinden, bağımsız politikalarından, küresel diplomatik aktivasyonundan duyulan rahatsızlık, belge seçiminden etkili olmuş gözüküyor. ‘Yeni Türkiye’nin dış politikadaki mimarlarından “tehlikeli adam!” Davutoğlu üzerinden sindirme çabası çok açık. Türkiye’nin yakın çevresinde ve kendi içinde gerçekleştirmeye çalıştığı barış ve istikrar kuşağına ilişkin çabalarının baltalanmak istendiği besbelli. Özellikle Rusya, İran, Azerbaycan ve Suriye ile olan ilişkileri yıpratmak, tahrip edilmek isteniyor. “Komşularla sıfır problem” politikası gayretlerinin, fitne sokularak karşı karşıya getirilmek istenmesi...

Türkiye’nin istikrarsızlaştırılması, kaosa ve iç çekişmelere sürüklenerek yıpratılması için ne lâzımsa Wikileaks belgelerinde var. Özellikle bir genel seçim öncesinde Ak Parti ve Erdoğan hedef alınmış. Parti içinde fitne çıkarmak, bakanları birbirine düşürerek hükümeti sarsmak, Erdoğan’a yönelik ağır ithamlarla onun iç ve dış imajını bozmak amaçlanmış. İktidar muhalefet çatışmasına cephane taşınmış, malzeme derlenmiş, uydurulmuş, servis edilmiş...

Ayrıca ‘füze kalkanı’ tartışmaları sürerken ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Philip Gordon’un, ülkelerine Soğuk Savaş sırasında yerleştirilen nükleer bombaların sökülmesini isteyen Almanya ve Hollanda başbakanlarına söyledikleri çok ilginç değil mi? Gordon’un, “sizdekileri sökersek Türkiye’dekileri tutabilir miyiz?” mealindeki sözleriyle, Türkiye’deki 8-10 ayrı bölgede konuşlu ve 57’si halen aktif durumdaki 90 adet NATO bombası da Wikileaks operasyonu ile tekrar gündeme gelmiş oldu. NATO ve T.C. hükümetleri bunu resmi olarak her zaman reddetti. Herhalde “füze kalkanı olmazsa zaten Türkiye’de NATO bombaları var herkes duysun, birileri de aklını başına alsın” tehdidi yapılmış oluyor. >>



Açıklanan Wikileaks belgelerinde İsrail, ABD ve AB ile ilgili dişe dokunur bir belge yok. ABD'nin Avrupa, Rusya, Çin, Hindistan, Japonya ve Afrika ülkeleri ile arasında sorun çıkartacak belge ve işaatlar da yok. Türkiye ile ilgili darbeler, darbe hazırlıkları, ekonomik, siyasi krizler yok, toplumsal provokasyonlar, faili meçhuller de yok. 28 Şubat, 27 Nisan ve Balyoz darbe planları, Ergenekon marifetleri bile es geçilmiş ve ayıklanmış anlaşılan.

İslâm ülkelerinde; halk ile yöneticilerin arasını açacak, liderlerini ve yönetimlerini birbirine düşürecek, İslâm ülkelerinin birliğini ve dayanışmasını parçalayacak fitne belgeleri titizlikle ve bolca seçilmiş. Bir taraftan Müslüman halk tahrik ediliyor, diğer taraftan yöneticilere kimlere ihtiyaçları olduğu hatırlatılıyor. 'Tavşana kaç, taziya tut' politikasıyla kontrolü elde tutmak için özenle seçilmiş belgeler... İslâm ülkelerinin dayanışmasını engellemek, birliklerini parçalamak; özellikle körfezde ateş yakmak savaş çıkarmak için ne lâzımsa yapılıyor. İran'a yönelik 'olası bir saldırı'nın hazırlıkları da 'Arap ülkeleri de İran'a dış biliyor' mesajlarıyla ortalık kızııştırılıyor. İran'ın nükleer programına karşı, ABD ve İsrail'in elinin güçlenmesi amaçlanıyor. Di-

ğer taraftan Azerbaycan ile Türkiye arasına fitne sokulmak istenirken, Suudi Arabistan ile İran'ı, Suriye ile Türkiye'yi karşı karşıya getirmek için sızdırılanlar...

Wikileaks belgeleri Obama'yı da vuruyor. Zira ABD'nin Afganistan işgali, Irak savaşı ve bölgedeki operasyonlarıyla yerle bir olan itibarı şimdi daha beter durumda. Ortaya çıkan tablo, özür dilemekle düzeltilecek bir durum değil. Bunun faturası Obama'ya yüklenecek, Müslüman geçmişiyle hayli sorgulanan Obama'yı zora sokmak, onu çok önem verdiği İslâm ülkeleri ile ilişkilerde etkisiz hale getirmek, açığa düşürmek bugünün konjonktüründe kimin, kimlerin ekmeğine yağ sürüyor, işine yarıyor?

Füze Kalkanı'ndan sonra Wikileaks'ı kurgulayanlar; Türkiye'nin bölgesindeki "güçlü" konumunu ve yeni vizyonunu 'global psikolojik operasyonları' uygulayarak baltalamak istiyor, siyasi gelişmeleri etkileyebilmek için 'ince işçilik' yapıyor.

Sonuç olarak; başta Türkiye'ye, İslâm ülkelerine ve Obama yönetimine karşı 'siber saldırı operasyonu' var. Bu kadar açıklamadan sonra bu saldırıların faili artık bellidir

sanıyorum. Aklınızdan geçirdiğiniz gibi muhtemel saldırgan İsrail'in Mossad'ı, ABD'nin evanjelik Neo-Con'larıdır. 'One Minute' çıkışı ve son 'Mavi Marmara' krizi ile kopan İsrail-Türkiye ilişkileriyle yalnızlaşan İsrail'in beklentileri ne kadar karşılanabilir? Bağımsızlaşan stratejik yönelişleriyle bölgesinde ve dünyada büyüyen Türkiye'yi anlamayan ve anlamak istemeyen ABD'deki Yahudi lobisi ve Neo-con odaklar bu 'siber saldırı'yla hedeflerine ulaşabilirler mi? Sanmıyorum, umduklarını bulamazlar. '11 Eylül saldırıları' ile 'Wikileaks siber saldırıları' aynı tezgâhın ürünleridir. Bush ve Neo-con'lar 11 Eylül sonrasında Saddam'ın kitle imha silahları ve 'Saddam-El Kaide ilişkisi' palavralarına dayandırdıkları Irak İşgali'nin gerekçeleri nasıl havada kaldıysa, Wikileaks saldırılarının sahtekârlığı her geçen gün biraz daha iyi anlaşılacaktır. Bu operasyonları yapan küresel güç merkezlerinin anlayamadıkları nokta şudur: Dünya artık ellerinin arasından kaymaya başladı. Eskiden olduğu gibi dünyayı istedikleri gibi yönlendirmeleri imkânsızlaştı. Dünyanın artık 'eski dünya' olmadığını, anlamak zorundalar.■

SDE Yüksek İstişare Kurulu Üyesi*





Demokratik Özerklik Talebi ve Düşündürdükleri

Kandil ve İmralı eksenli Kürt siyaseti toplumun ve devletin önüne kendi taleplerinin yer aldığı bir çözüm öneri paketi sunmuş bulunmaktadır. Bunu yaparken de pazarlık çıtası mümkün olan en yüksek seviyede tutulmuştur. Taslakta bayrak, sembol, özerklik, siyasi, öz savunma, ekonomik ve toplumsal yapılanma modeliyle oldukça keskin, sorun çözmekten çok çözümü tıkayıcı ve baskıcı bir model ortaya koyulmaktadır.

Doç. Dr. Aytekin GELERİ*

Demokratik Toplum Kongresi (DTK) tarafından Diyarbakır'da yapılan Demokratik Özerklik Çalıştayında, BDP'lilerin Kürt sorununun çözümü için çok önemli bir proje olarak gösterdiği "Demokratik Özerklik Modeli Taslağı" tartışmaya açıldı. Kamuoyunda geniş eleştiri ve tepki alan taslakta asıl hedefin "Demokratik Özerk Kürdistan'ın" inşa edilmesi olduğu görülmektedir.

Çalıştayda beyin fırtınası şeklinde açık bir tartışma ortamının gerçekleştiği ve Chatham House kuralının uygulandığı ifade edilmektedir. Yani, herkes istediği gibi konuşacak, dışarıya konuşulan konular hakkında bilgi verilebilecek ancak kimin ne söylediği hakkında hiçbir bilgi verilmeyecek.

Demokratik Toplum Kongresi

Demokratik Toplum Kongresi (DTK), terör örgütü elebaşı Öcalan'ın avukatları aracılığıyla açıkladığı dört temel paradigmadan biridir. Bu, Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı'na hazırlanan KCK İddianamesinde açık bir şekilde yer almıştır. Öcalan bu konuda; "Benim çözüm paradigmam 4 ayaktan oluşuyor: Kent Meclisleri, Demokratik Siyaset Akademisi, Demokratik Toplum Kongresi ve Kooperatifler Hareketi." Demek suretiyle kendi çözüm paketinin içeriğini ortaya koymaktadır.

DTK İmralı'dan gelen talimat üzerine 2006 yılında Diyarbakır'da kuruldu. DTP döneminde kurulan Kongre DTP'nin kapatılmasından

sonra adeta fiili kurucu Kürt Parlamentosu şeklinde çalışmalarını yürüttü. İmralı o dönemde, kapatılan DTP milletvekillerinin DTK bünyesinde çalışmasını istemiştir. DTK'nın 100 kişiden oluşan bir Daimi Meclisi, yaklaşık 900 üyesi ve bir de yürütme kurulu bulunmaktadır. DTK da zaten fiili olarak Kürtlerin parlamentosu konumundadır.

DTK geniş anlamda; sivil toplum ve meslek örgütleri temsilcilerini, akademisyen, yazar ve araştırmacılar ile entelektüelleri içinde barındıran, PKK terör örgütü yanlısı politikalara sahip bir sivil toplum platformudur. Burada yasalara uygun sivil toplum hareketi gibi çalışmak suretiyle sadece kendi yandaş birey ve yapılar ile değil toplumun>>

her kesimiyle ilişki kurmak, birlikte çalışmalar yapmak hedeflenmektedir. Herkese açık, özgür bir platform yapısı gibi görünse de asıl amaç bu şekilde bir araya gelen kitleleri kendi çatısı altında harmonize edip örgütün temel politikaları doğrultusunda kamuoyu oluşturmak ve yönlendirmektir.

Diyarbakır'da 7-8 Ağustos 2010 tarihlerinde yapılan Demokratik Toplum Kongresi'nin (DTK) 4. Olağan Genel Kurulu'nda, kapatılan DTP'nin siyaset yasaklı Eşbaşkanı Ahmet Türk ve siyaset yasaklı milletvekili Aysel Tuğluk eşbaşkanlığa seçildi. Aralarında Hatip Dicle, Yüksel Genç, Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Osman Baydemir ve BDP'li milletvekillerinin de bulunduğu 101 kişi ise DTK Daîmi Meclisi'ne getirildi.

Demokratik Özerklik Modeli Taslağı

Demokratik Özerklik konusu, bilindiği üzere, yeni ortaya atılmış değil. Çok önceden örgütün programında var olan, farklı zaman ve koşullarda özellikle Öcalan tarafından dile getirilen görüşler şimdi biraz daha sistematik bir şekilde sunulmaktadır. Daha önceden planlanmış olan hususlar zamanlaması yapılmak suretiyle yavaş yavaş piyasaya sürülmektedir.

Örgüt son 3 yıldır demokratik özerklikten söz etmektedir. Karayı-

lan da Temmuz 2009'dan itibaren Demokratik Özerkliği, gerekirse, tek taraflı uygulamaya koyacaklarını söylüyordu. Bu çerçevede bakıldığında örgütün aslında daha önceden hazırlamış olduğu yol haritasını takip ettiği görülmektedir. Bu yol haritası demokratik özerklik, özerk Kürdistan ve son olarak da birleşik Kürdistan'a doğru uzanmaktadır. Her ne kadar BDP'liler Türkiye'den ayrılmak istemediklerini, mevcut sistem içerisinde bütünlük modelinde yerel yönetimler üzerinden özerklik istediklerini ifade etseler de KCK Sözleşmesi ve pratik gerçekler bunun tam tersini göstermektedir. Önceleri Demokratik Özerklik deniyordu, şimdi ise Demokratik Özerk Kürdistan ifadesi kullanılmaktadır. Bir anlamda ileriye doğru ucu açık olan hedeflerine, yani Birleşik Kürdistan'a giden süreç politikalarına atıfta bulunmaktadır.

BDP'li siyasetçiler K.İrak'a Güney Kürdistan, G. Doğu'ya ise Kuzey Kürdistan diyorlar. Bunlar aynı zamanda, ileride Türkiye, İran, Irak ve Suriye'deki Kürtlerin bir araya gelerek Birleşik Kürdistan'ın kurulmasını arzu ediyorlar, hedefliyorlar. Buna göre Birleşik Kürdistan Türkiye, İran, Irak ve Suriye'de yaşayan Kürtleri ve sınırdaki bölgeleri içine alan bir coğrafi alanı içermektedir. Bu ne kadar mümkün, onların pek umurunda değil. Bunun gerçekleşmesi için söz edilen bu 4 devletin hepsinin bu ideali kabul etmesi, si-

lahlı mücadelede kaybetmesi veya yıkılması gerekir ki bunlar da gerçekleşmesi asla mümkün olamayacak hayallerdir.

Örgüt, Demokrasi ve Özgür İrade

Demokrasi, özgürlük, özerklik, hak ve mağduriyet gibi kavramları çok sık kullanan örgüt kendi politikalarında tamamen ileri sürdüğü tezlerin tersine hareket etmektedir. BDP tarafından yönetilen belediyelere (şehirlere ve ilçelere) bakıldığında işin bu yönünü çok açık bir şekilde görmek mümkün. Bu yerlerde örgüte destek vermeyenler iş yapamamakta, ailesinden biri dağda olmayanlar işe alınmamakta, ihaleler ancak örgüte destek verenlere verilmekte, herkesin bu pota içine girmesi için tehdit, baskı ve şiddet devreye sokulmaktadır. Nerede kaldı söz ettikleri demokrasi ve özgürlükler? Burada günümüzdeki yapıyı inkâr eden ancak farklı bir ağalık ve otorite anlayışını getirmek isteyen bir model önerilmektedir. Örgütün kendi içyapısında katı, hiyerarşik bir örgütlenme vardır. Bireylerin özgür düşüncelerinin hiçbir anlamı ve önemi yoktur. Lider ve örgüt ne derse herkes ona uymak zorundadır.

Referandum sürecinde de bu sistem en ağır şekilde devreye sokulmuştu. Bölge halkı zor, şiddet ve tehdit ile en temel haklarından biri



olan referandumda sandığa gitmeye ve tercihlerini kullanmamaya zorlanmışlardı. Bütün bu baskılara rağmen Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde referanduma katılım oranı oldukça yüksek bir seviyede olmuştur. Referandum öncesi Hakkari’de imam Aziz Tan örgüt politikalarına uymayan söylemlerinden dolayı Örgüt tarafından şehit edilmiştir. Önerilen yapı ileride öncelikli ve ağırlıklı olarak bölgede yaşayan Kürtler üzerinde tam anlamıyla baskıcı, otoriter, özgürlükleri rafa kaldıran bir sisteme işaret ediyor. Bu yönüyle Diyarbakır Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı Galip Ensarioğlu’nun ifadesiyle “Kürdün Kürde tahakkümüne dönüşebilecek” bir model ileri sürülmektedir.

Bu platformda herkesin düşüncesini özgürce açıklaması isteniyor! Galip Ensarioğlu’nun referandum öncesi ve sonrasında yaptığı ve örgütün politikalarına ters düşen açıklamaları üzerine Öcalan “çözüm yollarını çok iyi biliyorsa gitsin DTK’da dile getirsin” diyerek hem sert çıkmış hem de DTK’dan ne beklediğine işaret etmişti. Kendisinin ve örgütün özgür düşüncelere saygılı olduğunu defalarca vurgulamasına rağmen pratik yaşamda bunun hiç de öyle olmadığı açıkça görülmektedir. Nitekim DTK çalıştay sonrası açıklanan bildiride de aynısı olmuş, örgütün görüşlerine karşı çıkanların, farklı düşüncede olanların hiçbirisinin görüşüne yer verilmemiştir.

Sonuç Olarak

DTK bu taslaktaki görüşleriyle bir anlamda Kürt toplumunu psikolojik ve zihinsel anlamda kendi politikalarına hazırlamak istiyor. Bu yönüyle bu girişim BDP’nin 2011 Haziranında yapılacak genel seçimler startı olarak da görülebilir. Her ne kadar BDP kendisini bütün Kürtlerin temsilcisi olarak görse de bunun gerçek olmadığını herkes çok iyi biliyor. Ancak, bu türden politik ataklarla Kürtlerin hepsini ilgilendi-

ren konulara sahip çıktığını, bugüne kadar oluşan mağduriyet ve baskıların karşısında duruş sergilediğini ve sorunun çözümü noktasında da proje ortaya koyduğunu ilan ediyor. Taslakta ileri sürülen hususlar çoğu açıdan kabul edilmesi mümkün olmayan noktaları içeriyor. Örgüt de BDP de bunu bilmesine rağmen burada toplumun ve devletin sinir uçlarına temas etmekte, nabız yoklamaktadır. Ayrıca, devlet pazarlık masasına çekilmeye çalışılmaktadır. Bu yapılırken de talepler en yüksek perdeden dile getirilmek suretiyle pazarlık gücü artırılmak istenmektedir.

Kandil ve İmralı eksenli Kürt siyaseti toplumun ve devletin önüne kendi taleplerinin yer aldığı bir çözüm öneri paketi sunmuş bulunmaktadır. Bunu yaparken de pazarlık çitası mümkün olan en yüksek seviyede tutulmuştur. Taslakta bayrak, sembol, özerklik, siyasi, öz savunma, ekonomik ve toplumsal yapılanma modeliyle oldukça keskin, sorun çözmekten çok çözümü tıkayıcı ve baskıcı bir model ortaya koyulmaktadır. Burada maalesef devletin proaktif olamamasından, somut proje üretememesinden ve gündemi oluşturamamasından kaynaklanan bir boşluk da söz konusu. Örgüt bu tabloyu görmekte ve buna uygun adım atarak gündemi kendisi tayin etmeye çalışmaktadır. Devlet başta olmak üzere toplumun diğer kesimleri de oluşturulan gündemin arkasına takılarak tepkisel yaklaşımlar sergilemektedir.

Diğer bir bakış açısıyla ise; bu çalıştay önceden tabu olarak görülen konuların konuşulmaya başlanması, özgür tartışma, birlikte yaşama iradesinin ortaya konulması ve silahın, şiddetin dışında yer alan insani yol ve yöntemlerle sorunun çözümünü giden sürecin işletilmesi açısından önemli görülmelidir. Taslakta yer alan görüşler Kürtlerin tamamının veya çoğunluğunun duygu ve düşüncelerini yansıtmamaktadır.

Taslağı Kandil ve İmralı odaklı bir bakış açısının vurgulandığı bir metin olarak görmek gerekir. Öcalan’ın bu güne kadar yapmış olduğu konuşmaları, görüşleri biraraya getirilerek böyle bir metin oluşturulmuştur. Yani, taslağın ideologu, teorisyeni ve fikir babası Öcalan’dır. Bununla birlikte, bu konuların konuşulmaya başlanması da demokrasimiz açısından önemli bir gelişme olarak görülmelidir. Genel anlamda Kürtler, Kürtler içerisinde de özellikle örgüte sempati ile bakanlar başta olmak üzere bütün Türkiye artık örgütün temel paradigmalarını çok daha açık ve net bir şekilde görme ve anlama imkânını elde etmektedir. Yıllarca kendisini, politikalarını, felsefesini ve geleceğe yönelik hedeflerini sloganlar ile süsleyen ve adeta herkesin maksimum huzur, barış ve mutluluk bulacağı bir cennet vaat eden PKK’nın asıl ve gerçek yönü ortaya çıkmaktadır.

Bu taslakta en büyük haksızlık aslında bölgede yaşayan Kürtlere karşı yapılıyor. Özerkliği tartışan DTK örgütün baskıcı yüzüne, Kandile ve İmralı’ya karşı da özerk olduğunu vurgulamalıdır. Burada Kürtlerin kendi bireysel hür iradeleriyle kendilerini yönetecek mekanizmaya katılımları mümkün değildir. Örgüt ileri sürdüğü modelde kendisi gibi düşünmeyenlere yaşam hakkı vermemektedir. Kürtler bireysel hak, özgürlük ve hür iradelerinden mahrum ediliyor, yetkili organlar karşısında çok aciz ve etkisiz bir kounuma sokuluyor. Örgütün, Partinin, liderin ve yöneticilerin temel politikaları paralelinde hareket etmek zorundadır. Bunu sağlamlaştırmak için de en küçük toplum yapısından başlamak üzere toplumun her kesiminin örgütün siyasi ideolojisi çerçevesinde yetiştirilmesi, yani tek tip Kürt modelinin oluşturulması hedeflenmektedir.■

**Savunma ve Güvenlik
Programı Koordinatörü***



Radikalleşmenin Toplumsal Barışa Etkileri

Radikalizm ve aşırılık her ideoloji ve inancın sahiplerinin kolaylıkla kayabileceği bir zemindir. Her düşünce ve değer sisteminin de kuşkusuz radikalleri ve militanları olabilir. Radikalizm olgusu, kimi Batılı yazarın iddia ettiği gibi, sadece İslam dinine ve mensuplarına özgü bir şey değildir.

Doç. Dr. Ertan BEŞE*

Günümüz modern toplumlarının karşılaştıkları en önemli sorunlardan birisi de şiddet ve terörizme götüren radikalleşme eğilimleridir. Bu nedenle, özellikle 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında terörizm ve siyasal şiddetle ilişkin çalışmaların ve literatürün önemli ilgi alanlarından birisi ‘radikalizm’ ve ‘radikalleşme süreçleri’ oldu.

Terörizm konularında çalışan akademisyen, uzman ve kurumlar, terörizmin önemli kaynaklarından birisi olarak gördükleri ‘radikalleşme’ olgusuna büyük bir önem atfetmeye başladılar. Konuyla ilgili birçok bilimsel toplantı, çalıştay ve benzeri etkinliğin önemli ana gündem maddelerinden birisi ‘te-

rör eylemlerine götüren bir faktör olarak radikalleşme’ olgusu olmaya başladı.

Radikalizm Nedir?

‘Radikalizm’ kavramı yerine daha önceleri ‘fundamentalizm’ kavramı kullanılırken, etimolojik anlamda eski bir kavram olmasına ve siyaset bilimi literatürüne 18. yüzyıl sonlarında girmesine rağmen, son dönemde bu kavramın daha ideolojik anlamlar yüklenerek kullanılması tercih edilmeye başlandı. Her iki kavram da dilimizde ‘köktencilik’ kavramıyla karşılık bulmaktadır. Farklı dozlarda anlamlar yüklenen ‘radikalizm’ kavramı, aynı zamanda İngilizcedeki ‘extremism – aşırılık’ kavramıyla da eş anlamlı gibi

kullanılmaktadır.

Bu kavram, aslında muhataplarının nihai amacına göre farklı anlamlar taşımaktadır. Geleneksel kullanımına baktığımızda ‘radikalizm’, devrimci bir tavırla toplumsal düzende köklü siyasal, sosyal ve hukuki değişiklikler içeren devrim ya da reformlar yapmaya çalışmak ya da bunları desteklemek anlamında kullanılmaktadır.

Radikalizmin Temel Özellikleri

Radikal görüşlerin temel özelliklerinden birisi, mevcut toplumsal düzeni kökten değiştirme amacını gütmesidir. Bu amaçla radikal hareketlerin ana hedefi, kurulu düzenin temel ilke ve yapılarında köklü



değişiklikler yaparak, kendi siyasi görüşleri doğrultusunda yeni bir toplumsal düzen kurmaktır. Bu radikalizmin ileri aşamalarından birisidir. Dolayısıyla radikalizm, kurumlaşmış geçmişle bütün ilişkileri koparma noktasına kadar varabilen reformizmi de bünyesinde barındırmaktadır. Bu ise radikalizmin aksiyoner ve devrimci yönüne işaret eder.

Geleneksel kullanımında radikalizmin sahip olduğu anlamlardan bir diğeri de aşırı bir siyasi düşünceye, ideolojiye ya da inanç ve değerler sistemine inanmak ve onu desteklemek şeklindedir. Son dönemlerdeki kullanımında ise sertlik, uzlaşmazlık ve şiddet vurguları öne çıkmaktadır. Yani radikalizmin geçmişten günümüze kullanıldığı anlamlar itibarıyla farklı ton ve dozajları söz konusu olabilmektedir.

Radikalizm ya da radikalleşme temayülü, toplumsal etkileri bakımından mevcut toplumsal düzene entegre olamamış, amaç haline getirdiği ekonomik-sosyal statüye erişememiş ya da bir şekilde dış-

lanmışlık duygusuna kapılmış, toplumsal düzene yabancılaşmış bireyler için bir sığınak oluşturmastır.

Radikalizmin her zaman sadece aksiyoner anlamda kullanılması söz konusu değildir. Bazen daha statik, dinamizm karşıtı ve yenilikçiliğe kapalı durumları ifade etmek için de kullanılır. Örneğin belirli bir inanç sisteminin öznel yorumunun ya da spesifik bir ideolojinin alternatifinin olamayacağı, bunun özel ve kamusal yaşama ilişkin olarak yegane tercihe şayan olması gerektiği iddiası bu tür bir radikal tavidir.

Bu noktada savunulan düşünce, doktrin ya da paradigmlar, tartışılmaz ya da tartışılmasına müsaade edilemez nitelikte kabul edilir. Yani bünyesinde bir ölçüde dogmatizmi de barındırır. Bu tür bir radikalizmi tarihsel olarak Avrupa'da Katolik İntegralizmi'nde görmek mümkündür. Katolik İntegralizmi, özellikle 19. yüzyıl ortalarının Avrupası'nda Katolik Kilisesinin bütün siyasi ve sosyal nitelikteki eylem ve faaliyetlerinin derinden desteklenmesi ve buna mukabil karşıt ya da rakip nitelikteki her türlü ideolojik aktörün ortadan kaldırılmasına yönelik antipluralist eğilimlerini yansıtmaktadır.

İnsanın Radikalleşme Süreci

Radikalleşme, bir anlamda yeni bir kimlik inşa etme, yeni bir bilinç oluşturmaktır. Burada bireysel kimlik ve bilinçten kolektif kimlik ve bilince doğru bir ivme söz konusu olabilir. Bu süreç sonucunda sadece inanmak istediğine inanan bir kişiliğe sahip insan tipi ortaya çıkmaktadır.

Bu tip insan tipinin ortaya çıkarılan radikalleşme süreci, bir takım makro düzeydeki faktörlerin yanı sıra bireysel özellikler ve kişilik özelliklerine de bağlıdır. Etrafının kendisine, yakın çevresine ya da

Yaşadığı toplumda bulunan diğer bireyleri umursama ve diğerkâmlık duygusundan yoksun sosyopatik kişilik özellikleriyle birlikte, eylemlerine yüce anlamlar yükleyen şizoid ve kendilerine büyük anlamlar ve değerler yükleyen narsistik kişiliklerin radikalleşmeye daha fazla eğilimli oldukları görülmektedir. Bu tür kişiliklerde güdüleme ve hastalıklı grup dinamiği yaratma süreci, daha kolay olabilmektedir. Bazen bu tür kişilikler, algı dünyasına nüfuz, bilinçaltı yıkama ve şartlandırma yoluyla da yaratılabilmektedir.

aidiyet hissettiği grup üyelerine zarar vermek isteyen düşmanlarla çevrili olduğuna inanan ya da bu şekilde yetiştirilmiş olan paranoid kişilikler radikalleşme sürecini hızlı yaşarlar.

Yaşadığı toplumda bulunan diğer bireyleri umursama ve diğerkâmlık duygusundan yoksun sosyopatik kişilik özellikleriyle birlikte, eylemlerine yüce anlamlar yükleyen şizoid ve kendilerine büyük anlamlar ve değerler yükleyen narsistik kişiliklerin radikalleşmeye daha fazla eğilimli oldukları görülmektedir. Bu tür kişiliklerde güdüleme ve hastalıklı grup dinamiği yaratma süreci, daha kolay olabilmektedir.➤

Radikal eğilimler ve terör hareketlerinin ortaya çıkmasında Batılı devletlerin belirli bir dönemde uyguladıkları sömürgecilik politikalarının önemli etkisi olmuştur. Sömürgeleştirme politikaları, sonuçta bu güçlere karşı genellikle milliyetçi bir ideolojik temele dayanan direniş ve bağımsızlık hareketlerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Sömürgeci güçlerin hâkimiyetlerini sürdürmek amacıyla başvurdukları çoğu zaman acımasız, adaletsiz ve sert politikalar, radikal eğilimlerin yaygınlaşması sonucunu doğurmuşlardır.

Bazen bu tür kişilikler, algı dünyasına nüfuz, bilinçaltı yıkama ve şartlandırma yoluyla da yaratılabilir.

Dünyanın farklı bölgelerinde ortaya çıkan radikalleşme olgusu, makro düzeyde bir takım sorun ve faktörlerle ilişkilendirilmektedir. Özellikle bazı Müslüman ülkelerde son yıllarda görülmeye başlayan bir takım radikal akımların ortaya çıkması belirli faktörlere bağlanmaktadır.

Batı kökenli kimi yazar ve yorumculara göre İslam dünyasındaki radikal hareketler, özellikle



Müslümanların yaşadıkları bazı krizlerden kaynaklanmaktadır. Bu krizlerin temelinde ise, yaşanan hayal kırıklıklarının yol açtığı zihinsel karmaşa ya da kompleksler yatmaktadır.

Örneğin; yetersiz sosyo-ekonomik gelişmişlik, ülkelerindeki yönetimler konusundaki hoşnutsuzluklar ve dünyaya adaletsizlik üzerine kurulu bir düzeninin hâkim olduğu inancının yaratmış olduğu kompleksler birarada ya da ayrı ayrı bir şekilde köktenci hareketlere zemin hazırlamaktadır.

Radikalizm ve Sömürgecilik

Özellikle Batı ekonomilerine bağımlılık ve ülkenin geçmişinde Batı sömürgeciliğine maruz kalmış olmak, tepkisel olarak radikal akımların daha kolay zemin bulmasını sağlayabilmektedir. Dünya ekonomik sisteminin önemli aktörlerinin ülke ekonomisi üzerindeki etkileri konusunda olumsuz algılamalar da yine bu konuda önemli faktörlerdir.

Radikal eğilimler ve terör hareketlerinin ortaya çıkmasında Batılı devletlerin belirli bir dönemde uyguladıkları sömürgecilik politika-

larının önemli etkisi olmuştur. Sömürgeleştirme politikaları, sonuçta bu güçlere karşı genellikle milliyetçi bir ideolojik temele dayanan direniş ve bağımsızlık hareketlerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Sömürgeci güçlerin hâkimiyetlerini sürdürmek amacıyla başvurdukları çoğu zaman acımasız, adaletsiz ve sert politikalar, radikal eğilimlerin yaygınlaşması sonucunu doğurmuşlardır. Bu dönemde direniş hareketleri, sömürgeci güçlere karşı verdikleri mücadelede şiddet kullanma hakları olduğunu iddia etmişlerdir.

Sonuçta, sömürgeleştirilmeye maruz kalmış ülkelerde Batıya ya da Batılı değerleri savunanlara karşı kin ve nefret duygusu besleyen kesimler ortaya çıkmıştır. Buna ek olarak; Samuel P. Huntington'un 'medeniyetler çatışması' tezinde vurguladığı gibi, Batı'nın demokrasi ve insan hakları gibi değerleri diğer medeniyetlere sadece kendi perspektifinden dayatması ve bunlara evrensel bir nitelik kazandırmaya çalışması, tepki hareketlerini adeta körüklemiştir.

Huntington'a göre Batı kültürü, dünyanın hemen her yerine büyük ölçüde nüfuz etmiş olmakla birlik-

te Batılı kavramlar, diğer medeniyetlerde kullanıldığı anlamlardan esaslı surette farklıdır. ‘Bireycilik’, ‘liberalizm’, ‘anayasacılık’, ‘insan hakları’, ‘eşitlik’, ‘özgürlük’, ‘hukukun üstünlüğü’, ‘hukuk devleti’, ‘demokrasi’, ‘serbest piyasa’ ve ‘laiklik’ gibi Batı anlayış ve değerlerini yansıtan kavramlar; İslami, Konfüçiyen, Japon, Hindu, Budist veya Ortodoks kültürlerde çoğunlukla fazla bir karşılık bulmamaktadır. Batı’nın bu tür fikirleri yayma çabaları, Batılı olmayan kültürlerde yaşayan genç nesillerin tepki olarak dini radikalizme kaymasına neden olmaktadır.

Radikalizmi Güçlendiren Faktörler

Radikal eğilimlerin ortaya çıkmasında antidemokratik nitelikteki yönetimlere karşı duyulan memnuniyetsizlik de önemli bir rol oynamaktadır. Otokratik bir yönetim anlayışından kaynaklanan nedenlerden dolayı temel hak ve özgürlüklerin kısıtlandığı siyasal sistemlerde, bundan etkilenen bazı gruplar tarafından hakların ancak silahlı mücadele yoluyla güç ve

şiddet kullanılarak elde edilebileceği anlayışını doğurmaktadır. Hâlbuki dünyada uzun bir dönemdir yaşanan bir demokratikleşme dalgası söz konusudur. Buna direnen ve halen mevcut bulunan antidemokratik ve otoriter rejimlerin uyguladığı baskıcı politikalar, sonuç olarak radikalizmi ve şiddeti bir yöntem ve çözüm aracı olarak benimseyen grupların arzuladıkları ortamı kolayca sunmaktadır.

Batı karşıtlığına dayanan radikal hareketleri besleyen diğer bir faktör de dünyanın bu bölgelerinde tüketimi esas alan lüks yaşam tarzındaki artıştır. Bunun kaynağının ise sömürüye dayandığına yönelik bir inanç söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla dünyanın belli bölgelelerinde bir taraftan refah artışı devam ederken, diğer taraftan da geri kalan bölgelerde yoksulluğun artması söz konusu olmaktadır. Gelişmiş ülkelerin yeryüzü kaynaklarını paylaşmada adil olmayan tutumları, dünyadaki fakirlik sorununa yeteri kadar ilgi göstermemesi de neticede radikal eğilimlerin daha fazla güçlenmesi sonucunu doğurmaktadır.

Radikalizme Panzehir: Demokrasi

Radikalizm ve aşırılık her ideoloji ve inancın sahiplerinin kolaylıkla kayabileceği bir zemindir. Her düşünce ve değerler sisteminin de kuşkusuz radikalleri ve militanları olabilir. Radikalizm olgusu, kimi Batılı yazarın iddia ettiği gibi, sadece İslam dinine ve mensuplarına özgü bir şey değildir.

Radikalizmle ilgili olarak söylenmesi gereken önemli diğer bir husus da, radikalizmin panzehirinin demokrasinin güçlendirilmesi olduğu gerçektir. Daha fazla demokrasi, radikal eğilimlerin yumuşamasını sağlayarak, siyasal şiddet ve onun bir türü olan terörizme dönüşmesini engelleyecektir. Demokratik değerler, ayrıştırıcı değil, bütünleştirici niteliktedir. Zira demokratikleşme politikaları, çoğulculuğu sağlayarak farklı grupların birarada barış ve huzur içerisinde yaşamalarını mümkün kılar. Bu ise, radikal grupların zamanla kendi tabanlarından gelen desteği kaybetmeleri sonucunu doğuracaktır.■

*Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri
Fakültesi Öğretim Üyesi**



Sanal Dünyadan Sızan Gerçek Tehditler

Türkiye açısından siber güvenlik kavramı, Milli Güvenlik Siyaset Belgesi'nde yer alan tehditler arasına girerek, muhtemel siber saldırılara karşı koordineli ve etkin tedbirlerin alınmasına yönelik önemli bir adım atılmış oldu. Buna göre uygulamada ilgili kurumların ve özel sektörün güç birliği yapması gerekmektedir. Ancak siber güvenlik tatbikatları istenilen düzeyde etkin bir şekilde yürütülememektedir.

Ömer ERSOY*

21. yüzyıla adım attığımız 2000'li yıllar, ulaşım, küreselleşme ve teknoloji alanında yaşanan gelişmelerin, sadece kişisel dünyamızı değil sosyo-ekonomik ve kültürel hayatımızı da derinden etkisi altına aldığı bir dönem olmuştur. İnsan hareketliliği, mal ve sermaye dolaşımı üst seviyelere çıkmış, bu mobiliteyi destekleyen internet sayesinde ulusal sınırlar sanal da olsa ortadan kalkmıştır.

Yaşanan tüm bu olumlu gelişmelere rağmen, 21. Yüzyılın şu geçtiğimiz ilk 10 yılı, küresel terörizm ve sınır aşan suç kavramlarının da en çok konuşulduğu yıllar olmuştur. Bu iki

kavramın çıkış noktaları, hedefleri ve yol açtığı etkileri farklı olsa da en önemli ortak paydası teknolojiyi kullanmak konusunda göstermiş oldukları yetenek ve azimdir.

Bu yazıda, özellikle suç örgütlerini daha tehlikeli ve sınır tanımaz hale getiren internet ve ileri teknolojinin, suç dünyasının çehresini ve yöntemlerini nasıl değiştirdiği ve ciddi bir güvenlik riskine ne şekilde dönüştüğü üzerinde durulacaktır.

Teknolojinin Suiistimali

İleri teknoloji ve küreselleşme, suç faaliyetlerinin sorunsuz yürütülebilmesi noktasında suç orga-

nizasyonlarına önemli avantajlar sağlamaktadır. Bu durum, ekseriyetle sınıraşan nitelik taşıyan ve kar marjı yüksek olan uyuşturucu madde, silah ve göçmen kaçakçılığı ile çocuk pornografisi, karapara aklama ve yasadışı kumar gibi suç faaliyetlerinde belirgin olarak ortaya çıkmaktadır.

Suç örgütleri yakalanma riskini en aza indirmek, aralarındaki iletişimi kolay ve güvenilir yolla gerçekleştirmek ve elde ettikleri yasadışı geliri aklamak amacıyla ileri teknolojiye ziyadesiyle istifade etmektedir. Bu kapsamda, uluslararası nakliyat sektörü, bilgisayar sistemleri, her türlü iletişim

teknolojisi, internet bankacılığı ve elektronik ticaret uygulamaları suç örgütlerinin yakın takibindedir.

Dünyadan bir kaç örnek verecek olursak, Güney Amerika'daki uyuşturucu kartellerinin sınır ötesi kokain kaçakçılığında denizaltılardan, uçaklardan ya da hız botlarından istifade ettikleri, internet üzerinden şifreli online sohbet odalarını kullanarak ya da uydu telefonları ile haberleştikleri yapılan soruşturmalar neticesinde ortaya çıkmaktadır. Bu tür örgütlerin zaman zaman, kendilerini soruşturmakla görevli kolluk görevlilerini geliştirmiş cihazlarla dinleyip takip ettikleri de görülmektedir.

İleri teknoloji, bazı klasik suç faaliyetlerinin işlenme şekillerini değiştirmiştir. Örneğin, sanal dünyada gerçekleşen kredi kartı dolandırıcılığı, gündelik hayattakine göre çok daha fazladır. Son dönemde kredi kartlarının fiziken kopyalanma ihtimalini düşürmek ve güvenliğini arttırmak üzere çipli kredi kartları üretilmeye başlanmıştır. Ancak bu tedbir, internet üzerinden kredi kartı dolandırıcılığına daha fazla odaklanılması ihtimalini ortaya çıkarmıştır.

Bazı uyuşturucu şebekeleri, sattıkları uyuşturucu maddeyi kullanıcıya ulaştırmak için sokaktaki torbacı yerine interneti kullanmaktadır. Örneğin, 2000 yılının başında İngiltere ve Kuzey İrlanda'daki yetkililer, başta esrar olmak üzere, extacy, kokain ve eroini dünya çapında satan 1.000'den fazla internet sitesi saptamıştır. Hollanda ve İsviçre bu tip web sitelerinin en yüksek sayıda bulunduğu ülkelerdir.¹

Diğer bir örnek ise, son dönemlerde ortaya çıkan ve suç örgütlerinin giderek daha fazla müdahil olduğu çocuk pornografisinde yaşanmaktadır. İnternet'in yaygınlaşması, sağladığı anonimlik ve üyelik gerektiren şifreli paylaşım sitelerinin

kurulabilmesi gibi sebepler bu suç türünde de hızlı bir artışa neden olmaktadır. Ahlaki değer yargılarının tüketilmesiyle beslenen bu tür sitelerin giderek çoğalması, suç örgütlerinin eline düşen çocuk sayısının artması anlamına da gelmektedir.

Bunun yanında, endüstriyel casusluk olarak tanımlanan şirketlerin mahrem bilgilerinin ele geçirilmesinde de, bilgi teknolojileri ve bu teknolojileri kullanmakta mahir olan bilgisayar korsanları aktif rol oynamaktadır.

Karapara aklanması amacıyla yapılan karmaşık bankacılık işlemlerinin organize edilmesi ise, suç örgütlerinin ve yeni teknolojilerin bulunduğu diğer bir önemli alandır. Özellikle ABD ve Batı ülkelerinde giderek yaygınlaşan e-cash ve smart-card gibi elektronik ödeme ve para transfer sistemleri, karaparanın fiziksel olarak kolaylıkla taşınmasında kullanıldığı gibi, bazı smart kartlar da, denetimsiz olarak karttan karta transferleri mümkün kılacak kapasitelere sahiptirler.² Bu da karapara aklanması konusunda örgütlere ciddi bir potansiyel sağlamaktadır.

Bunların dışında, mafya örgütlerinin klasik suç faaliyetlerinden olan haraç toplama faaliyetinin sanal ortamda da söz konusu olabildiğini görmekteyiz. Siber suç örgütlerinin, büyük iş hacmi bulunan şirketlerden, siber saldırı yapma tehdidiyle haraç aldığına ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

Yukarıda birkaç örnekle açıklanmaya çalışıldığı üzere; klasik suç faaliyetlerinin işlenmesini kolaylaştıran ya da suç örgütlerinin polis takibinden kaçmasına yardımcı olan teknolojik imkânlar, yeni bir suç türünün doğmasına da vesile olmuştur: siber suçlar. Bilişim ya da enformatik suçlar olarak da adlandırılan siber suçlar, suç örgütlerinin önemli faaliyet alanlarından

Avrupa Konseyi'nin Siber Suç Sözleşmesi'ni bugüne kadar toplam 47 ülke imzalamış, bunların 30'u Sözleşmeyi onaylanarak yürürlüğe koymuştur. İmzalayıp da onaylamayan ülkeler arasında, Türkiye, İngiltere, Yunanistan, Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Gürcistan, İrlanda, İsveç ve İsviçre bulunmaktadır. Türkiye 10 Kasım 2010 tarihinde Sözleşmeyi imzalamıştır.

birisi olmaya adaydır.

Siber Suçlar

Siber suçlar en geniş tanımıyla, her türlü bilişim sistemi kullanılarak icra olunan suç faaliyetleridir. Bilişim sistemleri ise bilginin otomatik olarak işlendiği her türlü sistemi ifade etmektedir. Siber suçlar, bilgisayar korsanlarının, bilgisayar sistemlerine ya da web sitelerine yaptıkları siber saldırıları, yetkisiz erişimleri ve bu sistemlere verdikleri zararları kapsamaktadır. Siber suçların soruşturması ve faillerin tespit edilmesi diğer suçlara nazaran daha zordur.

Siber suç alanını domine eden bilgisayar korsanları eskiden bu saldırıları, eğlence ya da şan- şöhret için yaparken şimdilerde bunların bir kısmı ya kendi aralarında kurdukları ağlar aracılığıyla ya da suç örgütleri için bu işi yapmaya yönelmişlerdir. Siber suçların büyük bir bölümü az sayıdaki siber suçlu tarafından gerçekleştirilmektedir.>>



Bu nispeten az sayıdaki kesim, daha fazla zarar verme potansiyeline sahip, gizlenmeyi ve örgütlenmeyi bilen bilgisayar korsanlarıdır. Kendi aralarında organize olmuş bilgisayar korsanları büyük çaplı haksız kazanç getirebilecek suç faaliyetlerin icrasında, parayı başkalarına kaptırmamak için mafya örgütlerinden ‘koruma hizmeti’ satın alabilmektedir. Bu tür geniş çaplı siber suçların organize edilmesinde özellikle Rus bilgisayar korsanlarının adı öne çıkmaktadır.

Dijital suç örgütlerinin teşekkülünde etnik, aile ya da akrabalık bağları değil, uzmanlık ve suç işleme güdüsü belirleyici rol oynamaktadır. Bu tür suç örgütlenmelerinde örgüt üyelerinin gerçek kimliği de pek bir anlam taşımamaktadır. Dünyanın farklı yerlerinden siber suç işlemek için sanal ortamda buluşan ve aralarında işbölümü yapan bu kişileri dijital bir teşekkül içinde tutan tek şey, haksız maddi çıkar elde etmeyi sürdürmek istemeleridir. Haberleşmeleri, sadece güvenilir üyelerin erişebildiği online forumlar üzerinden gerçekleşmektedir.³

Bunun dışında bazı bilgisayar korsanları, ülkelerinin istihbarat ser-

visleriyle de dirsek teması içinde olarak adeta dijital lejyonerler gibi hedef ülkelerin bilgisayar sistemlerine siber saldırılar gerçekleştirmektedir. Bunun son örneği İran’da yaşanmıştır. 2010 Eylül ayında İran’ın sanayi tesislerinin bağlı olduğu bilgisayar sistemine sofistike bir virüs yardımıyla geniş çaplı siber saldırı düzenlenmiştir.

Siber saldırılardan muaf hiçbir bölge ve ülke bulunmamaktadır. İnternetleşme yarışına geriden başlayan ancak son dönemde internet kapasitesini artıran Afrika’nın bu noktadaki durumu da dikkatle incelenmelidir. Zira, internet ve bilişim güvenliği açısından yeterli donanımına sahip olmayan kıtanın siber tehditlere karşı oldukça savunmasız olduğu ortadadır.

Türkiye açısından siber güvenlik kavramı, Milli Güvenlik Siyaset Belgesi’nde yer alan tehditler arasına girerek, muhtemel siber saldırılara karşı koordineli ve etkin tedbirlerin alınmasına yönelik önemli bir adım atılmış oldu. Ancak uygulamada ilgili kurumların ve özel sektörün güç birliği yaparak bu tür saldırılara karşı önceden hazırlıklı olması gerekmektedir. Siber güven-

lik tatbikatlarının istenilen düzeyde etkin bir şekilde yürütülebilmesi de bu açıdan son derece önemlidir.

Online Kimlik Hırsızlığı

Güncel rakamlara göre dünya üzerindeki internet kullanıcı sayısı 2 milyara yaklaşmıştır. Özellikle gelişmiş ülkelerdeki gündelik yaşantı, bilgisayar, cep telefonu ve internete bağımlı hale gelmiş durumdadır. Kamu kurumları ve özel sektör, bireylere sundukları hizmetin büyük bir kısmını internet üzerinden vermektedir. Örneğin, bugün yerimizden kalkmadan EFT, havale gibi bankacılık işlemlerinin yapılması, haber takibi, faturaların ödenmesi, hastaneden muayene sırası alınması, her türlü maddi ve düşünsel alışveriş en fazla birkaç dakikamızı almaktadır.

Bu işlemler yapılırken kişisel bilgiler online alana aktarılmaktadır. Bu bilgiler içerisinde isim, medeni durum, yaş, kimlik numarası, pasaport ve ehliyet bilgileri, banka hesap numaraları, internet şifreleri, msn adres ve şifreleri, kredi kartı bilgileri, ilgi alanları, hobileri, girdiği siteler, yaptığı aramalar ve kişisel beyanlar yer almaktadır. Bu da interneti, kişisel bilgilerin çalınmasında vazgeçilmez bir başvuru noktası yapmaktadır.

Bu bilgiler, casus yazılım, ‘phishing’ denilen şifre avcılığı, sosyal mühendislik taktikleri ve istenilmeden gelen mailler (spam) gibi çeşitli yöntemlerle elde edildikten sonra yine online ortamda diğer suçlulara satılabilmektedir. Ardından bu bilgiler birçok ekonomik suçun işlenmesinde suistimal edilmektedir. Kredi kartı ve banka hesaplarının boşaltılması, çalıntı kimlik bilgilerini kullanarak şirket kurularak her türlü dolandırıcılık faaliyetinin icrası, çalıntı kimlik bilgilerini kullanarak haberleşme ve iletişim amaçlı telekomünikas-



yon aboneliklerinin yapılması bunların tipik örnekleridir.

Böylece, internet ağı sayesinde dünyanın herhangi bir yerinde ve herhangi bir zamanında insanlar, bankalar, şirketler ve hatta resmi kurumlar, faillerini hiç görmeden bilişim suçu mağduru olabilmektedir.

Uluslararası Önlemler Yeterli mi?

Siber suçlar ortaya çıktığından beri bu tür suçlarla mücadele etmek karmaşık bir problem olagelmıştır. Bunun sebebi, internetin anonimliği, kullanıcı sayısının çokluğu, internetin merkezi olmayan yapısı ve farklı tanımlamalar ve cezalar ön gören ulusal mevzuatların varlığı ya da hiç olmayışıdır. Bir siber suçta kullanılan sunucu bir ülkede, failer başka bir ülkede, hedef alınan mağdurlar ise üçüncü, dördüncü ya da beşinci bir ülkede olabilmektedir. Dolayısıyla, suçu tüm yönleriyle tanımlama ve etkili soruşturma bakımından ülkelerin birbiriyle

aynı dili konuşması kaçınılmazdır.

Diğer taraftan, siber suçlar nedeniyle zarara uğrayan kurumlar ya da şirketler itibarını ve güvenilirliğini kaybetmemek düşüncesiyle bu tür olayları gizli tutmaya meyillidir. Bireyler açısından da tablo pek farklı değildir. Mağdur bireyler de, failerin yakalanmasının çok zor olduğu ve hiçbir sonuç alamayacağı düşüncesiyle genellikle polise ya da savcılığa şikâyetle bulunmamaktadır.

Bu tür suçları işleyen ve büyük maddi zararlara yol açan teşekkül sayısı aslında çok fazla değildir. Dolayısıyla, bu alanda doğru ve kararlıca atılacak adımlar ve etkin uluslararası işbirliği, bu tür suçları ciddi oranda düşürecektir.

Bu amaç doğrultusunda, 2001'de Avrupa Konseyi, Siber Suç Sözleşmesi hazırlamıştır. 1 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe giren Sözleşme, bilgisayar veya ağ sistemleri yolu ile ya da bilgisayar veya ağ sistemleri içinde ya da bilgisayar

ve ağ sistemlerine karşı işlenebilen suçlarla ortak mücadeleyi hedeflemektedir. Sözleşmede, siber suçların hem ulusal hem de uluslararası düzeyde tanımlanması, soruşturulması ve yargıya götürülmesini sağlayacak gerekli düzenlemelerin yapılması öngörülmektedir.

Anılan Sözleşmeyi bugüne kadar toplam 47 ülke imzalamış, bunların 30'u Sözleşmeyi onaylanarak yürürlüğe koymuştur. İmzalayıp da onaylamayan ülkeler arasında, Türkiye, İngiltere, Yunanistan, Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Gürcistan, İrlanda, İsveç ve İsviçre bulunmaktadır. Türkiye 10 Kasım 2010 tarihinde Sözleşmeyi imzalamıştır. Rusya Federasyonu ise Sözleşmeyi henüz imzalamayan birkaç AK üyesi ülkeden birisidir.

Bu alandaki mücadeleye çok önemli katkı sağlayabilecek uluslararası hukuki araçlardan bir diğeri ise BM Sınırşan Suçlarla Mücadele Sözleşmesi'dir (SASMUS). 2003 yılında yürürlüğe giren SASMUS, sınırşan suç faaliyetlerini yürüten suç örgütlerine karşı alınması gereken tedbirleri düzenlemektedir. Bugün itibarıyla 158 ülkenin tarafı olduğu Sözleşme'nin, siber suç örgütlerine karşı da uygulanmasının önünde hiçbir engel yoktur.

Giderek çeşitlenen ve artan siber suçlar karşısında ülkelerin birbirine yakın mevzuatlara, duyarlılığa ve yeterli güvenlik alt yapısına sahip olmayışı, kısa sürede aşılması gereken ciddi bir sorundur. Aksi halde, küresel güvenliğin ciddi bir tehditle karşı karşıya kalacağını tahmin etmek hiç de zor değildir.■

*Araştırmacı**

1 http://www.incb.org/e/ar/2001/inch_report_2001_1.pdf

2 <http://www.oecdobserver.org/news/fullstory.php/aid/244.html>

3 http://www.freedomfromfearmagazine.org/index.php?option=com_content&view=article&id=305:cyber-crime-and-organized-crime&catid=50:issue-7&Itemid=161



Uluslararası Silah Ticareti, Lobiler ve Silah Kanunu

Dünyada en çok silah satan ülkeler arasında ilk sırada olan ABD, uluslararası ilişkilerde silah kozunu çok iyi kullanmakla tanınıyor. Attığı kimi adımlar ve yaptığı üstü kapalı uyarılar ile Türkiye'ye gözdağı verme girişimlerine devam eden ABD, ciddi anlamda stratejik davranıp dünya meselelerine dair bir takım önlemler alırken aynı zamanda silah ticareti kartını da Türkiye'ye karşı oynamaktan çekinmiyor.

Özlem Pınar ORAN*

D evletlerarası ilişkilerde temel savaş ekipmanları satışı büyük sorun teşkil etmeye devam ediyor. Yaşanan çatışmaların devletlerarası olmasından ziyade devlet içinde yaşanması da gün geçtikçe artıyor. Dünyada bugün küçük ve hafif silahlar, çatışmaların en çok tercih edilen araçları haline gelmiş bulunuyor.

Uluslararası silah ticareti, barış ve güvenlikle, adalet, kalkınma ve azgelişmişlik ile yakından ilgilidir. Silah satışı, bölgesel ve yerel çatışmaları teşvik eder ya da çatışma dışı liderlerin güç dengelerinin oluşturulmasına yardımcı olabilir. Bu satışlar, baskıcı rejimlerin in-

san hakları ihlalleri işlemesine ya da demokratik hareketlerin bastırılması ihtiyacına cevap verebilir. Hatta kimi zaman terör eylemlerini kolaylaştırmak için bile kullanılabilir. Ayrıca silah satışları, teknolojik gelişimi teşvik edebilir ya da ekonomik gelişmeyi zayıflatabilir. Bağımsız bir değişken olarak çatışmaları besler veya sadece başka sebeplerden dolayı çıkan herhangi bir çatışmada tarafların kullandığı bir araç olmaya hizmet edebilir. Silah ihracının etkileri, ticareti yürüten güçlere ve hangi şartlar altında olduklarına bağlıdır.

Soğuk Savaş'tan bu yana, küresel silah ticareti dinamikleri son 50 yıl

içerisinde önemli ölçüde değişmiştir. Silah ticareti için gerekçeler, temel stratejik ittifaklarla bağlayıcı ilişkilerden (jeopolitik yaklaşım) silah ihraç eden savunma sanayi üslerinin desteklenmesine hizmet eden önemli silah anlaşmalarını korumaya (jeoekonomik yaklaşım) kadar değişebilmektedir.

Amerika, Rusya, İngiltere, Fransa ve Çin gibi temel silah üreten Birleşmiş Milletler'in (BM) 5 daimi üyesi ülke, genel olarak küresel silah satışlarının üçte ikisini kontrol etmektedir.¹ Bu anlamda silah satışlarının kontrolü diğer tüm alanlarda olduğu gibi süper güçler eliyle yürütülmektedir.

Dünyada Silah Üreten En Büyük Şirketler (2008)

Şirketler	Ülke	Kıta	Silah Satışları (milyar \$)	Ort. Kârları (milyar \$)
BAE Systems	İngiltere	Avrupa	32.420	3.250
Lockheed Martin	ABD	Amerika	29.880	3.217
Boeing	ABD	Amerika	29.200	2.672
Northrop Grumman	ABD	Amerika	26.090	1.262
General Dynamics	ABD	Amerika	22.780	2.459
Raytheon	ABD	Amerika	21.030	1.672
EADS	Trans-Avrupa	Avrupa	1.900	2.302
Finmeccanica	İtalya	Avrupa	137.240	0.996
L-3Communications	ABD	Amerika	12.160	0.949
Thales	Fransa	Avrupa	10.760	0.952

Kaynak: Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), 02.06.2010.

Ekonomik açıdan baktığımızda, silah sistemlerinin satışları sadece gelir getirip üretici firmalar için kar üretmiyor aynı zamanda ticari dengeye katkı ve ihrac eden devletlerdeki ana bölge ve yerleşimlerde de iş imkânları sağlıyor. Yani silah üretmek, pazarlamak, satmak hatta kullanmak kimi ülkeler açısından büyük önem arz ediyor. Temel silah satışlarında ticaretin bir yönü ekonomi iken diğer yönü de politika ve güvenlik meseleleridir ve hatta bu siyasi meseleler, ekonomiden daha önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, ABD Soğuk Savaş döneminde İran, Endonezya, Tayvan ve Brezilya gibi anahtar bölgesel ittifaklarla ilişkilerini geliştirmede silah ihracatını kullanmıştır. Bu ilişkiler, “Amerika’nın bölgedeki güvenlik çıkarlarının gözetilmesi, bir çatışma halinde ABD askeri

güçlerinin yanında sorunsuz çalışması için kapasite geliştirilmesi ve bir dizi önemli olaylarda, silah alıcı ülkenin askeri üslerine erişim sağlamada zımni ya da açık taahhütleri gerektirir.”²

Silahlanmanın bu denli yüksek olduğu bir güvensizlik ortamında kimi zaman konjoktürel kaygılar nedeni ile önemli silahsızlanma girişimleri de gözlemlenebiliyor. Bu yıl Mart ayında ABD ile Rusya arasında imzalanan ve 1991’deki anlaşmanın bir anlamda devamı niteliğinde olan Stratejik Nükleer Silahların Azaltılması Anlaşması (START – Strategic Arms Reduction Treaty)³ ve 12-13 Nisan’da Washington’da yapılan 47 ülkenin katıldığı Nükleer Güvenlik Zirvesi ile bu alanda ciddi adımlar atılmıştır. ABD Başkanı Barack Obama, bu yılki START’a büyük önem at-

fediyor ve son yirmi yılın en öne çıkan silahsızlanma adımı olarak tanımlıyor. Peki Türkiye ile kurulan ikili ilişkilerde bu adımlar ne yönde atılıyor?

Silah Lobisinin Türkiye Merakı

22 - 25 Haziran tarihleri arasında Türkiye’yi ziyaret eden Amerikan-Türk Konseyi (American-Turkish Council - ATC) Başkanı, ABD eski Savunma ve Dışişleri Bakan Yardımcısı Richard Armitage, bir dizi görüşmelerde bulundu. Armitage, bu ziyaretinde Başbakan Yardımcısı ve Ekonomi’den Sorumlu Devlet Bakanı Ali Babacan, Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız, Genelkurmay 2. Başkanı Orgeneral Aslan Güner, Türk-Amerikan Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Başkanı Suat Kınıkhoğlu, Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarı Murad Bayar, Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Selim Yenel, ABD Büyükelçisi James Jeffrey, TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu ve ana muhalefet partisi CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ile görüştü.

Bazı haber sitelerinde iki ay önce gerçekleşmiş bu ziyaret ile ilgili “gözlerden kaçmış, ziyaretin Türkiye’yi yakından ilgilendiren çok daha hassas bir özelliği olduğu” ileri sürüldü: “O ziyaretin sponsoru olan şirketler ve ziyaret sırasında Armitage’e eşlik eden Yönetim Kurulu Üyeleri”. ATC’nin resmi internet sitesinden ziyaret hakkındaki görüşlerin belirtildiği habere göre⁴ bu ziyarete sponsor olan firmalardan bazıları, BAE Systems, Lockheed Martin, Boeing, Sikorsky gibi firmalardır. Yüksek teknoloji ürünleri satan bu firmaların ortak özelliği ise aynı zamanda silah üretimi yapmalarıdır. Bakıldığında BAE Systems, Lockheed Martin, Boeing dünyada silah üreten en büyük ilk 3>>

Dünyada En Çok Silah Satan Ülkeler (2005-2009)

Ülke	Kıtalar	Küresel Silah Ticareti Payı	Ana Alıcılar	Kıtalar	Satış Oranları
ABD	Kuzey Amerika	%30	Güney Kore	Asya	%14
			İsrail	Asya	%11
			BAE	Asya	%11
Rusya	Asya/Avrupa	%23	Çin	Asya	%35
			Hindistan	Asya	%24
			Cezayir	Afrika	%11
Almanya	Avrupa	%11	Türkiye	Asya / Avrupa	%14
			Yunanistan	Avrupa	%13
			Güney Afrika	Afrika	%12
Fransa	Avrupa	%8	BAE	Asya	%25
			Singapur	Asya	%21
			Yunanistan	Avrupa	%12
İngiltere	Avrupa	%4	ABD	Kuzey Amerika	%23
			Hindistan	Asya	%15
			Suudi Arabistan	Asya	%10

Kaynak: Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), 02.06.2010.

**Amerikan-Türk Konseyi
(ATC) Başkanı Armitage
ve üyeleri 22 - 25 Haziran
tarihleri arasında
Türkiye’yi ziyaret etti.
ATC’nin sponsoru olan
ve yetkilileri Başkan
Armitage’e eşlik eden
firmaların (BAE Systems,
Lockheed Martin,
Boeing, Sikorsky) ortak
özellikleri yüksek teknoloji
ürünleri satmaları ve silah
üretimi yapmalarıdır.
BAE Systems, Lockheed
Martin, Boeing dünyada
silah üreten en büyük ilk 3
şirkettir, yani sponsorlar,
uluslararası silah lobisinin
en büyük üyeleridir.**

şirkettir⁵. Yani bu sponsor şirketler, bir anlamda uluslararası silah lobisinin en büyük üyeleridir.

Bu açıdan bakıldığında, silah lobisi üyelerinin neden ATC’nin Türkiye ziyaretine sponsor olduğu da gerçekten merak konusudur. Acaba silah lobicilerinin Türkiye ile kurulan ikili ilişkilerde yapılan ziyaretlerin sponsorluğunu üstlenmede çıkarı ne olabilir sorusu akıllardan çıkmamalıdır.

8 Haziran 2010 tarihli Milliyet gazetesinde, Can Dündar’ın “Apo uyardı: Tasfiye sırası Erdoğan’da”

başlıklı bir yazısı yayınlandı. Yazıda bölücü terör örgütü PKK’nın elebaşı Abdullah Öcalan’ın Başbakan Erdoğan’a bir uyarısından söz ediliyordu. “Ben 31 Mayıs itibarıyla devreden çıktım. Dikkat edin 1 Haziran’dan itibaren savaş lobisi devreye girebilir.”⁶ Nitekim Apo’nun bu uyarısının hemen ardından silah lobisi kendini Haziran ayı sonunda kendini gösterdi ve ATC’nin Türkiye ziyareti gerçekleşti.

Olaylar zincirleme bir şekilde gelişirken Financial Times gazetesi, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile ABD Başkanı Barack Obama’nın Toronto’daki G-20 zirvesi sırasında yaptığı görüşmenin detaylarını 15 Ağustos 2010’da manşetine taşıdı. Gazetenin Washington muhabiri Daniel Dombey’in imzası ile yayınlanan haber, “ABD, silah anlaşması konusunda Türkiye’ye ultimatom veriyor” başlığı ile verildi. Habere göre, ABD Başkanı Obama, Haziran ayında gerçekleşen görüşmede Başbakan Erdoğan’ı, Türkiye’nin İsrail ve İran’a karşı farklı tavırlardan dolayı uyardığı konusuna yer verildi. Obama, Erdoğan’a, “Türkiye’nin bu iki ülkeyle ilgili politikasını değiştirmedeği sürece, Amerika’dan satın almak istediği silahları edinme şansının az olduğunu” söylediği bildirildi.

Görüldüğü üzere, 2005-2009 yılları arasında dünyada en çok silah satan ülkeler arasında ilk sırada olan ABD⁷, uluslararası ilişkilerde silah kozunu çok iyi kullanıyor ve attığı kimi adımlar ve yaptığı üstü kapalı uyarılar ile Türkiye’ye gözdağı verme girişimlerine devam ediyor. ABD, ciddi anlamda stratejik davranıp dünya meselelerine dair bir takım önlemler alırken aynı zamanda silah ticareti kartını da Türkiye’ye karşı oynamaktan çekinmiyor. Ancak Türkiye’ye karşı girilen bu adımlar acaba bu ta-

rafta nasıl karşılık buluyor?

Silah Kanunu

Uzun süren silah yasası tartışmalarının ardından, silah yasa tasarısı yeniden rafa kaldırıldı. Yeni tasarıya baktığımızda, TBMM Silah Alt Komisyonu, silah bulundurma yaşını 18’e indiriyor. 4 Ağustos 2009’dan bu yana üzerinde çalışılan bu tasarı son dönemde Türkiye’de büyük tartışmalara yol açtı. Tasarı Meclis’ten geçerse isteyen beş silah ruhsatı alabilecek, bu silahların ikisini de üstünde taşıyabilecek. Ayrıca, silah almak için artık tam teşekküllü hastaneden heyet raporu da gerekmeyecek. Eski sabıkalarına silahlanma izni verilecek. İnternette de silah reklamı yapılabilir. Silah tasarısı görüşmeleri şimdilik Meclis tarafından rafa kaldırıldı; ancak söz konusu silahlanma ‘teşviki’nin ya da silah düzenlemesinin kamu yararına yapıldığı öne sürülürse bu konu hakkında biraz kafa yormamız gerek.

Silah tasarısı tartışmalarında bir taraf 18 yaşındaki bir insanın eline silah vermenin silah satıcıları dışında kime ne yararı olacağı görüşünü öne sürerken, diğer taraf “silah tüccarlarının değil, kamu yararı ve kurumlarının ihtiyaçları ile halkın taleplerini dikkate alarak” çalışma yapıldığını ifade ediyor. TBMM İçişleri Komisyonu Başkanı Tevfik Ziyaeddin Akbulut, Silah Kanunu Tasarısı ile “silah tüccarlarının değil, kamu yararı ve kurumlarının ihtiyaçları ile halkın taleplerini dikkate alarak” çalışma yapıldığını ifade ediyor. Akbulut, yaptığı yazılı açıklamada, halen İçişleri Alt Komisyonunda görüşülen Silah Kanunu Tasarısı ile silah taşıma ve kullanımını kolaylaştırmak değil, tam tersine sınırlamanın amaçlandığını ve dağınık olan mevzuatta birliğin sağlanmasının önemli olduğunu belirtmişti.



Kamu Yararına/ Zararına

Öncelikle bir konuya açıklık getirmek gerek. Meclis komisyonları çeşitli konularda kurum ihtiyaçları ya da halk taleplerini dikkate alarak kamu yararına bir takım düzenlemeler yaparlar. Bu düzenlemeler farklı konularda olabilir ancak söz konusu silah olunca verilen her kararın tekrar tekrar düşünülmesi gerekiyor.

Savaşçı bir toplum olarak bizler silaha çok fazla anlam yükleriz. Günümüzde kimileri silahı kendini, ailesini ve malını korumak için taşıırken kimileri ise ‘magandalık’ yapmak için satın alıyor. Kurum ihtiyaçları bir noktaya kadar anlaşılabilir fakat halktan gelen taleplerin kamunun yararına mı zararına mı olduğu konusu tartışmaya açıktır. Düz bir mantıkla bakıldığında, sivil bir kimsenin silah talep etmesi ya kendini korumak için ya

da bilinçli olarak adam öldürmek içindir. O halde 18 yaşında bir kimsenin silah almasının önünün açılması kendini koruma ihtiyacının ya da adam öldürme isteğinin daha geniş bir tabana yayılmasına izin vermek demektir. İzin verildiği takdirde de güvenlik güçlerinin mevcudiyeti ve misyonu bir ölçüde ortadan kalkmaktadır. Herkes kendini koruyacaksa ya da suçlulara kendi yöntemleri ile cezasını verecekse güvenlik güçlerinin ya da askerlerin ve hatta yargının misyonu ne olacak?

Öte yandan, silah ruhsatı almak için şart koşulan heyet raporuna bu yasa kabul edilirse gerek kalmıyor. Silah ruhsatı isteyenlerin “nörolojik”, “psikolojik” ve “fiziki” rahatsızlığı olup olmadığına dair tam teşekküllü bir hastaneden almaları gereken altı kişilik heyet raporuna ilişkin hüküm ortadan kaldırılıyor. Böylece uzun prosedürlerin gerektiği bir rapora da gerek olmadan isteyen ruhsat almak için kolayca başvurabilecek. Ayrıca eski sabıkalarının da silahlanmasına izin veriliyor. Bu da herhalde ‘sabıkalıyı geri kazanma yolu’ değildir!

Sonuç

Türkiye’de yılda 4000’e yakın kişi ateşli silahlarla ölüyor, 700 kişi de yaralanıyor. Cinayetlerin yüzde 60’ında ateşli silah kullanılıyor. Her 10 kişiden birinde ve her üç evden birinde ateşli silah mevcut. Silaha kolay ulaşılabilir olması cinayet, intihar gibi olayların en önemli nedeni. Evde silah bulunması ev hal-

kından birinin cinayet, intihar, kaza gibi nedenlerle ölmesi riskini yüzde 41 artırıyor. Tartışma, kıskançlık, namus gibi önceden tasarlanmamış olaylarda silah kullanımı yüzde 90 gibi yüksek bir orana sahip.

Tasarının rafa kaldırılması, ülke içindeki tartışmaları şimdilik indirirken uluslararası arenada silah lobilerinin dikkatini daha çok çekeceği benziyor. Silah ticareti yapan ülkeler, daha çok silah satıp daha fazla ülkeye nüfuz etmek isterken, haliyle, bir bakıma da alıcı ülkelere bu ihtiyaçlarına cevap veriyor. Devlet eliyle satın alınan silah ekipmanları bir yana dursun, ülke kanunlarında bireysel silahlanmanın önünü açacak düzenlemeler yapılmamalıdır. Günden güne militarize olan bir toplum haline geldiği düşünüldüğünde bireysel silahlanma ile de bu durum desteklenmemelidir. Silah reklamları ile bireyler silaha özendirilmemeli, halk taleplerinden çok devlete ve bireye huzur ve güven duygusu aşılanmalıdır. Güvensizlik ortamında kurulacak toplumsal ilişkilerin ülkemize değil silah lobilerine faydası olabilir. Eğer kamu yararı silah lobilerinin çıkarlarını gözetmekse yılda 4000 kişinin ölmesi kimin yararınadır? Gelin öldürmek yerine yaşatmayı deneyelim.■

SDE Savunma-Güvenlik Programı

Koordinatörlüğü Asistanı*

1. Grimmett, Richard F. (2006) *Conventional Arms Sales to Developing Nations* (Washington, DC: Congressional Research Service), 23 Oct 2006.
2. Klare, Michael T. (1984) *American Arms Supermarket* (Austin: University of Texas Press).
3. Collina Tom Z., Kimball Daryl G. (2010) “The Case for the New Strategic Arms Reduction Treaty”, Aralık 2010, Arms Control Association, http://www.armscontrol.org/system/files/NewSTART_Report_FINAL_Nov_30.pdf.
4. American-Turkish Council (2010) “22nd Annual Chairman’s Trip to Turkey”, June 22-25, 2010, <http://www.the-atc.org/data/updates/100702chairmanstrip.htm>
5. SIPRI (2010) “The Largest Arms-Producing Corporations In The World (2008)”, Stockholm International Peace Research Institute, 02.06.2010, http://www.blattant-world.com/feature/the_world/largest_arms_producing_corporations.html.
6. Diindar, Can (2010) “Apo Uyardı: Tasfiye Sırası Erdoğan’da”, Milliyet, 08 Haziran 2010, <http://www.milliyet.com.tr/apo-uyardi-tasfiye-sirasi-erdogan-da/can-dindar/guncel/yazartay/08.06.2010/1247994/default.htm>
7. SIPRI (2010) “The Largest Arms-Supplying Countries In The World (2005-2009)”, Stockholm International Peace Research Institute, 02.06.2010, http://www.blattant-world.com/feature/the_world/largest_arms_supplying_countries.html.



Arap-Türk Sosyal Bilimler Kongresi'nin Ardından

Misafir akademisyenlerimizin çoğunun ortak görüşleri, bizleri oldukça düşündürerek tezleri barındırıyor. Öncelikle Türkiye ile ilgili tek bir algının olmadığı ve birbiriyle çelişkili birçok Türkiye algısının Arap dünyasında dolaştığının bilinmesi gerekiyor. Özellikle dizi ve filmlerden izledikleri ile yaşanan "Türkiye gerçeğinin" farklılığı Arap dünyasını bocalatıyor. Tüm bunlara rağmen bizlere öğretici olacak nokta; Türkiye'de yaşanan her gelişmenin bölgesini de derinden etkilediğidir.

Kaan DİLEK*

24 ülkeyi kapsayan Ortadoğu ve Arap dünyasından sosyal bilimciler ve akademisyenler 10-12 Aralık tarihlerinde Ankara'da Arap-Türk Sosyal Bilimler Kongresi çatısı altında biraraya geldi. SDE, Kahire Üniversitesi Medeniyet Araştırmaları Merkezi ve Osmangazi Üniversitesi tarafından düzenlenen kongrede SDE'nin bir uzmanı olarak kongrenin organizasyon ve sekreteryasında görev yaptım. Daha önce birçok organizasyonda çalışmama ve yurtdışıyla bu konulardaki ilişkilerime rağmen bu kongre benim için hepsinden daha farklı ve öğretici oldu. Arap dünyasından akademisyenlerle dört günlük birlikteliğimizde, bölgeye ve bizlere dair birçok sorunun cevabını bulma

imkanı yakaladım. Her şeyden önce Ankara'da misafir ettiğimiz akademisyenlerin gözünde, bizlerin nasıl bir duruşa ve geleceğe sahip olduğumuzu gördüm. Bize bakışları ve beklentileri bir yandan insanı hem heyecanlandırıp hem endişelendirirken diğer yandan da kamu diplomasisi alanında yapılabilecek ne kadar fazla çalışma olduğunu bir kez daha anladım.

Türkiye'nin son yıllarda yaşadığı gelişmelerin akademisyen misafirlerimizce nasıl yakından takip edildiğini, özellikle Arap dünyası akademisyenlerince Türkiye'deki gelişmenin kodlarının nasıl çözülmeye çalışıldığını gördükçe, aydınlarımızın bir zamanlar Batılı dünya-

yı anlama çabalarını hatırladım.

Kongre süresince görüştüğümüz yakın komşularımızın akademisyenleri tarafından AK Parti döneminde dış politikanın en önemli söylemi olarak öne çıkan komşularla sıfır sorun politikasının ciddiyetle takip edildiğini, bu söylemin aynı zamanda Türkiye'nin Ortadoğu ve Arap dünyasına geri dönüşü şeklinde algılandığını ancak bu dönüşün "Türkiye'nin Batılı kulübe dahil olamaması nedeniyle gerçekleştiği" şeklinde de analiz edildiğini gördüm.

Ankara'da dört gün boyunca birarada kaldığımız misafirler, bizlerin Türkiye'nin dışarıdaki bürokrat ve diplomat çehrelerinden çok farklı

olduğunu vurguladılar. Misafirlerimizin Türkiye'nin dışarıdaki yüzü olarak görülen diplomat ve bürokratlarımız hakkında yaptıkları yorumlar, bende dış politikamızın uygulayıcılarının bölge ile ilişkileri geliştirecek kültürel kodlardan ciddi olarak yoksun olduğu şüphesini uyandırdı. Şüphelerim, dış politikada etkin şahısların dünya algıları, bakış açıları ve kurum kültürünün, özellikle Ortadoğu'yu derinden kavramaya yetmediğini fısıldıyordu.

Böyle bir kötü tabloyu yıkan bir figür herkesin takdirini toplamıştı: Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu. Misafir akademisyenler bizlere Davutoğlu'nun başarılarından ve Türkiye için önemli çalışmalar yaptığından bahsediyordu. Kongrede de bu yönde yani Ahmet Davutoğlu ve dış politika vizyonuna dair on kadar bildirinin sunulduğunu hatırlatmak gerekir.

Arap dünyasının akademisyenleri Türkiye'nin kadim kültür ve medeniyet havzasına geri dönüşünü sevinçle karşılarken aynı zamanda bazı şüpheleri de dillendirmeden edemiyorlardı. Her şeyden öte Türkiye'nin medya alanında bölgede özellikle son yıllarda ciddi bir

şekilde takip edildiği, Türk filmleri ve dizilerinin önemli bir izleyici kitlesine ulaştığı kongrede sunulan beş kadar bildiriyle irdelenmeye çalışılıyordu.

Aynı zamanda Batılı üniversitelerde çalışan Arap dünyasından bazı akademisyenler, bir değişim süreci içinde olan Türkiye'nin dışarıdan fulu ve sisli görüldüğünü ileri sürerken çok az da olsa bazı akademisyenler Türkiye'nin "Yeni Osmanlı" anlayışı içinde bölgede yeni bir hegemonik güç olma peşinde koştuğunu savunuyordu.

Misafir akademisyenlerimizin çoğunun ortak görüşleri, bizleri oldukça düşündürcek tezleri barındırıyor. Öncelikle Türkiye ile ilgili tek bir algının olmadığı ve birbiriyle çelişkili birçok Türkiye algısının Arap dünyasında dolaştığının bilinmesi gerekiyor. Özellikle dizi ve filmlerden izledikleri ile yaşanan "Türkiye gerçeğinin" farklılığı Arap dünyasını bocalatıyor. Tüm bunlara rağmen bizlere öğretici olacak nokta; Türkiye'de yaşanan her gelişmenin bölgesini de derinden etkilediğidir. Bugün bölgede herkesin Türkiye'yi anlamaya ve onu kavramaya çalıştığı gerçeğini Kongre'de açıkça gör-

mek mümkündü.

Kongre süresince en çok hayıflan-dığım konuların başında bölge dillerine aşina akademisyenlerimizin azlığı ve Türkiye'deki çok az aydın, yazar, sanatçı ve araştırmacının Ortadoğu dillerini bilmeleriydi.

Kongrede öğrendiğim diğer bir husus da, tüm sorunlu alanlar ve zorluklara rağmen Türkiye'nin değişen küresel dengeler ve uluslararası konjonktürel hesaplar karşısında Ortadoğu ve Arap ülkeleriyle ve toplumlarıyla yakın ilişkiler geliştir-mesi için çok fazla çaba harcamak zorunda olmadığı gerçeğidir. Bu durum bizlere biraz da olsun rahatlatıcı bir etki yapsa da yine de çok dikkatli olmamız ve "Ya olduğumuz gibi görünmemiz ya da görüldüğümüz gibi olmamız" gerektiğini hatırlatmaktadır.

Bir kongrenin ardından güzel hatıra ve tecrübeler geriye kalırken daha önce de defalarca vurgu yaptığımız, yeni gelişen kamu diplomamız için birkaç önemli öneriyi sıralama-dan da edemeyeceğim:

Öncelikle Türkiye'nin Ortadoğu'ya yönelik kamu diplomasisi uygulamaları için bölge dillerini bilen uz->





man, akademisyen, araştırmacı ve gönüllülerin sayısının artması için bölge dillerinin öğrenilmesinin teşvik edilmesi, bu dillerin öğrenilmesi için üniversiteler dışında kurumların kurulması ya da var olan kuruluşların desteklenmesi,

Ortadoğu'da ortak kültürel kodlardan yararlanarak toplumlar arası diyalogu canlandırmak ve Ortadoğulu gençlerin Türkiye'yi keşfetmesi için Arapça, Farsça, Urduca gibi çeşitli dillerde yayın yapan aktüel internet sitelerinin oluşturulmasına destek verilmesi,

Ortadoğulu gençlerin Türkiye'de eğitim-öğretim hayatlarını devam ettirmeleri için teşvik programlarının hazırlanması, çeşitli burslarla birlikte ülkeler arası eğitim-öğretim kurumları arasında değişim programlarının ivedilikle hayata geçirilmesi,

Radyo, televizyon, gazete gibi geleneksel medya organlarının Ortadoğu ülkelerine yönelik faaliyetlerine katkı yapılması ve bölge dillerinde yayın yapan kamu medya organlarının dışında özel sektörde bu alanda

çalışacak medya organlarının oluşturulması,

Ortadoğu'ya yönelik çalışmalar yürütecek sivil toplum örgütlerinin desteklenmesi,

Ortadoğu ülkelerinde resmi ve gayri resmi iletişim kanallarıyla kanaat önderleri, aydınlar, gazeteciler, yazarlar ve sanatçıların tespit edilmesi ve bu grupların çeşitli organizasyonlarla Türkiye'ye getirilmesi ve bu gruplarla sivil inisiyatifin önele-
neceği toplantı, mülakat, seminer ve münazaralar gibi organizasyonların teşvik edilmesi ve var olan organizasyonların desteklenmesi,

Türkiye'nin kamu diplomasisi uygulamalarını ölçecek ve geliştirecek mekanizmaların oluşturulması,

Dışişleri Bakanlığı'nın tüm diplomatları ve elçiliklerde görevli temsilcilerinin kamu diplomasisi eğitiminden geçirilmesi,

Türkiye'deki üniversitelerde kamu diplomasisinin çalışılabileceği programlar açarak, bu alanda akademisyen yetiştirilmesinin sağlanması,

Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nde sivil toplumun desteklendiği bir stratejik yönetim için etkin proje birimi kurulması ve ayrılacak fonların sivil toplum örgütlerince kullanılabileceği mekanizmaların hayata geçirilmesi,

Türkiye'nin tüm komşu ülkelerle birlikte Ortadoğu halklarına ve özellikle de akademisyen, yazar ve düşünürlerine yönelik ABD'de uygulanan "Green Card" benzeri uygulamaları başlatması,

Türkiye'de bugün ulaşılan politik yeni vizyona ters düşen, muhatap ülkelerin kamuoylarında tepki çeken medya ürünlerinin Ortadoğu'ya ihraç edilmesinden kaçınılması gerekmektedir.■

**ATCOSS Organizasyon Sorumlusu,
SDE Uzmanı***



Birinci Arap-Türk Sosyal Bilimler Kongresi (ATCOSS-2010), 10–12 Aralık 2010 tarihleri arasında Ankara’da gerçekleştirildi. Türk ve Arap sosyal bilimcileri biraraya getirerek tanışma, diyalog ve bilgi paylaşımını amaçlayan Kongre, Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE), Kahire Üniversitesi Medeniyet Araştırmaları ve Kültürel Diyalog Merkezi ve Eskişehir Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü tarafından ortaklaşa düzenlenmiştir.

*Doç. Dr. Ahmet UYSAL**

ATCOSS, Mayıs 2010’da tebliğler için davet yayınlamış ve sunulmak üzere 500’den fazla tebliğ özeti almıştır. Zaman kısıtlaması nedeniyle sadece 200 tanesini kabul edebildi. İçişleri Bakanı Prof. Dr. Beşir Atalay’ın “Sosyal Bilimler ve Kültürel Diyalog” konulu konuşmasını yaptığı Gölbaşı Vilayetlerevi’ndeki açılış günü programı, “Türk-Arap İlişkileri” ve “Kültür ve Kalkınma” başlıklı iki tematik açılış oturumu ile devam etmiştir. İkinci ve üçüncü gün, TOBB Üniversitesi’nde aynı anda gerçekleşen beş oturumla sürmüştür. Kongreye katılan akademisyenler, medya mensupları, ilgililer ve öğrencilerin sayısının beklenenden çok daha fazla, birkaç bin olduğu tahmin edilmektedir. Kongre oturumlarının ardından gelen geribildirimlerin ve yorumların sonucu olarak, fikir birliği ile aşağıda-

ki sonuçlara ulaşılmıştır:

a. Katılım seviyesinin beklenenden çok daha fazla olmasının nedeni, Ortadoğu’da Türkiye ile işbirliğine çok yoğun bir ilgi gösterilmesi ve böyle bir kongrenin ilk kez yapıyor olmasıdır. Bu bizim, Türk ve Arap meslektaşlarımız arasında daha yakın ve sık danışma ve işbirliğine ihtiyacı duyulduğu çıkarımını yapmamıza neden olmuştur.

b. Türkiye ve Arap dünyası arasındaki akademik ilişkilerin, ekonomik ve politik ilişkilerin gerisinde kaldığının farkına varıldığından, ATCOSS, bu ihtiyacı gidermeye yönelik büyük bir adım olmakla birlikte henüz bir başlangıçtır.

c. Kongre, Arap dünyası ile Türkiye arasındaki akademik ve kültürel ile-

tişimlerin sürebilmesi için doğrudan yolların açılmasının aciliyetini göstermiştir. ATCOSS, Arap ve Türk akademisyenler arasında doğrudan diyalogun ilk adımı olmuştur.

d. ATCOSS, kendini tamamen Arap-Türk diyalogu ile kısıtlamaksızın bölge dışından da birçok akademisyeni biraraya getirmeyi başarmıştır. Bütün katılımcılar kapsayıcı bir tutum ile uluslararası bilimsel iletişim için bir taban oluşturmuşlardır. Sonuç olarak, yoğun bir akademik faaliyete şahit olunması, kongrenin en önemli sonucu olarak sayılabilir.

e. Farklı ülkelerden ve bölgelerden akademisyenlerin biraraya gelmesi sağlanmıştır. Bu gelişme, fakir ve zengin ülkeler ile politik kutuplaşma sonucundan birbirinden uzak duran bölge ülkeleri için özellikle önemlidir. >>

Ülke Temsilcileri:

- | | | |
|-----------------------------|-------------|-------------------|
| • Bahreyn | • Katar | • Sudan |
| • Birleşik Arap Emirlikleri | • Kuveyt | • Suriye |
| • Cezayir | • Libya | • Suudi Arabistan |
| • Cibuti | • Lübnan | • Tunus |
| • Fas | • Mısır | • Türkiye |
| • Filistin | • Moritanya | • Umman |
| • Irak | • Somali | • Yemen |

Sosyal Bilimler Alanları:

- | | | |
|---------------------------------|------------------------|--------------------------|
| • Antropoloji | • İktisat | • Sosyal Hizmet |
| • Coğrafya | • Kalkınma Çalışmaları | • Sosyoloji |
| • Dilbilimi | • Kriminoloji | • Tarih |
| • Gazetecilik ve Kitle İletişim | • Psikoloji | • Uluslararası İlişkiler |
| • Hukuk | • Siyaset Bilimi | • Yönetim |

f. Türk ve Arap toplumlarının benzer sosyal dinamiklere ve gündemlere sahip olduğu kanaatine varılmıştır. Bölge toplumları benzer tarihsel geçmişe sahiptirler ve en önemlisi küreselleşmenin etkileri ve sosyal problemler gibi benzer sosyal süreçlerden geçmektedirler. Akademisyenler şimdi her sosyal ve siyasal deneyimden dersler çıkarma imkânına sahiptirler.

g. Genç ve yaşlı akademisyenler biraraya getirilmiştir. Türkiye ve Arap dünyasında genç ve eski nesil akademisyenler arasında akademik bir mesafe vardır. Onları biraraya getirerek, ATCOSS'un bu mesafenin kapanmasına katkıda bulunduğu umulmaktadır.

h. ATCOSS sonucunda, her ülkenin akademisyenleri birbirleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olmuşlardır. Bu durum, Arap ve Türk akademisyenler arasında bir köprü oluşturduğu gibi Arapların kendi arasındaki diyalogu inşa etmek için de özellikle önemlidir.

i. Kongre, Arap ve Türk akademisyenler arasında olduğu kadar bölgeyi inceleyen akademisyenlerle de güçlü bir ağ oluşturulması konusunda işlevsel olmuştur. Uzun bir ayrılık döneminden sonra, onların biraraya gelmesi başlı başına olumlu bir sonuçtur. Düşünüyoruz ve umuyoruz ki, ATCOSS sonucunda gerçekleşen bu etkileşim ve sosyal ağlar Arap ve Türk akademisyenler arasında daha yüksek seviyede karşılıklı anlayış, yeni fikirler ve yeni projelere öncülük edecektir.

j. Disiplinlerarası diyalogun oluşmasına katkı sağlanmıştır. Uzmanlaşmanın derinleşmesi ve bütün alanlarda bilginin artışından dolayı yakın disiplinler, birbirinden bağımsız olarak işlemektedir. Kongre süresince birçok sosyal konunun ve temanın çakışması dolayısıyla disiplinlerarası işbirliği ve anlayış gerçekleştirilmiştir.




ARAP-TÜRK SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

ATCOSS-2010

Kültür, Siyaset, Ekonomi, Türk-Arap İlişkileri, Küreselleşme, Medya, Gelişmişlik, Aile, Toplumsal Sorunlar, Eğitim, Edebiyat, Tarih ve Sanat

10-12 ARALIK 2010 ANKARA



Açılış - 10 Aralık 2010 • Saat - 14.00-18.30 • Gölbaşı Villayeti Evi
Oturumlar - 11-12 Aralık 2010 • Saat - 09.00-19.00 • TOBB ETÜ Konferans Salonu / Ankara
Ayrıntılı Bilgi için: www.atcoss.org Tel: +90 (312) 473 80 45






k. Kongrenin ikinci toplantısı 2011 sonbaharında Kahire’de gerçekleştirilecektir.

TAVSİYELER

Dil: Arap ve Türk akademisyenler arasında büyük bir dil engeli olduğunun farkına varılmıştır. Uzun süre ayrılık nedeniyle, akademisyenler genellikle birbirlerinin dillerini değil batı dillerini konuşmaktadırlar. Önümüzdeki nesiller için bu engelin kaldırılması konusunda Kongre, Arap ülkelerinde Türkçenin ve Türkiye’de Arapçanın orta ve yüksek öğretim kurumlarında öğretilmesini önermektedir.

Önümüzdeki nesillerin birbirleri ile etkileşirken dil engelini aşmasına yardım etmek amacıyla Kongre, her iki tarafta da Türkçe ve Arapça öğrenmek için yaz okullarının başlatılmasını önermektedir. Bu amaçla, her iki taraf da birbirlerinin dilini teşvik etmek için azami çabayı harcamalıdır.

Araştırma Merkezleri: İkinci olarak, her iki taraftaki önde gelen üniversiteler, hedeflerindeki toplumun konularını incelemek amacıyla araştırma merkezleri kurmalıdırlar (Türk Çalışmaları ve Arap Çalışmaları Merkezleri). Türk ve Arap üniversiteleri birbirlerinden daha fazla akademisyeni işe almalı ve Ortadoğu’dan daha

fazla öğrenci çekmeye çalışmalıdır.

Öğretim Üyesi, Öğrenci ve Kültür Değişimi: Diğer taraf hakkında bilgi düzeylerini ve anlayışlarını arttırmak amacıyla Kongre, üniversitelerin Türk ve Arap öğrencilerin değişimine imkân vermesini ve teşvik etmesini önermektedir. Öğrenci değişimi aynı zamanda Arap dünyası ve Türkiye arasındaki yakın ilişkilerin geleceği için çok büyük önem taşımaktadır. Bunun yanında, Türkiye ve Arap dünyasının aydınları ve sanatçıları arasındaki kültürel değişime yardımcı olacak çabaları ve projeleri desteklemelidir.

Dernek ve Dergi: Akademik etkileşimi ve işbirliğini daha kalıcı kılmak amacıyla Kongre, Arap ve Türk sosyal bilimciler için bir dernek kurulmasını ve bilimsel katkıyı arttırmak amacıyla bir dergi yayınlamasını önermektedir. Bu projelerin her biri etkileşimi ve karşılıklı anlayışı kurumsallaştıracaktır.

Alt Bölümler: Her disiplin için bir başkan ve bir editörün atanmasını önermekteyiz. Bu iki kişi çağrılarını ve haberlerin etkin duyurulmasından, tebliğlerin toplanmasından ve organizasyon komitesine yardım etmekten sorumlu olacaktır. Zorunlu olamamakla birlikte ideal olanı, Türk ve Arap taraflarından birer kişi atanmasıdır. Disiplinlerin editörleri, teb-

liğlerin uygun olarak seçilmesinde ve kalitelerinden sorumlu olacaktır.

Temsilciler: Daha etkili bir koordinasyon için Kongre, ATCOSS’un her ilgili ülkeden bir temsilcisi olmasını önerir. Bu açıdan, yakında her ülkeden bir temsilcinin belirlenebilmesi için adaylıkları ve seçimleri talep edeceğiz.

Mail Grubu / Facebook Grubu: Kongre, yürütülecek faaliyetler hakkında bilgilendirilme yapılmasının yanısıra hem Türk ve Arap akademisyenlerin hem de tarafların kendi aralarında hızlı bilgi değişimini sağlamak amacıyla internet iletişim araçlarının aktif kullanımını önermektedir. Bu nedenle, ATCOSS Facebook grubumuz şu anda aktiftir ve üye sayısı hergün artmaktadır.

Komiteler (İşlevleri): Kongre çalışmalarının daha etkin yürütülmesi için üç komitenin kurulması önerilmektedir. Organizasyon Komitesi, daha önce oluşturulmuştu fakat Körfez, Kuzey Afrika ve Doğu Arap bölgelerinden de birer temsilcinin katılması önerilmiştir. Diğer iki komite (Medya ve Araştırma Komitesi ve Basım Komitesi) yakın zamanda yapılacak çağrılar ve başvurulardan sonra oluşturulmalıdır.■

*ATCOSS Yönetimi Adına**



Arap ve Türk Sosyal Bilimciler ATCOSS'ta Tanıştı

SDE'nin organize ettiği "Arap-Türk Sosyal Bilimler Kongresi" (ATCOSS-2010), Arap ve Türk sosyal bilimci ve yazarları ilk kez büyük bir organizasyonda biraraya getirdi. 3 gün süren ve 24 ülkeden yaklaşık 200 konuşmacının katıldığı Kongre, 5 ayrı salonda toplam 40 oturumla gerçekleştirildi. Katılımcılar Kongre'nin geleneksel hale dönüştürülmesinde mutabık kaldılar.

Stratejik Düşünce Enstitüsü, Kahire Üniversitesi Medeniyet Araştırmaları Merkezi ve Osmangazi Üniversitesi tarafından organize edilen ve her yıl gerçekleştirilmesi planlanan "Arap-Türk Sosyal Bilimler Kongresi" (ATCOSS-2010) 10-12 Aralık tarihleri arasında toplandı.

3 gün süren ve 24 ülkeden yaklaşık 200 konuşmacının katıldığı Kongre, 5 ayrı salonda toplam 40 oturumla gerçekleştirildi. Kongre boyunca İngilizce, Arapça ve Türkçe olarak üç dilde simültane çeviri yapıldı. Mayıs 2010'da tebliğler için davet yayınlandıktan sonra 500'den fazla tebliğ özeti gönderildi. Kongre organizasyon heyeti,

zaman kısıtlaması nedeniyle sadece 200 tanesini kabul edebildi. Konukların önemli bir kısmının ağırlanmasını ve masraflarını Kongre sponsorları (İçişleri Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA), Yunus Emre Enstitüsü, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, TC Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, First for Industrial Development, El Araby, İller Bankası ve Polatlı Belediyesi) karşıladı. Ayrıca Kongre'ye katılan genç akademisyenlere ATCOSS tarafından sertifika verildi.

Kongrenin amacı, Türkiye ve Ortadoğu üzerine çalışan akademisyenleri biraraya getirerek, Ortadoğu

araştırmaları konusunda yöntemler ve yaklaşımları tartışmak ve bölgenin ortak sorunları hakkında fikirleri ve bulguları paylaşmak olarak belirlendi. Farklı entelektüel çevrelerdeki trendlerin ortaya konup paylaşılması açısından Kongrenin, Türk ve Arap akademisyenler ile entelektüelleri için önemli fırsatlar sunduğu ifade edildi.

Ankara Gölbaşı Vilayetler Evi'nde başlayan Kongrenin "Hoşgeldiniz Konuşmaları"nı Doç. Dr. Ahmet Uysal ve Mısır'ın Ankara Büyükelçisi Abdurrahman Salahaddin gerçekleştirdi. Türk ve Arap entelektüelleri için sosyal ve kültürel alanlarda işbirliği fırsatının gerçekleştirilmesine vurgu yapan Abdurrahman



Salahaddin, “Soğuk Savaş’ın bitmesi 50 yıl sürdü ve her geçen yıl bölgesel ve küresel güçleri ön plana çıkarttı” diyerek son zamanlarda Türk ve Arap dünyası arasında yaşanan olumlu gelişmelere değindi. Her geçen gün küresel ve bölgesel güçlerin ön plana çıktığını ifade eden Salahaddin, son zamanlarda yaşanan olumlu gelişmelerden birinin de Türkiye’nin Ortadoğu’ya, Balkanlara ve Kafkaslara açılması olduğunu kaydetti.

Türkiye’nin dışa açılımların karşılıklı olarak ekonomik alana katkısının bulunduğunu söyleyen Salahaddin, “Bu dışa açılım aynı zamanda Türkiye’yi yakın komşuları arasındaki tarihi bağları da güçlendirdi. Arap ülkeleri ve kamuoyu Türkiye’nin bu dışa açılımını olumlu karşıladı. Hükümetler arasında birçok anlaşmalar yapıldı. İşadamları arasında büyük işbirlikleri oluşturuldu, ortak şirketler kuruldu, bilgi paylaşımı yapıldı. İki ülke arasındaki ticaret hacmi 2009’da 29 milyarı buldu. Türkiye’nin Arap dünyasındaki iş hacmi ise 7 milyara ulaştı” diye konuştu.

Türkiye ve Arap ülkeleri arasında her geçen gün gelişen ticaret hacminin neden sosyal bilimlerin alanında neden gelişmediğini eleştiren Büyükelçi Salahaddin “maalesef

Türkiye ile Arap ülkeleri arasındaki sosyal bilimlerin gelişmedi. Birbirimizi daha iyi anlamak için sosyal bilimlerimizi geliştirmemiz gerekiyor” dedi.

Büyükelçi Salahaddin, birçok yanlış ve kötü niyetli kaynaklardan gelen yanlış imajlarla iki ülke arasındaki ilişkilerin bugüne kadar engellendiğini dile getirerek, iki ülke arasında imzalanan serbest ticaret hacmi anlaşmalarının son üç yılda 3 katına çıkarak 3 milyara ulaştığını kaydetti. Ekonomik yatırımların kültürel yakınlığı da beraberinde getirdiğini, Türk dizilerinin Arap ülkelerinde ve Mısır’da önemli ve geniş bir kitleye ulaştığını belirten Salahaddin, bu durumun Türkiye’ye gelen Arap turist sayısını artırdığını, dünyaca ünlü Türk yazar Orhan Pamuk’un eserlerinin Arapçaya, Arap yazar Necip Mahfuz’un eserlerinin de Türkçeye çevrildiğini kaydetti.

Türkiye’nin komşuları ile son dönemde sıfır sorun politikası çerçevesinde geliştirdiği ilişkileri Arap dünyasının olumlu karşıladığını belirten Salahaddin Türkiye’nin yeni politikasının özellikle Türk-Arap işadamları arasındaki işbirliğini artırdığını kaydetti. İran’ın nükleer programı çerçevesinde Türkiye-Mısır ilişkilerine de değinen Büyükelçi, Türkiye’nin bu

konudaki diplomatik çabalarına destek verdiklerini açıkladı. Büyükelçi Salahaddin konuşmasını şöyle sürdürdü:

“Dil ve yanlış imajlar sorununu nasıl aşabiliriz, bu engelleri nasıl kaldırabiliriz, bu bağlamda sizi Türk-Mısır ilişkilerini daha yakından bakmaya davet ediyorum. Türkiye-Mısır arasındaki ilişkiler bugüne kadar görülmemiş şekilde derinleşiyor ve gelişiyor. Toplamda 160 milyon nüfusa tekabül eden iki ülke komşu kıtalar arasında köprü vazifesi görüyor. Hem Mısır hem Türkiye Ortadoğu’da sorunları barışçıl yoldan çözmek için büyük emek ortaya koydu. Türkiye ve Mısır Ortadoğu’da sorun istemeyen iki devlettir. Arap-İsrail işbirliği 30 yıla yaklaşıyor. Son yıllarda Türkiye komşularla sıfır politikası adını verdiği bir strateji geliştirdi. Buna göre kendisini çevreleyen ülkelerle hiç bir sorun yaşamamayı hedefliyor. Mısır gibi, İsrail’in Arap topraklarını işgaline son vermesini, bağımsız ve başkenti Kudüs olan bir Filistin devleti kurulmasını talep ediyor.

İki ülke bölgenin kitle imha silahlarından arındırmak için işbirliği içerisinde. Mısır, Türkiye’nin İran’ın nükleer programını engellemesi için diplomatik çözüm bulmasına destek veriyor. Aksi takdirde Ortadoğu’da engellenemez bir nükleer silahlanma yarışına giriliyor. Bu nedenle Mısır, Türkiye’nin çabalarına destek veriyor.”

Salahaddin’in konuşmasının ardından SDE Başkanı Prof. Dr. Yasin Aktay “Neden ATCOSS?” başlıklı konuşmasını gerçekleştirdi. Yasin Aktay’ın konuşmasının ardından Kahire Üniversitesi Medeniyet Araştırmaları Merkezi Başkanı Doç. Dr. Pakinam El-Sharqawy “Sosyal Bilim Araştırmalarında Medeniyet Yaklaşımı Kavramı” başlıklı konuşmasını gerçekleştirdi. >>



Atalay: Türk-Arap İlişkilerinin Geliştirilmesinde Geç Kaldık

Kongrenin açılışında konuşan İçişleri Bakanı Prof. Dr. Beşir Atalay, “Sosyal Bilimler ve Kültürel Diyalog” konularına ağırlık verdi. Atalay konuşmasında şunları kaydetti:

“Arap-Türk Sosyal Bilimler Kongresi’ni önemli bir gelişme olarak görüyorum. Sosyal bilimcilerin Arap-Türk ilişkilerini geçmiş boyutları ile incelenmesi geleceğe ışık tutması açısından önemlidir. Bu tarz toplantılar bir özeleştiriyi yapmayı da gerekli kılar. Araplar ve Türkler büyük bir medeniyetin parçasıdır. Ancak asırlarca bir arada yaşadık. 19. yüzyılın sonu 20. yüzyılın başında aralarına mesafe girmiştir. Bunun sonucu olarak da ekonomik, politik ve kültürel yönelimlerde farklı yönleri tercih etmişlerdir. İlişkilerinde bu koşunun başladığı günlerden bu

güne, bu coğrafya barışı görememiştir. Karşılıklı yapılan hatalar bu kopuşu hızlandırmıştır. Zaman içinde her iki tarafta kendilerine oynanan oyunların farkına varmıştır.”

“Türkiye ve Arap dünyası arasındaki ilişkiler değişim ve gelişim sürecine girmiştir. Tabi bu gelişim sürecinde Ahmet Davutoğlu’nun ve Başbakan Erdoğan’ın rolü büyüktür. Türkiye İslam dünyasındaki halklar ile güçlü ilişki içinde olmayı hedeflemektedir.

Başta komşularımız olmak üzere pek çok ülke ile vizeleri kaldırdık. Sınırlar zamanında çok sert konulmuş.”

“Türk-Arap ilişkilerinin geliştirilmesinde oldukça geç kaldığımızı düşünüyorum. İlişkiler iyi olursa bunun barış sürecine katkısı da çok olacaktır. Tarihimiz ve inancımız bizi dosttan ziyade kardeş yapmıştır. Tarihin yüklediği sorumluluğu beraber paylaşalım.”

İçişleri Bakanı Beşir Atalay’ın konuşması ile son bulan açılış töreninin ardından, Prof. Dr. Mohamed El Sayed Selim’in (Mısır / Kuveyt) moderatörlüğünde Açılış Oturumu-I başladı. Oturumun konuşmacıları ise, “Ortadoğu’da Politik Dönüşümlerin Türkiye Açılımına Etkisi: Arap Dünyasının Analizi” (Lübnan’dan Prof. Dr. Adnan Khouja), “Uluslararası Düzen- de Türkiye ve Arap Dünyası: Bugün

ve Yarın” (Prof. Dr. Tayyar Arı), “Kültürel Faktörler ve Türk-Arap İlişkileri: Mevcut ve Gelecekteki İlişkiler” (Mısır’dan Dr. Amgad Gebril) ve “İnsanlar ve Ekonomi Değişimin Yolunu Açınca: Türkler ve Araplar” (İspanya’dan Dr. Javier Albarracin Corredor) oldu.

İlk Oturumun ardından Prof. Dr. Adil Atasoy’un moderatörlüğünde Oturum-II gerçekleştirildi. Mısır’dan Doç. Dr. Amany Masod “Yoksulluğun Azaltılması Politikalarının Kültürel Boyutları: Türkiye ve Mısırdan Örnekler”, Yrd. Doç. Dr. Birol Başkan “Ortadoğu’da İslam, Demokrasi ve Otoriterlik”, Kuveyt’ten Prof. Dr. Yagoub Al-Kandari “Kentli ve Çöl Toplulukları Arasında Kültürel Entegrasyon” ve Fas’tan Prof. Dr. Abdelali Kaaouchi “Türk ve Arap Öğrencilerde Bilimsel Kültür Seviyesi: TIMSS 2007 Araştırması” başlıklı konuşmalarını gerçekleştirdiler.

Kongre’de İkinci Gün

Ankara Gölbaşı Vilayetler Evi’nde başlayan Kongre 11-12 Aralık tarihleri arasında TOBB ETÜ Kongre salonlarında devam etti. Kongrenin 11 Aralık oturumları TOBB ETÜ Konferans salonlarında gerçekleştirildi.

Aynı anda beş farklı salonda devam eden Kongrede gün boyunca toplam 20 oturum gerçekleştirildi. Oturum başlıkları ise şunlardı: “Uluslararası İlişkiler ve Ortadoğu”, “Türkiye’nin Yeni Bölgesel Politikası”, “Politik Sistemler: Kültürel Değişkenler”, “Türk Dış Politikası ve Kültürün Önemi”, “Kamu Politikası ve Yolsuzlukla Mücadele”, “Ortadoğu’da Ulus Devlet: Kültürel Boyutlar”, “Arap-Türk İlişkileri: Medeniyet Temelli Yaklaşımlar”, “Ortadoğu’da Demokrasi: Vaka İncelemeleri”, “Sanal Toplum ve Kamusal Alan”, “Drama ve Sanatla Medeniyet Bağlantısı”, “Müşterek İmaj ve Medya”, “Siyasal ve Ekonomik Etik: Çoklu



Alanlar”, “Tarih: Arap-Türk İlişkileri”, “Tarih: Mısır-Türkiye İlişkileri”, “Osmanlı İmparatorluğu: Çoklu Yaklaşımlar”, “Osmanlı İmparatorluğu ve Arap Dünyası”, “Edebiyat ve Kültür: Teorik Perspektifler”, “Edebiyat Kültürel Değişkenler: Uygulamalı Alanlar”, “Çokkültürlülük, Eğitim ve Yönetim”.

Kongrenin ikinci gününde genel olarak, uluslararası ilişkiler ve Ortadoğu, kalkınma ve kamu politikası, politik sistemler, sanal toplum ve medya, tarih, edebiyat, çokkültürlülük, eğitim ve yönetim konularına değinildi.

“Arap-Türk Sosyal Bilimler Kongresi” Üçüncü Gün

Aynı anda beş farklı salonda devam eden Kongrede üç gün boyunca toplam 40 oturum gerçekleştirildi. Son gün oturum başlıkları şunlardı: “Türk ve Arap Meseleleri”, “Arap-Türk İlişkilerine Politik Yaklaşım”, “Körfez ve Ortadoğu”, “Linguistik Kökenler ve Medeniyet Bağlantısı”, “Toplum ve Devlet: Kültürel Yaklaşımlar”, “Toplumsal ve Siyasal Gelişmeler: Karşılaştırmalı Modeller”, “Kimlik: Çoklu Pers-

pektifler”, “Türkiye Meseleleri”, “Arap Kültürü ve Batı Perspektifleri”, “Batılı Perspektifler: Batı Dışı Revizyon”, “Medeniyet Etkisi: Çoklu Perspektifler”, “Arap-Türk Kültürel İlişkileri”, “Aile Araştırmaları: Kültürel Boyutlar”, “Aile Araştırmaları: Uygulamalı Çalışmalar 1-2”, “Kentsel Değişmeler ve Sosyal Değişimler”.

Kongrenin son gününde genel olarak, Arap-Türk ilişkileri, Ortadoğu’da toplum ve devlet, entelektüel ve linguistik ilişkiler, aile, sanat ve drama konularına değinildi.

ATCOSS- 2010’da SDE Uzmanlarından Prof. Dr. Talip Özdeş ve Dr. Kaan Dilek de bildiri sundular. Prof. Özdeş’in sunduğu bildirinin özetle şöyleydi:

İslam’da Asıl Olan Savaş mı?

1980’lerden itibaren Batı ile İslam dünyası arasındaki siyasi ilişkilerde yaşanan gerilim ve çatışmalar, İslam’ın bir savaş dini olup olmadığı konusu ile ilgili yoğun spekülasyon tartışmaların yapılmasına neden olmaktadır.

Bazı çevreler tarafından İslam’ın bir savaş dini olduğunu ispat sadedinde bir taraftan geçmişte ve günümüzde İslam adına yapılan bazı olumsuz örnekler gündeme getirilirken, diğer taraftan Kur’an’ın nüzul asrından sonra teşekkül eden İslamî literatüre, geleneğe, bilim ve disiplinlere müracaat edilerek söz konusu iddiayı destekleyecek deliller aranmaktadır. Nitekim kaynaklara ideolojik ve parçacı bir yaklaşım yapıldığında, söz konusu iddiayı destekleyecek bazı deliller bulmak mümkündür. Ancak, konunun ele alınıp değerlendirilmesinde dinle geleneği, Kur’an’la yorumunu, İslam’ın kendisiyle İslamî olanı birbirinden ayırmak gerekmektedir. Kur’an’ın savaşla ilgili ayetlerinin doğrudan verdiği bilgi ve yönlendirmelerle, örneğin İslam’da cihat ve savaşa dair yazılan birçok eserin verdiği bilgi ve mesajlar tam örtüşmeyebilir, hatta birbirlerine zıt da olabilirler. Örneğin; savaş ve barış konusunda Kur’an’a bütüncül yaklaşan, vahyin inişini insan fitratıyla, tarih ve olaylarla canlı bir ilişki içerisinde anlayan müfessirin yorumu ile ona parçacı ve lafzî yaklaşan, tarih ve olgularla canlı bağlantısını koparan, onu insan fitratı ve olaylarla bağlantılı olarak tedricen inen bir mesaj olarak değil de düz bir metin olarak algılayan müfessirin yorumu aynı olmamaktadır.

Fıkıh, tefsir, hadis, kelam ve tasavvuf gibi yöntem ve sistematığı beşer tarafından oluşturulan İslamî bilim ve disiplinler ne kadar önemli ve değerli olurlarsa olsunlar, İslam’ı anlamada Kur’an’ın önüne geçirildiklerinde, belirli bir yöntem veya formüle göre ulaşılan yorumlar izafi boyuttan çıkarılıp mutlak boyuta yerleştirilmeye çalışıldığında, bu durum birçok yanlış anlama ve uygulamayı beraberinde getirmektedir. Hâlbuki Kur’an’ın kendisiyle beşer tarafından Kur’an’dan çıkarılan bilim ve disiplinler, onlar>

aracılığı ile ulaşılan yorumlar aynı kategoride değerlendirilemezler.

Kur'an'da birbirine zıtmış gibi görünen ayetler, gerçekte insanın yaşadıklarıyla, iç ve dış dünyasına ait çelişkilerin yansıtılmasıyla ilgilidir. Yorumda sırf lafızdan hareket edildiğinde, vahyin muhatap aldığı insan ve toplumun değişken durumları, hayatın kendisi ve olgular dikkate alınmadığında, Kur'an'ın o konu ile ilgili bütün ayetleri siyak-sibak bağlantısı içerisinde bir bütün olarak değerlendirilmediğinde, sanki ayetler arasında çelişki varmış gibi bir telakki ortaya çıkabilir. Nitekim tefsir ve fıkıh usulünün ana konularından biri olan nesh, Kur'an'a ve sünnete böyle bir yöntemle yaklaşılmasının sonucunda hüküm bakımından birbirine zıt gibi görünen ayetlerin arasını telif için gündeme getirilen bir teori olmuştur. Bu teori, geçmişte ve günümüzde İslam'ın bir savaş dini olarak algılanmasında en önemli faktörlerden birini oluşturmaktadır. İslam'da sosyal değişimi yönlendirecek şekilde hükümlerin tedrici bir şekilde gelmesi, ortak noktalara sahip olsalar bile savaş ve barış gibi farklı boyutlu durumlar için farklı hüküm ihtiva eden ayetlerin indirilmiş olması, söz konusu ayetlerin zıtlık ilişkisini esas alan bir mantıkla (nesh mantığı) ele alınıp yorumlanmasına zemin oluşturmuştur. Bu mantıktan hareketle lafızcı ve parçacı bir yöntemle Kur'an'a ve hadislere başvurularak deliller aranmış veya da konu ile ilgili ayet ve hadisler söz konusu mantık doğrultusunda tevil edilme yoluna gidilmiştir. Bugün dini doğru anlama ve İslam'ın asli mesajını insanlığa doğru olarak sunma yolunda yapılması gereken şey, beşer ürünü bilgi ve disiplinlerin, yorum ve geleneklerin vahyi mesajı gölgelemesine

izin vermemektir. Geleneğe sahip çıkmanın yolu, onu mutlaklaştırıp Kur'an'ın önüne geçirmek değil, onun Kur'an merkezli bir bakış açısıyla sürekli bir yenilenme süreci içerisine sokulması; söz konusu süreçte sahih olmayanın sahihten, çürük olanın da sağlamdan ayrılmasıdır.

Dr. Kaan Dilek'in bildirisi ise özetle şöyle:

Şia'da İdeopolitik Bir Tartışma Olarak Din-Devlet İlişkisi

İslam tarihinde Emeviler döneminde yapısal olarak belirginleşen ve Emeviler dönemi sonrası fıkhi, kelami, siyasi yaklaşımıyla Sünni İslam anlayışından farklı olarak gelişen Şiiliğin; başlangıcından bugüne kadar din-devlet ilişkisine yaklaşımı ve din-devlet algısı, bugün yaşadığımız Ortadoğu bölgesinde yükselen bir değer olarak görülen Şiiliğin temel ideolojik, felsefi, siyasi ve iktidar anlayışına dair çözümlemeler için önemle üzerinde durulması gereken konulardır. Şiilik, Sünnilikten farklı olarak, kendi paradigmasının temeli olan imamet anlayışı kapsamında iktidar ve devletle ilgili algısında da Sünnilikten uzak bir yaklaşım sergilemektedir. Bu doğrultuda toplumsal ve siyasi yapılanmalarıyla birlikte, Şii din adamlarının toplumsal ve siyasi refleksleri de farklılık gösterebilmekte ve bu bağlamda üretilen siyasa da sui generis bir nitelik arz etmektedir.

Türkiye'nin de içinde bulunduğu Ortadoğu'da siyasi, stratejik, sosyal, ekonomik ve kültürel açılardan en öne çıkan konulardan biri olan Şiiliğin temel siyasi algısı, din-devlet ilişkisi ve iktidar anlayışına dair görüşleri, Türkiye'nin sınır komşusu olan İran, Irak, Azerbaycan ve Suriye'nin toplumsal ve siyasi kodlarının da temellerini oluşturmaktadır.

Türkiye'nin Müslüman ülkelerden sınır komşularının tamamının Şii iktidara sahip olması (Suriye; İran, Irak ve Azerbaycan Şiiliğinden farklı olarak) ve bölgede yaşayan toplumlar arasında Şiilerin uluslararası ve bölgesel politikalar açısından yükselen bir konumda bulunması, Türkiye için de çeşitli boyutlarıyla Şiilik konusunu gündeme getirmiştir. Türkiye'nin bölgesel politikalarının ekseninde yer alan Irak'ta yaşanan gelişmeler de, Bağdat'ın Şiiler tarafından kontrolü ve Irak'ta bundan sonra Şiilerin geri dönülemez önemli bir politik ve stratejik faktör haline gelmesi Türkiye'nin farklı boyutlarıyla Şiilerle karşı karşıya kaldığını göstermektedir.

Bu bağlamda bildirimizde, Şiiliğin ideopolitik bir tartışma olarak din devlet ilişkisine dair görüşlerinin, bugün tezahür eden toplumsal ve siyasi yansımalarıyla birlikte ele alınması amaçlanmaktadır.

Kongre, kapanış oturumu SDE Başkanı Prof. Dr. Yasin Aktay, Kahire Üniversitesi Medeniyet Araştırmaları Merkezi Başkanı Doç. Dr. Pakinam El-Sharqawy ve Osmangazi Üniversitesi'nden Doç. Dr. Ahmet Uysal'ın sundukları sonuç bildirisi ile son buldu.

Kongrenin ardından konuklar akşam yemeğinde biraraya geldi. Üç gün boyunca Kongrede yoğun bir şekilde çalışan konuklar stres attılar.■

Haber: Feyzan Ece ÇAPA

Foto: Yasemin KÜÇER

Yasin Aktay'ın Açılış Konuşması:

Üniversite içinde sosyal bilimlerin kendine özgü bir tarihi ve sorunları vardır. Doğa bilimlerinden farklı olarak sosyal bilimler doğrudan toplumla, insanla ilgilenmekte olduğu için ilgilendiği insanın milliyeti, cinsiyeti, coğrafyası ve tarihi çok önemli olmaktadır. Sosyal bilimlerde insanlar kendi bilgilerinin hem öznesini hem de nesnesini oluşturmaktadırlar. Herkesin çok iyi bildiği gibi doğa bilimlerinden farklı olarak sosyal bilimlerde insanlar kendileri hakkında ürettikleri bilgiden de etkilenirler. Çünkü kendileri hakkında ürettikleri bilgi ile kendilerini tanımlamakta ve her tanımlama insanı belli bir kalıbın içinde şekillendirici bir etki yapmaktadır. İnsanı tanımlama girişimlerinin ise tamamen bilimsel bir yolunu bulmak çok zordur, çünkü insan hakkındaki her tanımlama aynı zamanda insan hakkında bir projeye dönüşür, insanın ne olduğundan hızla ne olması gerektiğine dair normatif bir ilke için çalışmaya başlar.”

“Sosyal bilimlerin bu yanı ürettiği bilginin de etnosentrik ve tarihsel bir mahiyette kalmaktan kurtulmasını iyice zorlaştırır. Buna rağmen sosyal bilimlerde belli ekoller bu tarihsel ve etnosentrik niteliklerini unutarak sanki tarih-üstü ve evrensel bir bilgi olma iddiasıyla hem kendi toplumu hakkında hem de başka toplumlar hakkında serbestçe çerçeveler çizmeye başlar. Bu noktada batıda ortaya çıkmış bilim disiplinleri bir yandan kendi toplumlarını yücelterek bütün insanlık için bir mükemmel model oldukları iddiasını taşırlar. Diğer yandan da kendilerini merkeze aldıkları bir dünya tasavvuru içinde başka toplumları da kendilerine göre tanımlarlar. Bu yüzden sosyal

bilimlerin bilim keyfiyetini sağlamak diğerlerine nazaran çok daha zordur. Buna rağmen sosyal bilimlerin bir özelliği de kendi üzerinde düşünmek, kendi sınırlarının da farkına varmak ve bu sınırlar üzerinde durmak gibi bir sorumluluğa ve yeteneğe de sahip olmasıdır.”

“Bugün hem Arap dünyasında hem de Türk dünyasında sosyal bilimlerin önemli bir birikime ulaşmış olduğu görülebiliyor. Ancak her iki dünyanın sosyal bilimlerle ilgili müktesebatı birbirinden alabildiğine habersiz görünüyor. Türkiye'nin komşusu ülkelerden Suriye üzerine, Suriye'nin herhangi bir sosyal konusu üzerine herhangi bir bilgi öğrenmek istediğimizde İngilizce veya Fransızca gibi batılı kaynaklara gitmek zorunda kalıyor sosyal bilimcilerimiz. Çünkü Türkiye'de Suriye üzerine Suriye'deki sosyal bilimleri takip edecek kadar kimse Suriye'yi bilmemektedir. Yanıbaşımızdaki bir ülkede, üstelik seksen yıl önce aynı ülkenin toprakları olduğumuz bir memleketin diline iyice uzaklaşmış bulunuyoruz. Bir dile uzaklaşmak o dilin konuşulduğu aleme de uzaklaşmak anlamına geliyor. Muhtemelen aynı şey Suriye'deki, Ürdün'deki sosyal bilimcilerden Türkiye ile ilgilenenler için de doğrudur.”

“Sosyal bilimler alanına giren bütün bilim disiplinleri her şeyden önce birer bilgi disiplini ve bir disiplin olarak her biri kendi ilgi alanlarını da bir şekilde belirlemek durumundadır. Hangi sorunlarla

boğuşacağını, hangi kavramlarla düşüneceğini, hangi konuya el atacağını ve bu esnada hangi tür bilginin doğru veya yanlış sayılacağını kriterlerini de belirleme eğilimine sahiptir. Bu açıdan da düşünüldüğünde, bu bilimlerin büyük çoğunluğu, her şeyden önce Avrupa'da son iki-üç yüz yıl içinde ortaya çıkmış olan bir sanayileşme-kentleşme veya modernleşme-küreselleşme tecrübesinin yarattığı yeni toplumsal ilişkileri yine Batılı bir çerçevede anlamaya veya anlamlandırmaya çalışan disiplinlerdir.”

“Ancak Batılılaşmanın modernleşme üzerinden dünyanın geri kalan kısmına yayılmasıyla birlikte, batıyı merkeze alan düşünme biçimi diğer ülkeler tarafından da bir şekilde içselleştirilmeye başlandı. Bunun anlamı, Batılı bir bağlamda ortaya çıkmış olan özel sorunların bir şekilde bütün dünyanın sorunları gibi düşünülmeye başlanması olmuştur. Bilgi düzenleri, bilim disiplinleri sadece tasvir edici bir işlev yürütmezler. Onlar aynı zamanda dünyayı inşa da ederler. Bu yüzden Batılı bir çerçevede ortaya çıkmış sosyolojik teorilerin hepsinde dünyayı yine Batılı bir bakış açısıyla inşa etme istidadı vardır. Bilgi disiplinlerinin bu yanı esasen çok kolay kaçınılabilecek bir şey değildir. Bilim disiplinlerinin bu yanına Michel Foucault çok iyi ışık tutmuştur.”

“Bu disiplinler Batı'da ortaya çıkmış sorunlarını dünyanın da tamamının sorunları olarak algılarken»



insanlığın tamamını da kendi sorsal çerçevelerine yerleştirirler. Bu akademik çerçeveleri olduğu gibi üzerinde düşünmeden benimsemişimizde bizim kendi sorunlarımızı teşhis etme kabiliyetimiz de yok oluyor. Oysa bu bilim disiplinlerinin belli bir eleştirel süzgeçten geçirilerek ve içerdikleri etnosentrik bakışın etkisi mutlaka hesaba katılarak alınması çok önemlidir. Aksi takdirde doğruya oryantalist bir çerçeveden bakan bu disiplinlerin içinden bizim de kendi kendimize oryantalist bir çerçeveden bakmamız ihtimal değil gerçek haline geliyor. Bugün ne yazık ki sosyal bilim disiplinlerine eleştirel bir bakışı benimsemediğimiz zaman bir tür içselleştirilmiş, benimsenmiş ve özümsemiş oryantalizm sorununu aşamıyoruz. Hem kendimize hem de birbirimize batılı bir disiplin süzgecinden geçerek bakmış oluyoruz.”

“Batılı sosyal bilimin bu kısıtlayıcı yanına aslında birçok batılı düşünür de dikkat çekmiştir. Bu çerçevede özellikle sosyolojinin, tarihin, siyaset biliminin batıyı merkeze alarak yapıyor olmanın yarattığı sorunlar üzerinde durulmuştur. Bu bakış açısının yarattığı ‘eurocentrism’in Batı-dışı ülkelerin kendi sosyal bilimlerini yapmalarının önünde tuhaf bir perde oluşturduğu üzerinde durulmuştur. Bu çerçevede “yerli sosyal bilim tartışmaları” yapılmış ve her toplumun kendi özgünlüğünün farkına vararak ve kendine ait kavramsal çerçeveleri geliştirmesinin genel sosyal bilim çerçevelerine önemli bir katkı yapacağı düşünülmüştür. Kuşkusuz burada çerçeve ve özünü yine korumuş olacaktır, çünkü bir kez teşekkül etmiş olan disiplinin ötesine gitmek için belki de başa dönmek gerekecektir. Oysa yaşanmış tecrübelerin bir daha geri alınamayacağı gerçeğini de göz ardı etmemek gerek. Bu konu kuşkusuz çok daha derin felsefi bir

tartışmayı hak ediyor. Burada bu derinliğe inmeyi sunulacak tebliğlerin içeriklerine bırakıyoruz.”

“Ancak belirtmek gerekir ki, bütün bunlar “neden ATCOSS?” sorusunun belki de derin epistemolojik ve felsefi cevaplarını oluşturuyor. ATCOSS Arap dünyası ile Türk dünyası arasında bir akademik ortam paylaşımı yoluyla bu epistemolojik sorunların aşılmasına ciddi bir zemin oluşturabilir.”

“Bugün dünyanın küreselleşmesinden ve her köşesinin birbirine daha fazla yakınlaşmasından söz ediyoruz. Ulaşım ve iletişim teknolojilerinin hızlandığı bilgi, para, insan ve mal hareketliliği dünyanın bu şekilde algılanmasına yol açıyor. Oysa dünya insanları fiziksel olarak bu kadar yakınlaştırırken belki de zihinsel olarak aynı paralelde yakınlaştırmıyor. Birbirine temas etikçe insanların zihinsel olarak birbirlerine daha fazla kapanmalarını mümkün olabiliyor. Farklı olanı gördükçe onu anlayıp tanımak yerine ona karşı zihinsel olarak insanların kendilerini kapatmaları ve önyargılar veya antipatiler geliştirmeleri de mümkün olabiliyor. Küreselleşme dediğimiz sürecin böyle bir paradoksu var ne yazık ki. Bu paradoksun aşılması o kadar kolay olmuyor, çünkü tam da bilgi denilen şeyin en çok çoğaldığı anda ortaya çıkan bir soruna işaret ediyor. Sosyal bilimcilerin bunun üzerinde ayrı bir dikkatle durmaları ve bu sorunlara eğilmeleri gerek.”

“Neden ATCOSS sorusunun daha pratik cevapları da var. Bugün Türkiye’nin dış politika vizyonu içinde giderek artan Türk-Arap ticari veya kültürel inisiyatiflerin akademik ve bilimsel düzeyde de bir karşılığını bulmaları kaçınılmazdır. Bölge halklarını yüzyıla yakın bir zamandır birbirinden koparmış olan, sınırların vizelerin kalkması suretiyle bir bakıma önemsiz hale

gelmesiyle bölgesel bütünleşmenin her taraf açısından ne kadar güçlendirici bir etki yaptığı daha şimdiden görülmektedir. Yüzyıldır bölgesel ayrılmaya yol açan sınırlar sadece fiziksel sınırlar olarak kalmamış araya çok kalın zihinsel duvarlar da kurmuştur. Bu duvarların bir tarafında Araplar hakkındaki Türk algıları, diğer tarafında Türkler hakkındaki yanlış Arap algıları üretilip çalıştırılmıştır.”

“Bölgesel alışverişin artmasıyla insan etkileşiminin bölge insanının her bakımdan zenginliğini arttırdığı bir gerçektir. Bugün bölgenin 4 ülkesi arasında bir serbest dolaşım anlaşması imzalanmaktayken bu dolaşım serbestliğinin bölgenin toplam ekonomik büyümesine ciddi bir etkisi olduğu hesaplanmaktadır. Ekonomik ve toplumsal düzeyde devam eden bu alışverişin daha kapsamlı bir alana yayılarak akademisyenler arasında da sürdürülmesi çok önem kazanıyor.”

“Doğrusu bu ilişkilerin akademiye ayrıca ilgilendiren bir başka yanına da değinmek gerekiyor. Akademik dünya, yani üniversite hayatı bilhassa evrensel bilgi arayışının belirlemiş olduğu bir faaliyetle belirlenir. Yerellik ve evrensellik arasındaki gerilim de bu gerilimin çözümü de bu arayışlar esnasında teşhis edilebilir.”

“Üç gün sürecek olan ATCOSS’a bildirileriyle katılan değerli bilim adamlarının katkıları bu açıdan eşsiz öneme sahiptir. Geleneksel hale getirmeyi planladığımız bu kongreye değerli katkılarınızdan dolayı çok teşekkür ederiz. ATCOSS’un Arap-Türk halklarının kaynaşmasına ve bilimsel-entelektüel üretimin bu kaynaşma yoluyla daha da artmasına vesile olmasını ve başarılı geçmesini diliyorum, tekrar teşekkür ediyorum.”



*Prof. Dr. Birol AKGÜN**

Türk dış politikasında son yıllarda gözlenen komşu ülkelerle yakınlaşma ve entegrasyon çabaları, uluslararası politikada aktif rol alma arayışları ve kriz bölgelerinde proaktif diplomasi yoluyla çatışmaların önlenmesi yaklaşımı hiç olmadığı kadar Türkiye'yi 2010 yılında dünya gündemine taşımıştır. Türk dış politikasında 2010 yılına damgasını vuran belli başlı bazı gelişmeler şunlardır:

Türkiye ve Brezilya İran'ı Nükleer Yakıt Takasına İkna Etti (17 Mayıs): Nükleer faaliyetleri nedeniyle BM Güvenlik Konseyi üyeleriyle sorun yaşayan ve ABD ve İsrail tarafından savaşla tehdit edilen

İran, Türkiye'nin aktif çabaları ve Brezilya'nın desteği ile nükleer yakıt takasını kabul ettiğini ve müzakerelere hazır olduğunu Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan, Brezilya Devlet Başkanı Lula da Silva ve İran Cumhurbaşkanı Ahmedinejad'ın iştirakiyle gerçekleştirilen Üçlü Zirve'nin ardından tüm dünyaya ilan etti. Bu deklarasyona rağmen ABD tarafından hazırlanan ve Güvenlik Konseyinin beş daimi üyesince de desteklenen İran'a ağırlaştırılmış yeni yaptırımlar uygulanmasını öngören karar tasarısına Türkiye ve Brezilya Güvenlik Konseyi'nde hayır oyu kullandılar.

İsrail'in Mavi Marmara Saldırı-

sı (31 Mayıs): İHH öncülüğünde organize edilen ve abluka altında bulunan Gazze'ye insani yardım götüren altı parçalık filonun öncü gemisi olan Mavi Marmara'ya karşı İsrail ordusu tarafından Akdenizin uluslararası sularında gece yarısı askeri operasyon düzenlendi. Saldırı da sekizi Türk olmak üzere dokuz yardım gönüllüsü öldürüldü. Türkiye İsrail'e ultimatom vererek tüm gönüllülerin 24 saat içinde iadesini istedi ve cenaze ve yaralıları kurulan hava köprüsüyle Türkiye'ye nakledildi. BM Güvenlik konseyi acilen toplanarak İsrail'i kınadı ve olayın soruşturulması için komisyon kuruldu. Ayrıca olay Türkiye'nin çağrısıyla olağanüstü toplanan NATO ve İKÖ tarafından>>

da kınandı. Türkiye'nin kararlı tutumu son yıllarda Ankara'nın gösterdiği en önemli devlet refleksi olarak okundu.

Türkiye'nin Latin Amerika Açılımı: Türkiye 2010 yılında Latin Amerika ülkelerine açıldı. Başta bölgenin en önemli ülkelerinden biri olan Brezilya olmak üzere karşılıklı olarak üst düzey ziyaretlere gerçekleştirildi. Bu çerçevede Başbakan Erdoğan 26-30 Mayıs tarihlerinde Latin Amerika turuna çıktı. Daha sonra Brezilya ve Meksika gibi ülkelere Ankara'ya resmi temaslar gerçekleştirildi ve Brezilya ile Stratejik İşbirliği Antlaşması imzalandı.

İstanbul'da AİGK Zirvesi yapıldı (6-7 Haziran): Asya'daki 20 ülkenin üye olduğu ve içlerinde Çin, Hindistan, İran ve İsrail gibi farklı ülkelerin de yer aldığı Asya'da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı (AİGK/CICA) zirvesi gerçekleştirildi. Türkiye iki yıllığına kuruluşun başkanlığını Kazakistan'dan devraldı. AİGK sayesinde Türkiye ilk kez çok Asya ülkesi ile örgütsel bağ kurma fırsatı yakaladı.

Türkiye, Suriye, Lübnan ve Ürdün arasında "Dörtlü İşbirliği" meka-

nizması kuruldu (9-10 Haziran): Türkiye ile Arap Ligi arasında 2007 yılında tesis edilen Türk-Arap İşbirliği Forumuna (TAF) 16 dışişleri bakanı katıldı. Zirve sırasında dört ülke arasında serbest ticaret alanı oluşturulması ve üst düzey stratejik konsey kurulması kararlaştırıldı. Bu antlaşma uluslararası alanda Türkiye'nin Ortadoğu ülkeleri ile yeni bir entegrasyon süreci başlattığı şeklinde yorumlandı.

Başbakan Erdoğan G-20 toplantısına katıldı (27 Haziran): İlk kez küresel mali krizin patlak verdiği 2008 yılında toplanan G-20 toplantısının Toronto'daki zirvesine katılan Erdoğan ABD başkanı Obama ile kritik bir görüşme yaparak, İran'a yaptırım kararı dolayısıyla gerilen ikili ilişkilerin yeniden güçlendirilmesi konusunda işbirliği yapma kararına vardılar. ABD PKK konusunda Türkiye'ye destek sözü verdi.

Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesi İstanbul'da yapıldı (15 Eylül): Zirve Toplantısı Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül'ün ev sahipliğinde yapıldı ve beş ülke katıldı.

Birleşmiş Milletlerin 65'inci Genel Kurul görüşmelerine Cumhurbaş-

kanı Abdullah Gül katıldı (23-30 Eylül): Türkiye'nin geçici üye sıfatıyla yer aldığı BM Güvenlik Konseyinin dönem başkanlığına rastlayan genel kurul toplantıları sırasında Cumhurbaşkanı Gül'ün başkanlığında kritik toplantılar yapıldı. Bunlar arasında en önemlilerinden biri olan Binyıl Kalkınma Hedeflerine ilişkin Zirve'ye Gül hitap etmiş ve ayrıca anılan Zirve kapsamında düzenlenen Yuvarlak Masa toplantılarından "Yoksulluk, Açlık ve Cinsiyet Eşitliği Alanlarındaki Sorunlarla Mücadele" temalı olanının eş-Başkanlığını yürütmüştür. Gül zirve sırasında pek çok ülkenin devlet başkanı ile de ikili temaslarda bulunmuştur.

Özetle, Türkiye her alanda diplomatik bir aktör haline gelmiştir. Bu çerçevede Balkanlarda Türkiye'nin aktif çabaları sonrasında Sırbistan ve Bosna Hersek arasındaki sorunlar çözülerek elçi değişimi gerçekleştirilmiş; Irak'ta yapılan seçimlerin ardından uzun süre kurulamayan koalisyon hükümetinin kuruluşunda Türkiye defalarca devreye girmiş; Kuzey'deki Bölgesel Yönetim ile de ilişkiler derinleştirilmiştir.■

**Uluslararası İlişkiler Programı
Koordinatörlüğü**





Türkiye, 2010 yılında iç politika açısından oldukça yoğun bir tartışma süreci yaşadı. Bir kısmını seçerek almanın bu ortamı tam kapsayıcı bir biçimde yansıtmayacağı açık. Ancak tartışmaları özet bir biçimde yansıtmaya çalıştık.

Doç. Dr. Yusuf TEKİN*

Anayasa değişikliği süreci

Yılın üzerinde en çok tartışılan konularından birisi, geçirdiği onca değişikliğe rağmen halen çokça eleştiri konusu olan 1982 Anayasasının bazı maddelerinde gerçekleştirilen değişiklikler oldu. Adalet ve Kalkınma Partisi tarafından hazırlanan metin 22 Mart günü muhalefet partilerinden randevu alınarak kendilerine sunuldu. Bu süreçte bazı siyasi partiler nezaket ve sorumluluk çerçevesinde Ak Parti sözcüleri ile görüşürken, bazı siyasi partiler ise bu değişikliğe karşı olmaları hasebiyle iktidar partisi yetkilileriyle görüşmeyeceklerini deklare ettiler. Bu süreç anayasa değişikliği maratonunun oldukça sıkıntılı geçeceğini de ortaya koydu. Nitekim, TBMM içinde iktidar partisine hiç-

bir siyasi partiden destek gelmedi. 5 Nisan'da TBMM Başkanlığı'na sunulan metin üzerinde önce tek-lifin altında imzası bulunanlar arasında Meclis Başkanı Mehmet Ali Şahin'in de bulunduğu yönünde eleştirilerle tartışılmaya başlandı. İzleyen günlerde hem Anayasa Komisyonunda ve hem de Genel Kurul'da paket hakkında hararetli tartışma ve oylamalar gerçekleştirildi. Nihayet 7 Mayıs 2010 tarihinde paket üzerindeki oylamalar tamamlandı ve paket 336 oy ile kabul edilerek onaylanıp, referanduma sunulmak üzere Resmi Gazete'ye gönderildi. CHP yönetimi, değişiklik paketini hem esas ve hem de içerik yönünden anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'ne taşıdı.

Kamuoyu bu kez iki ayrı konuyu

merakla başlamaya başladı. Önce Anayasa Mahkemesi'nin bu konuda vereceği karar. Akabinde de eğer Yüksek Mahkeme onay verirse, referandumun ne zaman yapılacağı. Çünkü 3 Mart 2010 tarihinde TBMM 3376 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkındaki Kanun'un 2. Maddesinde bir değişiklik yapmış ve referandum süresini 120 günden 60 güne indirmişti. Anayasadaki seçim kanunlarında yapılan değişikliklerin bir yıl içerisinde yapılacak değişikliklerde uygulanamayacağı hükmünün referandum için geçerli olup olmadığı kamuoyunda uzun süre tartışıldı. Sonuçta YSK referandumun 12 Eylül 2010 tarihinde yapılmasına karar verdi.

Tartışmanın ikinci boyutu olan Ana- ➤

yasa Mahkemesi'nin kararı ise referandum sürecini etkilemeyecek bir içerikte çıktı. Her ne kadar Mahkeme esasa girerek karar verse ve bazı hükümleri iptal etse de; değişiklik paketinin genel çerçevesini etkilemeyecek nitelikte bir karar olması Yüksek Mahkeme'nin yetki aşımında bulunduğu yöndeki tartışmaların gözardı edilmesini de sağladı. Sonuçta Türkiye referandum sürecine girdi.

Türkiye'nin Altıncı Referandumu

Anayasa değişikliği için Yüksek Seçim Kurulu oldukça ilginç bir tarihi belirledi. 12 Eylül 1980 askeri darbesinin 30. Yıl dönümünü içinde darbecilerin yargılanmasını engelleyen Anayasa hükmünün kaldırılmasının da bulunduğu değişiklik için referandum tarihi olarak belirledi. Bu gelişmeler sonrasında aralarında Anayasa Mahkemesi, HSYK ve askeri yargının yeniden düzenlendiği, başta sendikal özgürlükler olmak üzere temel hak ve hürriyetlerle ilgili kısmi iyileştirmelerin yapıldığı, 12 Eylül darbecilerine yargı yolunun açıldığı, darbe girişimlerinin sivil yargıda yargılanma yolunun açıldığı gibi çok önemli hükümlerin de bulunduğu paket referanduma sunuldu. Referandumda genel olarak Ege ve Akdeniz kıyıları ile Trakya illerinde "Hayır", geri kalan illerin tamamında ve özellikle de Doğu ve Güneydoğu illerinde çok yüksek oranda "Evet" oyları ile sonuçlandı. Türkiye genelinde halkın yaklaşık % 58'i "Evet", yaklaşık % 42'si "Hayır" yönünde oy kullandı.

CHP İçinde Yaşananlar

7 Mayıs tarihinde TBMM'de anayasa değişikliğinin kabul edilmesinden hemen sonra Türkiye'de siyaset gündemini birdenbire değiştiren bir olay yaşandı. Anamuhalefet partisi CHP'nin genel Başkan

Deniz Baykal 10 Mayıs günü düzenlediği bir basın toplantısıyla hakkında internet sitelerine düşen bir kaset nedeniyle istifa ettiğini açıkladı. Siyaset gündemi ve kamuoyunun tartışma seyri aniden referandumdan CHP içinde yaşananlara kaydı. 22 Mayıs günü CHP'nin genel seçim gündemli olağanüstü kurultayı toplandı. Kurultaya damgasını vuran olay Deniz Baykal ile yıllarca en yakın çalıştığı kişi olan ve parti örgütünün en etkin ismi olduğu iddia edilen Önder Sav arasında yaşanan olaylar oldu. Karşılıklı olarak iki siyasetçinin birbirine yönelik itham ve suçlamaları süreci önemli ölçüde etkiledi. Tartışmalar sonrasında Sav'ın desteklediği ve cesaretlendirdiği Kemal Kılıçdaroğlu tek aday olarak kurultaya katıldı ve CHP'nin yeni Genel Başkanı oldu.

Kılıçdaroğlu'nun genel başkan seçilmesi CHP içindeki tartışmaları sona erdirmeye yetmedi. Bu kez yargıya intikal eden bir tüzük tartışması kamuoyunun gündemini işgal etti. Sonuçta 18 Aralık günü yeni bir kurultay toplanması kararlaştırıldı. Bu kez gündeminde genel başkan seçiminin olmadığı sadece parti meclisi seçimlerinin yeni tüzüğe göre yeniden yapıldığı bir kurultay yaşandı. Kurultay sonrasında Kılıçdaroğlu'nun kendisi dışında kimsenin müdahale edemeyeceği ve tamamen kendi iradesi doğrultusunda hareket edecek yeni bir parti meclisinin oluştuğu yorumları ağırlıklı olarak yapılmaya başlandı.

Ergenekon Süreci

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Türkiye Cumhuriyeti'nde kaos ortamı yaratarak askeri darbe-yer zemin hazırlamak amacı ile suikastlar düzenleyen bir silahlı teşkilat olduğu Ergenekon oluşumuna yönelik 2007 yılında başlatılan soruşturma neticesinde açılan dava da 2010 yılının üzerinde

çok konuşulan konularından birisi oldu. Soruşturma kapsamında değerlendirilen Danıştay saldırısı başta olmak üzere tüm olaylarla ilgili yeni veriler, dava ile ilişkilendirilen yeni kamu görevlilerinin ortaya çıkması ve HSYK gibi bazı kamu kurumlarının bu kişilere yönelik koruyucu tavırları geride bırakmakta olduğumuz yılda çokça konuşuldu. Soruşturma ve dava kapsamında altı çizilmesi gereken son nokta, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan zanlılar hakkındaki tutukluluk süresinin uzamasının yankılandırılmasıdır. Yeni yasama yılının açış konuşmasında Cumhurbaşkanı Gül tarafından dile getirilen bu husus Kasım ayında yayınlanan AB İlerleme Raporu'nda da şu cümlelerle yer aldı: "Ancak, tüm şüpheliler için adli garantiler konusunda kaygılar vardır. Tutukluluk süreleri kaygı vericidir. Şüphelilerin yakalanmaları ile iddianamelerin mahkemeye sunulması arasında yaşanan zaman farkı etkin adli güvenceler konusundaki kaygıları arttırmaktadır". İlerleme Raporu'nda



ayrıca Ergenekon sürecinin Türkiye'nin demokratik kurumlarının düzgün işleyişine güveni güçlendirmek için önemli bir fırsat olduğu da ifade edildi.

Demokratik Açılım Süreci

2010 yılının en çok tartışılan başlıklarından birisi demokratik açılım süreci ismiyle kamuoyuna mal olan süreçtir. Ana hatlarıyla Kürt kökenli vatandaşların kimlik ve ayrımcılık odaklı eleştirilerini ortadan kaldırmayı hedefleyen bu süreçte hükümet kendisinden beklenen somut adımları atmak hususunda oldukça kararsız bir tutum sergiledi. Kamuoyunu heyecanlandıran açılım süreci kısmi bir yavaşlama sürecine girdi. Referandum süreci, muhalefetin vatan hainliği vurgusuna kadar varan eleştirilerinin hükümeti gerekli adımlar atmak hususunda kararsızlığa iten etkenler olarak sayılabilir. Süreçte önemli bir etken de BDP'nin başlattığı iki dil tartışmaları ile Demokratik Toplum Kongresi tarafından gündeme getirilen federal ya da özerk bölge tartışmaları oldu. Hükümet Kürtler adına siyaset yapan bu grupları süreci baltalamakla itham ederken, bu gruplar da hükümeti ge-

rekli adımları atmamakla suçladılar.

Başörtüsü Tartışmaları

Şüphesiz geride bıraktığımız yıla damga vuran önemli tartışmalardan bir tanesi de başörtüsü tartışmaları oldu. 12 Eylül 1980 sonrasında en hararetli tartışma konusu 2010 yılında da tartışılmaya devam etti. Tartışmayı hararetlendiren çıkış CHP'den ve Kılıçdaroğlu'ndan geldi. Yeni Genel Başkan referandum sürecinde üniversitelerde başörtüsü sorununun çözümüne katkıda bulunabileceklerini ima eden bir açıklama yaptı. Her ne kadar çok kısa bir süre sonra bu sözlerini yalanlayacak tarzda gelişmeler olduysa da CHP'nin bu konuda tutum değişikliğine gidebileceğine dair işaret olarak algılandı. Akabinde İstanbul'da asılan bir afiş bu konudaki tüm iyi niyet beklentilerini sona erdirdi. Referandum sonrasında da üniversitelerde başörtüsüne ilişkin tartışmalar ivme kazanarak devam etti. YÖK'ün üniversite rektörlüklerine gönderdiği ve zımnî olarak başörtüsünü serbest bırakan uygulamalar öneren yazısı bu tartışmaları farklı bir boyuta taşıdı.

KPSS'de Kopya İddiaları

2010 yılının çok konuşulan önemli olaylarından birisi de 10-11 Temmuz tarihlerinde yapılan Kamu Personeli Seçme Sınavı'nda (KPSS) kopya çekildiği iddialarıdır. Önceki yıllarda yapılan sınavlarda tüm soruları doğru cevaplayan hiçbir aday çıkmazken, bu yılki sınavda 350 kişinin tüm soruları doğru cevaplayarak tam puan alması üzerine başlayan tartışma ve iddialar yoğun bir biçimde gündemimizi işgal etti. Tartışmalar üzerine önce soruşturma başlatıldı ve sınavda kopya çekildiği bizzat YÖK ve ÖSYM tarafından kabul edildi. Bu tartışma esnasında ÖSYM'de çalışanların mal varlığından YÖK'ün tasfiye edilmesine değin bir dizi eleştiri ve öneri dile

getirildi. Sonuçta ÖSYM Başkanı görevinden istifa etti ve YÖK de KPSS'deki Eğitim Bilimleri Testi'ni iptal ederek, bu testin yeniden yapılması kararını verdi. Milli Eğitim Bakanlığı da bu sınavın sonuçlarına göre yapması gereken atamaları, sınavın yenilenmesi sürecinin sonuna erteledi. Ertelenen sınav YÖK'ün yoğun güvenlik önlemleri altında yeniden yapıldı. Ancak YÖK sistemi hakkındaki tartışmalar 2010 yılındaki sınavlara ilişkin tartışmalar ve başörtüsü ekseni eleştiriler sayesinde arttı, önümüzdeki yılın da önemli gündem maddelerinden birisi olmaya aday oldu.

Üniversiteler ve Öğrenci Olayları

2010 yılı içerisinde altı çizilmesi gereken bir diğer olay özellikle Aralık ayında artan öğrenci olayları ve bu olaylarda polisin tavrıdır. Birçok kişi tarafından yeni bir 27 Mayıs provası olarak tanımlanan bu olaylar yılın son ayının en yoğun tartışma konusu oldu. Başbakan Erdoğan'ın tüm rektörler ve YÖK yöneticileri ile yaptığı bir toplantıyı protesto etmek isteyen bir grup öğrencinin İstanbul'a alınmaması ile başlayan öğrenci olayları, güvenliği sağlamaya çalışan polisin müdahalesi ile farklı bir boyut kazandı. Tartışmada polisin tutumu üzerinden yoğun bir eleştiri sürece başladı. İzleyen günlerde Burhan Kuzu'nun SBF'deki bir panele konuşmacı olarak davet edilmesi, ancak öğrencilerin yumurtalı eylemleri nedeniyle konuşmasını yapamaması yoğun bir biçimde tartışıldı. Ayrıca YÖK Başkanının "Politikacılar da bugünlerde üniversitelere gitmesinler" sözleri de tartışmaya farklı bir boyut kattı. Bu süreç de hem YÖK ve üniversiteleri ve hem de üniversitelerde güvenliği sağlayan polisi ülkenin son günlerinde önemli bir tartışmanın figürü haline getirdi.■

*İç Politika ve Demokratikleşme
Programı Koordinatörlüğü*





IMF'siz de oluyormuş

Türkiye kuruluşunda yer aldığı IMF ile geçmişten bugüne toplam 19 istikrar programı anlaşması yapmış, birçoğunu ekonomik ve siyasal nedenlerden dolayı tamamlamamış ve 2001 krizinden sonra başarılı bir şekilde uygulanan 18. anlaşmasının hemen ardından yapılan 19. stand-by düzenlemesinin süresi Mayıs 2008'de bitmiştir. 2008 yılında Amerikan konut piyasalarındaki balonların patlamasıyla başlayan finansal krizin dünyanın en büyük ekonomisini derinden etkilemesi ve bu süreçten diğer gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ekonominin hissetmesi, Türkiye'nin IMF ile yeni bir anlaşma yapması gerektiği tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Başta TÜSİAD olmak üzere politika yapım sürecinde etkili birçok çevrenin hükümete IMF ile anlaşma yapması yönünde baskılarını 2009 yılı sonlarına doğru artırmış-

tır. Hükümet, bir taraftan IMF ile görüşmelere devam ederken, diğer taraftan IMF'in her istediği öneriyi kabul edemeyeceğini ve bunun dünyanın sonu olmayacağını belirterek tartışmaları zamana yaymıştır. Aldığı önlemlerle krizin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmayı başaran Türkiye, göstergelerin iyileşme sinyalleri göstermesi üzerine, Mart 2010'da IMF ile stand by görüşmelerine son verdiğini açıklamıştır. 2010 yılındaki performansı ile dünyanın sayılı ülkeleri arasına girmesi, IMF ile anlaşma yapılmasını isteyen çevreler tarafından da takdirle itiraf edilmiştir. Hükümet, bu süreçte özellikle beklentilerin yönetimi noktasında oldukça iyi bir sınav vermiştir.

Mali Kural 2012'ye kaldı

IMF ile yollarını ayıran Türkiye, harcama, gelir, bütçe açığı, faiz dışı denge gibi temel ekonomik

göstergelere orta ve uzun dönemde belirli hedefler veya sınırlamalar belirleyerek sürdürebilir bir maliye politikasının oluşturulmasının yasal olarak düzenlenmesi anlamına gelen mali kuralı yürürlüğe koyacağını ilan etmiştir. Özellikle bütçe veya kamu borcuna ilişkin göstergelere sınırlamalar getirerek mali disiplinin elden bırakılmadığı yönünde güçlü bir mesaj vermesi ve inandırıcılığın artması açısından önemlidir. TBMM Plan Bütçe Komisyonu'nda kabul edilerek, Genel Kurul'da görüşülmeye bekleyen Mali Kural Yasa Tasarısı'nda bütçe açığının GSYH'ya oranı hedefini yüzde 1 olarak belirlenmiş olması, IMF'den daha sıkı bir yapı öngördüğü tartışmalarına yol açmış ve icracı bakanlıklar tarafından yoğun eleştirilere yol açmıştır. Genel seçimlerin 2011'de yapılacak olmasının da etkisiyle olsa gerek, Mali Kural'ın 2012'de uygulamaya konulacağı belirtilmiştir.

Orta Vadeli Program ile yola devam

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, her yıl, üç yıllık perspektifle Orta Vadeli Program (OVP) hazırlanmasını öngörmektedir. Birinci OVP, ekonomik politikalara ilişkin belirsizliği kısa sürede ortadan kaldırarak üretim sektörlerinin, dış piyasaların, tüketicilerin ve yatırımcıların güvenini tesis etmek ve ekonominin hızlı bir şekilde canlanmasına katkı sağlamak için önce 2010-2012 dönemini kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Türkiye'nin krizden çıkış stratejisini ilan eden ve ekonomik birimlerin önüne orta vadeli bir çerçeve koyan OVP, Ekim 2010 yılında 2010-2013 dönemini kapsayacak şekilde yeniden revize edilmiştir.

Program'ın özelliği IMF'den bağımsız bir şekilde ve herhangi bir dayatma olmadan ekonomi bürokratlarının hazırladığı yerli bir program olup, büyüme ve üretim ön planda tutulmaya çalışılmıştır. Mali Kural ilk hazırlanan OVP'de öngörülmüştü. Ancak Hükümet, mali disiplini elden bırakmadığını göstermek için OVP ile orta vadede bir dizi yapısal önlem öngörmektedir.

Avrupa Ekonomileri Dökülüyor

ABD'de başlayan küresel finansal kriz, başta OECD ülkeleri olmak üzere bir çok gelişmiş ülkeyi derinden etkilemiştir. Krizin Avro Bölgesindeki artçı etkileri ise, Mart ayı içinde Yunanistan'ın %12'lere varan (Maastricht kriteri %3) bütçe açıklarına ve çok yüksek kamu borç rasyosuna ilişkin verilerin açıklanması ile ortaya çıkmıştır. Mayıs ayında, Yunanistan, IMF ve AB'in birlikte denetimini öngören bir yapı içerisinde yapısal reformlar içeren 110 milyar Avro tutarındaki bir istikrar programı uygulama koydu. Eylül ayında İrlanda'nın benzer makroekonomik sorunlar yaşadığı ve iflasın eşiğinde olduğu ortaya çıktı. Kasım ayında ise, İrlanda'ya IMF ve AB'nin ortaklaşa çalışması sonucu 85 milyar Avro'luk bir destek sağlandı. Yılın son günlerinde İspanya ekonomisine ilişkin endişeler yüksek sesle dile getirilmeye başlandı. Görünen o ki, Avro Bölgesinden Portekiz ve İtalya'nın, hatta Fransa ve Belçika'nın benzer sorunlar yaşadığı ifade edilmektedir. Avrupa Birliği'nde ve özellikle de Avro Bölgesindeki bu krizler ve ardından uygulanan istikrar programları toplam talebi daraltıcı önlemler içermekte olup, ihracatının neredeyse %50'sini bu bölgeye yapan Türkiye için zor günlerin habercisi niteli-

ğindedir.

Küresel Kriz Ortamında Göz Kamaştıran Performans

Ekonomik büyüme, yılın ilk üç çeyreğinde sırasıyla yüzde 11,8, 10,2 ve 5,5 büyümüştür. Bu büyüme oranlarına rağmen, işsizlikteki gerileme sınırlı olmuş ve eylül döneminde geçen yılın aynı dönemine göre 2,1 puan düşerek yüzde 11,3'e gerilemiştir. Yıl içinde temel enflasyon göstergeleri istikrarlı düşüş eğilimini sürdürmüş ve bu yıl da tek haneli rakamlarda seyretmiştir. İhracatta ise, 2009'da dış pazarlardaki daralmanın olumsuz etkisiyle görülen gerileme, 2010'da yerini artış trendine bırakmıştır. Öte yandan, cari açık Türkiye ekonomisinde risk unsuru olmaya devam etmektedir. Yılın ilk on ayında 36 milyar dolara dayanan açığı artışı nedenleri, iç talebe dayalı büyüme, Türk Lirasının değerlendirilmesi ve üretimdeki toparlanmayla birlikte ithal ara malı ve enerji ihtiyacı olarak sıralanmaktadır. Birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkenin henüz küresel krizin etkisinden çıkamadığı bir ortamda, Türkiye'nin ekonomik performansı dikkatlerin üzerine çevrilmesine yol açmaktadır.■

Ekonomi Programı Koordinatörlüğü





A)Ulusal Güvenlik

MİT Müsteşarı: MİT Müsteşarlığı görevine, yaş haddinden emekliye ayrılan Emre Taner'in yerine Mayıs 2010'da MİT Müsteşar Yardımcısı Dr. Hakan Fidan atandı. Fidan, Cumhuriyet tarihinin en geç MİT Müsteşarı oldu.

Gediktepe ve Hantepe Karakol Baskınları: Hakkâri Gediktepe (19 Haziran) ve Hantepe (20 Temmuz) karakollarına bir grup PKK'lı tarafından yapılan baskınlarında 20'ye yakın asker şehit düştü. Saldırıların meydana geliş şekli, saldırı öncesi istihbarat, Heron görüntüleri ve saldırı sonrası olay yerine müdahalede yaşanan ciddi ihmal ve eksiklikler uzun süre gündemi meşgul etti.

Hatay Dört Yol Olayları: Hatay'ın Dört yol ilçesinde 27 Temmuz günü, görev devir teslimi sırasında polis aracına sahte plakalı bir otomobilden uzun namlulu silahlarla ateş açıldı. Olayda 4 polis memuru şehit oldu.

Eylemsizlik Kararı (Referandum Öncesi ve Sonrası): PKK, referandum sürecine ilişkin olarak, "1 Haziran'dan itibaren aktif savunma pozisyonunda olan güçlerini pasif savunma pozisyonuna çektiğini ve 31 Ekim'e kadar PKK güçlerinin herhangi bir eylem yapmayacağını" bildirdi. Referandum sonrasında ise eylemsizlik kararının Haziran 2011'de yapı-

lacak genel seçimlerine kadar uzatıldığı belirtildi.

Taksim'de Canlı Bomba Saldırısı: 31 Ekim'de İstanbul Taksim'de Çevik Kuvvet ekibine yönelik bombalı intihar saldırısı düzenlendi. Saldırıda intihar eylemcisi ölürken, 17'si vatandaş, 15'i polis 32 kişi yaralandı. 23 kişi ayakta tedavi edilerek taburcu oldu. Saldırını PKK içindeki TAK olarak bilinen bir örgüt üstlendi.

Profesyonel Ordu: Orgeneral İlker Başbuğ'un Kara Kuvvetleri Komutanlığı döneminde başlatılan 1'i Jandarma'ya 5'i Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı 6 Komando Tugayı'nın profesyonelleştirilmesi süreci Ağustos ayında tamamlandı. Diğer taraftan sınırların güvenliğini sağlamak üzere, profesyonel Özel Sınır Birlikleri'nin kurulması çalışmaları başlatıldı. Bölgeye gidecek askerler uzman er statüsünde görev yapacak. Bu birlik, terör örgütü PKK ile etkin mücadelede edebilecek bilgi, eğitim, yetenek ve donanımına sahip olacak.

Milli Güvenlik Siyaset Belgesi (Kırmızı Kitap): Yeni MGSB, 22 Kasım'da Bakanlar Kurulu'nda kabul edildi. Yeni belge ile iç ve dış tehdit algılamalarında önemli değişiklikler yapıldı. Belgeye göre artık İran, Irak, Suriye, Rusya ve Yunanistan dış tehdit unsurları olarak görülmemektedir. Benzer şekilde irtica da artık tehdit olarak değerlendirilme-

yecek ancak radikal dini yapılanmalar yakın takip altında bulundurulacak.

Kürtlere Özerklik Mesajı: 20 Ağustos'ta Öcalan, "Kürtlerin çözüm projesi" dediği demokratik özerklik projesinin siyasi, hukuki, ekonomik, kültürel, öz savunma ve diplomasi boyutlarını açıkladı. Öcalan, "Kürtler ibadet eder gibi demokratik özerklik üzerinde çalışmalı" ifadelerini kullandı.

KCK Davası: KCK davası 18 Ekim'de Diyarbakır'da başladı. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı'nca hazırlanan 7 bin 578 sayfalık iddianamede, 103'ü tutuklu 151 sanık hakkında TCK'nın "devletin birliğini ve bütünlüğünü bozma", "terör örgütü üyesi ve yöneticisi olma", "terör örgütüne yardım ve yataklık etme" suçlarından 15 yıl ile ağırlaştırılmış müebbet arasında değişen hapis cezaları isteniyor.

Balyoz Davası: "Balyoz Darbe Planı" iddialarına ilişkin eski Hava Kuvvetleri Komutanı emekli Orgeneral Halil İbrahim Fırtına, eski Deniz Kuvvetleri Komutanı emekli Oramiral Özden Örnek ve eski 1. Ordu Komutanı emekli Orgeneral Çetin Doğan'ın da aralarında bulunduğu 196 sanığın yargılanmasına 14 Aralık'ta başlandı. Avukatların yaptığı redd-i hakim talebine 11. Ağır Ceza Mahkemesi'nin bakması kararlaştırılırken, duruşma 28 Aralık tarihine ertelendi.

YAŞ Kararları: Ağustos ayında bugüne

kadarki en kritik YAŞ süreci yaşandı. Hükümet, adları Ergenekon ve Balyoz darbe planlarında geçen, haklarında adli dava süreci başlatılan komutanların terfi ve atamalarına ilişkin kararlı bir duruş sergiledi.

AYİM Kararı: Hükümet, Milli Savunma ve İçişleri Bakanları vasıtasıyla, YAŞ'ta emekliye ayıramadıkları Balyoz davası sanıkları Tümgeneral Halil Helvacıoğlu, Tümgeneral Gürbüz Kaya ve Tuğamiral Abdullah Gavremoğlu'nu açığa aldı. Askeri Yüksek İdari Mahkemesi (AYİM) generallerin itirazını önce reddetti ve açığa alma işlemini hukuka uygun buldu. AYİM 24 Aralık'taki kararında ise generaller lehine karar vererek açığa alınma işlemlerine rağmen bir üst rütbeye terfi ettirilmelerini öngören tartışmalı bir karara imza attı.

Yeni Silah Kanunu: TBMM Silah Alt Komisyonu, silah lobilerinin isteği doğrultusunda silah bulundurma yaşını 18'e indirdi. Tasarı Meclis'ten geçerse isteyen en fazla beş silah ruhsatı alabilecek, bu silahların ikisini de üstünde taşıyabilecek. Ayrıca, silah almak için artık tam teşekküllü hastaneden heyet raporu da gerekmeyecek. Eski sabıkalılara silahlanma izni verilecek. İnternette de silah reklamı yapılabilir.

B) Uluslararası Güvenlik

Çin Füze Denemesi: 11 Ocak'ta karadan havaya başarılı bir füze denemesi yapan Çin, ABD'nin Tayvan'a silah satmasına karşı çıktı. Pekin yönetimi, Washington'un Taipei Yönetimi ile her türlü resmi teması kesmesini istedi. Çin'in yaptığı füze denemesinin, ABD'nin Tayvan'a satmayı kararlaştırdığı silah kararının ardından gelmesi dikkat çekti.

Hamas Liderinin Öldürüldü: Hamas'ın askeri kanat lideri Mahmud El Mebhü, 20 Ocak günü Dubai'de kaldığı otelde Mossad ajanları tarafından öldürüldü. Ajanların Avustralya, İngiltere vb. ülkelerinin pasaportlarını sahte bir şekilde kullanarak ülkeye giriş çıkış yaptıkları belirlendi. Adı geçen ülkeler bu olay ve ülkelerinin pasaportlarının yasadışı kullanımı nedeniyle İsrail'i sert bir şekilde kınadılar.

Nükleer Güvenlik Zirvesi: 47 ülke liderinin katıldığı, nükleer güvenlik, nükleer te-

rörizm tehdidi ve dünya genelindeki nükleer materyallerin güvence altına alınması konularının ele alındığı Nükleer Güvenlik Zirvesi 12-13 Nisan'da Washington'da gerçekleşti. Obama, zirvenin ardından düzenlediği basın toplantısında, zirveye katılan liderlerin 4 yıl içinde korunmasız durumda olan tüm nükleer materyallerin güvenliğinin sağlanması konusunda görüş birliğine vardığını ifade etti.

Mavi Marmara'ya Saldırı: 31 Mayıs'ta, İHH İnsani Yardım Vakfı ve Özgür Gazze Hareketi'nin organize ettiği, Gazze'ye insani yardım taşıyan 6 gemiye; Akdeniz'deki uluslararası sularda İsrail askerlerinin yaptığı müdahalede 9 vatandaşımız hayatını kaybetti. BM İnsan Hakları Konseyi'nin baskınla ilgili raporunda, İsrail ordusunun, uluslararası hukuku ihlal ettiği, gaddarlık düzeyinde orantısız güç kullandığı ve baskının açıkça suç teşkil ettiğine dair kanıtların bulunduğu ifade edilerek Türkiye'nin saldırı ile ilgili tezlerinin haklı bulunduğu belirtildi.

BM'nin İran'a Yaptırım Kararı: BM Güvenlik Konseyi, İran'a nükleer programı nedeniyle yeni ve sıkı yaptırımlar getiren karar tasarısını 9 Haziran'da kabul etti. Tasarı, 12 oy ile kabul edildi. Türkiye ve Brezilya'nın "hayır" oy kullandığı oylamada Rusya ve Çin dâhil, tüm daimi üyeler destek verirken, Lübnan çekimser kaldı.

Cundullah Lideri'nin İdamı: Çeşitli terör eylemlerinde bulunan örgütün lideri Abdümelik Rigi 20 Haziran'da Tahran'daki cezaevinde idam edildi. Cundullah'ın saldırılarında hayatını kaybedenlerin yakınları ile kimi mağdurlar da idam sırasında hazır bulundu.

Cundullah İntihar Saldırısı: İran, Afganistan ve Pakistan ile komşu olduğu güneydoğu bölgesinde faaliyet gösteren Cundullah örgütü yüzünden zor günler geçirdi. İran'daki Sünni azınlığın hakları için savaştığını iddia eden örgütün son dönemde yoğunlaşan intihar saldırıları endişeye neden oldu. Sünni Müslüman isyancı örgüt Cundullah, idam edilen liderlerinin intikamı almak amacıyla 15 Temmuz'da İran'ın güneydoğusunda düzenlediği iki intihar saldırısında aralarında Devrim Muhafızları'nın da yer aldığı en az 27 kişinin ölümüne neden oldu.

Lizbon Zirvesi ve Füze Kalkanı: 19 – 20 Kasım'da NATO devlet ve hükümet başkanları, İttifak'ın gelecek 10-15 yılını şekillendirecek yeni stratejik konsepti onayladı. Zirvede, "Füze Kalkanı" konusunda, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 28 NATO üyesi uzlaşmaya vardı. "Halklarımızı ve topraklarımızı balistik füze saldırılarından koruma kapasitesi geliştirmek, kolektif savunmamızın temel unsurudur" denilen belgede, bunun, İttifak'ın güvenliğinin bölünmezliği ilkesine katkı yapacağı vurgulandı.

K.Kore - G. Kore: Kuzey Kore, 23 Kasım'da Güney'in Sarı Deniz'deki Yeonpyeong Adası'nı topa tuttu. Olayda bir Güney Kore askeri ölürken, 3'ü ağır yaralandı. Güney Kore ordusu savaş dışı durumlar için geçerli olan en üst alarm seviyesine geçti. Söz konusu gerginliğin 1950-53 Kore Savaşı'ndan bu yana komünist Kuzey ile Batı'nın desteklediği Güney arasındaki en ciddi sınır çatışması olduğu belirtildi.

Wikileaks Sızıntıları: İsveç merkezli bir uluslararası organizasyon olan Wikileaks'in 29 Kasım 2010'da yayınladığı diplomatik belgeler dünya çapında ses getirdi. Kurucusu Julian Assange'ın yayımlanacağını söylediği yaklaşık 251 bin belgenin şimdilik 842'si açıklandı. Site yayını pek çok ülkede yasaklanması na rağmen farklı adreslerden faaliyetlerine devam etmektedir.

Rus Ajanın Yakalanması: Rusya adına casusluk yaptığı iddiasıyla Amerika'da tutuklanan Anna Chapman uluslararası gündeme bomba gibi düştü. Ekonomi alanında yüksek lisans derecesine sahip olan ve internette emlak işiyle uğraşan 28 yaşındaki Chapman, savcılar tarafından "ileri derecede eğitilmiş bir ajan" ve "tecrübeli bir düzenbaz" olarak tanımlandı.

General McChrystal'ın Görevden Alınması: ABD Başkanı Barack Obama, Rolling Stone dergisinde yönetimi hedef alan açıklamaları nedeniyle ABD'nin Afganistan Komutanı General Stanley McChrystal'ı görevden aldı.■

Savunma ve Güvenlik Programı Koordinatörlüğü

ABONELİK FORMU

YAYIN ADI	12 Aylık Yurtiçi Abonelik Bedeli	12 Aylık Yurtdışı Abonelik Bedeli
Stratejik Düşünce (Aylık Uluslararası İlişkiler ve Strateji Dergisi)	☐ 84 TL	☐ 100 \$

* Lütfen abone olmak istediğiniz yayınınızın yanındaki kutuyu işaretleyiniz.

* Stratejik Düşünce Dergisine Sayı.....'den itibaren abone olmak istiyorum.

Firma Adı:			
Vergi Dairesi ve No:			
Adı Soyadı:			
Adres:			
Posta Kodu:		Şehir / Ülke:	
Telefon:		Cep Telefonu:	
Faks:		e-posta:	

Ödeme Şekli:

☐ Nakit		
☐ Banka Havalesi		
☐ Posta Havalesi		
☐ Kredi Kartı	☐ VISA	☐ MASTER CARD

Banka Adı:			
Adı Soyadı:			
Kart No:		Son Kullanma Tarihi:	
Güvenlik No:			

(Kartınızın arka yüzündeki imza bölümünde bulunan numaranın son 3 hanesi)

İMZA

TARİH

.....

...../...../20.....

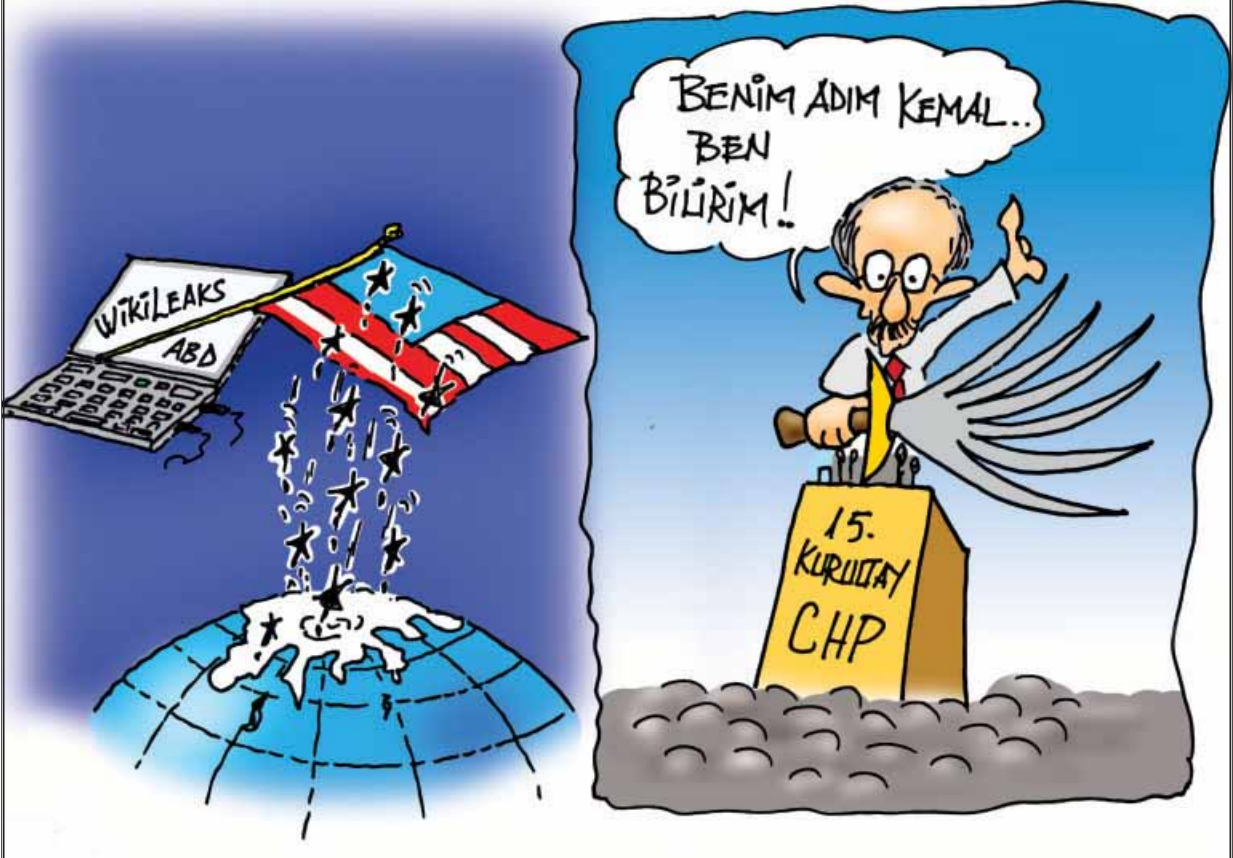
Türkiye Finans Katılım Bankası / Balgat-Ankara Şubesi
Şube Kodu: 82
IBAN:TR440020600082009721510001
Stratejik Düşünce ve Araştırma Vakfı
İktisadi İşletmesi Hesabı

☐ TL Hesabı	: 972151 - 1
☐ USD Hesabı	: 972151 - 101
☐ EURO Hesabı	: 972151 - 102

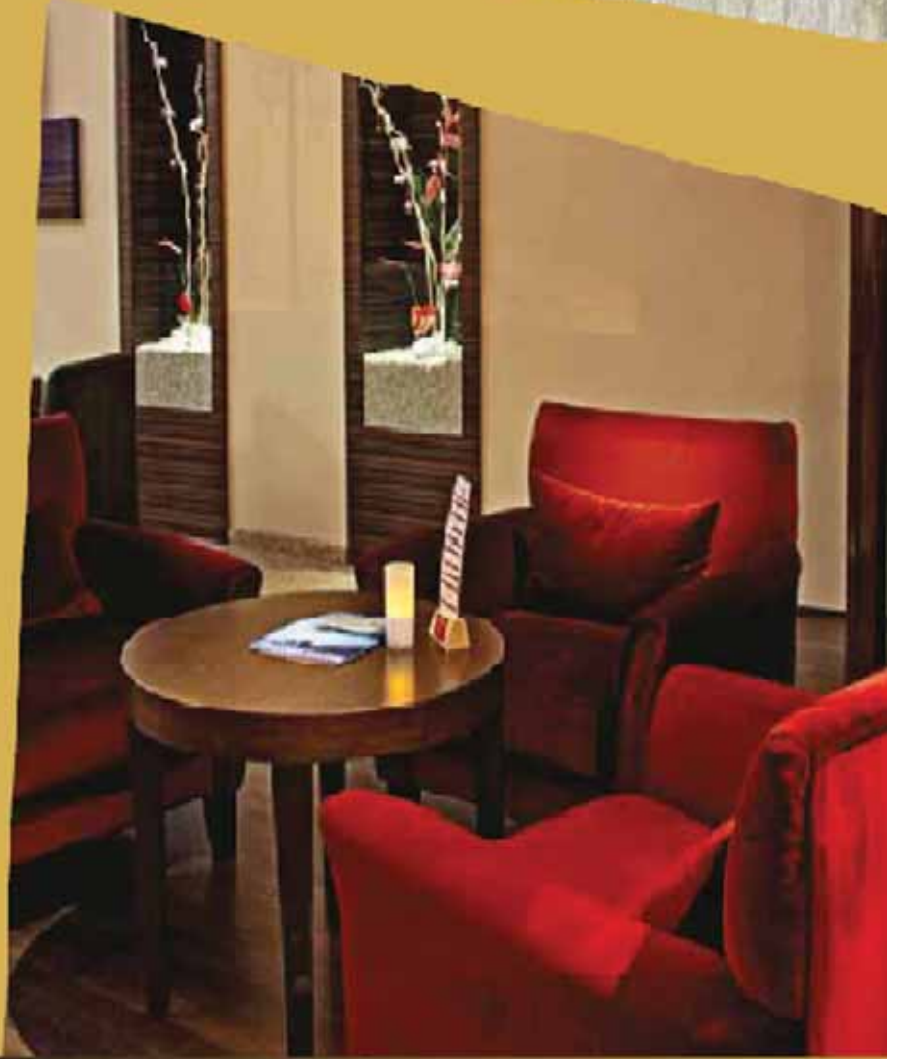
Önemli Not: Banka ve Posta Havalesi ile yapılan ödemelerde, ilgili dekontun Abone Formu ile birlikte posta, faks veya e-posta yoluyla abonelik merkezimize ulaştırılması zorunludur.

ABONE İŞLERİ

Tel: 0 312 473 80 41 Faks: 0 312 0 312 473 80 43-46 e-posta: abone@sde.org.tr
Adres: Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE), Çetin Emeç Bulvarı, A.Öveçler Mah. 4. Cadde 1330. Sokak No:12
06460 - Dikmen/ANKARA



Evinizdeki
Konfor...



GAZİPARKHOTEL • GAZİPARKHOTEL • GAZİPARKHOTEL • GAZİPARKHOTEL



Beştepeler Mahallesi 1. Cad. No: 51 Söğütözü / Ankara

Tel : 0 312 215 66 66 - 212 04 40 - 212 02 66 (pbx)

Gsm: 0 530 353 10 66

Faks: 0 312 212 21 08

contact@gaziparkhotel.com



Doğadan Sofranıza..



Konserve - Zeytin - Turşu



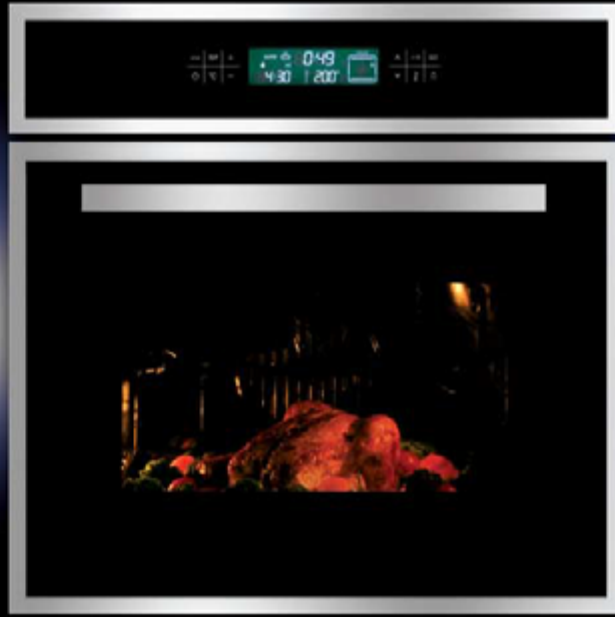
İSTANBUL BÖLGE:
Done Gıda Pazarlama
ve Ticaret Ltd. Şti.
Adil Mah. Vahdet Cad. Vaniköy Sk.
No.6 Sultanbeyli / İstanbul
Tel : (0216) 592 60 33
Fax: (0216) 592 60 44

FABRİKA:
Done Konservecilik
Gıda San. Tic. Ltd. Şti.
Ankara Asfaltı Çalıkahve Mevki
Sütçüler, Kemalpaşa / İzmir
Tel : (0232) 876 13 30
Fax: (0232) 876 13 34

www.donegida.com

www.donekonserve.com.tr

Lezzetli yemekler için...



59 yıldır mutfak cihazları üreten Termikel, 38 ülkeye ihraç ettiği solo ve ankastre ürünlerini Türkiye'yle buluşturuyor. Fırın, ocak, davlumbaz, bulaşık makinesi, buzdolabı, mikrodalga fırın ve buharlı fırın seçeneklerinden oluşan Termikel ankastre 2010 serisi ile www.termikel.com.tr adresinde ya da en yakın Termikel ankastre mağazasında tanışabilirsiniz.

